

ISSN: 1306 - 1224

MEDENÎ USÛL VE İCRA İFLÂS HUKUKU DERGİSİ

*JOURNAL OF CIVIL PROCEDURE,
ENFORCEMENT AND INSOLVENCY LAW*

Bu dergi yılda üç sayı olarak yayımlanan hakemli bir dergidir.
This journal is a peer reviewed journal published three times a year.

Cilt: 21/Sayı: 62
Volume: 21/Issue: 62
2025/3

TR Dizin Hukuk Veri Tabanında Dizinlenmektedir

Medenî Usûl ve İcra – İflâs Hukuku Dergisi

Journal of Civil Procedure, Enforcement and Insolvency Law

Bu Dergi ULAKBİM (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi) Ulusal Hukuk Veritabanı'na kabul edilmiş hakemli bir dergidir.

This Journal is a peer reviewed Journal and it was recognised as national peer reviewed journal in the National Law Database of ULAKBİM (Turkish Academic Network and Information Center).

Cilt: 21/Sayı: 62

Volume: 21/Issue: 62

2025/3

Yayın Sahibi/Publisher: Legal Yayıncılık A.Ş. adına Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni/On Behalf of Legal Yayıncılık A.S. Publisher and Executive Editor
Av./Atty. Lütfürahman BAŞÖZ

Sorumlu Yazı İşleri

Müdürü/Responsible Manager: Av./Atty. Ramazan ÇAKMAKCI

Koordinatör/Coordinator: Av. Arb./Atty. Mediator Seçil SAĞEL

Yayıncının Adı/ Legal Yayıncılık A.Ş.

Name of Publishing Company: (Sertifika No./Certificate No. 27563)

Basım ve Cilt/Printing and Volume: Net Kırtasiye Tanıtım ve Matbaa San. Tic. Ltd. Şti. (Net Copy Center)
(Sertifika No./Certificate No.: 47334)
Tel: 0 212 249 40 60

Basıldığı Yer/Place of Publication: İnönü Cad. Beytülmalcı Sk. No: 23/A
Gümüşsuyu/Beyoğlu-İstanbul

Basım Tarihi/Publication Date: Aralık/December 2025

Yönetim Yeri/Place of Management: Caferağa Mah. General Asım Gündüz Cad.
(Bahariye) Sekizler Apt. No: 59 D: 6-7
Kadıköy/İstanbul
Tel. 0 216 449 04 85-86 Faks/Fax: 0 216 449 04 87

E-posta/E-mail: legal@legal.com.tr

URL: www.legal.com.tr

Yayın Dili/Published on Language: Türkçe/İngilizce

Yayın Türü/Type of Publication: Bu dergi yılda üç sayı olarak yayımlanan uluslararası, süreli ve hakemli bir hukuk dergisidir./This journal is a peer reviewed international law journal published three times a year.

Yurt Dışı Temsilciliği

Legal Publishing Albania Shpk

Rruga Sami Frasheri, pallati 14, hyrja 11, ap. 8 ne
Tirane/Albania

www.legalalbania.com

info@legalalbania.com

Basılı ISSN: 1306 - 1224

Online ISSN: 2149 - 4215

Dergiye yapılan atıflarda “**MİHDER**” kısaltması kullanılmalıdır.
*For citations please use the abbreviation: “**MIHDER**”*

Katkıda bulunmak isteyenler için iletişim bilgileri:
All correspondence concerning articles and other submissions should be addressed to:

E-posta/E-mail: abudak@abudak.av.tr

Posta Adresi/Postal Address:

Prof. Dr. Ali Cem BUDAK

İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Örnektepe Mahallesi, İmrahor Caddesi, No:88/2
Beyoğlu 34445 İstanbul

Bu dergide yayımlanan yazılarda ileri sürülen görüşler yazarlara aittir.

Articles published in this journal represent only the views of the contributors.

Copyright © 2025

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, LEGAL YAYINCILIK A.Ş.’nin yazılı izni olmadan, fotokopi yoluyla veya elektronik, mekanik ve sair suretlerle kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz, kayda alınamaz.

All rights reserved. No part of this publication may be copied, reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by means, without the prior expressed permission in writing of the LEGAL YAYINCILIK A.Ş.

*Dergimizin web sayfası için
"https://legal.com.tr/dergi/medeniusulveicraiflashukukudergisi" adresini ziyaret edebilirsiniz.*

EDİTÖR/EDITOR

Prof. Dr. Ali Cem BUDAK

İstanbul Ticaret Üniversitesi / Istanbul Ticaret University

EDİTÖR YARDIMCILARI/ASSISTANT EDITORS*

Dr. Öğretim Üyesi Dilek AYDEMİR

İstanbul Medeniyet Üniversitesi / Istanbul Medeniyet University

Dr. Öğretim Üyesi M. Okan YAĞCI

Balıkesir Üniversitesi / Balıkesir University

DİL EDİTÖRLERİ / LANGUAGE EDITORS*

Fransızca/French: Doç. Dr. Emel HANAĞASI

Ankara Üniversitesi / Ankara University

Almanca/German: Doç. Dr. Evrim ERİŞİR

Bilgi Üniversitesi / Bilgi University

İngilizce/English: Dr. Öğretim Üyesi M. Okan YAĞCI

Balıkesir Üniversitesi / Balıkesir University

Türkçe/Turkish: Prof. Dr. Serdar Kale

İstanbul Medipol Üniversitesi / Istanbul Medipol University

* Listelerde soyadı dikkate alınarak alfabetik sıralama yapılmıştır. / In alphabetical order by last name.

YAYIN KURULU/EDITORIAL BOARD*

Prof. Dr. Reinhard BORK
Hamburg Üniversitesi / Hamburg University

Dr. Öğretim Üyesi Pınar ÇİFTÇİ
Dokuz Eylül Üniversitesi / Dokuz Eylül University

Prof. Dr. Varol KARAASLAN
Kocaeli Üniversitesi / Kocaeli University

Associate Prof. Dr. Jacqui LONGMAN
East Anglia Üniversitesi / University of East Anglia

Prof. Dr. Caroline MELLER-HANNICH
*Halle-Wittenberg Martin Luther Üniversitesi / Martin Luther University
Halle-Wittenberg*

Prof. Dr. Nedim MERİÇ
Akdeniz Üniversitesi / Akdeniz University

Prof. Dr. İbrahim ÖZBAY
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi / Tokat Gaziosmanpaşa University

Prof. Dr. Muhammet ÖZEKES
Dokuz Eylül Üniversitesi / Dokuz Eylül University

Doç. Dr. Barış TORAMAN
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi / Eskişehir Osmangazi University

Prof. Dr. Müjgan TUNÇ YÜCEL
İstanbul Medipol Üniversitesi / İstanbul Medipol University

DANIřMA KURULU/ADVISORY BOARD*

Prof. Dr. Ramazan ARSLAN

Başkent Üniversitesi / Başkent University

Prof. Dr. Selçuk ÖZTEK

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi / Fatih Sultan Mehmet Vakıf University

Prof. Dr. Meral SUNGURTEKİN ÖZKAN

Yaşar Üniversitesi / Yaşar University

Prof. Dr. Süha TANRIVER

Çankaya Üniversitesi / Çankaya University

Prof. Dr. Kamil YILDIRIM

Marmara Üniversitesi / Marmara University

MEDENİ USUL VE İCRA İFLAS HUKUKU DERGİSİ YAYIN İLKELERİ

PUBLICATION AND SUBMISSION REQUIREMENTS OF JOURNAL OF CIVIL PROCEDURE, ENFORCEMENT AND INSOLVENCY LAW

1. Medeni Usul ve İcra – İflas Hukuku Dergisi (MİHDER), dört ayda bir (yılıda üç kez) yayınlanan hakemli bir dergidir.

The Journal of Civil Procedure, enforcement and Insolvency Law (MIHDER) is a peer reviewed journal published three times a year.

2. Dergi’de yayınlanabilecek yazılar, medeni usul ve icra – iflas hukuku alanını ilgilendiren içerikte her türlü makale, karar incelemesi ve kitap incelemesi ile çevirilerdir. Yazıların dili, Türkçe veya diğer Avrupa dilleridir.

This is a journal of law focusing on legal issues concerning civil procedure law, enforcement law and insolvency law. Articles, case notes and comments, discussions of legislative developments, book reviews and other similar type of papers which are written in Turkish and in other European languages are welcome.

3. Dergi’de yayınlanmak üzere gönderilen yazılar başka bir yerde yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır.

Articles that will be sent to the editor should not be published elsewhere, nor be submitted to other journals simultaneously.

4. Yazılar Microsoft Word (Microsoft Office 98 ve üzeri versiyonlar) formatında (.doc veya .docx dosya uzantılı olarak) yazılmış olmalıdır. Ayrıca yazılar, aşağıdaki şekil şartlarına uygun olarak kaleme alınmış olmalıdır:

Kağıt boyutu: A4

Üst: 2,5 cm; Alt: 2,5 cm; Sol: 2 cm; Sağ: 2 cm

Metin: Times New Roman, 11 punto, 11nk satır aralığı, iki yana yaslı

Dipnotlar: Sayfa altında, Times New Roman, 9 punto, 10nk satır aralığı, iki yana yaslı

Articles should be submitted as Microsoft Word (either with.doc or.docx file extensions) documents (Microsoft Office 1998 or higher versions). Articles should be written according to the following style guidelines:

Paper size: A4

Top: 2.5 cm; Bottom: 2.5 cm; Left: 2 cm; Right: 2 cm

Text body: Times New Roman, 11 points, at 11nk line spacing, justified

Footnotes: Times New Roman, 9 points, at 10nk line spacing, justified

5. Her yazı, kaydedildiği bir CD ile ya da elektronik posta yolu ile Microsoft Word formatında editöre teslim edilmelidir. Yazının basılı olarak teslimi gerekmemektedir. Özet (öz) yazımında en fazla 160 kelime kullanılmalıdır. Makaleler en az 5, en fazla 10 adet anahtar kelime/keywords içermelidir.

Softcopy of the article either on a CD or as an attached Microsoft Word Document via e-mail should be submitted to the editor. There is no need to submit any hardcopy of the article. Abstracts should be include up to 160 words. Papers must contain at least 5 and at the most 10 keywords.

6. Yazıyla birlikte yazarın (veya yazarların) adına, unvanına, çalıştığı kuruma, açık adresine, kolay ulaşım sağlanabilecek telefon numaralarına, elektronik posta adreslerine ve “<https://orcid.org>” adresinden alınacak ORCID koda ilişkin bilgiler ve fotoğraflı özgeçmişi de editöre ulaştırılmalıdır.

Along with the paper, the following must be submitted to the editor: the name, and the title of the author (authors), his/her institutional affiliation; his/her street address, telephone number (s) where he/she could be easily reached; his/her e-mail address (addresses), and the information about ORCID code which would be obtained through the web address of <https://orcid.org> and CV (should be attached photo)

7. Dergi’ye gönderilen makaleler Türkçe ve İngilizce **başlık** ile hem İngilizce hem de Türkçe **özet (öz)** kısmı içermelidir. Özet (öz) yazımında en fazla 160 kelime kullanılmalıdır. Özet (öz) yazımında en fazla 160 kelime kullanılmalıdır. Makaleler en az 5, en fazla 10 adet anahtar kelime/keywords içermelidir.

*Papers submitted to the Journal must have **titles, and abstracts** both in Turkish and in English. Abstracts should be include up to 160 words. Abstracts should be include up to 160 words. Papers must contain at least 5 and at the most 10 keywords.*

8. Dergi'ye gönderilen makalelerde, ilgili makaledeki konuyu tanımlayan Türkçe ve İngilizce uygun **anahtar kelimeler** bulunmalıdır.

*All articles should be accompanied by a sufficient number of **key-words** in Turkish and English that reflect the content of the article.*

9. Dergiye gönderilen makalelerde **atıf dipnotları ve kaynakça** Oxford University Standard for the Citation of Legal Authorities (OSCOLA) stilinde hazırlanmalıdır.

***Citation footnotes and bibliography** should be prepared in Oxford University Standard for the Citation of Legal Authorities (OSCOLA) style in the articles that sent to journal.*

10. Etik ilkeler ve kurallar konusunda 'Yayın Etiği Komitesi'nin (Committee on Publication Ethics - COPE (<https://publicationethics.org/>)) yönergesini esas almıştır.

On the subject of ethical principles and rules, it took the directives of the Committee on Publication Ethics -COPE (COPE: Committee on Publication Ethics) as a basis.

11. Dergi'ye gönderilen makalelerin yazım bakımından son denetimlerinin yapılmış olduğu ve **basılmaya hazır olarak** verildiği kabul edilir.

*All submissions are regarded as **ready to publish** and already proofread by the author himself.*

12. Tüm Hakem Raporları, **ULAKBİM** (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi) **Hukuk Veri Tabanı Komitesi** tarafından denetlenmesine olanak verecek şekilde 5 yıl saklanır.

*All reviewers' evaluation reports will be kept for at least five years after publication and copies of these reports will be sent to the **ULAKBİM** (Turkish Academic Network and Information Center) **Law Database Committee** whenever required.*

13. Dergi'ye ait yeni sayı yayımlandıkça, bu sayı tek bir **PDF** kopyası şeklinde **ULAKBİM Online Dergi Takip Sistemine (ODİS)** yüklenir. Ayrıca Dergi'nin 2 adet basılı kopyası da ULAKBİM'e kargo ile ulaştırılır.

*Each Publisher issue of the Journal will be uploded as a **PDF** file to the **Online Journal Watch System of ULAKBİM (ODİS)**. Also two copies of the published issue will be delivered to **ULAKBİM** by cargo.*

14. Dergi basıldıktan sonra ilgili sayının yazarlarına ve bu sayıda hakemlik yapmış olanlara ücretsiz olarak gönderilir.

Free copies of the published issue will be sent both to the author (s) and to the reviewer (s).

Hakem Değerlendirme Sistemi/Arbiter Evaluation System

15. Yayın Kurulu'nda ilk değerlendirilmesi yapılan makaleler, anonim olarak hakeme gönderilecek, hakemden gelen rapor doğrultusunda makalenin yayınlanmasına ya da düzeltme istenmesine ya da yayınlanmamasına karar verilecek ve yazar durumdan en kısa zamanda haberdar edilecektir. Tamamlanmış veya düzeltilmiş yazı, Yayın Kurulu'nca, tekrar hakeme gönderilir.

After the initial assessment of the articles is completed by the editorial board, the articles will be submitted to a peer reviewer anonymously. In accordance with the reviewer's report, editing may be requested, the article may get published, or the article may be rejected. The author shall be notified of the decision as soon as possible. The editorial board shall submit the final, or the edited article to the peer reviewer one more time.

16. Her makale için hakem sayısı en az iki olup, iki hakemin görüşlerinin farklı olması durumunda editör veya üçüncü bir hakemin görüşü alınacaktır.

For each paper there would be at least two arbiters; when these two arbiters have conflicting opinions, either the editor or a third arbiter will be consulted.

17. Dergi, hakemin yazarı bilmemesi esasına (**kör hakemlik**) dayanır. Hakeme gönderilecek makalelerde de yazarın kimliğine ilişkin bilgilerin gizliliği sağlanır.

*All articles submitted are subject to a **blind peer review**. The identity of the author (s) and reviewer (s) will not be revealed to the other party.*

Dergimiz Hakkında/About Our Journal

Medenî Usûl ve İcra – İflas Hukuku Dergisi (MİHDER), yılda üç sayı olarak yayımlanan, hakemin yazarı bilmemesi esasına dayalı hakemli bir hukuk dergisidir. 2005 yılından beri yayın hayatını sürdürmekte olan dergide hakem denetiminden geçmiş makaleler, karar tahlilleri, içtihat ve mevzuat kronikleri ile eser incelemelerine yer verilmektedir. Her sayıda Türk ve yabancı akademisyenler ve hukuk uygulamacıları tarafından kaleme alınan, medenî usûl hukuku ve icra – iflas hukuku ile ilgili değerli eserler yayımlanmaktadır.

Okuyucularımızın göndereceği medenî usûl hukuku ve icra – iflas hukuku alanına ilişkin makaleler ve diğer türdeki eserlerle (karar tahlilleri, eser incelemeleri vb.), dergimizin daha da zenginleşeceğine inanıyoruz.

Dergimizin etik ilkeleri, yayın ve intihal politikasına ilişkin detaylı bilgilere <https://legal.com.tr/dergi/medeniusulveicraiflashukukudergisi> adresinde yer verilmiştir.

Journal of Civil Procedure, Enforcement and Insolvency Law (MIHDER) is a peer reviewed academic law journal published regularly three times a year, concentrating on issues of civil procedure, enforcement and insolvency law and considers for publication articles, case notes and comments, discussions of legislative developments and book reviews. It has been in publication since 2005. Each issue contains scholarly works concerning civil procedure, enforcement and insolvency law, authored by scholars and practitioners around the globe.

We welcome your contributions in the form of articles, notes, comments or reviews on topics reflecting a broad range of perspectives on civil procedure, enforcement and insolvency law; with your contributions and support our journal will progress.

Detailed information about our journal's ethical principles, its policy on publication and plagiarism may be found in the following address: <https://legal.com.tr/dergi/medeniusulveicraiflashukukudergisi>

Kişisel Verileriniz Hakkında Bilgilendirme

Dergimiz, Legal Yayıncılık A.Ş. tarafından hakemli, uluslararası ve süreli yayın vasfıyla yayımlanmakta olup abonelik kapsamında daha önce bize bildirmiş olduğunuz adresinize gönderilmektedir.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve ikincil mevzuat kapsamında, Dergimizin dağıtım faaliyetinin gerçekleştirilebilmesi amacıyla isim, unvan, adres ve iletişim bilgileriniz işlenmekte ve ilgili kurye/kargo şirketine aktarılmaktadır. Söz konusu kişisel verileriniz, aksi yönde bir talebiniz olmaması halinde Dergimizin yayınlandığı süre boyunca mevzuata uygun olarak saklanacaktır.

6698 sayılı Kanun uyarınca, söz konusu faaliyet kapsamında veri sorumlusu Legal Yayıncılık A.Ş. olup, Kanunun 11. maddesi kapsamındaki haklarınız için legal@legal.com.tr veya abone@legal.com.tr adresine e-posta yoluyla başvurabilirsiniz.

Regarding Your Personal Information

Our journal published by Legal Yayıncılık A.Ş. is a peer reviewed, international, and a periodical publication. As a part of your membership status, it is mailed to the address that you previously supplied to us.

Under the 6698 numbered Law on the Protection of Personal Information, and secondary legislation, your name, your title, your address, and your contact information are recorded, and communicated to the relevant shipping company for the purpose of distributing our periodical. Unless you request otherwise, during the term of our publication, your personal information shall be kept in accordance with the legislation.

Under the 6698 numbered Law, Legal Yayıncılık A.Ş. is the responsible party for the data. Regarding your rights under article 11 of the Law, you may get in touch with us by e mailing to us either at legal@legal.com.tr or abone@legal.com.tr

EDİTÖRDEN

Bu sayımızda üç makale yer almaktadır. İlk çalışma Dr. Öğretim Üyesi Ozan Tok'un kaleme almış olduğu "Cebrî İcra Kanunu Taslağında Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip Yoluna Getirilen Yenilikler Hakkında Değerlendirmeler" başlıklı yazıdır. Dergimizdeki bir diğer çalışma Araştırma Görevlisi Kübra Acar Tunçel'in "Sinaî Mülkiyet Hakkının İhlâli Sebebiyle Tazminat Davası Açabilecek Kişiler" hakkındaki yazısıdır. Üçüncü çalışma Araştırma Görevlisi Merve Budun'un "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ve Uygulama Yönetmeliği Çerçevesinde Oluşturulacak Sıra Cetveli" başlıklı makalesidir.

Medenî Usûl Hukuku ile ilgili Yargıtay içtihatları ile bu kararlar hakkında kısa içtihat notlarının yer aldığı bölümü bu sayıda da Dr. Öğretim Üyesi Pınar Çiftçi hazırladı. İcra – İflâs Hukuku ile ilgili Yargıtay içtihatları ile bu kararlar hakkında kısa içtihat notlarını ise Dr. Öğretim Üyesi Melih Işık hazırladı.

Doç. Dr. Üyesi Barış Toraman ve Araştırma Görevlisi Gülnihal Zeynep Şahin'in hazırladığı "Notlar ile- Güncel Mevzuat ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Karar Özetleri" başlıklı mevzuat bölümünde ise Medenî Usûl ve İcra – İflâs Hukuku ile ilgili yeni mevzuata, Anayasa Mahkemesi karar özetlerine ve seçilmiş Uyuşmazlık Mahkemesi kararlarının özetlerine yer verilmektedir.

Prof. Dr. Nedim Meriç tarafından hazırlanan "Parasal Sınırlar Tablosu"nda HUMK, HMK, İİK, İş Mahkemeleri Kanunu ve TKHK'da yer alan 2026 yılı için geçerli parasal sınırlara ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Dergimizin yararlı olmasını diliyor, katkı ve eleştirilerinizi bekliyoruz.

FROM THE EDITOR

There are three articles in this issue. The first article entitled “Assessments of the Modifications Introduced to the Foreclosure Procedure Under The Draft Of Enforcement Code” is written by Dr. Lecturer Ozan Tok. Another article in the journal is “Persons Who Can File a Damages Suit for Violation of Industrial Property Rights” by Research Assistant Kübra Acer Tunçel. The third article is “The Priority Schedule Established under the Law on Pledge of Movable Assets in Commercial Transactions and Its Implementing Regulation” written by Research Assistant Merve Budun.

In this issue, Dr. Lect. Pınar Çiftçi prepared the section consisting of the Court of Cassation’s decisions regarding Civil Procedure Law and short notes on these decisions; also, Dr. Lect. Melih Işık prepared the section consisting of the Court of Cassation’s decisions regarding Enforcement-Bankruptcy Law and short notes on these decisions.

In the section named “Legislative Developments and Abstracts from the Decisions of the Constitutional Court of the Republic of Türkiye -with Notes” regarding legislative developments prepared by Assoc. Prof. Barış Toraman and Res. Asst. Gülnihal Zeynep Şahin, the new legislation/amendments as to Civil Procedure and Enforcement-Bankruptcy Law, abstracts of judgments of the Constitutional Court, and summaries of the chosen decisions of the Court of Jurisdictional Disputes are included.

The “Monetary Thresholds” prepared by Prof. Dr. Nedim Meriç provides details on the monetary limits applicable during the year of 2026 in the repealed Code of Civil Procedure No. 1086, current Code of Civil Procedure No. 6100, Code of Enforcement and Bankruptcy, Code of Labor Courts and Code of Consumer Protection.

We wish the journal to be useful for the readers. Your contributions to the upcoming issues and critiques concerning the contents are welcome.

MEDENÎ USUL VE İCRA – İFLAS HUKUKU DERGİSİ

Cilt: 21/Sayı: 62

2025/3

İÇİNDEKİLER

Makaleler.....	401
Araştırma Makalesi	
Cebri İcra Kanunu Taslağında Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip Yoluna Getirilen Yenilikler Hakkında Değerlendirmeler <i>Dr. Öğr. Üyesi Ozan TOK</i>	403
Sınai Mülkiyet Hakkının İhlali Sebebiyle Tazminat Davası Açabilecek Kişiler <i>Arş. Gör. Kübra ACER TUNÇEL</i>	445
Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ve Uygulama Yönetmeliği Çerçevesinde Oluşturulacak Sıra Cetveli <i>Arş. Gör. Merve BUDUN</i>	481
Yargı Kararları.....	509
<i>Derleyenler: Dr. Öğr. Üyesi Pınar ÇİFTÇİ/Dr. Öğr. Üyesi Melih IŞIK</i>	
Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemeleri Medenî Usûl Hukuku Kararları.....	511
Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararları.....	513
Yargıtay Hukuk Daire Kararları.....	550
Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemeleri İcra ve İflâs Hukuku Kararları.....	557
Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararları.....	559
Yargıtay Hukuk Daire Kararları.....	583
Mevzuat, İctihadı Birleştirme Kararları, Anayasa ve Uyuşmazlık Mahkemesi Karar Özetleri.....	601
<i>Hazırlayanlar: Doç. Dr. Barış TORAMAN/Arş. Gör. Gülnihal Zeynep ŞAHİN</i> -Notlar ile- Mevzuatta Güncel Gelişmeler ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Karar Özetleri	603
Parasal Sınırlar	611
<i>Hazırlayan: Prof. Dr. Nedim MERİÇ</i>	
HUMK, HMK, İİK ve TKHK'da Yer Alan 2026 Yılı İçin Geçerli Parasal Sınırlar.....	613
Yüksek Mahkeme Kararları Arama Dizinleri	623
Kavramlara Göre Arama Dizini	625
Kanun Maddelerine Göre Arama Dizini	629

JOURNAL OF CIVIL PROCEDURE, ENFORCEMENT AND INSOLVENCY LAW

Volume: 21/Issue: 62

2025/3

CONTENTS

Articles.....	401
Research Articles	
Assessments of the Modifications Introduced to the Foreclosure Procedure Under the Draft of Enforcement Code <i>Dr. Lecturer Ozan TOK.....</i>	403
Persons Who Can File a Damages Suit For Violation of Industrial Property Rights <i>Res. Asst. Kübra ACER TUNÇEL.....</i>	445
The Priority Schedule Established Under the Law on Pledge of Movable Assets in Commercial Transactions and Its Implementing Regulation <i>Res. Asst. Merve BUDUN.....</i>	481
Court Decisions	509
<i>Compiled by: Dr. Lecturer Pınar ÇİFTÇİ/Dr. Lecturer Melih IŞIK</i>	
Decisions of the Court of Cassation and Regional Appellate Court on Matters Relating Civil Procedure Law.....	511
Court of Cassation Assembly of Civil Chambers Decisions	513
Court of Cassation Civil Chambers Decisions	550
Decisions of the Court of Cassation And Regional Appellate Court On Matters Relating Execution And Bankruptcy Law	557
Court of Cassation Assembly of Civil Chambers Decisions	559
Court of Cassation Civil Chambers Decisions	583
Legislative Developments, Decisions of Joint Chambers of Court of Cassation, Abstract From Decisions of the Turkish Constitutional Court And Court of Jurisdiction Conflicts.....	601
<i>Prepared By: Assoc. Prof. Dr. Barış Toraman/Res. Asst. Gülnihal Zeynep ŞAHİN</i>	
Legislative Developments and Abstracts from the Decisions of the Constitutional Court of the Republic of Türkiye -With Notes-	603
Monetary Thresholds	611
<i>Prepared by: Prof. Dr. Nedim MERİÇ</i>	
Monetary Thresholds in the Code of Civil Procedure, Code of Enforcement and Insolvency and Code of Consumer Protection Applicable in 2026.....	613
Index of Supreme Court Decisions	623
Index of Legal Terms.....	625
Index of Statutory Provisions.....	629

MAKALELER

ARTICLES

* Cebrî İcra Kanunu Taslağında Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip Yoluna
Getirilen Yenilikler Hakkında Değerlendirmeler
*Assessments of the Modifications Introduced to the Foreclosure Procedure Under the
Draft of Enforcement Code*
Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Ozan TOK

* Sınai Mülkiyet Hakkının İhlali Sebebiyle Tazminat Davası Açabilecek Kişiler
Persons Who Can File a Damages Suit For Violation of Industrial Property Rights
Arş. Gör./Res. Asst. Kübra ACER TUNÇEL

* Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ve Uygulama Yönetmeliği Çerçevesinde
Oluşturulacak Sıra Cetveli
*The Priority Schedule Established Under the Law on Pledge of Movable Assets in
Commercial Transactions and Its Implementing Regulation*
Arş. Gör./Res. Asst. Merve BUDUN

CEBRÎ İCRA KANUNU TASLAĞINDA REHNİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ YOLUYLA TAKİP YOLUNA GETİRİLEN YENİLİKLER HAKKINDA DEĞERLENDİRMELER*

(ASSESSMENTS OF THE MODIFICATIONS INTRODUCED TO THE FORECLOSURE PROCEDURE UNDER THE DRAFT OF ENFORCEMENT CODE)

Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Ozan TOK**

ÖZ

Çalışmada Cebri İcra Kanunu Taslağı'nda rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip bakımından getirilen yeni düzenlemeler ele alınmıştır. Çalışmada öncelikle önce rehne başvurma kuralına ilişkin yenilikler incelenmiştir. Taslakta kural kamu düzenine ilişkin olarak kabul edilmiş, önce rehne başvurma kuralının bazı istisnalarında değişiklikler yapılmıştır (CİKT m. 111). Çalışmada ikinci üst başlık olarak taşınır rehninin paraya çevrilmesi ele alınmıştır. Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takipte sicile kayıtlı taşınır bakımdan sicile bildirim yapma zorunluluğu getirilmiştir (CİKT m. 116/1). Çalışmanın üçüncü üst başlığındaysa önemli düzenlemeler yapılan ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin hükümler değerlendirilmiştir. İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip bakımından ipotek sözleşmesinin ibrazı zorunluluğu korunmuştur (CİKT m. 118) Ancak bu takip yolu bakımından yapılan en önemli değişiklik, takibin konusu aile konutu niteliğindeki taşınmazların oluşturması hâlinde takibin malik olmayan eşe de yöneltilmesidir (CİKT m. 118). Diğer taraftan kiracıya kendisine tebliğ edilen muhtıraya itiraz imkânı verilmesi önemli bir yeniliktir (CİKT m. 125). Taslakta birlikte ipoteğin varlığı hâlinde taşınmazların paraya çevrilmesinde sıraya ilişkin yeni düzenlemeler de yapılmıştır (CİKT m. 132).

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 18.11.2025 tarihinde Yayınevimize ulaşmış olup, 4.12.2025 tarihinde birinci hakem; 29.12.2025 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

** Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usûl ve İcra İflâs Hukuku Anabilim Dalı, ozantok@sakarya.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0003-1372-9397.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makaleye atıf için; TOK, Ozan "Cebri İcra Kanunu Taslağında Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip Yoluna Getirilen Yenilikler Hakkında Değerlendirmeler", Medeni Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi, Cilt: 21, Sayı: 62, 2025, s. 403-444.

Anahtar Kelimeler: Rehnin Paraya Çevrilmesi, Önce Rehne Başvurma Kuralı, Hapis Hakkı, İpotek, Aile Konutu

ABSTRACT

This study examines the new regulations introduced in the Draft Code of Compulsory Enforcement with respect to enforcement by way of realization of pledge. The provisions concerning the rule of prior recourse to the pledged asset are analysed. This rule is expressly characterised as relating to public order, and certain amendments have been made to its exceptions.

The Draft introduces an obligation to notify the relevant registry in proceedings for realization of movable pledges.

The third main section evaluates the provisions on enforcement of realization of mortgage, which have been subject to significant amendments. Most notable change concerns cases where the subject of enforcement is a property qualifying as a family residence: in such cases, enforcement proceedings must also be directed against the debtor's spouse. Granting the tenant the right to object to the warning notice served upon them constitutes an important innovation. The Draft introduces new rules governing the order of realization of immovable properties in cases involving collective mortgages.

Keywords: *Realization of the Pledge, Principle of Prior Resort to the Pledge, Right of Retention, Mortgage, Family Residence*

GİRİŞ

Haciz ve iflâs yollarıyla takipten farklı olarak rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibin iki konusu bulunur¹. Zira haciz veya iflâs yoluyla takiplerde para alacağının tahsili ya da teminat alacağına erişilmesi amaçlanır. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipse rehin verilen şeyin (merhunun) paraya çevrilmesi suretiyle alacağın tahsilini amaçlar. Buna göre haciz yoluyla takiplerden farklı olarak rehin paraya çevrilmesi yoluyla takipte paraya çevrilecek olan malvarlığı unsuru, alacaklının takibinden önce bellidir. Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip, konusunu oluşturan merhunla yoğun bir ilişkiye sahiptir. Rehnin alacak ve eşya bakımından kapsamı, merhunun paraya çevrilmesiyle satış bedelinin paylaşılması gibi rehin hukukuna ilişkin birçok hususu düzenleyen maddi hukuk kuralları, bu takip yolu bakımından uygulanır. Bu sebeple

¹ İbrahim Aştık and Ozan Tok, *İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip-Şerh-(1st edn, On İki Levha 2025)*, m. 148, 2; ATF 138 III 132, Consd. 4.1

rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte icra dairesi birçok maddi hukuk kuralları re'sen dikkate alır².

Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip, rehnin hukuki niteliğine bağlı olarak ikili bir ayrıma tabi tutulur. Şayet alacak taşınır rehhiyle teminat altına alınmışsa taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takip söz konusu olur. Buna karşılık alacak, taşınmaz rehniyle teminat altına alınmışsa, alacaklının ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takibe müracaat etmesi gerekir. Mehaz İsviçre İcra ve İflâs Kanunu'nda taşınır rehnin paraya çevrilmesi yoluyla ve ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip ayrımı yapılmamıştır (İsv.İİK m. 151-158). Buna göre İsviçre hukukunda rehnin hukuki niteliği, takip usulü bakımından herhangi bir farklılık yaratmamaktadır.

Cebrî İcra Kanunu Taslağı'nda rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibin genel yapısı muhafaza edilmekle birlikte ilgili takip yolunda önemli değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmanın amacı Taslakta rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yoluna ilişkin yapılan değişikliklerin doktrindeki görüşler ve yargı kararları çerçevesinde teorik bir değerlendirmesini yapmaktır. Nitekim Taslakta ilgili takip yoluna ilişkin birçok değişikliğin 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin hükümleri bakımından da doktrinde tartışıldığı görülmektedir. Çalışmamızda da ilgili kurumlara yönelik tartışmaların Taslakta ne şekilde ele alındığı izah edilmeye çalışılacaktır.

² Bazı eşya hukuku kuralları yalnızca eşya hukuku üzerinde etki etmeyip aynı zamanda takip hukuku üzerinde etkisini göstermektedir. Bazı hâllerde icra dairesi bu normları tıpkı birer takip hukuku normu gibi dikkate almak zorundadır. Örneğin TMK m. 887 hükmünde düzenlenen takip alacaklısının, rehin veren üçüncü kişiye göndermek zorunda olduğu ödeme istemi, doktrinde bizim de katıldığımız görüşe göre rehni paraya çevirmeye yönelik aynı talebi muaccel hâle getiren bir taleptir. Bu yönü ödeme istemenin eşya hukukundaki niteliğini açıklar (Bülent Köprülü ve Selim Kaneti, *Sınırlı Ayni Haklar*, (2nd edn, *Fakülter Matbaası* 1982) 381; Kemal Tahir Gürsoy, *Fikret Eren and Erol Cansel, Türk Eşya Hukuku*, (2nd edn, Ankara Üniversitesi Basımevi 1984) 1036; Adnan Deynekli, *İcra ve İflâs Hukukunda İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip* (1st edn, Turhan Kitapevi 2013 53; Aşık and Tok (n1) m. 148 25; Öz Seçer, 'İpoteğin İlamlı Takip Yoluyla Paraya Çevrilmesi' (2010) 75-76 *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hukuk Dergisi* 34). Diğer taraftan ödeme istemi, bir takip şartı olarak kabul edilmektedir (Aşık and Tok n(1) m. 148 26). Nitekim Yargıtay içtihadına göre de alacaklı rehin veren üçüncü kişiye TMK m. 887 hükmüne göre ödeme istemi göndermezse, borçlu veya üçüncü kişi süresiz şikâyet yoluna müracaat ederek takibin iptalini isteyebilir (Yargıtay 19 HD, 3763/13155 10.10.2016; Yargıtay 12 HD, 1515/4275 2.3.2015; Yargıtay 19 HD, 2820/4614 10.3.2014). Bu durumda ödeme istemi biri eşya hukuku ve takip hukuku alınanda da etki eder. Eşya hukuku bakımından aynı talebi muaccel hâle getiren bir talepten ibaretken takip takip hukuku bakımından alacaklının icra yetkisini konu alan bir takip şartıdır. İpoteğin taşınmaz bakımından kapsamını düzenleyen eşya hukuku kuralları da ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte icra dairesi tarafından re'sen dikkate alınır. Buna göre icra dairesi, TMK m. 862 hükmü gereği rehin verilmiş taşınmazın bütünüleyici parçalarını ve ipoteğin taşınmaz bakımından kapsamına dâhil olan eklentilerini re'sen dikkate alarak paraya çevirmek zorundadır. O hâlde ipoteğin taşınmaz bakımından kapsamını düzenleyen TMK m. 862 hükmü, takip hukuku üzerinde de etki eden bir maddi hukuk kuralıdır (Aşık and Tok (n1) m. 23 19).

Diğer taraftan Cebri İcra Kanunu Taslağı'nda İcra ve İflâs Kanunu'nun rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin bazı hükümlerinin muhafaza edilmediği görülmektedir. Buna göre Taslakta kambiyo senetlerine mahsus takip kaldırıldığından alacaklının elinde kambiyo senedinin bulunması hâli, önce rehne başvurma kuralının istisnası olarak kabul edilmemiştir (İİK m. 45, m. 167). İcra ve İflâs Kanunu'nda önce rehne başvurma kuralının istisnalarından biri olarak yer alan konut finansmanından kaynaklanan rehinle temin edilmiş alacaklar ve Toplu Konut İdaresi'nin rehinle teminat altına alınan alacakları, Cebri İcra Kanunu Taslağı'nda birer istisna olarak kabul edilmemiştir. Taslakta, banka alacaklarının kredi ve cari hesap sözleşmelerinden kaynaklanan alacakları için icra dairesine icra emri gönderilmesi imkânı veren İİK m. 150/1 hükmünün muadili de bulunmamaktadır. Çalışmada İcra ve İflâs Kanunu'nda mevcut olmakla birlikte Taslakta düzenlemeyen hükümler ele alınmayacaktır. Çalışmanın konusunu Taslakta rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte getirilmiş olan yeni düzenlemeler ve bu takip yolu bakımından tercih edilen terminolojinin değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

1. Çalışmada ilk olarak Taslakta önce rehne müracaat zorunluluğuna ilişkin yapılan düzenlemeler ele alınacaktır. Taslakta doktrinde yaygın olarak kullanılan önce rehne müracaat zorunluluğu ifadesi yerine *önce rehne başvurma kuralı* ifadesi kullanılmıştır. Kavramda yeknesaklık sağlanması için çalışmada da bu kavram kullanılacaktır.

a. Taslakta, önce rehne başvurma kuralının sözleşmeyle bertaraf edilemeyeceği açıkça düzenlenmiştir (CİKT m. 111/1). Bu düzenleme önce rehne başvurma zorunluluğunun hukuki niteliği üzerinde doğrudan etkiye sahiptir. Doktrinde ve Yargıtay içtihadında ilgili kuralın hukuki niteliği hususundaki görüşler aktarılarak ilgili düzenleme değerlendirilecektir.

b. Taslakta önce rehne başvurma kuralının istisnaları hususunda yenilikler getirilmiştir. Geçici rehin açığı belgesinin önce rehne başvurma zorunluluğu bakımından açık bir istisna olarak kabul edilmiştir (CİKT m. 111/2). Bu düzenlemenin geçici rehin açığı ve kesin rehin açığı belgelerinin etkisi hususunda önemli sonuçlara yol açma ihtimali bulunmaktadır. İlgili düzenleme, meydana getirdiği etki bakımından ele alınacaktır.

c. Önce rehne başvurma zorunluluğu bakımından Taslakta getirilen bir başka düzenleme, rehinle teminat altına alınmış alacak hakkında asıl alacağın yüzde yirmisini aşmayan taksit ve faiz alacakları için haciz veya iflâs yoluyla takip yapılabilmesidir. Benzer bir hüküm İcra ve İflâs Kanunu'nda yer almaktadır (İİK m. 45/4). Taslaktaki düzenleme, İcra ve İflâs Kanunu'ndaki hüküm mukayese edilerek değerlendirilecektir.

d. Taslakta önce rehne başvurma zorunluluğu ve hapis hakkı arasındaki ilişki bakımından açık bir düzenleme getirilmiştir. Hükme göre kiraya verenin hapis hakkı, kira alacağı için haciz veya iflâs yoluyla takibe müracaat edilmesi-

ni engellemez. Buna karşılık hapis hakkı için defter tutulduktan sonra alacaklı haciz veya iflâs yoluyla takibe müracaat ederse defter tutulan mallar bakımından alacaklı hapis hakkından feragat etmiş sayılmaktadır (CİKT m. 111/4). İlgili düzenleme, hapis hakkının unsurları ve hapis hakkı ile önce rehne başvurma zorunluluğu arasındaki ilişki bakımından doktrinde yapılan tartışmalar çerçevesinde değerlendirilecektir.

2. Çalışmanın ikinci kısmında taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin düzenlemeler ele alınacaktır.

a. Taslakta ilamsız takibin belgeye dayanması zorunluluğu düzenlenmektedir (CİKT m. 87/2-b.ç). Bu kuralla bağlantılı olarak taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takipte borçluya ödeme emri gönderilmesi için rehin hakkının veya alacağın CİKT m. 87/2-b.ç hükmünde gösterilen belgelerden birine bağlanması zorunludur. Çalışmada bu düzenleme, borçluya icra emri gönderilen hâllerle mukayese edilerek değerlendirilecektir.

b. Taslakta taşınır rehninin paraya çevrilmesinde getirilen diğer bir yenilikse sicile kayıtlı mallar bakımından rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibin başladığının bildirilmesidir (CİKT m. 116/1). İlgili düzenlemenin etkisi, İcra ve İflâs Kanunu'nda ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte taşınmazın tapu siciline bildirim yapılmasını düzenleyen İİK m. 150/c hükmüyle mukayese edilerek ele alınacaktır.

3. Çalışmanın üçüncü kısmında Taslağın ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin yenilikler incelenecektir.

a. Taslakta taşınmazın bulunduğu yer icra dairesinin kesin yetkili olduğu düzenlenmiştir (CİKT m. 119/1). Çalışmada ilgili kesin yetki kuralının hüküm ve sonuçları değerlendirilecektir.

b. İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte merkezi bir öneme sahip olan ipotek sözleşmesinin (ipotek akit tablosunun) ibrazı Taslakta da korunmuştur (CİKT m. 118/2-b.ç). Bu noktada Taslakta *ipotek akit tablosu* kavramı yerine tercih edilen terminoloji çalışmada ayrıca ele alınacaktır.

c. Taslakta taşınmazın aile konutu olması hâlinde malik olmayan eşe de ödeme emri ve icra emri gönderileceği düzenlenmiştir (CİKT m. 118/2-b.c). Doktrinde İcra ve İflâs Kanunu'nun ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin hükümlerinde aile konutuna ilişkin düzenleme bulunmaması eleştirilmektedir. Çalışmada ilgili düzenleme, doktrinde yapılan tartışmalar çerçevesinde değerlendirilecektir. Bu noktada Taslaktaki düzenlemeye göre malik olmayan eşin, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte müracaat edebileceği hukuki çareler tespit edilecektir.

d. Türk Medenî Kanunu'na göre ipoteğin alacak bakımından kapsamına kira bedelleri de girmektedir (TMK m. 863). Bununla bağlantılı olarak İcra ve İflâs Kanunu'nun ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin hükümleri arasında da kiracıya bildirim yapılacağı öngörülmüştür (İİK m. 150/b). Taslak-

taysa kiracının kendisine tebliğ edilen muhtıraya itiraz edebileceği düzenlenmektedir (CİKT m. 125/3). Bu imkân İcra ve İflâs Kanunu'nda düzenlenmemiş olup Taslakta yer almaktadır. Çalışmada bu önemli değişikliğin hüküm ve sonuçları değerlendirilecektir.

e. Taslakta üzerinde birlikte ipotek kurulan taşınmazların hangi sırayla paraya çevrileceği düzenlenmiştir (CİKT m. 132). Çalışmada, İsviçre hukukundaki düzenlemeye paralel olarak getirilen hükümlerin takipteki etkisi ele alınacaktır.

f. İcra ve İflâs Kanunu'nda ipoteğin iptali davası olarak düzenlenen dava, Taslakta ipoteğin terkin kavramı kullanılarak düzenlenmiştir (CİKT m. 124/3). Taslak ipoteğin terkin davasında borçlu ve üçüncü kişiye teminat yatırmak suretiyle takibi durdurma imkânı da vermektedir. İlgili düzenleme İcra ve İflâs Kanunu'nda ipoteğin iptali davası bakımından doktrinde ve Yargıtay içtihadında yapılan tartışmalarla birlikte ele alınacaktır.

h. Borçluya icra emri gönderilen hâllerden biri olan alacağın ve rehin hakkının ilam veya ilam niteliğinde belgede tespit edilmesi, Cebrî İcra Kanunu Taslağı'nda da düzenlenmiştir (CİKT m. 133). Diğer taraftan Taslakta düzenlenen hükmün lafzı, İİK m. 150/h hükmündekinden farklıdır. Çalışmada CİKT m. 133 ve İİK m. 150/h hükmü doktrin ve Yargıtay içtihadı ele alınarak mukayese edilecektir.

A. ÖNCE REHNE BAŞVURMA KURALI

I. Önce Rehne Başvurma Kuralının Lafzı ve Kuralın Hukuki Niteliğine Yönelik Düzenleme (CİKT m. 111/1)

Taslakta önce rehne başvurma zorunluluğu ve istisnaları 111. maddede ve Taslağın üçüncü bölümü olan rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlığı altında düzenlenmektedir. Önce rehne başvurma zorunluluğu bakımından ilk dikkat çeken değişiklik şüphesiz ki kurumun genel hükümlerden alınarak ilişkili olduğu rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip altında düzenlenmiş olmasıdır. Taslakta doktrinde yaygın olarak kullanılan *önce rehne müracaat zorunluluğu* ifadesi yerine, *önce rehne başvurma kuralı* ifadesi tercih edilmiştir.

Önce rehne başvurma kuralı bakımından dikkat çeken esas yenilik, Taslakta kuralın hukuki niteliği konusunda doktrinde ileri sürülen görüşlerden birinin açıkça kabul edilmiş olmasıdır³. Zira CİKT m. 111/1 hükmünün son cümlesine göre *önce rehne başvurma kuralının aksine yapılan sözleşmeler hükümsüzdür*. İlgili hükümle önce rehne başvurma zorunluluğunun emredici olduğu nu açıkça düzenlemiştir. Taslaktaki bu düzenlemenin daha iyi anlaşılabilmesi

³ *Önce rehne başvurma kuralının hukuki niteliği hususundaki tartışmalar için Birce Arslandoğan, Rehnin Paraya Çevrilmesi Yolu ile Takip Yapma Zorunluluğu (1st edn, On İki Levha 2023) 101*

için önce rehne başvurma kuralıyla alakalı doktrinde ve yargı içtihatlarında kabul edilen görüşlere değinmek gerekmektedir.

Önce rehne başvurma kuralının hukuki niteliği hususunda Türk doktrininde bir görüş birliği mevcut değildir. Bilhassa İsviçre hukukundaki görüşlere yaklaşan görece eski eserlerde önce rehne başvurma kuralının borçlunun sorumlu olduğu malvarlığının sınırlarını belirleyen bir maddi hukuk kuralı olduğunu ifade eden görüşler bulunmaktadır⁴. İsviçre hukukunda da hâkim görüşe göre kural, maddi hukuk kökenlidir⁵. Önce rehne başvurma kuralına aykırılığın Kanunda yapılan değişiklikle bir şikâyet sebebi olarak kabul edilmesi olgusuna rağmen doktrin⁶ ve Federal Mahkeme⁷, kuralın temelinde öncelikle rehne müracaat def'inin (*beneficium excussionis realis/l'exception du bénéfice de discussion réelle*) bulunduğu ve def'inin maddi hukuk kökenli olduğunu vurgulamaktadır (İsv.İİK m. 41).

Buna karşılık Türk doktrindeki baskın görüşe⁸ göre önce rehne başvurma zorunluluğu, bir takip hukuku normudur. Diğer taraftan önce rehne başvurma

⁴ Mustafa Reşit Belgesay, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi C. I* (1st edn, M. Sıralar Matbaası 1954) 364; İlhan E Postacıoğlu, *İcra Hukuku Esasları* (4th edn, Fakülteler Matbaası 1982) 553; Burhan Gürdoğan, *Türk-İsviçre İcra ve İflâs Hukuklarında Rehnin Paraya Çevrilmesi* (1st edn, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını 1967) 16; Burhan Gürdoğan, *İpoteğin Paraya Çevrilmesi ve Uygulamada Sorunlar* (1st edn, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları 1979) 4; İlhan E. Postacıoğlu and Sümer Altay, *İcra Hukukunun Esasları* (1st edn, Vedat Kitapçılık 2010) 646

⁵ Dominique Rigot, Art 41, in Louis Dallèves, Bénédicte Foëx and Nicolas Jeandin (ed), *Commentaire romand Poursuite et faillite* (Helbing Lichtenhahn Verlag 2005) 15; Pierre-Robert Gilliéron, *Commentaire de la loi fédérale sur la poursuite pour dettes et la faillite, Partie générale, Titres premier et deuxième, Articles 1-88, Tome I* (1st edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 1999) Art. 41 12-13ff İsviçre İcra ve İflâs Kanunu'nda değişiklik yapılarak önce rehne başvurma kuralının bir şikâyet sebebi olarak düzenlenmesinden önceki dönemde icra dairesi tarafından önce rehne müracaat edilip edilmediğinin re'sen dikkate alınamayacağı hususunda Carl Jaeger, *Commentaire de la loi fédérale sur la poursuite pour dettes et la faillite* (Robert Petitmermet et Henry Bovay) Volume I, (1st edn, Librairie Payot 1920) Art. 41 2ff

⁶ Rigot (n5) 11; Gilliéron (n5) Art. 41 7

⁷ ATF 140 III 180 (Swisslex)

⁸ Necmettin M. Berkin, *Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi* (1st edn, Filiz Kitapevi 1980) 374; Baki Kuru, *İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı*, (2nd edn, Adalet Yayınevi 2013) 985; Ramazan Arslan, *Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz and Emel Hanağası, İcra ve İflâs Hukuku* (10 th edn, Yetkin 2024) 521-522; Hakan Pekcanitez, 'İpoteğin Paraya Çevrilmesiyle İlgili Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar' (2000) 33 *Bankacılar Dergisi* 44; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan and Muhammet Özkes, *İcra ve İflâs Hukuku* (11th edn, On İki Levha 2024) 335; Ali Cem Budak, *İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip* (3rd edn, On İki Levha 2010) 16; Timuçin Muşul, *İcra ve İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi* (1st edn, Adalet Yayınları 2017) 19-21; Talih Uyar, Alper Uyar and Cüneyt Uyar: *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi (İİK. 1-82) C. I* (3rd edn, Bilge Yayınevi 2014) 798; Talih Uyar, *İcra Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi* (İYY. 45, 132, 145-153) (2nd edn, Şafak Basım ve Yayınevi 1992) 492; Deynekli (n2) 67; Müjgan Tunç Yücel, *Banka Alacaklarının İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takibi* (1st edn, On İki Levha 2010) 118; İbrahim Aşık, *İcra Sözleşmeleri* (1st edn, Turhan Kitapevi 2006) 135; İbrahim Aşık, Yakup Oruç, Ozan Tok, Ömer Faruk Saçar and Recep

zorunluluğunun bir takip hukuku normu olduğunu savunanlar arasında da kuralın emredici nitelikte olup olmadığı hususunda ihtilaf bulunmaktadır. Doktrinde bir görüşe göre önce rehne başvurma zorunluluğu, kamu düzeninden sayılan bir takip hukuku kuralıdır⁹. Zira önce rehne başvurma zorunluluğunun amacı, esas olarak üçüncü kişi alacaklının menfaatini korumaktır¹⁰. Bu görüşe göre önce rehne başvurma kuralının sözleşmeyle bertaraf edilmesi mümkün değildir.

Doktrinde önce rehne başvurma kuralının kamu düzeninden sayılmayan bir takip hukuku kuralı olduğunu savunan görüşler de bulunmaktadır¹¹. Bu görüş kabul edildiğinde önce rehne başvurma kuralının ihlali hâlinde, şikâyet süreye tabi olur (İİK m. 16). İsviçre İcra ve İflâs Kanunu'nda önce rehne başvurma kuralına aykırılığın bir şikâyet sebebi olduğu Kanunda açıkça kabul edilmektedir (İsv.İİK m. 41). Buna karşılık doktrinde¹² ve İsviçre Federal Mahkemesi'nin içtihadında¹³ kuralın emredici olmadığı ve şikâyetin süreye tabi olduğu kabul edilmektedir.

Türk doktrinindeki baskın görüşe göreyse önce rehne başvurma kuralı, kamu düzeninden sayılan bir takip hukuku normudur¹⁴. Yargıtay içtihadına göre de önce rehne başvurma kuralı, kamu düzenine ilişkindir¹⁵.

Taslakta, önce rehne başvurma zorunluluğunun sözleşmeyle bertaraf edilemeyeceği düzenlenmiştir. Böylece Taslak, Türk doktrinindeki baskın görüşe uygun olarak kuralın takip hukukuna ilişkin emredici bir norm olduğunu kabul etmiştir. Diğer bir ifadeyle doktrindeki hâkim görüş ve Yargıtay içtihadıyla kabul edilen husus, pozitif bir düzenlemeye de kavuşmuştur (CİKT m. 111/1).

II. Önce Rehne Başvurma Kuralının İstisnaları

1. Geçici Rehin Açığı Belgesinin Açık Bir İstisna Olarak Kabul Edilmesinin Muhtemel Sonuçları (CİKT m. 111/2)

Geçici rehin açığı belgesi, merhunun kesinleşen kıymetine göre alacağı karşılamayacağının tespit edilmesiyle birlikte icra dairesi tarafından alacaklı

Aşit, İcra ve İflâs Hukuku (4th edn, Seçkin 2025) 437-438; Evren Kılıçoğlu, İcra Sözleşmeleri (1st edn, Arıkan Yayıncılık 2005) 139

⁹ Baki Kuru, *İcra ve İflâs Hukuku Şerhi C. III (3rd edn, Evrim Yayınları 1988) 2382; Hakan Pekcanitez and Cemil Simil, İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet (2nd edn Vedat Kitapçılık 2017) 205; Deynekli (n2) 64; Uyar, Uyar and Uyar (n8) 798; Budak (n8) 16; Tunç Yücel (n8) 118; Aşık (n8) 138-139; Aşık, Oruç, Tok, Saçar and Aşit (n8) 438; Aşık and Tok (n1) m. 45 18*

¹⁰ Tunç Yücel (n8) 122; Aşık, Oruç, Tok, Saçar and Aşit (n8) 438

¹¹ Berkin (n8) 151; D. Nurdan Korkmaz, *İcra Hukukunda Rehin Açığı Belgesi (1st edn On iki Levha 2019) 56*

¹² Rigot(n5) 15; Gilliéron (n4) Art. 41 7

¹³ ATF 140 III 180; ATF 120 III 105; ATF 101 III 18, Consd. 2a (Swisslex)

¹⁴ Kuru (n9) 2382; Uyar, Uyar and Uyar (n8) 798; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan and Özkes (n8) 335; Aşık and Tok (n1) m. 45 18; Aşık, Oruç, Tok, Saçar and Aşit (n8) 438

¹⁵ Yargıtay HGK, 997/801 13.09.2023 (Legalbank)

için düzenlenen bir belgedir (İİK m. 150/f). Geçici rehin açığı belgesini düzenleyen İİK m. 150/f hükmü, İcra ve İflâs Kanunu'na 538 sayılı 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun bâzı maddelerinde değişiklik yapılmasına ve bu kanuna bâzı madde ve fıkralar eklenmesine dair Kanun'un¹⁶ 72. maddesiyle eklenmiştir.

İsviçre hukukunda kesin rehin açığı belgesi (*certificat d'insuffisance de gage*) mevcuttur (İsv.İİK m. 158). Bununla birlikte Türk hukukunun aksine İsviçre hukukunda geçici rehin açığı belgesi düzenlenmemiştir.

Geçici rehin açığı belgesinin amacı, önce rehne müracaat zorunluluğu karşısında alacağını merhunun paraya çevrilmesiyle elde edememe ihtimali bulunan alacaklının menfaatini korumaktır¹⁷.

Kesin rehin açığı belgesinden farklı olarak, geçici rehin açığı belgesinin düzenlenmesi için merhunun satılamaması veya satış bedelinin alacağı karşılamaya yetmemesi aranmaz. Öyle ki, geçici rehin açığı belgesinin düzenlenmesi için merhunun kıymetinin kesinleşmesi, kesinleşen kıymet takdirine göre merhunun alacağı karşılamayacağını tespit edilmesi ve alacaklının satış talebinde bulunması yeterlidir (İİK m. 150/f)¹⁸.

Kendisine geçici rehin açığı belgesi verilen alacaklı, ayrı bir takip başlatmasına lüzum bulunmaksızın rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip dosyası üzerinden borçlunun malvarlığı unsurlarının haczini isteyebilir¹⁹. Ancak henüz merhun paraya çevrilmediğinden satış bedelinin alacağı karşılayıp karşılamadığı bilinemediği için haciz, kesin nitelikte değildir²⁰. Aynı şekilde Kanunda geçici rehin açığı belgesine sahip olan alacaklının hacze iştirak edebileceği düzenlenmişse de iştirakin de hacizle paralel olarak geçici olduğu açıkça vurgulanmıştır (İİK m. 150/f/2). Böylece alacaklı, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibin sonlanmasını beklemeden geçici aciz belgesi sayesinde talep edebileceği hacizle borçlunun mahcuz malvarlığı unsurları üzerinde tasarruf imkânını kısıtlamış olmaktadır (İİK m. 86, m. 91)²¹.

Taslaktaki yenilik geçici rehin açığı belgesinin açıkça önce rehne başvurma kuralının istisnası olarak düzenlenmiş olmasıdır (CİKT m. 111/2). Buna karşılık dikkat çeken noktaysa Taslakta kesin rehin açığı belgesinin istisnalar arasında sayılmamasıdır. CİKT m. 111 hükmünün gerekçesinde geçici rehin açığı belgesinin önce rehne başvurma kuralının bir istisnası olarak kabul edilmesine karşılık, kesin rehin açığı belgesinin açık bir istisna olarak belirtilmemiş olmasının sebebi yer almamaktadır.

¹⁶ RG 6.3.1965/11946

¹⁷ Budak (n8) 19; Aşık and Tok (n1) m.150/f 2; Korkmaz (n11) 189; İbrahim Özbay and Ferhat Çelik, 'İcra ve İflâs Hukukunda Rehın Açığı Belgesi' TAAD (2018) 8

¹⁸ Budak (n8) 19-20; Aşık and Tok (n1) m. 150/f 11-16

¹⁹ Yargıtay 8. HD, 9442/10597 14.11.2012 (Legalbank)

²⁰ Aşık, Oruç, Tok, Saçar and Aşit (n8) 475; Aşık and Tok (n1) m. 150/f 31; Korkmaz (n11) 222

²¹ Berkin (n8) 390

Kesin rehin açığı belgesinin, merhunun satılamaması veya satış bedelinin teminat altına alınan alacağa yetmemesi hâlinde verildiğini vurgulamak gerekir²². Zira merhunun paraya çevrilmesiyle veya asgari ihale bedeli teklif edilemediği için paraya çevrilmemesi sonucunda açıkta kalan kısım kesin olarak tespit edilebilmektedir. O hâlde Taslakta kesin rehin açığı belgesinin verildiği hâllerde yalnızca rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibin değil; aynı zamanda *rehin hakkının da sona erdiği* kabul edildiği anlaşılmaktadır. Ancak böyle bir çıkarım sonucunda geçici rehin açığı belgesinin açık bir istisna olarak kabul edilmesine karşılık kesin rehin açığı belgesinin istisna olmadığı belirtilebilir. Öyle ki, rehin hakkı sona erdiğine göre önce rehne başvurma kuralı da anlamını yitirmektedir. Bu noktada doktrindeki fikirlerin ifade edilmesi yerinde olur.

Doktrindeki baskın görüşe göre rehin hakkı, kesin rehin açığı belgesi verilen hâllerden yalnızca merhunun satılmasıyla birlikte alacağın karşılanamaması hâlinde sona erer. Öyle ki, İcra ve İflâs Kanunu'na göre bir taşınmazı paraya çeviren icra dairesi, taşınmaz üzerinde bulunan sınırlı ayni hakların da terkinin yaptırmak zorundadır (İİK m. 144/4)²³. Buna karşılık kesin rehin açığı belgesinin verildiği diğer bir hâl olan asgari ihale bedeli teklif edilemediği için merhunun paraya çevrilememesi hâlinde rehin hakkı sona ermez²⁴.

Doktrindeki diğer görüşe göre ise merhunun paraya çevrilememesi hâlinde de rehin hakkının sona erdiği kabul edilmelidir²⁵. Bu görüşe göre kesin rehin açığı belgesinin düzenlenmesiyle alacaklının haciz veya iflâs yoluyla takip yapabileceği varsayıldığına göre kesin rehin açığı belgesinin düzenlendiği her hâlde rehin hakkının sona erdiği kabul edilmelidir²⁶.

Özetleyecek olursak Taslaktaki ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin düzenlemelerin sistematik yorumu yapıldığında Taslağa hâkim olan fikrin kesin rehin açığı belgesinin düzenlenmesiyle rehin hakkının da sona ermiş olduğu kanaatine varmak mümkündür.

²² Selçuk Öztekin, *İcra ve İflas Hukukunda Borç Ödemedi Aciz Vesikası* (1st edn, Alfa 1994) 37

²³ *Rehin hakkının esasen taşınmazın paraya çevrilmesiyle sona erdiği; bu sebeple yapılan terkinin açıklayıcı olduğu hususunda İlhan Helvacı, Türk Medeni Kanuna Göre Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkı* (1st edn, On İki Levha 2008) 411; Aşık and Tok (n1) m. 152 6

²⁴ Berkin (n8) 391; Gürdoğan (n4) 106; Postacıoğlu (n4) 586; Postacıoğlu and Altay (n4) 730; Aşık and Tok (n1) m. 152 6; Korkmaz (n11) 88; Mustafa Okan Yağcı, 'Rehin Açığı Belgesi' (2016) 13(2) YÜHFD 318

²⁵ Pierre-Robert Gilliéron, *Commentaire de la loi fédérale sur la poursuite pour dettes et la faillite, La saisie et la faillite. Titres troisième et quatrième, Articles 89-158, Tome II* (1st edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2000) Art. 158 22; Bénédict Foëx, Art 158, in Louis Dallèves, Bénédict Foëx and Nicolas Jeandin (ed), *Commentaire romand Poursuite et faillite* (Helbing Lichtenhahn Verlag 2005) 5; Evrim Erişir and Halil Ahmet Yüce, 'Yargıtay'ın "İpotek Hakkının Bölünmezliği" Olarak İfade Ettiği İlkeye Eleştirel Bir Bakış: Birden Fazla Alacağı Güvence Altına Alan İpotek Hakkının Paraya Çevrilmesi İçin Yapılan İcra Takibinin Etkileri' (2023) 29(1) MÜHF-HAD 457

²⁶ Gilliéron (n25) Art. 158 23

2. Teminatın Kapsamında Kalan ve Asıl Alacağın Yüzde Yirmisini Aşmayan Taksit ve Faizler için Haciz ve İflâs Yoluyla Takip Başlatılması (CİKT m. 111/3).

Taslağa göre teminat kapsamındaki alacağın yüzde yirmisini aşmayan taksit ve faizler için alacaklının haciz veya iflâs yoluyla takip başlatması mümkündür (CİKT m. 111/3).

Esasen İcra ve İflâs Kanunu'nda önce rehne başvurma kuralının istisnalarından biri, ipotekle teminat altına alınmış senelik taksit ve faiz alacaklarıdır (İİK m. 45/4).

Dikkat edilirse İcra ve İflâs Kanunu'na göre yalnızca ipotekle teminat altına alınan senelik taksit ve faiz alacakları için haciz ve iflâs yoluyla takip başlatılması mümkündür. Zira İcra ve İflâs Kanunu, senelik taksit ve faiz gibi görece az miktardaki alacaklar için ipotek verilmiş taşınmaz paraya çevrilmeden alacağın tahsil edilebilmesine imkân sağlamak istemektedir²⁷. Bu yönüyle diğer istisnalardan farklı olarak ilgili hükmün alacaklıdan ziyade borçluyu koruduğu ifade edilebilir. İsviçre İcra ve İflâs Kanunu'nda da bu istisna, yalnızca ipotekle teminat altına alınan senelik taksit ve faiz alacakları için getirilmiştir (İsv.İİK m. 41/2).

Hâlbuki Taslakta ipotek değil; *rehin* kavramı kullanılmıştır. Yine taslağa göre rehin ifadesinden ipotek ve taşınır rehni kapsamına giren bütün taşınmaz ve taşınır rehni türleri anlaşılır (CİKT m. 110/1-b.c). O hâlde, İcra ve İflâs Kanunu'ndaki düzenlemeden farklı olarak taşınır rehniyle teminat altına alınan taksit ve faiz alacakları için haciz ve iflâs yoluyla takibe müracaat etmek mümkündür.

Taslakta, teminat kapsamındaki taksit ve faiz alacakları bakımından haciz ve iflâs yoluyla takip başlatmak için bunların asıl alacağın yüzde yirmisini aşmaması gerektiği düzenlenmiştir (CİKT m. 111/3). Taraflarca yüksek ticari faiz oranlarının öngörüldüğü birçok hâlde faiz tutarı anaparaya yaklaşabilmekte; hatta anaparayı aşabilmektedir. Teminatın kapsamındaki faiz alacaklarının bu denli yüksek meblağlara ulaşması hâlinde haciz ve iflâs yolunun konusunu oluşturması ilgili istisnanın amacına aykırı olmaktadır²⁸. Bu sebeple faize yönelik sınırlamanın, hükmün amacına uygun olduğu kanaatindeyiz.

3. Hapis Hakkı ve Önce Rehne Başvurma Kuralı Arasındaki İlişki (CİKT m. 111/4)

Hapis hakkı, alacaklıya borç ödenene kadar zilyetliğinde bulundurduğu borçluya ait taşınır mallar veya kıymetli evrakı geri vermekten kaçınma ve bu

²⁷ Saim Üstündağ, *İcra Hukuku* (8th edn, Filiz Kitapevi 2004) 311; Gürdoğan (n4) 13; Budak (n8) 29; Muşul (n8) 63; Deynekli (n2) 72; Tunç Yücel (n8) 138; Aşık and Tok (n1) m. 45 38; Aşık, Oruç, Tok, Saçar and Aşit (n8) 439

²⁸ Gürdoğan (n4) 14; Budak (8) 31

malvarlığı unsurlarını paraya çevirerek alacağını tahsil etme yetkisi veren bir haktır (TMK m. 950, İsv.MK m. 895)²⁹. Taşınır veya kıymetli evrak üzerinde hapis hakkının mevcut olabilmesi için bunların alacakla bir bağlantısının varlığı ve alacağın muaccel olması zorunludur. Diğer taraftan hapis hakkının konusunu yalnızca taşınır mallar ve kıymetli evrak oluşturabilir³⁰.

Hapis hakkı, alacaklıya hakkın konusunu oluşturan borçluya ait malvarlığı unsurlarını paraya çevirme yetkisi vererek rehin hakkına önemli ölçüde yaklaşır³¹. Bu sebeple doktrinde hapis hakkının kanundan doğan bir taşınır rehni olduğunu ifade eden görüşler de bulunmaktadır³². Nitekim hapis hakkı, Türk Medenî Kanunu'nun üçüncü bölümünde taşınır rehni başlığı altında düzenlenmiştir. Kanuna göre borç yerine getirilmez ve yeterli güvence de gösterilmezse alacaklı hapis hakkının konusunu oluşturan malvarlığı unsurlarının teslimine bağlı taşınır rehni hükümlerine göre paraya çevrilmesini isteyebilir (TMK m. 953/1)³³.

Hapis hakkının rehin hakkına olan bu yakınlığı takip hukukunda da etki göstermiştir. Gerek İcra ve İflâs Kanunu'nda gerekse de Cebri İcra Kanunu Taslağı'nda taşınır rehninin kapsamına hapis hakkının da girdiği açıkça düzenlenmiştir (İİK m. 23/1-b.2, ÇİKT m. 110/1-b.b). Buna göre hapis hakkı sahibi alacaklı, alacağın ödenmemesi hâlinde hem Kanuna hem de Taslağa göre taşınır rehninin paraya çevrilmesine ilişkin hükümler çerçevesinde hapis hakkının konusu taşınır mal ve kıymetli evrakın paraya çevrilmesini talep edebilir (İİK m. 145, ÇİKT m. 112)³⁴.

²⁹ C. Wieland, *Kanunu Medenî'de Ayni Haklar* (Çev. İsmail Hakkı Karafakı) (1st edn, Yeni Cezaevi Basımevi 1946), m. 895, 1; Zahit İmre, 'Hapis Hakkı Üzerinde Bir Tetkik' (1952) 18(3-4) *İÜHF* 744; Köprülü and Kaneti (n2) 512; Jale Akipek, *Turgut Akıntürk and Derya Ateş, Eşya Hukuku* (1st edn, Beta 2018) 857; Mehmet Serkan Ergüne, *Hukukumuzda Taşınır Rehninin Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu* (1st edn, Filiz Kitapevi 2002) 19; Cem Dinan, *Türk Medenî Kanunu Kapsamında Hapis Hakkı* (1st edn, Vedat Kitapçılık 2016) 18

³⁰ Faruk Acar, *Rehin Hukuku Dersleri* (2nd edn, Vedat Kitapçılık 2017) 272

³¹ Erol Cansel, *Türk Hususi Hukukunda Hapis Hakkı* (1st edn, Yeni Desen Matbaası 1961) 19; Bénédict Foëx, Art 895, in Pascal Pichonnaz Bénédict Foëx and Denis Piotet(ed), *Commentaire romand Code civil II* (1st edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2016) 1

³² Akipek, *Akıntürk and Ateş* (n29) 858; Hüseyin Hatemi, Rona Serozan and Abdülkadir Arpacı, *Eşya Hukuku* (1st edn Filiz Kitapevi 1991) 259; Wieland (n29) m. 895, 1; Foëx (n31) 4; Köprülü and Kaneti (n2) 512; Ergüne (29) 20 Aksi yönde İmre (n29) 744; Cansel (n31) 19 Bununla birlikte doktrinde hapis hakkının aynı hak niteliğinde dahi olmadığını savunan görüşler bulunmaktadır. Hapis hakkının aynı hak niteliğinde olmadığını savunan yazarlardan Çetiner'e göre hapis hakkı vermiş olduğu yetkiler bakımından rehin hakkına yaklaşıp da hapis hakkı hak sahibine aynı hakların sağladığı dış yetkileri vermez. Diğer bir ifadeyle hapis hakkı sahibi, zilyetlikten doğan yetkiler dışında, hakkını üçüncü kişilere ileri süremez. Nihayet yazara göre hapis hakkı aynı etkiye sahip bir def'i karakterindedir (Bilgehan Çetiner, *Hapis Hakkı* (1st edn, Filiz Kitapevi 2010) 47-52).

³³ Bu sebeple hapis hakkının konusunu oluşturan unsurların aynı zamanda paraya çevrilebilir olması gerekir (TMK m. 951, İsv.MK 896). Bu hususta ayrıca Foëx (n31) 23

³⁴ Aşık and Tok (n1) m. 23 4

Alacaklı, hapis hakkı konusu taşınır mal veya kıymetli evrakı taşınır rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takip hükümlerine göre paraya çevrilmesini isteyebilir (TMK m. 953, İİK m. 23)³⁵. Peki bu durumda hapis hakkı sahibi alacaklı için de önce rehne başvurma kuralı tatbik edilir mi?

Doktrinde bu hususun bilhassa kiraya verenin hapis hakkı çerçevesinde ele alındığı görülmektedir. Doktrindeki baskın görüşe göre önce rehne başvurma kuralı, kiraya verenin hapis hakkına sahip olduğu hâller bakımından uygulanmamalıdır³⁶. Diğer bir ifadeyle kiraya verenin (alacaklının) hapis hakkına rağmen haciz veya iflâs yoluyla takibe müracaat etmesi mümkün kabul edilmelidir.

Gerçekten de hapis hakkı, rehin hakkından farklı olarak yalnızca kanundan doğar. Buna göre tarafların iradesiyle hapis hakkının tesis edilmesi mümkün değildir³⁷. Rehne göre zorluk arz eden hususlardan biri de hapis hakkı konusunun alacaklı tarafından belirlenmesidir. Bu sorunu aşmak bakımından kiraya verenin hapis hakkı için Türk Borçlar Kanunu'nda özel bir düzenleme bulunmaktadır. Hükme göre kiraya veren hapis hakkının konusunu taşınır mallarının tespit edilmesi için sulh hukuk mahkemesinden veya icra dairesinden talepte bulunabilir (TBK m. 338). Alacaklı doğrudan kanundan kaynaklı bir hakkın konusu taşınır veya kıymetli evrakı paraya çevirme yetkisini kullanmaya mecbur bırakmak mümkün değildir. Buna göre önce rehne başvurma kuralının, hapis hakkı sahibi alacaklı için geçerli olmaması gerekir³⁸. Bununla birlikte hapis hakkının, konusu olan eşyanın satış bedeli üzerinde hak sahibine rüçhan hakkı verdiği vurgulanmalıdır³⁹. Bu durumda hapis hakkından istifade etmek isteyen alacaklıya haciz veya iflâs yoluyla takibe müracaat imkânı sağlamak, diğer alacaklıların aleyhine olur⁴⁰. Bu durum önce rehne başvurma kuralının amacına da ters düşer.

Yukarıdaki mülahazalar dikkate alınarak bir ayırım yapılması isabetli olur. Şayet alacaklı hapis hakkını muhafaza etmek istemesine rağmen haciz veya iflâs yoluyla takip başlatırsa önce rehne başvurma kuralı gereği alacaklının takip talebi reddedilmelidir. Buna karşılık alacaklı hapis hakkını muhafaza etmek ve kullanmak istemiyorsa kendisine kanun gereği verilen bir hak, haciz veya iflâs yoluyla takip başlatmasına engel olmamalıdır.

³⁵ Anne Héritier Lachat and François Bohnet, Art. 268b, Luc Thévenoz, *Commentaire romand Code des obligations I* (Art 1-539), 3e édition, (Helbing Lichtenhahn Verlag 2021) 2a; Çetiner (n32) 135

³⁶ Carl Jaeger, *Commentaire de la loi fédérale sur la poursuite pour dettes et la faillite* (Robert Petitmermet et Henry Bovay) Volume III, (1st edn, Librairie Payot 1920) Art. 283 7; Berkin (n8) 375; Postacıoğlu (n8) 622; Kuru (n9) 2390; Gürdoğan (n4) 23; Üstündağ (n27) 337-338; Budak (n8) 77; Tunç Yücel (n8) 144

³⁷ Foëx (n31) 5; Ergüne (n29) 20

³⁸ Ali Cem Budak, *Kiralayanın Hapis Hakkı* (1st edn, Yetkin 2003) 77

³⁹ Cansel (n31) 19; Dinar (n29) 99; Foëx (n31) 51

⁴⁰ Budak (n38) 77-78

Bu çözümdeki sorunsu alacaklının hapis hakkını muhafaza etmek ve kullanmak istediğinin ne şekilde tespit edileceğidir. Zira alacaklı, hapis hakkının konusunu oluşturan ve borçla bağlantılı olan borçluya ait taşınır veya kıymetli evrakın zilyediyse hapis hakkına sahip olur. Dolayısıyla Türk Medenî Kanunu'nda düzenlenen genel nitelikteki hapis hakkının önce rehne başvurma kuralıyla ilişkisini kurmak mümkün gözükmemektedir. Buna karşılık hapis hakkının özel bir görünümü olan kiralayanın hapis hakkı⁴¹ bakımından alacaklının hakkı kullanma yönündeki iradesi, sulh hukuk mahkemesi veya icra dairesinden borçlunun kiralanan taşınmazdaki mallarının defterinin tutulmasına yönelik talebiyle gerçekleşmektedir (TBK m. 338). Nitekim defter tutulmasıyla kiracının hapis hakkının konusunu oluşturan taşınırılar üzerindeki tasarruf yetkisi kısıtlanır⁴².

Alacaklının hapis hakkını kullanma yönündeki iradesi, esasen kiraya verenin hapis hakkında belirginleşebildiği için Taslak, yalnızca kiraya verenin hapis hakkıyla önce rehne başvurma kuralı arasındaki ilişkiyi düzenlemiştir. CİKT m. 111/4 hükmüne göre: “*Kiraya verenin hapis hakkı, kira alacağı için, haciz veya iflas yoluyla takibe başvurulmasına engel oluşturmaz. Şu kadar ki alacaklı, hapis hakkı için defter tutulduktan sonra, haciz veya iflas yoluyla takibe başvurursa defteri tutulan mallar üzerindeki hapis hakkından feragat etmiş sayılır.*”

Yukarıdaki mülâhazalar dikkate alındığında ilgili hükmün genel itibariyle hapis hakkı ve önce rehne başvurma kuralı ilişkisinin mahiyetine uygun olduğu tespit edilebilir.

Taslak, alacaklının haciz veya iflâs yoluyla takip başlatması hâlinde, hapis hakkının konusunu somutlaştırarak borçlunun tasarruf yetkisini kısıtlayan defter tutma işleminin sonuçlarının da bertaraf edilmesini öngörmektedir. Şüphesiz ki bu haklı bir kaygıdır. Diğer taraftan defter tutulmasından sonra haciz veya iflâs yoluyla takibe müracaat edilmesi hâlinde hapis hakkından feragat edilmiş sayılması sonucu isabetli gözükmemektedir. Zira alacaklının defter tutulması talebiyle hapis hakkını kullanma iradesi gerçekleştiği gibi hapis hakkının konusu olan taşınır mallar somutlaşmaktadır. Böylece taşınır rehnine paralel olarak hakkın konusu da belirli hâle gelmektedir⁴³.

Hapis hakkından feragat edilmesi malvarlığına etkisi açısından eksiltici bir tasarruf işlemi niteliğindedir⁴⁴. Buna göre her hukuki işlem gibi feragatin

⁴¹ Mustafa Alper Gümüş, *Yeni 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Kira Sözleşmesi* (TBK m. 299-356) (1st edn, Vedat Kitapçılık 2011) 199

⁴² Budak (n38) 71; ibid 204

⁴³ *Taşınır rehnine ilişkin hükümler gereği belirliliğin hapis hakkında da geçerli olduğu hususunda Dinar* (n29) 19

⁴⁴ Gülşah Vardar Hamamcıoğlu, *Medenî Hukuk'ta Tasarruf İşlemi Kavramı* (1st edn, On İki Levha 2014) 48

kurucu unsuru da iradenin mevcudiyetidir. Öyle ki geçerli bir haktan feragatin söz konusu olabilmesi için hak sahibinin feragat iradesinin gerçekleşmesi gerekir⁴⁵. Hâlbuki Taslak hükmüne göre defter tutulduktan sonra alacaklının haciz veya iflâs yoluyla takip başlatmasıyla hapis hakkından feragat edilmiş olmaktadır. Bir hukuki işlem niteliğinde olan hapis hakkından feragatin, haciz veya iflâs yoluyla takip talebinin icra dairesi tarafından kabulüyle gerçekleşmesi, feragatin tabiatına aykırı olur. Kaldı ki Taslakta da alacaklının bu durumda hakkında feragat etmediği ancak kanun gereği *feragat etmiş sayılacağı* düzenlenmektedir. Bu ifade mahiyetleri birbirinden tamamen farklı olan *hukuki işlem* ve *takip işlemi* kurumları arasındaki sınırı bulanıklaştırmaktadır.

Defter tutulduktan sonra haciz veya iflâs yoluyla takibe geçmesi hâlinde, alacaklının hapis hakkından feragat edilmiş sayılması yerine bu durumda hapis hakkının kanun gereği sona ereceği düzenlenebilir. Bu sebeple hapis hakkından *feragat edilmiş sayılır ifadesi* yerine *hapis hakkı sona erer* ifadesinin tercih edilmesi isabetli olur.

Diğer taraftan Taslakta genel nitelikteki hapis hakkı ve hapis hakkının diğer özel görünüm biçimleri hakkında herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Bu noktada kiraya veren alacaklı dışındaki diğer hapis hakkı sahibi alacaklıların önce rehne başvurmak zorunda olup olmadığını değerlendirmek gerekmektedir. Esasen Taslakta kiraya verenin hapis hakkına ilişkin esas, bütün hapis hakkı sahibi alacaklılar için geçerli olmalıdır. Buna göre hapis hakkı sahibi alacaklı pekâlâ haciz veya iflâs yoluyla takibe müracaat edebilmelidir (CİKT m. 111/4, c.1). Zira bu husus yukarıda ifade edildiği üzere hapis hakkının mahiyetine uygundur. Buna karşılık ilgili hükmün ikinci cümlesinde yer alan haciz yoluyla takibe girildiğinde hapis hakkından feragat edilmiş olduğu esası, Taslakta ayrıca düzenlenmediği için diğer hapis hakları bakımından söz konusu olmaz. Buna göre genel nitelikteki hapis hakkına sahip bir alacaklı haciz veya iflâs yoluyla takibe müracaat ederse hapis hakkı sona ermez.

Hapis hakkı sahibi alacaklı, daha önce başlatmış olduğu haciz veya iflâs yoluyla takip derdestken rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatamaz. Zira bu hâlde aynı alacaklının aynı borçluya aynı alacak için başlatmış olduğu bir takip söz konusu olacağından ikinci takip yönünden derdestlik sorunu gündeme gelir⁴⁶. Yargıtay'ın güncel içtihadına göre derdestlik kamu düzenine ilişkin bir takip şartı olarak kabul edildiğinden⁴⁷ bu hâlde icra dairesinin rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip talebini reddetmesi gerekir. Buna karşılık hapis hakkı sahibi alacaklı, rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatmış ve hapis hakkının konusunun paraya çevrilememesi ya da paraya çevirme sonucunda alacağın tahsil edilememesi sebebiyle icra dairesi tarafından rehin açığı belgesi

⁴⁵ Kudret Ayiter, *Medeni Hukukta Tasarruf Muameleleri* (1st edn, İstiklâl Matbaacılık 1953) 27

⁴⁶ Ayşe Kılınç, *İcra Takibinde Derdestlik* (1st edn, Yetkin Yayınları 2020) 115

⁴⁷ Yargıtay 12. HD, 2397/333 15.1.2024 (Legalbank)

düzenlenirse takip sona erer (İİK m. 153, CİKT m. 135)⁴⁸. Bu durumda hapis hakkı sahibi alacaklının, alacağın tahsil edilemeyen kısmı için borçluya karşı haciz veya iflâs yoluyla takip başlatmasında bir engel yoktur.

B. Taşınır Rehninin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip

I. Takip Talebinin Belgeye Dayanması Lüzumu (CİKT m. 112)

Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takip talebi, Taslağın 112. maddesinde düzenlenmektedir. Hükme göre *Taşınır rehninin ilamsız icra yoluyla paraya çevrilmesinin talep edilebilmesi için rehin hakkının veya alacağın 87 nci maddenin ikinci fıkrasının (ç) bendinde sayılan belgelerden birine bağlanmış olması zorunludur.*

Hükümde, İcra ve İflâs Kanunu'ndaki taşınır rehninin paraya çevrilmesi-ne ilişkin takip talebindeki düzenlemeye ek olarak, takibin belgeye dayanması zorunluluğu düzenlenmiştir (CİKT m. 112/1, m. 114/2-b.c.). Şüphesiz ki bu değişikliğin temelinde, Taslakta ilamsız takibin belgeye dayanması zorunluğunun kabul edilmesi yatmaktadır (CİKT m. 87/2-b.ç).

Taslağa göre alacaklı, borçluya ödeme emri gönderilmesini istiyorsa İcra ve İflâs Kanunu'ndaki düzenlemeden farklı olarak takibinin belgeye dayanması zorunludur (CİKT m. 112/1). Dikkat etmek gerekir ki bu hâlde takibin dayanağını oluşturan belgeler, CİKT m. 87/2-b.ç hükmünde sayılanlardır. Buna göre taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takipte artık borçluya ödeme emri gönderilebilmesi için de alacaklının takibinin belgeye dayanması gerekir. Bu belgeler, para alacağı hakkında resmî dairelerin ya da yetkili makamların düzenledikleri yahut onayladıkları belge, alacağı gösteren adi senet ve itiraz edilmemiş faturadan ibarettir.

Alacaklı borçluya icra emri gönderilmesini istiyorsa alacağın ve taşınır rehninin bir ilamda veya ilam niteliğinde belgede tespit edilmiş olması zorunludur (CİKT m. 113/1-b.a). O hâlde alacaklı, taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takipte borçluya icra emri gönderilmesini istiyorsa, alacağı ve taşınırı *birlikte gösteren* ilam veya ilam niteliğinde belgeye dayanmak zorundadır. Gerek hükmün lafzından gerekse de benzer bir düzenleme içeren İİK m. 150/h hükmüne yönelik doktrindeki açıklamalardan bu sonuca derhâl varılabilmektedir⁴⁹. Buna karşılık Taslağa göre borçluya ödeme emri gönderilmesi için alacağın veya rehin hakkından herhangi birinin CİKT m. 87/2-b.ç hükmünde gösterilen belgelerden birine bağlanması yeterlidir. Ödeme emri ve icra emri gönderilen hâllere ilişkin bu farklılığın sebebi, şüphesiz ki *ödeme emrine itiraz* kuru mudur. Borçlu herhangi bir belgede gösterilmeyen alacak ve rehin haklarına

⁴⁸ Gilliéron (n25) Art. 158 20; Özbay and Çelik (n11) 25; Tunç Yücel (n8) 126; Aşık and Tok (n1) m. 152 18; Kılınç (n46) 68

⁴⁹ Aşık and Tok (n1) m. 150/h 5

itiraz edebilecektir. Ayrıca CİKT m. 87/2-b.ç hükmünde düzenlenen belgelerin hiçbirisi ilam veya ilam niteliğinde olmadığı için alacak veya rehin hakları belgede tespit edilmiş olsa bile borçlu ödeme emrine itiraz edebilir.

Taslakta her ne kadar alacak veya rehin haklarından birinin belgeye bağlanması yeterli görünmüşse de esasen rehin hakkının belgeyle tespit edildiği her durumda alacak da belgede yer alır. Zira rehin hakkı alacağa bağlı fer'î bir hak karakterindedir⁵⁰. Belirlilik ilkesi gereği belgede soyut bir rehin hakkı yer alamayacağından belge teminatın kapsamındaki alacağa da gösterecektir.

II. Takibin Başlamış Olduğunun Sicile Bildirilmesi (CİKT m. 116)

Takibin başladığının sicile bildirilmesi, İcra ve İflâs Kanunu'nda yalnızca ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip için düzenlenmiştir (İİK m. 150/c)⁵¹. İcra ve İflâs Kanunu'nda sicile kayıtlı taşınırılar bakımından herhangi bir düzenleme mevcut olmadığından taşınır rehininin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, taşınırın kayıtlı olduğu sicile herhangi bir bildirim yapılmamaktadır. Taslaktaysa sicile kayıtlı taşınırılar bakımından da icra dairesi tarafından bildirim yapılması düzenlenmektedir. Taslağa göre bu bildirimden sonra ilgili merci derhâl sicile şerh verir (CİKT m. 116/1).

Şüphesiz ki bildirimin en önemli etkisi, takip başladığı sicile işlendikten sonra taşınırı iktisap eden kişiye yeniden ödeme emri gönderilmesinin zorunlu olmamasıdır (CİKT m. 116/2).

Hemen belirtelim ki Taşınmazların Cebri Artırmayla Paraya Çevrilmesine İlişkin Federal Mahkeme Kararnamesi'ne göre icra dairesi takibin başlamış olduğunu değil; takibin kesinleştiğini tapu siciline bildirmek zorundadır (ORFİ Art. m. 88/2)⁵².

İlgili düzenlemeyle doktrinde ve Yargıtay içtihadında İİK m. 150/c hükmü için kabul edilen birçok husus, CİKT m. 116/1 hükmü gereği verilen şerhlerle birlikte sicile kayıtlı taşınırılar bakımından da söz konusu olacaktır.

⁵⁰ Paul Henri Steinauer, *Les droits réels Servitudes personnelles, charges foncières, droits de gage immobiliers droits de gage mobiliers Tome III*, (3rd edn, Staempfli Éditions 2003) 2641; Bilgehan Çetiner, *Taşınmaz Teminatı* (1st edn, Filiz Kitabevi 2015) 18

⁵¹ İİK m. 150/c hükmüne göre yapılan bildirimin hukuki niteliği doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde bir görüşe göre icra dairesi tarafından yapılan bildirim, TMK m. 1010 hükmüne göre tasarruf yetkisinin kısıtlanması şerhi niteliğindedir (Budak (n8) 107; Tunç Yücel (n8) 196). Doktrinde bizim de katıldığımız görüşe göre ise İİK m. 150/c hükmüne göre yapılan bildirim, şerhlerin en önemli unsuru olan aynı etkiden yoksundur. Ayrıca bu bildirimin tapu siciline işlenmesiyle malikin tasarruf yetkisi de kısıtlanmaz. Böyle bir kısıtlamaya gerek de yoktur zira ipotek zaten tapu siciline tescil edilmiştir (Çetiner (n50) 295). Bu sebeple ilgili bildirim tapu siciline işlense bile yalnızca takip hukukuna özgü etki doğurur ve şerh olarak kabul edilemez (Murat Doğan, *Tapu Sicilinde Tasarruf Yetkisi Kısıtlanmasının Şerhi* (1st edn, Seçkin 2004) 123; Akan Ünal, *Tapu Sicilinde Geçici Tescil Şerhi* (1st edn, Adalet Yayınları 2019) 111; Aşık and Tok (n1) m. 150/c 5)

⁵² Türk hukukundaki düzenlemenin daha yerinde olduğu görüşünde Budak (n8) 107-108

İcra dairesi tarafından CİKT m. 116/1 hükmüne göre yapılması gereken bildirim, şüphesiz ki bir icra işlemi niteliğindedir⁵³. Şayet icra dairesi, alacaklının talebi üzerine taşınırın kayıtlı olduğu sicile bildirimde bulunmazsa, alacaklı hakkın yerine getirilmemesi sebebiyle şikâyet yoluna müracaat edebilir (CİKT m. 22/1-b.c)⁵⁴.

Diğer taraftan şerh verilmediği için takipten haberdar olmayan yeni malik merhunun paraya çevrilmesi üzerine Taslaktaki ifadesiyle *ihalenin iptali* yoluna müracaat edebilecektir (CİKT m. 255).

Taslakta ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip ve taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerde icra dairesi tarafından tapu müdürlüğüne ve taşınırın kayıtlı olduğu sicile yapılan bildirimin etkisi arasında bir fark dikkati çekmektedir. İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, takibin başlamış olduğuna yönelik şerhten sonra taşınmazı iktisap edenlere hem *icra emrinin* hem de *ödeme emrinin* gönderilmesi zorunlu değildir (CİKT m. 126/2). Hâlbuki taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takipte şerh yalnızca üçüncü kişiye ödeme emri gönderilmesini engellemektedir (CİKT m. 116/2). Taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takipte de alacaklının elinde alacağı ve rehin hakkını birlikte tespit eden ilam veya ilam niteliğinde belge bulunması hâlinde, borçluya icra emri gönderilebilmektedir (CİKT m. 133/1-b.a). O hâlde taşınırı, sicile yapılan kayıttan sonra iktisap eden üçüncü kişilere yeniden icra emri gönderilmesine gerek olmamalıdır. Gerek sistematik yorum yapılarak CİKT m. 116/2 ve m. 133/1-b.a hükümlerinin birlikte yorumlanmasıyla gerekse de hükmün amacı dikkate alınarak bu sonuca varılabilir. Bu sebeple CİKT m. 116/2 hükmünün lafzının icra emrini de kapsayacak şekilde değiştirilmesi isabetli olur.

C. İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip

I. İcra Dairesinin Yetkisine İlişkin Düzenleme (CİKT m. 119/1)

Taslakta ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte taşınmazın bulunduğu yer icra ve iflâs dairesinin *kesin yetkili* olduğu düzenlenmiştir (CİKT m. 119/1). Takibin konusunu birden fazla taşınmazın oluşturduğu hâllerdeyse taşınmazların birinin bulunduğu yerde de takip başlatılması mümkündür (CİKT m. 119/2).

İlgili düzenleme takip hukuku bakımından çok önemli bir yeniliktir. Öyle ki, doktrindeki çoğunluk görüşüne göre İcra ve İflâs Kanunu'nun sistematigi gereği icra dairesinin yetkisi kesin olmayıp, yetkiye yönelik muhalefet bir

⁵³ Aşık and Tok (n1) 150/c 1

⁵⁴ İcra ve İflâs Kanunu'nun tatbikinde bu yönde Yargıtay 12. HD, 9718/3017 3.5.2023; Yargıtay 12. HD, 5606/13568 20.12.2022 (Legalbank)

ödeme emrine itiraz sebebidir (İİK m. 50/2)⁵⁵. Buna göre icra dairesinin yetkisini re'sen dikkate alması mümkün değildir. Doktrindeki diğer görüşe göre ikili bir ayırım yapılarak Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda kesin olmayan yetki hâlleri, İİK m. 50/2 hükmü gereği ödeme emrine itiraz sebebi olarak kabul edilmelidir. Buna karşılık İİK m. 50/1 hükmü yetki konusunda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na atıf yaptığına göre aynı zamanda birer dava şartı olan Kanundaki kesin yetki hâlleri, takip hukuku bakımından da söz konusu olmalıdır⁵⁶.

İsviçre hukukundaysa doktrinde icra dairesinin yetkisizliğinin şikâyet yoluyla ileri sürülmesi gerektiğini ifade eden görüşler bulunmaktadır (İsv.İİK m. 17)⁵⁷.

CİKT m. 119/1 hükmünün kanunlaşmasıyla birlikte ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte icra dairesi, yetkili olup olmadığını re'sen dikkate alacaktır. Öyle ki, yetkinin kesin olduğu kabul edildiğine göre artık bu hususun icra dairesi tarafından incelenmesi gerektiği açıktır. Kesin olmayan yetki bir ödeme emrine itiraz sebebiyken ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, icra dairesinin yetkisi bir şikâyet sebebi olacaktır (CİKT m. 22)⁵⁸.

Bu durumda şikâyetin süresi ayrıca değerlendirilmelidir. Esasen ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, icra dairesinin yetkisi bir takip şartı olarak düzenlenmiştir. Kuralın tek başına bir takip şartı niteliğinde olması, aynı zamanda kamu düzeninden bir takip hukuku kuralı olduğu anlamına gelmez. Bu noktada doktrin⁵⁹ ve Yargıtay içtihadındaki⁶⁰ genel eğilim, aynı zamanda birer dava şartı niteliğinde olan takip şartlarının kamu düzeninden kabul edilmesi

⁵⁵ Kuru (n8) 180; Yılmaz E, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi* (1st edn, Yetkin Yayınları 2016) 275; Cenk Akil, *Genel Hacız Yoluyla Takipte Ödeme Emrine İtiraz* (1st edn, Yetkin 2017) 55; Aşık, Oruç, Tok, Saçar and Aşit (n8) 92; Ayşe Kılınç and Aşlı Aras 'İlâmsız İcra Takibinde İcra Dairesi Yetkisizliği Kendiliğinden Dikkate Alabilir Mi?', (2024) 2(73) *Adalet Dergisi* 691; Adnan Deynekli, 'İtirazın İptali Davasında İcra Dairesinin ve Mahkemenin Yetkisi ile İlgili Sorunlar' (2006) *Legal Hukuk Dergisi* 759

⁵⁶ Murat Atalı, İbrahim Ermenek and Ersin Erdoğan, *İcra ve İflâs Hukuku* (9th edn, Yetkin Yayınları) 108

⁵⁷ Eric Muster, N. Reymond and R. Ruendin, Art. 74, in Louis Dallèves, Bénédict Foëx and Nicolas Jeandin (ed), *Commentaire romand Poursuite et faillite* (Helbing Lichtenhahn Verlag 2005) 2b

⁵⁸ İcra dairesinin kesin yetkili olduğunun kabul edildiği istisnai hâllerde icra dairesinin yetkiye ilişkin kararına karşı şikâyet yoluna müracaat edileceği yönünde Deynekli (n55) 759

⁵⁹ Örneğin bir dava şartı olan taraf ehliyeti, kamu düzeninden sayılan bir takip hukuk kuralıdır (Üstündağ (n27) 65; Yılmaz (n55) 95; Pekcanutez and Simil (n9) 164; Timuçin Muşul, *İcra ve İflâs Hukukunda Şikâyet* (1st edn, Adalet Yayınları 2014) 326; Aşık, Oruç, Tok, Saçar and Aşit (n8) 63). Bir dava şartı da olan derdestliğin kamu düzeninden sayılan bir takip hukuku kuralı olarak değerlendirilmesi gerektiği hususunda Kılınç (n46) 148-152

⁶⁰ Yargıtay'a göre bir takip şartı olan taraf ehliyeti aynı zamanda dava şartı da olduğu için süresiz şikâyetin konusunu oluşturur (Yargıtay 12. HD, 825/1968 5.3.2025). Yargıtay'ın yeni içtihadına göre aynı zamanda bir dava şartı olarak düzenlenmiş olan derdestlik, kamu düzenine ilişkin bir takip hukuku kuralıdır (Yargıtay 12. HD, 2397/333 15.1.2024)

yönündedir. O hâlde ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, ilgililer icra dairesinin yetkisiz olduğunu süresiz şikâyet yoluna müracaatla ileri sürebilmektedir (CİKT m. 30/1)⁶¹.

II. Bir Takip Şartı Olan İpotek Sözleşmesinin İbrazı Zorunluluğunun Korunması (CİKT m. 118/2)

İcra ve İflâs Kanunu'na göre ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte ipotek akit tablosunun (ipotek sözleşmesinin) resmî bir örneğinin ibrazı zorunludur (İİK m. 148). Kanunda ipotek akit tablosu olarak ifade edilen kurum esasen bir borçlandırıcı işlem olan ve ipotek tesis etme taahhüdünü içeren *ipotek sözleşmesidir*⁶².

Kanunda taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takip bakımından rehin senedinin ibrazı zorunluluğu aranmamıştır. Ayrıca İsviçre hukukunda da rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte ne rehin senedinin ne de ipotek sözleşmesinin ibrazı zorunlu değildir. Buna karşılık İcra ve İflâs Kanunu'nda ipotek akit tablosunun (ipotek sözleşmesinin) ibrazı, bir *takip şartı* olarak kabul edilmiştir⁶³. Diğer taraftan ipotek akit tablosunun (ipotek sözleşmesinin) ibrazı zorunluluğunun doktrinde⁶⁴ ve Yargıtay içtihadında⁶⁵ kamu düzeninden olmadığı sayılmadığı kabul edilmektedir.

İpotek sözleşmesinin ibrazı, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip bakımından merkezi önemdedir. Zira icra dairesi, ipotek sözleşmesi üzerinden şekli hukuka göre bir taşınmaz rehninin bulunup bulunmadığını, takip talebinde gösterilen para alacağıyla ipotek sözleşmesinde teminat altına alınan alacak arasında ilk görünüşte açık bir uyumsuzluk olup olmadığını inceler⁶⁶. Ayrıca ipotek sözleşmesindeki para alacağının kayıtsız şartsız ve muaccel olması hâlinde borçluya icra emri gönderileceğinden icra dairesi ipotek sözleşmesindeki alacağın bu nitelikte olup olmadığını da incelemelidir (İİK m. 149). İcra dairesi, ipotek sözleşmesinin ibrazı zorunluluğundan hareketle ipoteğin geçerli olup olmadığını, süreli bir ipotek söz konusuysa sürenin geçip geçmediğini⁶⁷, ipoteğin alacak bakımından kapsamı gibi maddi hukuka ilişkin muhakeme gerektiren bir inceleme yapamaz.

⁶¹ Bilim komisyonu gerekçesinde bu durumda şikâyet yoluna müracaat edilmesi gerektiği ve şikâyetin süreye tabi olmadığı belirtilmektedir (Cebri İcra Kanunu Taslağı 119. maddenin gerekçesi)

⁶² Helvacı (n23) 111, Aşık and Tok (n1), m. 148 51

⁶³ Gürdoğan (n4) 60; Budak (n8) 142; Muşul (n8) 220; Deynekli (n2) 110- 111; Tunç Yücel (n8) 190; Aşık and Tok (n1) m. 23 13

⁶⁴ ibid 111-112; ibid 191

⁶⁵ Yargıtay 12. HD, 9904/10366 10.07.1995 (Legalbank)

⁶⁶ Aşık and Tok (n1) m. 148 58-60

⁶⁷ Yargıtay 12. HD, 7674/996 21.02.2023 ((2023) (19)55 MİHDER 551-554)

Taslahta dikkat çeken bir nokta da İİK m. 148 hükmünün lafzındaki *ipotek akit tablosunun resmî bir örneği* yerine *ipotek sözleşmesini içeren resmî senedin tapu idaresince verilmiş bir örneği* ifadesinin kullanılmasıdır. Esasen İcra ve İflâs Kanunu'nda ipotek sözleşmesi yerine kullanılan *ipotek akit tablosu* ifadesi doktrinde haklı olarak eleştirilmektedir⁶⁸. Gerçekten de hukukumuzda tarafların belirli bir alacağı ipotekle teminat altına almayı taahhüt ettikleri hukuki işlem için rehin sözleşmesi, ipotek sözleşmesi veya taşınmaz rehin sözleşmesi ifadeleri kullanılmaktadır⁶⁹. İpotek akit tablosu ifadesi hukuki olmaktan uzaktır. Diğer taraftan İcra ve İflâs Kanunu'nun ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin hükümlerinde bile ipotek akit tablosu ifadesinin yeknesak biçimde kullanılmadığı görülmektedir. Örneğin İİK m. 148 hükmünde ipotek akit tablosu ifadesi kullanılırken bir sonraki madde olan İİK m. 148/a hükmünde *ipotek sözleşmesi* kavramı tercih edilmiştir. Buna göre ipotek akit tablosu ifadesi yerine ipotek sözleşmesi ifadesinin kullanılması isabetli olmuştur.

Diğer taraftan Taslağa göre takibin dayanağını oluşturan belge, *ipotek sözleşmesi* değil; *ipotek sözleşmesini içeren resmî senedin tapu idaresince verilmiş örneğidir*. İpotek sözleşmesi soyut bir hukuki kurum olduğundan medeni usûl ve takip hukuku açısından bir belge niteliğinde değildir. Bu noktada icra dairesine ibraz edilen şey bir hukuki işlem olan ipotek sözleşmesinden ziyade; ipotek sözleşmesinin yer aldığı resmî senet olmalıdır. Esasen resmî senet ifadesi de teknik anlamda doğru bir kullanımdır. Zira Tapu Sicil Tüzüğü'ne göre tapu idaresi tarafından sözleşme düzenlenmesi gereken hâllerde *resmî senet* düzenlenmelidir (TST m. 21). O hâlde ipotek sözleşmesinin bağlandığı ve icra dairesine ibraz edilebilecek evrak, tapu idaresi tarafından ipotek sözleşmesinin bağlandığı resmî senet olabilir.

III. Taşınmazın Aile Konutu Olması Hâlinde Malik Olmayan Eşin Takipte Taraf Olarak Gösterilmesi Zorunluluğu (CİKT m. 118/1)

Taslağa göre ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, ipotekli taşınmazın aile konutu olması hâlinde eşin adı, soyadı, biliniyorsa Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasının takip talebinde gösterilmesi gerekir (CİKT m. 118/2-b.c). Bununla bağlantılı olarak icra dairesi, malik olmayan eşe de icra emri ve ödeme emri göndermek zorundadır (CİKT m. 120/1, m. 123/1). Bu değişiklik-

⁶⁸ Aştık and Tok (n1) m. 148 2

⁶⁹ Jale Akipek, *Türk Eşya Hukuku Mahdut Ayni Haklar* (1st edn, Sevinç Matbaası 1974) 188; Akipek, *Akıntürk and Ateş* 764; Gürsoy, Eren and Cansel (n2) 981; Selahattin Sulhi Tekinay, *Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Ayni Haklar* (1st edn, Filiz Kitapevi 1994) 108; Helvacı (n23) 111; Acar (n30) 165; Çetiner (50) 114; Ayşen Çilenti Konuralp, *İpotek Sözleşmesi* (1st edn, On İki Levha 2023) 5; Eray Aksın Atar, *Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkında Güvencenin, Güvenceyi Oluşturan Değerler Bakımından Kapsamı ve Taşınmazdaki Değer Düşmesine Karşı Alacaklıların Korunması* (1st edn, On İki Levha 2021) 58

leri tam anlamıyla izah edebilmek için İcra ve İflâs Kanunu'ndaki durumu değerlendirmek gerekmektedir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin hükümlerinde aile konutu niteliğindeki taşınmazlar bakımından takibin malik olmayan eşe yöneltileceğini düzenleyen herhangi bir hüküm mevcut değildir. Hâlbuki İsviçre İcra ve İflâs Kanunu'na göre aile konutu niteliğindeki taşınmazlar bakımından takip talebinde eşin de adının belirtilmesi gereklidir (İsv.İİK m. 151/1-b.b). Diğer bir ifadeyle İsviçre hukukunda rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, malik olmayan eş de taraf olmaktadır.

Türk hukukunda malik olmayan eşin takipte taraf olarak gösterilmemesi doktrinde haklı olarak eleştirilmektedir⁷⁰. Malik olmayan eşin takipte taraf olarak gösterilmemesinin meydana getirdiği olumsuz sonuçları ve Taslağın kanunlaşmasıyla bu sonuçların bertaraf edilip edilmeyeceği değerlendirilmelidir.

Taslakta ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin düzenlemeler malik olmayan eşin şikâyet yoluna müracaatı (CİKT m. 22), ihalenin iptaline müracaatı (CİKT m. 255/1) ve ödeme emrine itirazı bakımından çok önemli sonuçlar meydana getirmektedir. Ayrıca aile konutuna ilişkin düzenlemeler malik olmayan eşin ipoteğin terkinini (ipoteğin iptali) davası açması bakımından da incelenmelidir. Tüm bu hususlar İcra ve İflâs Kanunu'nun uygulanmasıyla mukayese edilmek suretiyle sırasıyla değerlendirilecektir.

1. Malik Olmayan Eşin Şikâyet Yoluna Müracaatı

İcra ve İflâs Kanunu'nun uygulanmasında kendisine ödeme emri veya icra emri gönderilmemiş olan malik olmayan eşin ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, takip hukukuna aykırı icra işlemlerine karşı şikâyet yoluna müracaat imkânı belirsizdir (İİK m. 16). Kanunda şikâyet yoluna müracaat edebilecek kişiler sayılmış değildir. Bu sebeple doktrinde, icra işleminden hukuki menfaati etkilenen ilgililerin şikâyet yoluna müracaat edebileceği belirtilmektedir⁷¹. Esasen Kanundaki bu bilinçli boşluk, icra işlemlerinin hukuka uygun olarak tatbik edilmesini amaçlamaktadır⁷².

⁷⁰ Budak (n8) 117-118; Aşık and Tok (n1) m. 150 54; Gökçen Topuz, 'Aile Konutunun Haczi ve Kiralanan Aile Konutunun İlâmsız İcra Yoluyla Tahliyesi' (2008) 3(1) Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 276; Mert Namlı, 'Anayasa Mahkemesi'nin Aile Konutu Hakkında Haczedilemezlik Şikâyetinin İleri Sürülmesine İlişkin 12.12.2019 Tarihli Kararının Değerlendirilmesi' (2020) 18(211) Legal Hukuk Dergisi 3106; Melis Taşpolat Tuğsavul, 'Aile Konutu Üzerindeki Hukuki İşlemlere Yönelik Sınırlamanın İcra Hukukundaki Etkilerinin Değerlendirilmesi' (2022) 1 GSÜHFD 986

⁷¹ Kuru (n8) 106; Üstündağ (n27) 49; Pekcanutez and Simil (n9) 233; Muşul (n59) 179; Aşık, Oruç, Tok, Saçar and Aşit (n8) 66; Nicolas Jeandin, Art. 17, in Louis Dallèves, Bénédict Foëx and Nicolas Jeandin (ed), *Commentaire romand Poursuite et faillite* (Helbing Lichtenhahn Verlag 2005) 4

⁷² ibid 4

Bu noktada ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, takibi haber almış malik olmayan eşin icra işlemlerine karşı şikâyet yoluna müracaat edip edemeyeceği değerlendirilmelidir. İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte aile konutu niteliğindeki ipotekli taşınmazın paraya çevrilme ihtimali mevcut olduğundan, malik olmayan eşin takipte tesis edilen hukuka aykırı işlemlerden menfaati etkileneyeceği açıktır. Bu sebeple malik olmayan eşin takip hukukuna aykırı olduğu varsayılan icra işlemlerine karşı şikâyet yoluna müracaat edebilmesi gerekir (İİK m. 16). Buna karşılık Yargıtay'ın şikâyet yoluna müracaat edebilecek ilgiler kategorisini oldukça dar yorumladığı ifade edilmelidir. Öyle ki, Yargıtay içtihadına göre tapuda kendisi lehine aile konutu şerhi konulmuş olan eş dahi haczedilmezlik şikâyetinde bulunamaz⁷³. Bu içtihat dikkate alındığında takipte taraf olarak gösterilmemiş malik olmayan eşin yolsuz icra işlemlerine karşı şikâyet yoluna müracaatını zorlaştırmaktadır. Bu yönüyle Taslağın kanunlaşmasıyla birlikte takip, malik olmayan eşe de yöneltileceğinden ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte, malik olmayan eşin şikâyet yoluna müracaat edebileceği konusundaki tereddüt de ortadan kalkacaktır.

Merhun aile konutu niteliğinde olmasına rağmen takip talebinde malik olmayan eş de borçluyla veya malik eşle birlikte taraf olarak gösterilmezse, takipten haberdar olan eş şikâyet yoluna müracaat edebilecektir (CİKT m. 22, m. 118/2-b.c). Bu durumda şikâyetin konusunu, hukuka aykırı olduğu iddia edilen takip talebinin kabulü işlemi oluşturduğundan icra mahkemesinin takibin iptaline karar vermesi gerekir⁷⁴. Malik olmayan eş ile malik eş veya borçlu arasındaki ilişki, *zorunlu takip arkadaşlığı* olduğundan bu hâlde şikâyet süreye tabi olmamalıdır⁷⁵. Nitekim İcra ve İflâs Kanunu'nun uygulanması bakımından Yargıtay içtihadı da bu yöndedir⁷⁶. Şayet alacaklı takip talebinde malik olmayan eşe ilişkin kanuni bilgilere yer vermiş; buna karşılık icra dairesi malik olmayan eşe ödeme emri veya icra emrini tebliğ etmemişse, bu durumu öğrenen malik olmayan eş şikâyet yoluna müracaat ederek icra veya ödeme emrinin iptalini talep edebilir (CİKT m. 22).

⁷³ "...İİK. 'nın 82. maddesinin 1. fıkrasının 12. bendinde; borçlunun haline münasip evinin haczolunamayacağı ifade edilmiştir. Anılan yasal düzenleme uyarınca, meskeniyet şikâyeti, yalnızca takip borçlusuna tanınmış bir hak olup, takipte borçlu sıfatı taşımayan, tapuda lehine aile konutu şerhi verilen 3. kişinin haczin kaldırılmasını istemesi mümkün değildir..." Yargıtay 12. HD, 29600/3351 19.4.2018 (Legalbank)

⁷⁴ Şikâyet yargılamasında takibin iptaline ilişkin şartlara yönelik olarak Ozan Tok, 'İcra İşleminin Yapısı ve Hukuki Rejimi' (2021) 9(1) SHD 60 dn. 8

⁷⁵ Aşık, Oruç, Tok, Saçar and Aşit (n8) 443

⁷⁶ "...Anılan yasal düzenlemeye göre aralarında zorunlu takip arkadaşlığı olan borçlu ile rehin veren 3. şahıs hakkında birlikte takip yapılmalıdır. Somut olayda asıl borçlu hakkında takip yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu eksiklik sonradan tamamlanamayacağı gibi kamu düzeni ile ilgili bulunduğundan takibin her aşamasında ve süresiz olarak ileri sürülebilecek nitelikte olup mahkemece kendiliğinden de gözönüne alınması gereken hususlardandır..." Yargıtay 12. HD, 1697/19031 4.6.2012 (Legalbank)

Bu noktada Yargıtay'ın İcra ve İflâs Kanunu uygulaması bakımından ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte zorunlu takip arkadaşlarından herhangi birinin gösterilmemesi hâlinde, takibin iptal edilmesinden önce icra mahkemesinin alacaklıya takibi diğer takip arkadaşına yöneltmesi için süre vermesi yönündeki içtihadı vurgulanmalıdır⁷⁷. Esasen bu içtihadın Taslağın kanunlaşması hâlinde de uygulanmasının önünde bir engel yoktur. Bu durumda şikâyet yargılamasını yürüten icra mahkemesi, alacaklıya takibi malik olmayan eşe yöneltmesi için süre vermeli; aksi hâlde takibin iptaline karar vermelidir (CİKT m. 22).

Malik olmayan eşin kendisinin takipte taraf olarak gösterilmemesi sebebiyle şikâyet yoluna müracaatı hâlinde, icra mahkemesi sınırlı olarak maddi hukuka ilişkin bir inceleme yapmak zorunda kalacaktır. Bu noktada ikili bir ayırım yapılmalıdır. Şayet taşınmaz üzerinde malik olmayan eş lehine aile konutu şerhi varsa, icra mahkemesi taşınmazın aile konutu niteliğinde olmadığına karar verememelidir. Buna karşılık taşınmazda aile konutu şerhi yoksa, şikâyet yoluna müracaat eden malik olmayan eş, taşınmazın aile konutu olduğunu gösteren delilleri mahkemeye ibraz etmelidir. Taşınmazın aile konutu niteliği, bir hukuki işlem niteliğinde olmadığı için malik olmayan eş bu hususu her türlü delille ispat edebilmelidir (HMK m. 192, m. 198).

Şikâyet yargılamasında verilen karar, yalnızca aynı taraflar arasındaki aynı takipte maddi anlamda kesin hüküm teşkil eder⁷⁸. Bu sebeple şikâyet yargılamasında icra mahkemesinin taşınmazın aile konutu niteliğinde olup olmadığına yönelik tespiti, yalnızca takip hukuku bakımından maddi anlamda kesin hüküm teşkil eder (HMK m. 303). Bu durumda taşınmazın aile konutu niteliği sorunu genel mahkemede genel hükümlere göre dava edilebilir.

2. Malik Olmayan Eşin İhalenin İptali (İhalenin Feshi) Yoluna Müracaatı

Değinilmesi gereken hususlardan biri de malik olmayan eşin ihalenin iptaline (feshine) müracaat imkânıdır. İcra ve İflâs Kanunu'na göre malik olmayan eşin ihalenin feshi talebinde bulunması, ancak aile konutu şerhi verilmesi hâlinde olur. Kanuna göre satış isteyen alacaklı, borçlu, mahcuzun resmî sicilinde kayıtlı olan ilgililer ve sınırlı ayni hak sahipleri ile pey sürmek suretiyle ihaleye iştirak edenler ihalenin feshine müracaat edebilir (İİK m. 134/2). Malik olmayan eş, İcra ve İflâs Kanunu'nun sistematığına göre ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte borçlu sıfatını haiz değildir. Buna karşılık mahcuzun resmi sicilindeki kayıtlı ilgililer de ihalenin feshine müracaat edebilecek kişilerden sayılmıştır (İİK m. 134/2). O hâlde aile konutu niteliğindeki taşınmaz

⁷⁷ Yargıtay 12. HD, 15927/21079 15.9.2015; Yargıtay 12. HD, 3933/5052 9.3.2015 (Legalbank)

⁷⁸ Pekcanitez and Simil (n9) 509

bakımından yalnızca TMK m. 194/3 hükmüne göre aile konutu şerhi verilmesi hâlinde, malik olmayan eş ihalenin feshine müracaat edebilir.⁷⁹

Taslağa göreyse malik olmayan eş, malik olan eş ve asıl borçlu ile ipotegin paraya çevrilmesi yoluyla takipte zorunlu takip arkadaşıdır (CİKT m. 127). Bu durumda malik olmayan eş de takipte borçlu sıfatını haiz olacağından, taşınmaz üzerinde aile konutu şerhi bulunmasa dahi ihalenin iptalini talep edebilecektir (CİKT m. 255/1).

3. Malik Olmayan Eşin Ödeme Emrine İtirazı

Taslağa göre malik olmayan eşe ödeme emri gönderilmesinin en önemli sonucu şüphesiz ki malik olmayan eşin ödeme emrine itiraz edebilme imkânıdır (CİKT m. 123). İsviçre İcra ve İflâs Kanunu'nda bulunan bu imkân, 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda bulunmamaktadır (İsv.İİK m.153/2-b)⁸⁰. Taslak, bu noktada önemli bir eksikliği gidermekte, bilhassa icra dairesinin ödeme emri gönderdiği hâllerde, itiraz kurumu üzerinden malik olmayan eşe hukuki dinlenilme hakkı tanımaktadır.

Bu durumda malik olmayan eş, alacağı yönelik bütün itirazlarını ileri sürebilecektir. Malik olmayan eş alacağın mevcut olmadığını, sona erdiğini ya da talep edilebilir olmadığını ileri sürebilir. Diğer taraftan ne malik ne malik olmayan eş ne de borçtan kişisel olarak sorumlu olan kişinin rehin hakkına itirazı mümkün değildir (CİKT m. 124/3). Rehin hakkına yapılan itiraz takip hukuku anlamında geçersizdir⁸¹. Bu sebeple malik olmayan eşin, ödeme emrine itirazında TMK m. 194/1 hükmüne göre rızası olmaması sebebiyle ipotegin geçerli olmadığını ileri sürmesi mümkün değildir. Malik olmayan eş, aile konutuna ilişkin hükümler gereği ipotegin geçersiz olduğunu ipotegin terkinin davası açmak suretiyle ileri sürebilir (CİKT m. 124/3).

⁷⁹ "...İİK'nun 134/2. maddesinde; "İhalenin feshini, Borçlar Kanunu'nun 226. maddesinde yazılı sebepler de dahil olmak üzere yalnız satış isteyen alacaklı, borçlu, tapu sicilineki ilgililer ve pey sürmek suretiyle ihaleye iştirak edenler yurt içinde bir adres göstermek koşuluyla icra mahkemesinden şikâyet yolu ile ihale tarihinden itibaren yedi gün içinde isteyebilirler" denilmiştir. Somut olayda, şikâyetçi ...'nın borçlu ...'yla evli olduğu, ihale konusu taşınmazın tapu kaydına ihaleden önce 02.05.2014 tarihinde aile konutu şerhi konulduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle şikâyetçinin İİK'nun 134/2. maddesinde yer alan tapu sicilineki ilgili kavramı içerisinde değerlendirilmesi gerekmektedir..." Yargıtay 12. HD, 17080/22095 24.10.2016 (Legalbank)

⁸⁰ Önemle belirtmek gerekir ki 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nda aile konutu niteliğindeki taşınmaz bakımından malik olmayan eşe ödeme emri gönderileceği düzenlenmemişse de doktrinde bir görüşe göre icra dairesi, malik olmayan eşe ödeme ve icra emrini re'sen göndermelidir (Budak (n8) 117-118; Aşık and Tok (n1) m. 150 54). Aksi hâlde Türk Medenî Kanunu'ndaki aile konutuna ilişkin düzenlemeler takip hukuku bakımından anlamsızlaşmaktadır. Doktrinde diğer bir görüşe göreyse Kanunda açık bir düzenleme getirilinceye kadar iki taraflı takip sisteminde malik olmayan eşe ödeme ve icra emri gönderilmesi mümkün olmamalıdır (Topuz (n70) 276; Namli (n70) 3107).

⁸¹ Aşık and Tok (n1) m. 150 22

4. Malik Olmayan Eşin İpoteğin Terkini Davası Açabilme İmkânı

İİK m. 150 hükmünde düzenlenen ipoteğin iptali davası, Cebri İcra Kanunu Taslağı'nda da *ipoteğin terkini* davası ismiyle korunmuştur.

Önemle belirtmek gerekir ki doktrinde bizim de katıldığımız hâkim görüşe göre taşınmazın maliki olan eş, aile konutu niteliğindeki taşınmaz üzerinde malik olmayan eşin rızası olmadan ipotek tesis edemez⁸². Öyle ki, TMK m. 194/1 hükmüne göre eşlerden biri diğer eşin rızası olmadan *aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamaz*. İpotek tesisi de Kanunda gösterilen sınırlamalardan biri olarak değerlendirilmelidir. Yargıtay içtihadı da bu yöndedir⁸³.

İcra ve İflâs Kanunu'nun uygulanmasında da doktrine⁸⁴ ve Yargıtay içtihadına⁸⁵ göre malik olmayan eş ipoteğin iptali davası açabilir (İİK m. 150). Önemle vurgulamak gerekir ki malik olmayan eş ne takibin ne de taşınmaz maliki ve alacaklı arasında akdedilen ipotek sözleşmesinin tarafıdır. Buna göre malik olmayan eş kendisine yabancı bir hukuki ilişki ve hak için dava açtığı için ipoteğin iptali davasında *taraf sıfatını* haiz değildir⁸⁶. Ancak doktrinde malik olmayan eşin kanuni dava yetkini sıfatıyla dava takip yetkisine sahip olduğu için ipoteğin iptali ya da yolsuz tescilin düzeltilmesi davası açabileceği kabul edilmektedir (İİK m. 150; TMK m. 1025)⁸⁷. Diğer bir ifadeyle malik olmayan eşin ipoteğin iptali davasındaki taraf sıfatı eksikliği, açık bir kanun hükmü bulunmamasına rağmen, kanuni dava yetkinliği kurumuyla ikame edilmektedir.

Hâlbuki Cebri İcra Kanunu Taslağı'nda malik olmayan eşin ipoteğin terkini davası açabilmesine pozitif bir dayanak düzenlenmektedir. Öyle ki, CİKT m. 124/1 hükmüne göre malik olmayan eş ödeme emrine itiraz edebilir. Diğer taraftan CİKT m. 124/3 hükmünde ipoteğin *terkini davası açılması* ifadesi kullanılmaktadır. CİKT m. 124/3 hükmü, CİKT m. 124/1 hükmü ile birlikte değer-

⁸² Şükran Şıpka, 'Türk Hukukunda Eşlerin Hukuki İşlem Özgürlüğünün Sınırları' *Public and Private International Law Bulletin*, 35(1) 51; Budak (n8) 115; İbrahim Özbay, 'İpoteğin İptali Davası (İİK m. 150, C. 3) Üzerine Bir İnceleme' (2007) 11(3-4) EÜHFD 429; Doğan (n51) 89; Çetiner (50) 134; Namı (n70) 3106; Emel Şeyda Elgün Toğrul, 'Aile Konutu Üzerindeki İpoteğin Kaldırılması Talebinin İhalenin Feshi ve Sicilin Düzeltilmesi Davası ile İlişkisi' (2022) 17(210) *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1163; Aşık and Tok (n1) m. 150 48; Gökhan Aykut, *İpoteğin Paraya Çevrilmesi* (2nd edn, On İki Levha 2025) 44-45. Aksi yönde Bilge Öztan, *Aile Hukuku* (5th edn, Turhan Kitapevi 2005) 207

⁸³ Yargıtay 2. HD, 5395/9214 25.9.2019; Yargıtay 2. HD, 1448/2662 8.6.2020; Yargıtay HGK, 2056/1201 15.4.2015 (Legalbank)

⁸⁴ Özbay (n82) 429; Aşık and Tok (n1) m. 150 54

⁸⁵ Malik olmayan eşin yolsuz tescilin düzeltilmesi davası açabileceği yönündeki içtihatlar için Yargıtay 2. HD, 5395/9214 25.9.2019; Yargıtay 2. HD, 1448/2662 8.6.2020; Yargıtay HGK, 511/69 11.2.2021; Yargıtay HGK, 2934/1556 6.12.2017 (Legalbank)

⁸⁶ Aşık and Tok (n1) m. 150 55

⁸⁷ Aşık and Tok (n1) m. 150 55; Tuğsavul (n70) 972; Elgün Toğrul (n82) 1169-1170; Buse Dişel, *Dava Takip Yetkisi* (1st edn, On İki Levha 2020) 274

lendirildiğinde malik olmayan eşin ipoteğin terkinin davası açabileceği anlaşılmaktadır. Bu hâlde de malik olmayan eş kendine yabancı bir hakkın için dava açsa da *kanuni dava yetkinliği* için pozitif bir düzenleme mevcut olmaktadır.

IV. Kiracıya Muhtıraya İtiraz İmkânı Verilmesi (CİKT m. 125/3)

Türk Medenî Kanunu'na göre ipoteğin alacak bakımından kapsamına kira bedelleri de girer (TMK m. 862). İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip- teyse kira bedellerinin kiracıdan ne şekilde tahsil edileceği İİK m. 150/b hük- münde düzenlenmektedir.

İcra ve İflâs Kanunu'na göre alacaklının talebi üzerine takipten sonra iş- leyecek kira bedellerinin icra dairesine ödenmesi için kiracıya bir muhtıra gön- derilir⁸⁸. Kiracı takip derdest olduğu tarihten değil; kendisine muhtıranın tebliğ edildiği tarihten itibaren işleyen kiralardan sorumludur⁸⁹.

İcra ve İflâs Kanunu'nda kiracının muhtıranın içeriğine itiraz imkânı dü- zenlenmemiştir. Bu sebeple kiracı, takip borçlusuyla arasında bir kira ilişkisi bulunmadığını düşünüyorsa ya da kira bedelinin kısmen veya tamamen sona erdiğini iddia ediyorsa muhtıranın tebliğinden itibaren yedi gün içerisinde şikâyet yoluna müracaat edebilir (İİK m. 16)⁹⁰. Şikâyet süresini kaçıran borçlu- nun bu hâlde menfi tespit davası açabileceği de doktrinde⁹¹ ve bazı yargı karar- larında⁹² kabul edilmektedir (İİK m. 72).

Buna karşılık İsviçre hukukunda kiracıya olmasa da rehinli taşınmazın malikine muhtıranın içeriğine itiraz imkânı verilmiştir. Taşınmazların Cebri Artırmayla Paraya Çevrilmesine İlişkin Federal Mahkeme Kararnamesi'nin 92. maddesine göre kiracıya muhtıra tebliğ edildikten sonra taşınmaz malikine ayrı bir muhtıra tebliğ edilir. Malik on gün içerisinde muhtıranın içeriğine itiraz edebilir. Kararnameye göre malik yalnızca, muhtırada gösterilen kira bedelinin ipoteğin alacak bakımından kapsamına dâhil olmadığına itiraz edebilmektedir (ORFİ Art. 92/2). Bu durumda icra dairesi, ilgili kira bedellerinin ipoteğin ala-

⁸⁸ Doktrindeki bir görüşe göre muhtıra teknik anlamda bir muhafaza tedbiri niteliğinde olmayıp bir icra işlemi niteliğindedir. Bu sebeple borçluya konkordato mühleti verilmesi, muhafaza tedbiri niteliğinde olmayan muhtıranın hükümlerini doğurmasını engellemez (Aşık and Tok (n1) m. 150/b 17; Anıl Köroğlu, 'Rehinli Malın Konkordato Mühleti İçinde Paraya Çevrilmesi Yasağı (İİK m 295)', İstanbul Hukuk Mecmuası, (2020) (78)(1) 114). Aksi yöndeki görüşe gö- reyse kiracıya gönderilen muhtıra bir muhafaza tedbiri niteliğinde olduğundan konkordato mühletinden etkilenir (Müjgan Tunç Yücel, Konkordato Mühletinin Alacaklılar Bakımından Sonuçları (1st edn, On İki Levha 2020) 228)

⁸⁹ Gürdoğan (n4) 16; Budak (n8) 138; Talih Uyar, Alper Uyar and Cüneyt Uyar, İcra ve İflâs Kanunu Şerhi (İİK. 83-170) C. II (3rd edn, Bilge Yayınevi 2014) 2824

⁹⁰ Yargıtay 12. HD, 7289/14261 29.12.2022; Yargıtay 12. HD, 3713/7575 16.9.2021; Yargıtay 12. HD, 17702/25831

⁹¹ Aşık and Tok m. 150/b 21

⁹² Yargıtay 6.HD, 15958/7852 12.06.2014

cak bakımından kapsamına girdiğinin tespit edilmesi amacıyla alacaklıya on gün süre verir (ORFİ Art. 93/2).

Görüldüğü gibi İsviçre hukukunda kiracıya değil ipotekli taşınmazın malikine itiraz imkânı verilmektedir. Bu durumda alacaklının da kira bedellerinin ipotegin alacak bakımından kapsamına dâhil olduğunu tespiti için dava açması gerekmektedir. Türk hukukunda benzer bir düzenleme söz konusu olmadığı için gerek kiracı gerekse de malik, şikâyet yoluna müracaat etmek zorunda kalmaktadır (İİK m. 16). Şikâyet, icra işlemlerinin denetimi için düzenlenmiş bir yoldur. Şikâyetin konusunu, maddi hukuk ilişkileri oluşturmaz. Hâlbuki İcra ve İflâs Kanunu'ndaki boşluk sebebiyle bir icra işlemi olan muhtıranın içeriğinin isabeti, şikâyet yargılamasında icra mahkemesi tarafından tetkik edilmektedir.

Cebri İcra Kanunu Taslağı ise, İsviçre hukukunda düzenlenen ipotekli taşınmaz malikinin muhtıraya itiraz imkânını kiracı bakımından getirmektedir. Hükme göre kiracı, kendisine tebliğ edilen muhtıradan itibaren iki hafta içerisinde itiraz edebilir (CİKT m. 125/3). İtiraz üzerine alacaklı icra dairesinin kendisine vereceği yetki belgesiyle sulh hukuk mahkemesinde dava açarak kira alacağının varlığını ve kira bedelinin tespitini talep edebilir (CİKT m. 125/3).

Önemle vurgulamak gerekir ki bu hâlde alacaklı, icra dairesinin vermiş olduğu yetki üzerine dava açmaktadır. Uyuşmazlık kira ilişkisinden kaynaklandığından görevli mahkeme, sulh hukuk mahkemesidir (HMK m. 4). Kendisine yabancı bir hukuki ilişki ve hakkın tespitini isteyen rehinli alacaklı, kanun hükmü gereği dava takip yetkisine sahip olduğundan *kanuni dava yetkini* sıfatına sahiptir⁹³. Doktrinde dava yetkininin açmış olduğu davada verilen kararın, hukuki ilişkinin tarafı olan kişilere sirayet edeceği kabul edilmektedir⁹⁴. Bu durumda dava yetkini rehinli alacaklı tarafından açılan kira alacağının ve bedelinin tespiti davasında oluşan kesin hüküm, ipotekli taşınmaz malikine de sirayet eder. Bu sebeple kiraya veren taşınmaz malikinin veya kiracının kira alacağının varlığının ve miktarını konu alan bir dava açması hâlinde, kesin hüküm sebebiyle davanın usulden reddi gerekir (HMK m. 114/1-b.i; HMK m. 303).

V. Birlikte İpotegin Varlığı Hâlinde Taşınmazların Paraya Çevrilmesine İlişkin Düzenleme (CİKT m. 132)

Birlikte ipotek, aynı alacağın birden fazla taşınmazla teminat alındığı ipotektir (TMK m. 855). Şayet rehin yükü taşınmazlar üzerinde paylaştırılma-

⁹³ Kanuni dava yetkini, kanun hükmüne dayanarak kendisine yabancı bir hak için dava açan kişidir. Kavramla hakkındaki açıklamalar için Nevhis Deren Yıldırım, *Kesin Hükümün Subjektif Sınırları* (1st edn, Alfa Basım 2006) 30; Serdar Kale, *Medeni Yargılamada Taraf Ehliyeti* (1st edn, On İki Levha 2010) 25

⁹⁴ *ibid* 56; *ibid* 25

mıssa toplu ipotek (*gage collectif*)⁹⁵; rehin yükü taşınmazlar üzerinde paylaşılmıssa paylı ipotek (*répartition droit de gage*) söz konusu olur⁹⁶.

Türk Medenî Kanunu'nda alacağın birden fazla taşınmazla birlikte teminat alındığı hâllerde, taşınmazların tamamının paraya çevrilmesinin talep edilmesi gerekmektedir (TMK m. 873/3, CC Art. 816/3). Her ne kadar Türk Medenî Kanunu'nda yer alsa da doğrudan etkisi takip hukukunda gerçekleştiği için doktrine⁹⁷ ve Yargıtay ile İsviçre Federal Mahkeme'nin içtihatlarına⁹⁸ göre TMK m. 873/3 hükmü bir takip hukuku normu olarak kabul edilmelidir. Buna göre alacağın birden fazla taşınmazla teminat altına alınması hâlinde, alacaklı satış talebinde bütün taşınmazların paraya çevrilmesini istemezse, borçlu şikâyet yoluna müracaat edebilir (İİK m. 16)⁹⁹.

Rehinli alacaklının bütün taşınmazları içeren satış talebini alan icra dairesi, Kanuna göre taşınmazların gerektiği kadarını paraya çevirir (TMK m. 873/3, CC Art. 816/3). Buna göre Kanunda birlikte paraya çevrilme zorunluluğu öngörülmemekte; hangi taşınmazların paraya çevrileceği hususunda icra dairesine takdir yetkisi verilmektedir¹⁰⁰.

Görüldüğü gibi birlikte ipoteğin takip hukukuna yönelik hüküm ve sonuçları İcra ve İflâs Kanunu'nda düzenlenmemiştir. Birlikte ipoteğin takip hukuku etkileri hususunda müracaat edilecek yegâne düzenleme, TMK m. 873/3 hükmü olmaktadır.

Cebrî İcra Kanunu Taslağındaysa birlikte ipotek kurumunun takip hukukuna etkisi *birden çok taşınmazın üzerinde tek bir ipotek kurulmuş olması başlığı* altında açık bir düzenlemeye kavuşmuştur (CİKT m. 132). CİKT m. 132 hükmünün ilk fıkrasında birlikte ipotek hâlinde ipotek verilen taşınmazların tamamının borçtan kişisel olarak sorumlu olan borçluya ait olması hâli düzen-

⁹⁵ Köprülü and Kaneti (n2) 291; Steinauer (n50) 2666; Acar (n30) 96; Thierry Dubois, Art 816, in Pascal Pichonnaz Bénédict Foëx and Denis Piotet(ed), *Commentaire romand Code civil II* (1st edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2016) 20; Zekeriya Kurşat, 'Birlikte Rehin', (2006) Prof. Dr. Özer Seliçi'ye Armağan 403; Vildan Peksöz, *Taşınmazların Cebrî Satışında Üçüncü Kişilerin Aynı Hakları* (1st edn, Filiz Kitapevi 2024) 246

⁹⁶ Feride Demirbaş, *Toplu İpotek* (1st edn, On İki Levha 2023) 3; Fahri Erdem Kaşak and İpek Güvenç, 'Taşınmazların Birlikte Rehni (Tmk M. 855)' (2019) XXIII(1) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 63; Hande Bengisu, 'Birden Fazla Taşınmaz Üzerinde Kurulan İpoteğin Paraya Çevrilmesinde Taşınmazların Satışına İlişkin Sorunlar' (2009) 83(4) İstanbul Barosu Dergisi 1882; Dubois (n95) 20; Kurşat (n95) 399; Aykut (n82) 195

⁹⁷ Jaeger (n36) Art 151, 5; Postacioğlu (n4) 582; Uyar, Uyar and Uyar (n89) 2846; Deynekli (n2) 208; Uyar (n8) 493; Gilliéron (n25) Art. 156 33; Bénédict Foëx Art 151, in Louis Dallèves, Bénédict Foëx and Nicolas Jeandin (eds), *Commentaire romand Poursuite et faillite* (Helbing Lichtenhahn Verlag 2005) 20ff; Dubois (n95) 22; Aşık and Tok (n1) 150/e 13; Aykut (n82) 717

⁹⁸ ATF 100 III 48 (Swisslex). Yargıtay 12. HD, 7150/2337 4.4.2023; Yargıtay 12. HD, 13752/1329 2.3.2023; Yargıtay 12.HD, 6049/11284 13.12.2021 (Legalbank)

⁹⁹ Uyar, Uyar and Uyar (n89) 2846; Foëx (n97) 20

¹⁰⁰ Peksöz (n95) 247; Bengisu (n96) 1888; Kaşak and Güvenç (n96) 77

lenmektedir. İkinci fıkradaysa ipotek verilen taşınmazların farklı kişilere ait olması hâli düzenlenmektedir.

Hükümün birinci fıkrasında aynı kişinin mülkiyetinde olan birden fazla taşınmaz üzerinde ipotek kurulması hâlinde, sadece takip alacaklısının ve takip alacaklısına göre önceki rehin derecesinde bulunan alacaklarının alacağını karşılayacak miktarda taşınmazın paraya çevrileceği düzenlenmiştir (CİKT m. 132/1). İlgili hükmün İsviçre hukukunda da tam bir karşılığı bulunmaktadır. Öyle ki, Taşınmazların Cebri Artırmayla Paraya Çevrilmesine İlişkin Federal Mahkeme Kararnamesi'nin 107. maddesinde, Taslakta düzenlenen esas aynı şekilde kabul edilmektedir (ORFİ Art. 107/1).

Taslakta ilgili hükmün düzenlenmesiyle TMK m. 873/3 hükmünde taşınmazların paraya çevrilmesi bakımından icra dairesine verilen takdir yetkisinin sınırlarını da çizilmiş olmaktadır. Diğer bir ifadeyle TMK m. 873 hükmünde belirtilen *gerektiği kadar taşınmazın paraya çevrilmesi* esası, CİKT m. 132/1 hükmüyle birlikte somutlaşmış olmaktadır. Aynı malike ait taşınmazlardan satış talep eden rehinli alacaklı ve bu alacaklıya göre önceki ipotek derecelerinde yer alan rehinli alacakların alacağını karşılayacak miktarı paraya çevrilmelidir.

Taslakta TMK m. 873/3 hükmünün içeriği, paraya çevrilecek taşınmazların sırası bakımından da somutlaştırılmıştır. CİKT m. 132/2 hükmüne göre üzerinde ipotek bulunan taşınmazlar farklı kişilere aitse öncelikle borçluya ait taşınmaz paraya çevrilir. İsviçre hukuku bakımından Taşınmazların Cebri Artırmayla Paraya Çevrilmesine İlişkin Federal Mahkeme Kararnamesi'nde aynı yönde bir hükmün bulunduğu belirtilmelidir (ORFİ Art. 107/2).

CİKT m. 132/2 hükmü, taşınmazların paraya çevrilmesinde riski öncelikle borçtan kişisel olarak sorumlu olan asıl borçluya yüklemektedir. İpotek veren üçüncü kişilere göre alacağın rehinle teminat altına alınmasında borçtan kişisel olarak sorumlu olan borçlunun doğrudan menfaati olduğu düşünüldüğünde, ilgili hükmün menfaatler dengesine uygun olduğunu kabul etmek gerekir.

Peki birlikte ipotek hâlinde taşınmazların paraya çevrilmesine ilişkin esasları düzenleyen CİKT m. 132 hükmü, toplu ipoteğin yanında paylı rehin bakımından da uygulanacak mıdır?

Kanaatimizce Cebri İcra Kanunu Taslağı'ndaki paraya çevirmeye ilişkin hükmü *paylı ipotek* için değil; *toplu ipotek* için uygulanmalıdır. Öncelikle CİKT m. 132 hükmünün başlığının lafzı, *birden çok taşınmaz üzerinde tek bir ipotek kurulmuş olması* şeklindedir. Birden çok taşınmaz üzerinde tek bir ipoteğin kurulmasıysa ancak *toplu ipotek* bakımından söz konusu olabilir (TMK 855/1; TST m. 32/1-b.a; TST m. 32/1-b.b)¹⁰¹. Paylı ipoteekteyse rehin yükü pay-

¹⁰¹ Köprülü and Kaneti (n2) 291, Acar (n30) 96; Aşık and Tok (n1) m. 148 58; Demirbaş (n96) 23

lara bölünmek suretiyle birden çok taşınmaz üzerinde paylaştırılmaktadır (TMK m. 855/2; TMK m. 855/3; TST m. 32/1-b.c)¹⁰². O hâlde CİKT m. 132 hükmünün başlığı itibariyle birlikte ipotek hâllerinden yalnızca *toplu ipotek* için düzenlendiği kanaatine varılabilir. Buna karşılık CİKT m. 132/2 hükmünde üzerinde *birlikte ipotek* kurulmuş olan taşınmazlardan ifadesi yer almaktadır. Maddenin ikinci fıkrasındaki bu ifade başlığa uygun olarak değerlendirildiğinde CİKT m. 132 hükmünün birlikte ipotek hâllerinden toplu ipotek hâlini düzenlendiği düşünülebilir.

Bu noktada değerlendirilmesi gereken hususlardan biri de TMK m. 873/3 hükmündeki birlikte satış zorunluluğunun birlikte ipotek hâllerinden paylı ipotek hâlinde de geçerli olup olmadığı sorunudur. Yargıtay yeni tarihli bir kararında TMK m. 873/3 hükmünde düzenlenen taşınmazların birlikte satışını talep zorunluluğunun *paylı ipotek* bakımından uygulanamayacağına karar vermiştir¹⁰³. Esasen ilgili Yargıtay kararında kabul edilen esasların, CİKT m. 132 hükmünün kanunlaşması hâlinde uygulanması gerekir. Diğer bir ifadeyle CİKT m. 132 hükmünde getirilen prensipler yukarıda atıf yapılan Yargıtay kararında kabul edilen prensibi ortadan kaldıracak nitelikte değildir. Öyle ki, CİKT m. 132 hükmü taşınmazların birlikte satışının talep zorunluluğunun söz konusu olduğu hâllerde uygulanması gerekeceğinden hüküm paylı ipotek hâlini kapsamamış olacaktır. Bu durumda CİKT m. 132/2 hükmünde düzenlenen üzerinde birlikte ipotek bulunan taşınmazların farklı kişiye ait olması hâli, toplu ipoteğin şartlarına uygun olarak taşınmazların *borçluya* ve *müteselsil borçlulara* ait olması olarak değerlendirilmelidir (TMK m. 855/1).

Belirtmek gerekir ki İsviçre hukukunda doktrin veya Federal Mahkeme tarafından TMK m. 873/3 hükmüne karşılık gelen CC Art. 816/3 hükmünün uygulanması bakımından toplu ipotek (*gage collectif*) ve paylı ipotek (*répartition droit de gage*) arasında bir ayırım yapılmadığı görülmektedir. Buna göre alacağın birden fazla taşınmazla teminat altına alındığı bütün hâllerde, alacaklı tarafından bütün taşınmazların birlikte satışının istenmesi gerektiği belirtilmektedir¹⁰⁴.

¹⁰² *ibid* 292; Steinauer (n50) 2666; Demirbaş (n96) 21

¹⁰³ “...Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; takip dayanağı ipotek sözleşmesinin borçlu şirketin tüm borçlarının teminatı olarak kurulduğu, tüm takip taleplerinde tahsilde tekerrür olmamak kaydının bulunduğu, diğer takip dosyalarındaki ipotek tarihlerinin ve ipotek resmi senetlerinin farklı olduğu, farklı limitlerde ve derecelerde ipotekler tesis edildiği, ipotekler arasında müşterekliğin söz konusu olmadığı, alacaklının ipotek limiti tutarında takip başlattığı gerekçesi ile istinaf başvurusunun esaslan reddine karar verilmiştir... Temyiz olunan Bölge Adliye Mahkemesi kararının 6100 sayılı Kanun’un 370 inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca ONANMASINA...” Yargıtay 12. HD, 13391/1314 2.3.2023 (Legalbank) Yargıtay’ın kararındaki esasla aynı yönde Aşık and Tok (n1) m. 150/e 14 Paylı ipotek bakımından da paraya çevirme talebinin bütün taşınmazları kapsamaması gerektiği hususunda Aykut (n82) 714

¹⁰⁴ Sylvain Marchand, Art. 798, in Pascal Pichonnaz, Bénédict Foëx and Denis Piotet(ed), *Commentaire romand Code civil II* (1st edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2016) 3ff; Dubois (n95) 21

VI. İpoteğin Terkini Davası ve Teminat Yatırarak Takibi Durdurma İmkânı (CİKT m. 124/3)

İcra ve İflâs Kanunu'na göre ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte rehin hakkına itiraz edilemez (İİK m. 150). Öyle ki, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte alacaklının ipotek sözleşmesinin resmî bir örneğini takip talebiyle birlikte ibraz etmesi, bir takip şartı olduğundan rehin hakkının resmî bir sicilde tescil edildiği icra dairesi tarafından tespit edilebilmektedir (İİK m. 148). Tescil edilmiş rehin hakkıysa, hakkın varlığı hususunda karine teşkil eder (TMK m. 992/1)¹⁰⁵.

Diğer taraftan tescil söz konusu olduğu için şekli hukuka göre var olan rehin hakkı, maddi hukuk bakımından geçersiz olabilir. Bu sebeple takip borçlusunun rehin hakkına yönelik maddi hukuk kaynaklı muhalefetini ileri sürabilmesi için İcra ve İflâs Kanun'da *ipoteğin iptali davası* düzenlemektedir (İİK m. 150). Borçlunun ve taşınmaz malikinin rehin hakkının terkini için dava açmaları mümkündür. Bu dava alacağın sona ermesi veya rehin hakkının yolsuz tescil edilmesi esaslarına dayanabilir (TMK m. 883, TMK m. 1025).

Cebrî İcra Kanunu Taslağı'nda ipoteğin iptali davası, *ipoteğin terkini davası* ismiyle korunmuştur (CİKT m. 124/3). İİK m. 150 hükmünde düzenlenen ipoteğin iptali davası, TMK m. 883 ve TMK m. 1025 hükümlerine göre ipoteğin kaldırılması esasına dayanmaktadır. Bu yönüyle davanın *ipoteğin kaldırılması* veya *ipoteğin fekki* davası olarak ifade edilmesi isabetli olur¹⁰⁶. Hâlbuki ipoteğin iptali davası terminolojisi, Türk Medenî Kanunu'nda ve eşya hukuku doktrininde kullanılmamaktadır. Eşya hukuku kavramları dikkate alındığında ipoteğin iptali yerine, *ipoteğin terkini davası* terminolojisinin tercih edilmesi isabetli olmuştur.

Taslakta ipoteğin terkini davasında, menfi tespit davasına ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanacağı düzenlenmemiştir. Bu sebeple yetkili mahkemenin tespitinde menfi tespit davası ve istirdat davalarında yetkiyi düzenleyen CİKT m. 101 hükmü değil; Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yetkiye ilişkin hükümleri uygulanmalıdır. İpoteğin terkini davası, taşınmaz aynından doğan bir dava niteliğinde olduğundan taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkilidir (HMK m. 12/1).

Taslakta ipoteğin terkini davası bakımından getirilen en önemli yenilik, ipoteğin terkini davası açılması hâlinde alacağın yüzde 20'si oranında teminat yatırarak davacıya takibin durdurulmasını talep imkânı getirilmesidir (CİKT m. 124/3). Esasen İcra ve İflâs Kanunu'nda düzenlenen ipoteğin iptali davasında da Kanuna göre İİK m. 72 hükmü kıyasen uygulandığı için teminat gösterilme-

¹⁰⁵ Uyar, Uyar and Uyar (n89) 2808; Tunç Yücel (n8) 217; Aşık and Tok (n1) m. 150 18

¹⁰⁶ *ibid* 29

si şartıyla hâkimin ihtiyati tedbir kararı verebileceği kabul edilmektedir¹⁰⁷. Bununla birlikte takipten sonra açılan ipoteğin iptali davasında, Yargıtay içtihadına göre borçlu alacağın yüzde 15'i oranında teminat göstererek ancak icra vezasine giren paranın alacaklıya ödenmemesini talep edebilir; diğer bir ifadeyle bu hâlde takibin durdurulması mümkün olmaz¹⁰⁸. Taslaktaysa, ipoteğin terkinin davası açıldıktan sonra alacağın yüzde 20'si oranında teminat gösterilmesi hâlinde mahkemenin takibin durmasına karar verebileceği düzenlenmiştir.

İlgili düzenleme, rehin hakkının tescilinin yolsuz olduğu ya da alacağın sona ermesiyle bağlı olarak rehin hakkının da hükmünü yitirdiği hâllerde, ipotek veren taşınmaz malikin haklarının korunması bakımından isabetli olmuştur.

VII. İcra Emri Düzenlenmesi İçin İpotekli Alacağın İlam veya İlam Niteliğinde Belgede Tespit Edilmiş Olmasının Yeterli Olması (CİKT m. 133)

Cebrî İcra Kanunu Taslağı'nda elinde ilam veya ilam niteliğinde belge bulunan alacaklının başlatmış olduğu takipte icra dairesinin icra emri düzenlemesi, taşınır rehninin paraya çevrilmesi ve ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip bakımından farklı şekilde düzenlenmiştir.

Hükme göre taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takipte icra emri düzenlenebilmesi için hem taşınırın hem de alacağın ilam veya niteliğinde belgede tespit edilmiş olması gerekir (CİKT m. 133/1-b.a). Hâlbuki Taslakta ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte icra emri düzenlenebilmesi için yalnızca alacak hakkının ilam veya ilam niteliğinde belgede tespit edilmiş olması yeterli görülmüştür (CİKT m. 133/1-b.b).

İcra ve İflâs Kanunu'nda rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibin ilam veya ilam niteliğinde belgeye dayanması hâli, 150/h maddesinde düzenlenmektedir. Hükme göre alacağın veya rehin hakkının ya da her ikisinin ilam veya ilam niteliğinde belgede tespit edilmiş olmasını hâlinde icra emri düzenlenebilir (İİK m. 150/h).

Her ne kadar İİK m. 150/h hükmünün lafzında gerek taşınır rehninin gerekse de ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipler bakımından alacağın veya

¹⁰⁷ Budak (n8) 209; Aşık and Tok (n1) m. 150 62

¹⁰⁸ "...İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan icra takibi, İcra İflas Kanununun 150. maddesi gereğince, ipoteğin iptali hakkında dava açılması halinde, aynı Yasanın 72. maddesi hükümleri çerçevesinde durdurulabilir. İcra İflas Kanununun 72. maddesi; borçluya icra takibinden sonra takip sırasında borçlu bulunmadığının ispatı için menfi tespit davası açma hakkı vermektedir. İcra takibinden sonra açılan menfi tespit davasında da, kural olarak ihtiyati tedbir yoluyla takibin durdurulmasına karar verilemez. Ancak borçlu, gecikmeden doğan zararı karşılamak ve alacağın yüzde on beşinden aşağı olmamak üzere göstereceği teminat karşılığında mahkemeden ihtiyati tedbir yoluyla icra vezasindeki paranın alacaklıya verilmemesini isteyebilir. Görüldüğü gibi, bu halde bile satış tedbir yoluyla durdurulmasına İcra İflas Kanunu cevaz vermemiştir. Bu hukuki durum dikkate alınmadan, ipoteğe rızası gereken eşin talebi üzerine, satış işlemlerinin tedbiren durdurulmasına karar verilmesi doğru bulunmamıştır..." Yargıtay 2. HD 1076/21108 17.9.2013 (Legalbank)

rehin hakkının ilam veya ilam niteliğinde belgeyle tespit edilmiş olması yeterli kabul edilse de doktrinde hükmün lafzının isabetli olmadığı ifade edilmektedir¹⁰⁹. Öyle ki, icra emrine borçlunun itiraz hakkına sahip olmadığı düşünüldüğünde taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takip bakımından hem alacağın hem de rehin hakkının ilam veya ilam niteliğinde belgeyle tespit edilmiş olması gerekir.

Diğer taraftan ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipteyse rehin hakkı zaten resmî sicilde yer almaktadır. Ayrıca Kanun, alacağın kayıtsız şartsız ve muaccel olması hâlinde icra dairesi tarafından icra emri düzenlenmesi gerektiğini düzenlemektedir (İİK m. 148). Bu gerekçelerle doktrine¹¹⁰ ve Yargıtay içtihadına¹¹¹ göre ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte yalnızca alacağın ilam veya ilam niteliğinde belgeyle tespit edilmiş olması, icra emri düzenlenmesi için yeterli kabul edilmelidir.

Cebri İcra Kanunu Taslağı'nda da İİK m. 150/h hükmünün lafzı, doktrin ve Yargıtay içtihadıyla uyumlu hâle getirilmiştir. Diğer bir ifadeyle CİKT m. 133 hükmünün lafzı, İcra ve İflâs Kanunu dönemindeki uygulamayı tam olarak yansıtmaktadır.

SONUÇ

1. Çalışmanın birinci kısmında Taslaktaki önce rehne başvurma zorunluluğuna ilişkin düzenlemeler ele alınmıştır.

a. Önce rehne başvurma kuralının hukuki niteliği doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki baskın görüş ve Yargıtay içtihadına göre önce rehne başvurma kuralı kamu düzenine ilişkin bir takip hukuku kuralıdır. Taslakta, taraflarca önce rehne başvurma kuralının sözleşmeye bertaraf edilemeyeceği düzenlene-

¹⁰⁹ Aşık, Oruç, Tok, Saçar and Aşit (n8) 458; Aşık and Tok (n1) m. 150/h 5

¹¹⁰ Gürdoğan (n4) 18; Budak (n8) 151; Tunç Yücel (n8) 270; Aşık, Oruç, Tok, Saçar and Aşit (n8) 458; Aşık and Tok (n1) m. 150/h 5-7

¹¹¹ "...İcra takibinin dayanağı olan ipotek senedi akit tabloları incelendiğinde; ipoteklerin bayilik sözleşmesinin teminatını teşkil etmek üzere (üst sınır ipoteği olarak) tesis edildikleri görülmekte ise de; İstanbul 30. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 12.01.2010 tarih 2011/210 Esas - 2011/119 Karar sayılı, itirazın iptali kararı ile ... AŞ 'nin, ...'den aralarındaki bayilik sözleşmesinden dolayı 4.294.300,00 TL asıl alacak, 105.886,00 TL faiz ve 19.060,00 TL alacağının bulunduğu karar verildiğinden; ipoteğin teminatını oluşturduğu bayilik sözleşmesi gereğince, alacaklının alacağının miktarı, yapılan yargılama sonucunda ilama bağlandığı anlaşılmaktadır. Yine icra emrinde taraflar arasındaki başkaca takip dosyaları ile tahsilde tekrerrür oluşturulması koşuluyla ve limit dahilinden tahsilinin talep edildiği görülmektedir. Bu durumda mahkemece, açıklanan yasal düzenleme gereğince, ilamdan kaynaklanan alacağın tahsili amacıyla ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı takip yapılabileceği ve İİK.nun 149. maddesi gereğince icra emri düzenlenebileceği nazara alınarak, şikâyetin reddi ile sair şikâyet nedenlerinin incelenerek oluşacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir..." Yargıtay 12. HD, 5995/4683 29.4.2021 (Legalbank)

rek kuralın hukuki niteliği hususunda doktrindeki baskın görüş ve Yargıtay içtihadındaki esaslar kabul edilmiştir (CİKT m. 111/1).

b. Taslakta geçici rehin açığı belgesinin düzenlenmesi, önce rehne başvurma kuralının istisnası olarak kabul edilmiştir (CİKT m. 111/2). Buna karşılık kesin rehin açığı belgesi, önce rehne başvurma kuralının istisnası olarak düzenlenmemiştir. Türk doktrinindeki baskın görüşe göre yalnızca merhunun paraya çevrilmesine rağmen alacağın satış bedelinden karşılanamadığı hâllerde ipotek sona erer. Diğer taraftan Türk doktrindeki azınlıkta kalan görüş ve İsviçre doktrinindeki çoğunluk görüşü merhunun paraya çevrilemediği hâllerde kesin rehin açığı belgesinin düzenlenmesiyle de ipotegin sona erdiğini ifade etmektedir. Taslakta geçici rehin açığı belgesinin önce rehne başvurma kuralının istisnası olarak kabul edilmesine rağmen; kesin rehin açığı belgesinin kuralın bir istisnası olarak düzenlenmemesi, kesin rehin açığı belgesi düzenlenen her hâlde ipotegin sona erdiğini savunan görüşe pozitif bir temel sağlamıştır.

c. İcra ve İflâs Kanunu'nda ipotekle teminat altına alınmış senelik taksit ve faiz alacakları, önce rehne başvurma kuralının istisnası olarak düzenlenmektedir (İİK m. 45/4). Taslaktaysa bu istisna teminatın niteliği bakımından genişletilmiştir. Buna göre yalnızca ipotekle değil; taşınır rehiniyle teminat altına alınan faiz alacakları için de haciz veya iflâs yoluyla takip yapılabilir (CİKT m. 111/3). Buna karşılık doktrinde ilgili istisnanın alacak bakımından kapsamına yönelik eleştiriler dikkate alınarak haciz veya iflâs yoluyla takibin konusunu oluşturabilecek alacaklar anaparanın yüzde yirmisiyle sınırlanmıştır (CİKT m. 111/3). Kuralın amacının düşük montanlı alacaklar bakımından rehlin paraya çevrilmesinin engellenmesi olduğu düşünüldüğünde, ilgili sınırlama isabetli olmuştur.

d. 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun uygulamasında hapis hakkı ve önce rehne başvurma zorunluluğu arasındaki ilişki tartışmalıdır. Taslakta genel nitelikte olan hapis hakkı yerine yalnızca kiraya verenin hapis hakkıyla önce rehne başvurma zorunluluğu arasındaki ilişkin düzenlenmiştir (CİKT m. 114/4). Bu noktada ilgili hüküm genel nitelikteki hapis hakkı bakımından da kıyasen uygulanabilmelidir. Taslaktaki düzenleme doktrindeki çoğunluk görüşüyle uyumlu olarak hapis hakkı sahibi önce rehne başvurma zorunluluğuna tabi olmadığını kabul etmiştir. Öyle ki, hapis hakkının konusu somutlaştıktan (defter tutulduktan) sonra bile kiraya veren haciz veya iflâs yoluyla takibe müraعات edebilir. Ancak defter tutulduktan sonra haciz veya iflâs yoluyla takibe girişen kiraya veren, defteri tutulan mallar üzerinde hapis hakkından *feragat etmiş* sayılır. Feragat, bir hukuki işlem niteliğinde olduğundan kiraya verenin bir davranışına kanun gereği feragat sonucunun bağlanması isabetli olmaz. Buna göre ilgili hükümde bu durumda Kanun gereği hapis hakkının sona ereceğinin düzenlenmesi isabetli olur.

2. Çalışmanın ikinci kısmında Taslaktaki taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin düzenlemeler ele alınmıştır.

a. Taslakta ilamsız takibin belgeye dayanması zorunluluğu düzenlenmiştir (CİKT m. 112/1). İlgili düzenlemeye göre alacağın veya rehin hakkının CİKT m. 87/2-b.ç hükmünde gösterilen belgelerden birine bağlanması zorunludur. Bu hükümle Taslak, ilamsız takiplerde olduğu gibi rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibin de belgeye dayanması zorunluluğunu kabul etmiştir. Borçluya icra emri gönderilen hâllerden farklı olarak, borçluya ödeme emri gönderilen hâllerde belgede alacağın ve rehin hakkının gösterilmiş olması zorunlu değildir. Alacak veya rehin hakkından herhangi birinin varlığı, borçluya ödeme emri gönderilmesi için yeterlidir. Zira bu hâlde borçlu ödeme emrine itiraz edebileceğinden alacak veya rehin hakkına muhalefet edebilecektir.

b. Taslakta merhunun sicile kayıtlı bir mal olması hâlinde, icra dairesinin rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibin başlamış olduğunu sicile şerh vermesi gerektiği düzenlenmiştir (CİKT m. 116/2). Taşınır sicile yapılan şerhten sonra iktisap edenlere yeniden ödeme emri gönderilmeyecektir. İlgili hükmün borçluya icra emri gönderildiği hâllerde de uygulanabileceğinde tereddüt olmamalıdır. Bu sebeple hükümdeki *ödeme emri gönderilmez* ifadesi, *ödeme ve icra emri gönderilmez* şeklinde anlaşılmalıdır. 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'ndaysa takibin başladığının sicile bildirilmesi zorunluluğu yalnızca ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip için kabul edilmiştir (İİK m. 150/c).

3. Çalışmanın üçüncü kısmında Taslağın ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin düzenlemeleri incelenmiştir.

a. Taslakta taşınmazın bulunduğu yer icra dairesinin kesin yetkili olduğu düzenlenmiştir (CİKT m. 119/1). İpoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takipte taşınmazın bulunduğu yer icra dairesinin kesin yetkili olması birbiriyle bağlantılı iki sonuca yol açmaktadır. Birincisi, Bilim Komisyonunun gerekçesinde de belirtildiği üzere icra dairesinin yetkisine yönelik muhalefet *ödeme emrine itirazın* değil; *şikâyetin* konusunu oluşturmalıdır (CİKT m. 22). İkincisiyse aynı zamanda birer dava şartı olarak düzenlenen derdestlik gibi takip şartlarını kamu düzeninden kabul eden Yargıtay içtihadıyla uyumlu olarak bu hâlde şikâyetin süreye tabi olmadığını kabul etmek gerekir (CİKT m. 30/2).

b. Taslakta, İcra ve İflâs Kanunu'na göre bir takip şartı olan ipotek sözleşmesinin (ipotek akit tablosunun) ibrazı zorunluluğu korunmuştur (CİKT m. 118/2-b.ç). Ancak İcra ve İflâs Kanunu'nda tercih edilen ipotek akit tablosu ifadesi yerine, *ipotek sözleşmesini içeren resmî senet ifadesi* kullanılmıştır. İlgili terminoloji, eşya hukuku kavramlarına tam anlamıyla karşılık gelmemektedir.

c. Taslakta taşınmazın aile konutu olması hâlinde malik olmayan eşe de ödeme emri ve icra emri gönderileceği düzenlenmiştir (CİKT m. 118/2-b.c, m. 120/1, m. 123/1). Esasen ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takibe ilişkin olarak yapılan en önemli düzenlemelerden biri budur. Böylece TMK m. 194 hükmünde düzenlenen aile konutu kurumu, takip hukukunda da pozitif düzenleme-

ye kavuşmuş olmaktadır. Çalışmada da kapsamlı olarak ele alındığı gibi kendisine ödeme emri gönderilen malik olmayan eş ödeme emrine itiraz edebileceği gibi ödeme emri veya icra emrine karşı ilgili sıfatıyla şikâyet yoluna müracaat edebilecektir (CİKT m. 22). Ayrıca takipten zamanında haberdar olan eş ipotegin terkinin davası açma imkânını etkili biçimde kullanabilecektir (CİKT m. 124/3).

d. Taslaktaki başka bir yenlik kiracının kendisine gönderilen muhtıraya itiraz edebilme imkânıdır (CİKT m. 125/3). İcra ve İflâs Kanunu'nda da TMK m. 863 hükmü gereği kiracıya bildirim yapılmakla beraber kiracıya itiraz imkânı tanınmamıştır. Diğer taraftan İsviçre hukukundaysa kiracıya değil; ipotekli taşınmazın malikine itiraz hakkı verilmiştir (ORFİ Art. 92/2). Taslakta kiracıya itiraz imkânı verilerek önemli bir boşluğun doldurulduğu ifade edilebilir.

e. Taslakta üzerinde birlikte ipotek bulunan taşınmazların hangi sırayla paraya çevrileceği açıkça düzenlenmiştir (CİKT m. 132). Türk Medenî Kanunu'nda birlikte ipotek hâlinde alacaklının bütün taşınmazların satışını talep etmesi gerektiği, ancak icra dairesinin taşınmazlardan gerektiği kadarını paraya çevireceği düzenlenmiştir (TMK m. 873/3). Buna karşılık icra dairesinin taşınmazları hangi ölçüte göre paraya çevireceği düzenlenmemiştir. Taslak bu konuda İsviçre hukukundaki düzenlemelere benzer taşınmazların yalnızca borçluya ve borçluya birlikte üçüncü kişilere ait olması hâlini ölçüt olarak almıştır. İki hâl bakımından Taslakta farklı düzenlemelerin bulunduğu görülmektedir. Kanaatimizce CİKT m. 132 hükmü birlikte ipotek hâllerinden yalnızca *toplu ipotekte* uygulanmalıdır. Zira çalışmada da belirtilen Yargıtay kararı uyarınca rehin yükünün farklı taşınmazlar üzerinde dağıtıldığı *paylı ipotekte* alacaklının dilediği taşınmazın satışını istemeyebileceği kabul edilmelidir (Karş. TMK m. 873/3).

f. İcra ve İflâs Kanunu'nda ipotegin iptali davası olarak düzenlenen hukuki çare, Taslakta *ipotegin terkinin davası* adıyla düzenlenmiştir (CİKT m. 124/3). İcra ve İflâs Kanunu'nda yer alan ipotegin iptali davası bakımından uygulamada önemli bir sorun bulunmaktadır. Öyle ki, takipten sonra açılan ipotegin iptali davalarında menfi tespit davasına ilişkin hükümler kıyasen uygulandığı için teminat göstermek suretiyle takibin durmasını sağlamak mümkün değildir (İİK m. 150, m. 72). Taslaktaysa ipotegin terkinin davası açan borçlu veya taşınmaz malikinin alacağın yüzde yirmisinden aşağı olmamak kaydıyla teminat yatırması hâlinde takibin durdurulması imkânı düzenlenmiştir.

h. CİKT m. 133 hükmüyle taşınır rehninin paraya çevrilmesi yoluyla takipte hem alacağın hem de rehin hakkının ilam veya ilam niteliğinde belgeyle tespit edilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Buna karşılık Taslağa göre ipotegin paraya çevrilmesi yoluyla takipte yalnızca alacağın ilam veya ilam niteliğinde belgeyle tespit edilmesi yeterli görülmüştür. Taslakta kabul edilen bu esas, doktrin ve Yargıtay içtihadında İİK m. 150/h hükmüne ilişkin değerlendirmelerle uyumlu olmuştur.

KAYNAKÇA

- Acar F, *Rehin Hukuku Dersleri* (2nd edn, Vedat Kitapçılık 2017)
- Akil C, *Genel Haciz Yoluyla Takipte Ödeme Emrine İtiraz* (1st edn, Yetkin 2017)
- Akipek J, Akıntürk T and Ateş D, *Eşya Hukuku* (1st edn, Beta 2018)
- Akipek J, *Türk Eşya Hukuku Mahdut Ayni Haklar* (1st edn, Sevinç Matbaası 1974)
- Arslan R, Yılmaz E, Taşpınar Ayvaz S and Hanağası E, *İcra ve İflâs Hukuku* (10th edn, Yetkin 2024)
- Arslandoğan B, *Rehnin Paraya Çevrilmesi Yolu ile Takip Yapma Zorunluluğu* (1st edn, On İki Levha 2023)
- Aşık İ and Tok O, *İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip-Şerh-*, (1st edn, On İki Levha 2025)
- Aşık İ, *İcra Sözleşmeleri* (1st edn, Turhan Kitapevi 2006)
- Aşık İ, Oruç Y, Tok O, Saçar ÖF and Aşit R, *İcra ve İflâs Hukuku* (4th edn, Seçkin 2025)
- Atalı M, Ermenek İ and Erdoğan E, *İcra ve İflâs Hukuku* (9th edn, Yetkin Yayınları 2025)
- Atar, EA, *Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkında Güvencenin, Güvenceyi Oluşturan Değerler Bakımından Kapsamı ve Taşınmazdaki Değer Düşmesine Karşı Alacaklıların Korunması* (1st edn, On İki Levha 2021)
- Ayiter K, *Medeni Hukukta Tasarruf Muameleleri* (1st edn, İstiklâl Matbaacılık 1953)
- Ayktut G, *İpoteğin Paraya Çevrilmesi* (2nd edn, On İki Levha 2025)
- Belgesay MR, *İcra ve İflas Kanunu Şerhi C. I* (1st edn, M. Sıralar Matbaası 1954)
- Bengisu H, 'Birden Fazla Taşınmaz Üzerinde Kurulan İpoteğin Paraya Çevrilmesinde Taşınmazların Satışına İlişkin Sorunlar' (2009) 83(4) *İstanbul Barosu Dergisi* 1879-1920
- Berkin N, *Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi* (1st edn, Filiz Kitapevi 1980)
- Budak AC, *İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip* (3rd edn, On İki Levha 2010)
- Budak AC, *Kiralayanın Hapis Hakkı* (1st edn, Yetkin 2003)
- Cansel E, *Türk Hususi Hukukunda Hapis Hakkı* (1st edn, Yeni Desen Matbaası 1961)
- Çetiner B, *Hapis Hakkı* (1st edn, Filiz Kitapevi 2010)
- Çetiner B, *Taşınmaz Teminatı* (1st edn, Filiz Kitapevi 2015)
- Çilenti Konuralp A, *İpotek Sözleşmesi* (1st edn, On İki Levha 2023)
- Demirbaş F, *Toplu İpotek* (1st edn, On İki Levha 2023)
- Deren Yıldırım N, *Kesin Hükmün Subjektif Sınırları* (1st edn, Alfa Basım 2006)
- Deynekli A, 'İtirazın İptali Davasında İcra Dairesinin ve Mahkemenin Yetkisi ile İlgili Sorunlar' (2006) *Legal Hukuk Dergisi* 755-782
- Deynekli A, *İcra ve İflâs Hukukunda İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip* (1st edn, Turhan Kitapevi 2013)
- Dinar C, *Türk Medeni Kanunu Kapsamında Hapis Hakkı* (1st edn, Vedat Kitapçılık 2016)
- Dişel B, *Dava Takip Yetkisi* (1st edn, On İki Levha 2020)
- Doğan M, *Tapu Sicilinde Tasarruf Yetkisi Kısıtlamasının Şerhi* (1st edn, Seçkin 2004)
- Dubois T, Art 816, in Pascal Pichonnaz Bénédict Foëx and Denis Piotet(ed), *Commentaire romand Code civil II* (1st edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2016)
- Elgün Toğrul EŞ, 'Aile Konutu Üzerindeki İpoteğin Kaldırılması Talebinin İhale Feshi ve Sicilin Düzeltilmesi Davası ile İlişkisi' (2022) 17(210) *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1147-1196

Ergüne MS, *Hukukumuzda Taşınır Rehninin Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu* (1st edn, Filiz Kitabevi 2002)

Erişir E and Yüce HA, 'Yargıtay'ın "İpotek Hakkının Bölünmezliği" Olarak İfade Ettiği İlkeye Eleştirel Bir Bakış: Birden Fazla Alacağı Güvence Altına Alan İpotek Hakkının Paraya Çevrilmesi İçin Yapılan İcra Takibinin Etkileri' (2023) 29(1) MÜHF-HAD 441-494

Foëx B, Art 151, in Louis Dallèves Bénédict Foëx and Nicolas Jeandin(ed), *Commentaire romand Poursuite et faillite* (1st edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2005)

Foëx B, Art 895, in Pascal Pichonnaz Bénédict Foëx Denis Piotet(ed), *Commentaire romand Code civil II* (1st edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2016)

Gilliéron PR, *Commentaire de la loi fédérale sur la poursuite pour dettes et la faillite, Partie générale, Titres premier et deuxième, Articles 1-88, Tome I* (1st edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 1999)

Gilliéron PR, *Commentaire de la loi fédérale sur la poursuite pour dettes et la faillite, La saisie et la faillite, Titres troisième et quatrième, Articles 89-158, Tome II* (1st edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2000)

Gümüş MA, *Yeni 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Kira Sözleşmesi* (TBK m. 299-356) (1st edn, Vedat Kitapçılık 2011)

Gürdoğan B, *İpotek'in Paraya Çevrilmesi ve Uygulamada Sorunlar* (1st edn, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları 2009)

Gürdoğan B, *Türk-İsviçre İcra ve İflâs Hukuklarında Rehnin Paraya Çevrilmesi* (1st edn, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını 1967)

Gürsoy KT, Eren F and Cansel E, *Türk Eşya Hukuku*, (2nd edn, Ankara Üniversitesi Basımevi 1984)

Hatemi H, Serozan R and Arpacı A, *Eşya Hukuku* (1st edn Filiz Kitabevi 1991)

Helvacı İ, *Türk Medenî Kanuna Göre Sözleşmeden Doğan İpotek Hakkı* (1st edn, On İki Levha 2008)

Imre Z, 'Hapis Hakkı Üzerinde Bir Tetkik' (1952) 18(3-4) İÜHF 742-782

Jaeger C, *Commentaire de la loi fédérale sur la poursuite pour dettes et la faillite* (Robert Petitmermet et Henry Bovay) Volume I, (1st edn, Librairie Payot 1920)

Jaeger C, *Commentaire de la loi fédérale sur la poursuite pour dettes et la faillite* (Robert Petitmermet et Henry Bovay) Volume III, (1st edn, Librairie Payot 1920)

Jeandin N, Art. 17, in Louis Dallèves, Bénédict Foëx and Nicolas Jeandin (ed), *Commentaire romand Poursuite et faillite* (1st edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2005)

Kale S, *Medeni Yargılamada Taraf Ehliyeti* (1st edn, On İki Levha 2010)

Kaşak FE and Güvenç İ, 'Taşınmazların Birlikte Rehni (Tmk M. 855)' (2019) XXIII(1) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 61-92

Kılıçoğlu E, *İcra Sözleşmeleri* (1st edn, Arıkan Yayıncılık 2005)

Kılınç A and Aras A, 'İlâmsız İcra Takibinde İcra Dairesi Yetkisizliği Kendiliğinden Dikkate Alabilir Mi?', (2024) 2(73) Adalet Dergisi 691-710

Kılınç A, *İcra Takibinde Derdestlik* (1st edn, Yetkin Yayınları 2020)

Korkmaz N, *İcra Hukukunda Rehin Açığı Belgesi* (1st edn On İki Levha 2019)

Köprülü B and Kaneti S, *Sınırlı Ayni Haklar*, (2nd edn, Fakülteler Matbaası 1982)

Köroğlu A, 'Rehlinli Malın Konkordato Mühleti İçinde Paraya Çevrilmesi Yasağı (İİK m 295)', *İstanbul Hukuk Mecmuası*, (2020) (78)(1) 139-160

Kurşat Z, 'Birlikte Rehin', (2006) Prof. Dr. Özer Seliçi'ye Armağan 393-426

Kuru B, *İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı*, (2nd edn, Adalet Yayınevi 2013)

Kuru B, *İcra ve İflâs Hukuku Şerhi C. III* (3rd edn, Evrim Yayınları 1988)

Lachat AH and Bohnet F, Art. 268b, Luc Thévenoz (ed), *Commentaire romand Code des obligations I* (Art 1-539), 3e édition, (Helbing Lichtenhahn Verlag 2021)

Marchand S, Art. 798, in Pascal Pichonnaz Bénédict Foëx and Denis Piotet(ed), *Commentaire romand Code civil II* (1st edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2016)

Muster E, Reymond N and Ruendin R, Art. 74, in Louis Dallèves Bénédict Foëx and Nicolas Jeandin (ed), *Commentaire romand Poursuite et faillite* (1st edn, Helbing Lichtenhahn Verlag 2005)

Muşul T, *İcra ve İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi* (1st edn, Adalet Yayınları 2017)

Muşul T, *İcra ve İflâs Hukukunda Şikâyet* (1st edn, Adalet Yayınları 2014)

Namlı M, 'Anayasa Mahkemesi'nin Aile Konutu Hakkında Haczedilemezlik Şikâyetinin İleri Sürülmesine İlişkin 12.12.2019 Tarihli Kararının Değerlendirilmesi' (2020) 18(211) *Legal Hukuk Dergisi* 3085-3120

Özbay İ and Çelik F, 'İcra ve İflâs Hukukunda Rehin Açığı Belgesi' TAAD (2018) 34 1-36

Özbay İ, 'İpoteğin İptali Davası (İİK m. 150, C. 3) Üzerine Bir İnceleme' (2007) 11(3-4) *EÜHFD* 403-451

Öztaş B, *Aile Hukuku* (5th edn, Turhan Kitapevi 2005)

Öztek S, *İcra ve İflas Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Vesikası* (1st edn, Alfa 1994)

Pekcanitez H, 'İpoteğin Paraya Çevrilmesiyle İlgili Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar' (2000) 33 *Bankacılar Dergisi* 40-58

Pekcanitez H, Atalay O, Sungurtekin Özkan M and Özkes M, *İcra ve İflâs Hukuku* (11th edn, On İki Levha 2024)

Pekcanitez, H and Simil C, *İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet* (2nd edn Vedat Kitapçılık 2017)

Peksöz V, *Taşınmazların Cebri Satışında Üçüncü Kişilerin Aynî Hakları* (1st edn, Filiz Kitapevi 2024)

Postacioğlu İE and Altay S, *İcra Hukukunun Esasları* (1st edn, Vedat Kitapçılık 2010)

Postacioğlu İE, *İcra Hukuku Esasları* (4th edn, Fakülteler Matbaası 1982)

Rigot D, Art 41, in Louis Dallèves, Bénédict Foëx and Nicolas Jeandin (ed), *Commentaire romand Poursuite et faillite* (Helbing Lichtenhahn Verlag 2005)

Seçer Ö, 'İpoteğin İlamlı Takip Yoluyla Paraya Çevrilmesi' (2010) 75-76 *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hukuk Dergisi* 25-49

Steinauer PH, *Les droits réels Servitudes personnelles, charges foncières, droits de gage immobiliers droits de gage mobiliers Tome III*, (3rd edn, Staempfli Éditions 2003)

Şıpka Ş, 'Türk Hukukunda Eşlerin Hukuki İşlem Özgürlüğünün Sınırları' *Public and Private International Law Bulletin*, 35(1) 47-58

Taşpolat Tuğsavul M, 'Aile Konutu Üzerindeki Hukukî İşlemlere Yönelik Sınırlamanın İcra Hukukundaki Etkilerinin Değerlendirilmesi' (2022) 1 *GSÜHFD* 933-1011

Tekinay SS, *Menkul Mülkiyeti ve Sınırlı Ayni Haklar* (1st edn, Filiz Kitapevi 1994)

Tok O, 'İcra İşleminin Yapısı ve Hukuki Rejimi' (2021) 9(1) *SHD* 57-85

Topuz G, 'Aile Konutunun Haczi ve Kiralanan Aile Konutunun İlâmsız İcra Yoluyla Tahliyesi' (2008) 3(1) *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 271-291

Tunç Yücel M, *Banka Alacaklarının İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takibi* (1st edn, On İki Levha 2010)

Tunç Yücel M, *Konkordato Mühletinin Alacaklılar Bakımından Sonuçları* (1st edn, On İki Levha 2020)

Uyar T, 'Genel Haciz Yolu ile İlâmsız Takiplerde Yetkili İcra Dairesi (İİK m. 50)' (2005) 56 TBB Dergisi 328-340

Uyar T, *İcra Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi* (İYY. 45, 132, 145-153) (2nd edn, Şafak Basım ve Yayınevi 1992)

Uyar T, Uyar A and Uyar C, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi (İİK. 1-82) C. I* (3rd edn, Bilge Yayınevi 2014)

Uyar T, Uyar A and Uyar C, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi (İİK. 83-170) C. II* (3rd edn, Bilge Yayınevi 2014)

Ünal A, *Tapu Sicilinde Geçici Tescil Şerhi* (1st edn, Adalet Yayınları 2019)

Üstündağ S, *İcra Hukuku* (8th edn, Filiz Kitapevi 2004)

Vardar Hamamcıoğlu G, *Medenî Hukuk'ta Tasarruf İşlemi Kavramı* (1st edn, On İki Levha 2014)

Wieland C, *Kanunu Medeni'de Ayni Haklar* (Çev. İsmail Hakkı Karafakı) (1st edn, Yeni Cezaevi Basımevi 1946)

Yağcı O, 'Rehin Açığı Belgesi' (2016) 13(2) YÜHFD 313-337

Yılmaz E, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi* (1st edn, Yetin Yayınları 2016)

“SINAİ MÜLKİYET HAKKININ İHLÂLİ SEBEBİYLE TAMİNAT DAVASI AÇABİLECEK KİŞİLER”

(PERSONS WHO CAN FILE A DAMAGES SUIT FOR VIOLATION OF INDUSTRIAL
PROPERTY RIGHTS)

Arş. Gör./Res. Asst. Kübra ACER TUNÇEL**

ÖZ

6769 sayılı Sınâî Mülkiyet Kanunu hükümlerine göre sınâî mülkiyet hakkının ihlâl edildiği iddiasında olan kişi, maddi ve manevi tazminat ile itibar tazminatı talebinde bulunabilir. Tazminat talebi esasen haksız fiil sorumluluğuna dayanır. Bu kapsamda tazminat sorumluluğu bakımından hukuka aykırı fiil, zarar, illiyet bağı ve kusur unsurları aranır. Tazminat talebinde bulunabilecek kişiler hakkında zikredilen kanunda çeşitli hükümler bulunmaktadır. Ne var ki bu hükümlerde kullanılan birtakım ifadelerin, bazı medenî usûl hukuku müesseseleri ile ilişkili olduğu anlaşılmakla beraber, bu alanın terminolojisiyle de doğrudan örtüşmediği; bu itibarla tereddüt yaratmaya da elverişli olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu düzenlemelerin usûl hukuku perspektifinden ele alınmasında da yarar bulunmaktadır. Çalışma, sınâî mülkiyet hakkına ilişkin tazminat davalarında davacı tarafta yer alacak kişileri tespit ederken, medenî usûl hukuku yönünden özellik arz eden hususları belirlemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sınâî Mülkiyet Hakkı, Hak Sahipliği, Sınâî Mülkiyet Hakkının Tecavüzü, Tazminat Davası, Lisans Sahibinin Dava Hakkı

ABSTRACT

According to the provisions of the Industrial Property Code (SMK) No. 6769, a person claiming infringement of industrial property rights may demand

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 02.12.2025 tarihinde Yayınevimize ulaşmış olup, 09.12.2025 tarihinde birinci hakem; 09.12.2025 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

** Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku ABD, kubra.acer@ogu.edu.tr , ORCID ID: orcid.org/0000-0002-3019-5932.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makaleye atıf için: ACER TUNÇEL, Kübra, “Sınâî Mülkiyet Hakkının İhlâli Sebebiyle Tazminat Davası Açabilecek Kişiler”, Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi, Cilt: 21, Sayı: 62, 2025, s. 445-480.

material and moral damages as well as damages to reputation. Claims for compensation are essentially based on tort liability. In this regard, the elements of unlawful act, damage, causal link, and fault are sought in terms of liability for compensation. The aforementioned code contains various provisions regarding persons who can claim compensation. However, it is understood that certain expressions used in these provisions are related to some institutions of civil procedural law, yet they do not directly correspond to procedural law terminology; thus, they are prone to creating ambiguity. Consequently, it is also beneficial to consider these regulations from a procedural law perspective. This study aims to identify the persons who will be on the plaintiff's side in compensation cases relating to industrial property rights and to determine the issues that are specific to civil procedural law.

Keywords: *Industrial Property Rights, Right Ownership, Infringement of Industrial Property Rights, Compensation Lawsuit, License Holder's Right to Sue*

GİRİŞ

Sınaî mülkiyet hakları, 6769 sayılı Sınaî Mülkiyet Kanunu¹ (SMK) ile düzenlenmiştir. Kanun'un iki kısımdan oluşan beşinci kitabında, sınaî mülkiyet haklarına ilişkin ortak hükümlere yer verildiği görülmektedir. Sınaî mülkiyet hakkı tecavüze uğrayan hak sahibinin ileri sürebileceği talepler, ortak hükümlerdeki m. 149'da düzenlenmiştir. Söz konusu düzenleme gereğince hak sahibinin maddi ve manevi tazminat isteminde bulunabilmesi mümkündür (m. 149/1-ç). Öte yandan tazminat başlıklı 150. madde gereğince itibar tazminatı talebinde bulunulabilir (m. 150/2). Bu doğrultuda, her bir sınaî mülkiyet hakkı bakımından tecavüz niteliğindeki fiiller, ayrı ayrı düzenlenmiş olsa da hakkın ihlâli hâlinde ileri sürülecek tazminat talebi bakımından ortak düzenlemeler dikkate alınmaktadır.

Uygulamada sınaî mülkiyet hakkı ihlâl edildiği iddiasında olan kişi, yani hak sahibi tarafından SMK m. 149'da yer alan taleplerin bir arada ileri sürüldüğü görülmektedir. Hak sahibi, m. 149 bağlamında somut olayın koşullarına göre fiilin tecavüz olup olmadığının tespiti, muhtemel tecavüzün önlenmesi, tecavüz fiillerinin durdurulması, tecavüzün kaldırılması, zararlarının tazmini, tecavüz konusu ürün ve araçlara el konulması ile bu ürünlerin mülkiyetinin tanınması, tecavüzün önlenmesi amacıyla tedbir alınması ve verilen hükmün ilgililere tebliği talebinde bulunabilir.

¹ Sınaî Mülkiyet Kanunu, Kanun Numarası: 6769, Kabul Tarihi, 22.12.2016, RG 10.1.2017/29944

Sınaî mülkiyet hakları devredilebilir, lisans konusu yapılabilir, rehnedilebilir, miras yoluyla intikal edebilir ve haczedilebilir (m. 148/1). Bu kapsamda sınaî mülkiyet hakları bakımından hak sahipliğinin farklı görünüm biçimleri söz konusu olabilir. Dolayısıyla bir sınaî mülkiyet hakkının tecavüze uğraması durumunda kimlerin tazminat talebinde bulunabileceği önemlidir. Nitekim kanun koyucu sınaî hakların çeşitli hukukî işlemlere konu olabilmesi sebebiyle özel bazı hükümler öngörmüştür. Kanaatimizce söz konusu hükümler, medenî usûl hukuku bakımından da izaha ve değerlendirmeye ihtiyaç duymaktadır.

Çalışmamızda sınaî mülkiyet hakları kapsamında açılan tazminat davalarında kimlerin davacı tarafta yer alabileceği mevcut düzenlemeler çerçevesinde ele alınacaktır. Buna göre takip eden başlıklarda her bir sınaî hak özelinde ayrı bir değerlendirme yapılmayacak; genel nitelikteki hükümler ile bunlara dair özellik arz eden hususlar üzerinde durulacaktır. Bu doğrultuda öncelikle, tazminat davasına konu edilebilecek maddi ve manevi tazminat ile itibar tazminatı hakkında konumuzu da ilgilendiren temel bazı açıklamalara yer verildikten sonra, ilgili tazminat davalarında davacı olarak yer alabilecek kişiler, konuya dair farklı ihtimaller dikkate alınmak suretiyle açıklanacaktır.

I. Sınaî Mülkiyet Hakkının İhlâli Sebebiyle Tazminat Talebi

A. Genel Olarak

Sınaî Mülkiyet Kanunu sınaî mülkiyet hakkının ihlâl iddiasıyla açılacak üç ayrı tazminat davasını; yani maddi ve manevi tazminat ile itibar tazminatı talepli davaları düzenlemektedir (m. 149; 150). Nitekim sınaî mülkiyet hakkı ihlâl edilen kişinin ileri sürebileceği talepler, genel olarak SMK m. 149/1 hükmünde sayılmaktadır. İlgili düzenlemede hak sahibinin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunabileceği belirtilmiştir (m. 149/1-ç). Öte yandan Kanun'un genel hükümler kısmında yer alan “Tazminat” başlıklı 150. maddesine göre hak sahibi ayrıca itibar tazminatı talebinde de bulunabilir (m. 150/2).

Sınaî mülkiyet hakkına tecavüzden doğan hukukî sorumluluğun niteliğinin tespiti de önem taşıyan bir diğer konudur. Öğretide tazminat talebinin, kural olarak haksız fiil sorumluluğuna dayandığı genel kabul görmektedir². SMK’de lisans hakkının izinsiz genişletilmesi ve devrinin tecavüz niteliğinde

² Ünal Tekinalp, *Fikrî Mülkiyet Hukuku* (5th edn, Vedat Kitapçılık 2012) 491; Fatih Aydın, “Sınai Mülkiyet Kanunu ve Yargıtay Uygulamasında Marka Hukukunda Tazminat” (2017) 133, *TBB Dergisi*, 517, 531; Hayri Bozgeyik, *Marka Hakkının Korunması* (3rd edn, Adalet 2024) 174; Ömer Faruk Kuntoğlu, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Kapsamında Sınai Mülkiyet Hakkı Tecavüze Uğrayan Hak Sahibinin Tazminat Talepleri (1st edn, Adalet 2024) 49; Sevilay Uzunallı, *Marka Hukuku* (3rd edn, Seçkin 2024) 197; Cahit Suluk, Rauf, Karasu and Temel Nal, *Fikrî Mülkiyet Hukuku* (8th edn, Seçkin 2024) 418; Bedriye İlkiz Tuana Taşkın, *Marka Hakkına Tecavüz Sayılan Haller ve Tazminat Davaları* (1st edn, Seçkin 2024) 126; Arslan Kaya, *Marka Hukuku* (2nd edn, Vedat Kitapçılık 2024) 569; Uğur Çolak, *Türk Marka Hukuku* (5th edn, On İki Levha 2023) 1006; Betül Azaklı Arslan, *Sınai Mülkiyet Hukukunda Tespit Davası ve Delillerin Tespiti* (1st edn, Adalet, 2024) 48

sayılan fiiller arasında yer alması sebebiyle (SMK m. 29/1-ç; m. 81/1-b; m. 141/1-d), hak sahibinin talebinin dayanağına ilişkin öğretide farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre sınai hakkın lisans sözleşmesine konu edilme- siyle, esasen sınai hak tükenmiş olacağından, bu durumda ancak sözleşmeye aykırılık hükümlerine dayanılabilir³. Bir diğer görüş, lisans hakkının izinsiz genişletilmesi ve devrinin hem sınai hakkın tecavüzü hem de sözleşmeye aykırılık niteliğine işaret etmektedir⁴. Ancak lisans sözleşmesinin, izinsiz genişletme ve devri dışındaki sebeplerle ihlâl edilmesi durumunda sözleşmeye aykırılık söz konusu olur ve mesele genel hükümler çerçevesinde değerlendirilir⁵.

Bir başka görüşe göre sınai mülkiyet hakkının tecavüzü sebebiyle hukukî sorumluluk, mütecaviz ile hak sahibi arasında sözleşmesel ilişkinin bulunmadığı hâllerde, sözleşme dışında sorumluluk doğurur⁶. Kanaatimizce, lisans hakkının genişletilmesi ve devrinin ayrı bir tecavüz fiili olarak belirlenmesi sebebiyle, sözleşmenin bu nedenle ihlâli sebebiyle açılacak davada hak sahibi sınai hakkın ihlâli sebebine dayanır. Ancak lisans hakkının genişletilmesi veya devri dışındaki sözleşmeye aykırılık sebepleri genel hükümler kapsamında talep edilir.

Çalışma kapsamında değerlendirme ve incelemeler, hak sahibinin sınai mülkiyet hakkı ihlâli sebebiyle yönelteceği talebin, haksız fiil sorumluluğuna dayandığı ihtimal üzerinden yapılacaktır. Bu doğrultuda hukukî sorumluluk, haksız fiil sorumluluğuna dair ilke ve kurallar çerçevesinde incelenecektir.

Haksız fiil sorumluluğunun şartları, Türk Borçlar Kanunu gereğince hukuka aykırı fiil, zarar, illiyet bağı ve kusurdur (TBK m. 49/1). Belirtmek gerekir ki, tazminat sorumluluğunun doğması bakımından her ne kadar SMK m. 150'de açıkça kusur unsuruna yer verilmiş olmasa da⁷ burada kusurun aranacağından şüphe duymamak gerekir⁸. Gerçekten de madde gerekçesinde⁹, kusur

³ Sabih Arkan, *Marka Hukuku Cilt II (AÜHF Döner Sermaye Yayınları 1998)* 218

⁴ Hamdi Yasaman, *Sınai Mülkiyet Kanunu Şerhi (1st edn, Seçkin 2021)* 2710; Kaya (n 2) 557-558; Suluk, Karasu and Nal (n 2) 410-411, dipnot 16; Çolak (n 2) 754-755

⁵ Yasaman (n 4) 2713; Kaya (n 2) 559; Uzunallı (n 2) 189; Suluk, Karasu and Nal (n 2) 411, dipnot 16. Malın veya hizmetin kalitesi bakımından lisans sözleşmesindeki hükümlere uyulmaması durumunda, sözleşmeye aykırılık yanında marka hakkına tecavüzden de bahsedilebileceği hakkında, Çolak (n 2) 759; yalnızca sözleşmeye aykırılık hükümlerine başvurulabileceğine ilişkin görüş için, Necati Meran, *Marka Hakları ve Korunması (4th edn, Seçkin 2015)* 513; Hayrettin Çağlar, *Marka Hukuku Temel Esaslar (2nd edn, Adalet 2015)* 119-120, dipnot 243; Suluk, Karasu and Nal (n 2) 263

⁶ Azaklı Arslan (n 2) 50

⁷ Sınai mülkiyet haklarının düzenlendiği mülga kanun hükmünde kararname düzenlemelerinde tazminata ilişkin hükümlerde açıkça "kusur" şartına yer verilmişti. Örneğin, 556 sayılı Marka Hakkının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin m. 64/2 hükmü "Taklit markayı herhangi bir şekilde kullanmakta olan kişi, marka sahibinin markanın varlığından ve tecavüzden kendisini haberdar etmesi ve tecavüzü durdurmasını talep etmesi halinde veya kullanmanın kusurlu bir davranış teşkil etmesi halinde, sebep olduğu zararı tazmin etmekle yükümlüdür." şeklindeydi.

⁸ Çolak (n 2) 1009; Engin Erdil, *Fikri Mülkiyet Hukuku Ders Kitabı (1st edn, Vedat Kitapçılık 2016)* 302; Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar, Burçak Yıldız and Dilek İmirlioğlu, *Sınai Mülkiyet*

şartının esasen tazminat hukukunun genel prensibi niteliğinde olduğu kabul edildiğinden madde metninde ayrıca belirtilmediği ifade edilmektedir. Sonuç olarak sınaî mülkiyet hakkı ihlâline dayalı tazminat taleplerinde haksız fiilin şartları dikkate alınarak bir değerlendirme yapılmalıdır.

B. Sınaî Mülkiyet Kanunu Kapsamında Açılabilir Tazminat Davaları

1) Maddi Tazminat

Hak sahibi, sınaî mülkiyet hakkının ihlâl edilmesi sonucunda uğradığı zarar sebebiyle maddi tazminat talebinde bulunabilir (m. 149/1-ç). Sınaî mülkiyet hakkının ihlâlinden söz edilebilmesi için somut olayda tecavüz niteliğinde bir fiilin mevcut olması gerekir¹⁰. SMK'de her bir sınaî hak bakımından tecavüz sayılan fiillerin neler olduğu sayılmıştır¹¹. Dolayısıyla tazminat istemi bakımından dikkate alınacak hukuka aykırı fiiller, bu hükümler dikkate alınmak suretiyle yapılır. Tazminat talebinin kabulü için zarar bulunmalıdır. Hak sahibinin tecavüz sebebiyle malvarlığında meydana gelen eksilme, maddi zarar kapsamında değerlendirilmektedir¹². Fiili zarar ve yoksun kalanın kazanç, maddi zarar kapsamında maddi tazminat talebinin temelini oluşturur¹³.

Esasen zarar, bir kimsenin malvarlığında iradesi dışındaki azalmayı ifade eder¹⁴. Fiili zarar, sınaî mülkiyet hakkının ihlâl edilmesiyle hak sahibinin malvarlığındaki net eksilmedir¹⁵. Söz konusu zarar, aktifteki azalma veya pasifteki artış şeklinde gerçekleşebilir¹⁶. Fiili zararın hesaplanmasında fark teorisi esas alınır¹⁷. İhlâl sebebiyle hak sahibinin yapmak zorunda kaldığı masraflar (örne-

Hukuku (1st edn, Adalet 2021) 325; Arkan (n 3) 240; Sınai mülkiyet hakları sebebiyle tazminat taleplerinde kusur unsurunun değerlendirmesi için, Uzunallı (n 2) 199-201; İlhami Güneş, Sınai Mülkiyet Kanunu Işığında Uygulamalı Marka Hukuku (4th edn, Adalet 2024) 537

⁹ "...Tazminat hukukunun genel prensibinin kusur şartı olması sebebiyle önceki düzenlemelerde yer alan kusur kelimesinin gereksiz olduğu düşünülmüş ve metinde kusur kelimesine yer verilmemiştir..."

¹⁰ *Yasaman (n 4) 3000; Uzunallı (n 2) 197; Bozgeyik (n 2) 175; Taşkın (n 2) 131-132*

¹¹ *Marka hakkı bakımından, m. 29; coğrafi işaretler bakımından m. 53; geleneksel ürün adı hakkı bakımından m. 54; tasarım hakkı bakımından m. 81; patent veya faydalı model hakkı bakımından m. 141.*

¹² *Uzunallı (n 2) 202; Suluk, Karasu and Nal (n 2) 418*

¹³ *Güneş (n 8) 547; Çolak (n 2) 1007; Bozgeyik (n 2) 175-176; Suluk, Karasu and Nal (n 2) 418; Uzunallı (n 2) 203; Taşkın (n 2) 130; Erdil (n 8) 303*

¹⁴ *Halûk Nomer, Borçlar Hukuku Genel Hükümler (20th edn, Beta 2024) 189*

¹⁵ *Çolak (n 2) 1010; Yasaman (n 4) 3004; Suluk, Karasu and Nal (n 2) 418; Önder Ege, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanununa Göre Marka Hakkına Tecavüz ve Hukuksal Korunma Yolları (4th edn, Seçkin 2025) 103; Uzunallı (n 2) 203; Kaya (n 2) 570; Erdil (n 8) 303*

¹⁶ *Çolak (n 2) 1010; Suluk, Karasu and Nal (n 2) 418; Kuntoğlu (n 2) 93; Taşkın (n 2) 132; Ege (n 15) 103; Kaya (n 2) 570*

¹⁷ *Uzunallı (n 2) 203*

ğın, tecavüzün önlenmesi amacıyla masraflar veya piyasadaki prestijinin düzeltilmesi, hatırlatılması için yapılan masraflar) fiili zarara dahildir¹⁸.

Yoksun kalınan kazanç, ihlâl sebebiyle malvarlığında gerçekleşecek kesin veya muhtemel artışın engellenmesi suretiyle oluşan zarardır¹⁹. Bir başka ifadeyle, yoksun kalınan kazanç talebinin temelinde, ihlâl gerçekleşmeseydi sınai mülkiyet hakkının kullanımından kaynaklanan, gelecekte elde edilecek kazançtaki eksilmenin telafi edilmesi düşüncesi vardır²⁰. Yoksun kalınan kazançta fiili zarardan farklı olarak çeşitli ihtimaller üzerinden ve varsayımsal bir değerlendirme yapılması gerekli olduğundan ispatı zordur²¹. Bu nedenle kanun koyucu, yoksun kalınan kazancın hesaplanması bakımından SMK m. 151/2 hükmünde farklı değerlendirme usûlleri öngörmüştür²². Zarar gören kanunda öngörülen yöntemler arasından birini seçerek hesaplama yapılmasını ister²³.

Kanun'da öngörülen usûllere başvurulabilmesinin temel şartı, zararın gerçekleşmiş olmasıdır²⁴. Örneğin, gümrükte el konulduğundan Türk piyasasına girmeyen mallar sebebiyle, bir marka üzerinde hak sahibinin m. 151/2-a ve b kapsamında talepte bulunması mümkün olmamalıdır. Zira zarar doğmamıştır²⁵. Ancak hak sahibi, mütecavizin sınai mülkiyet hakkını hukuka uygun biçimde kullanması için ödemesi gereken lisans bedeli üzerinden talepte bulunabilir²⁶. Bu ihtimal ile tazminat için aranan zarar koşulundan vazgeçildiği söylenemez²⁷. Zira ödenmeyen lisans bedeli, sınai mülkiyet hakkı sahibinin zararını oluşturmaktadır²⁸. Burada varsayımsal bir zarardan söz edilir²⁹.

Öğretide, yoksun kalınan kazancın hesaplanmasında mutlaka öngörülen yöntemlerden birinin tercih edilmesi gerektiği kabul edilmektedir³⁰. Davacının dilekçesinde yoksun kalınan kazancın hesabında hangi yöntemi seçtiği hususunda bir açıklık bulunmuyorsa mahkemenin davayı aydınlatma ödevi gereği açıklattırması gerekir³¹. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu³² (HMK) m.

¹⁸ *ibid* 203

¹⁹ Çolak (n 2) 1010; Bozgeyik (n 2) 176; Suluk, Karasu and Nal (n 2) 418-419; Uzunallı (n 2) 204; Kaya (n 2) 572

²⁰ Suluk, Karasu and Nal (n 2) 418-419; Taşkın (n 2) 131

²¹ Uzunallı (n 2) 204

²² "a) Sınai mülkiyet hakkına tecavüz edenin rekabeti olmasaydı, hak sahibinin elde edebileceği muhtemel gelir. b) Sınai mülkiyet hakkına tecavüz edenin elde ettiği net kazanç. c) Sınai mülkiyet hakkına tecavüz edenin bu hakkı bir lisans sözleşmesi ile hukuka uygun şekilde kullanmış olması hâlinde ödemesi gereken lisans bedeli." Yasaman (n 5) 3093

²³ Uzunallı (n 2) 210

²⁴ *ibid* 205

²⁵ Yasaman (n 4) 3092

²⁶ *ibid* 3092

²⁷ *ibid* 3092

²⁸ Uzunallı (n 2) 219

²⁹ Yasaman (n 4) 3092; *ibid* 219

³⁰ Yasaman (n 4) 3094; Uzunallı (n 2) 210; Güneş (n 8) 372; Kaya (n 2) 573

³¹ Çolak (n 2) 1013; Yasaman (n 4) 3097; Erdil (n 8) 303

31 gereği hâkim, hukukî açıdan belirsiz veya çelişkili gördüğü talepler hakkında taraftan açıklama yapılmasını ister. Davacının yoksun kalınan kazancın hesaplanması bakımından hangi yöntemin dikkate alınmasını istediği hususunda belirsizlik var ise hâkim bu belirsizliğin giderilmesini ister.

Sınaî mülkiyet hukuku öğretisinde bir görüşe göre davacının dava dilekçesinde yukarıda belirtilen yöntemlerden hangisini seçtiğini açıkça belirtmesi gerekli değildir³³. Kanun gereğince davacı, yargılama sırasında davalının birtakım belgeleri sunmasını isteyebileceğinden, tercihini yargılama sırasında da belirtme imkânına sahiptir³⁴. Bu görüşün medeni usûl hukukuna ilişkin ilke ve kurallar çerçevesinde isabetli olmadığı kanısındayız. Zira dava dilekçesinin içeriği hakkındaki HMK m. 119/1-ğ hükmü, açık şekilde talep sonucuna yer verilmesi gerektiğine işaret etmektedir. SMK m. 151 hükmü, hesap yönteminin hak sahibinin seçimine bağlı olarak tespit edileceğini düzenlemektedir. Ne var ki ilgili hüküm söz konusu seçimin hangi usûlî kesite kadar veya yargılamanın herhangi bir aşamasında yapılabileceği gibi ayrıksı bir düzenlemeye yer vermemektedir. Nitekim bu hususa gerek de yoktur. Zira talep sonucu (dava konusu) yoksun kalınan kazanç ise, davacı buna dava dilekçesinde HMK gereği açık şekilde yer verecektir.

Davacının SMK m.150/3 kapsamında dava sırasında davalının ilgili belgeleri sunması yönünde bir talepte bulunabilmesi ise, davacının talep sonucunun yargılama sırasında belirlenmesiyle ilgili bir konu değildir. Zira buradaki düzenleme esasen delil ikame yükü³⁵ ve belgelerin ibrazıyla (HMK m. 219 vd.) ilgili bir meseledir. Öte yandan davacının, öngörülen yöntemlerin aynı anda ikisini veya hepsini seçmesi de mümkün değildir³⁶. Kanun'da açık bir şekilde hesaplamının öngörülen yöntemlerden biri ile yapılacağı belirtilmiştir.

Bu noktada davacı bakımından önem arz eden bir diğer mesele, yoksun kalınan kazancın hesaplanması bakımından SMK m. 151/2 kapsamında seçilen yöntemin yargılama sırasında değiştirip değiştiremeyeceğidir. Bir görüşe göre davacı, dava esnasında seçmiş olduğu usûlü değiştirebilmelidir³⁷. Diğer bir görüşe göre yargılama sırasında seçilen yöntem serbestçe değiştirilemez³⁸. Bu görüşe göre davacı, seçmiş olduğu yöntemi ancak karşı tarafın rızası³⁹ veya

³² *Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Kanun Numarası: 6100, Kabul Tarihi, 12.1.2011, RG 4.2.2011/27836*

³³ *Aydın (n 2) 546*

³⁴ *ibid 546*

³⁵ *Delil ikame yükü, uyumsuzluk konusu vakıalara ilişkin hangi tarafın delil getirebileceğini veya getirmesinin gerekli olduğu gösterir. (Murat Atalı, İbrahim Ermenek and Ersin Erdoğan, Medenî Usûl Hukuku (8th edn, Yetkin 2025) 513)*

³⁶ *Çolak (n 2)1013; Uzunallı (n 2) 210*

³⁷ *Uzunallı (n 2) 210; Coşku Gönen, Marka Hakkının İhlâlinde Yoksun Kalınan Kazanç Talebi (1st edn, On İki Levha 2011) 66*

³⁸ *Yasaman (n 4) 3094-3095; Erdil (n 8) 303-304*

³⁹ *Erdil (n 8) 303-304*

ıslah yoluyla değiştirebilir⁴⁰. Bir başka görüş ise yoksun kalınan kazancın hesaplanmasında seçilen yöntemin değiştirilmesi ve talep miktarının değiştirilmesinin birbirinden farklı olduğunu ileri sürmüştür⁴¹. Davanın belirsiz alacak davası biçiminde açılmış olması hâlinde davacı, HMK m. 107/2 gereğince seçmiş olduğu yöntem dahilinde talep miktarını artırma imkânına sahiptir⁴². Yoksa davanın belirsiz alacak davası niteliği, herhangi bir sınırlama olmaksızın farklı bir hesaplama yönteminin tercih edilmesini haklı göstermemelidir.

Kanaatimizce, davacının yargılama devam ederken, dava dilekçesinde, yoksun kalınan kazancın hesaplanması için seçmiş olduğu yöntemi herhangi bir sınırlama olmaksızın kendiliğinden değiştirebilmesi mümkün olmamalıdır. Nitekim kanun hükmünün lafzından bu sonuç çıkarılamayacağı gibi kanun koyucunun, çeşitli yöntemler öngörmekle murat ettiği amaç da bu değildir. SMK m. 151/2 hükmüne göre zarar gören hak sahibinin seçimine bağlı olarak yoksun kalınan kazanç hesaplanacaktır. Kanun'un alacaklıya sunmuş olduğu bu imkân, borçlar hukuku anlamında seçimlik hak niteliğinde kabul edilmektedir⁴³. Sözleşmesel bir ilişkide borcun konusunu birden fazla edim oluşturuyor ve borçlu bu edimlerden birini yerine getirmekle yükümlü ise bu durumda seçimlik borçtan söz edilir⁴⁴. Öyleyse, alacaklının maddi tazminat talebi içerisindeki yoksun kalınan kazanç kalemi için Kanun'un öngördüğü hesaplama biçimleri, alacaklıya tanınmış bir seçimlik hak olarak kabul edilmelidir. Esasen seçimlik borçların ifası amacıyla açılan davalar, medeni usûl hukukunda dava türleri içerisinde seçimlik dava olarak tasnif edilmektedir⁴⁵. Ancak m. 151/2 kapsamında seçim hakkı alacaklıya tanınmış olduğundan, seçimlik davadan söz edilemez. Zira seçimlik davadan bahsedilebilmesi için seçim hakkının borçluda veya üçüncü bir kişide olması gerekir⁴⁶.

Seçimlik hak, nitelik itibarıyla değiştirici yenilik doğuran haktır⁴⁷. Bu nedenle, seçim hakkının kullanılması, yenilik doğurucu hakkın kullanılması niteliğindedir⁴⁸. Alacaklının seçiminin borçluya varmasıyla birlikte diğer se-

⁴⁰ Çolak (n 2) 1013-1014

⁴¹ Aydın (n 2) 547-548

⁴² *ibid* 548. Yargıtay, yakın tarihli bir kararında, tescilli tasarım hakkının tecavüzü iddiasıyla açılan davada, yoksun kalınan kazancın, lisans bedeli üzerinden tespiti talebi durumunda, miktarın davacı tarafından belirlenebilir ve öngörülebilir niteliğine dikkat çekmiş ve davanın belirsiz alacak davası olarak açılmayacağına karar vermiştir. (Yargıtay 11 HD, 274/2873, 28.4.2025, Yargıtay Karar Arama, erişim tarihi 14.12.2025)

⁴³ Yasaman (n 4) 3094; Kaya (n 2) 573

⁴⁴ Nomer (n 14) 359; Mustafa Dural and Suat Sarı, *Türk Özel Hukuku Cilt 1 Temel Kavramlar ve Medenî Kanunun Başlangıç Hükümleri* (19th edn, Filiz Kitabevi 2024) 142

⁴⁵ Hakan Pekcanitez and Cemil Simil, *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku C. II* (16th edn, On İki Levha 2025) 1665; Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 35) 377

⁴⁶ Pekcanitez and Simil (n 45) 1665; Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 35) 377

⁴⁷ Nomer (n 14) 360; Dural and Sarı (n 44) 142; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (28th edn, Legem 2023) 64

⁴⁸ Güneş (n 8) 552

çimlik borçlar borcun konusu olmaktan çıkar⁴⁹. Yenilik doğuran hak, kullanılmakla sona ereceğinden⁵⁰, karşı tarafın rızası veya ıslah yolu ile tercihin değiştirilmesi mümkün olmaz⁵¹. Dolayısıyla yargılamada iddia ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağına tabi hususlar için getirilen ıslahın burada kullanılması mümkün olmaz. Zira artık talep konusu yapılamamasının sebebi usûl hukuku değil, maddi hukuk hükümleridir.

Sınaî mülkiyet hakkının birden fazla kişi tarafından ihlâl edilebilmesi mümkündür. Bu durumda, maddi tazminatın şartlarından biri olan kusur bahsi ele alınmalıdır. İhlâl fiilinin birden fazla kişi tarafından gerçekleştirilmiş olması durumunda, mütecavizlerin sorumluluğu, müteselsil sorumluluk hükümleri kapsamında değerlendirilir⁵². Mütecavizler hakkında müteselsil sorumluluğun gündeme gelebilmesi için tecavüz niteliğindeki fiillerin sınaî mülkiyet hakkı bakımından aynı zarara sebep olması gerekir⁵³. Ancak müteselsil sorumluluk, hak sahibinin talep edebileceği her bir alacak kalemi bakımından geçerli olmaz. Yukarıda, yoksun kalınan kazancın hesaplanması bakımından hak sahibinin tercih edebileceği yöntemler belirtilmişti. Hak sahibinin yoksun kalınan kazancın hesaplanması bakımından mütecavizin elde ettiği net geliri tercih etmesi durumunda, müteselsil sorumluluktan bahsedilemez⁵⁴. Ancak yoksun kalınan kazancın hesabında mütecavizin hukuka aykırı fiili olmasaydı, hak sahibinin elde edeceği muhtemel gelir veya lisans bedeli yöntem olarak tercih edilmişse mütecavizler, müteselsilen sorumlu olur⁵⁵.

2) Manevi Tazminat

Esasen kişilik haklarının ihlâli hâlinde TBK m. 58/1 gereğince manevi zararın giderilmesi amacıyla manevi tazminata hükmedilir⁵⁶. Sınaî mülkiyet hukuku bakımından manevi tazminat istemi SMK'de ayrıca düzenlenmiştir. Sınaî mülkiyet hakkının ihlâli sonucunda hak sahibi yaşadığı manevi zarar sebebiyle manevi tazminat talebinde bulunabilir (m. 149/1-ç). Manevi tazminat ile amaçlanan sınaî hak sahibinin ticari işletmesinin piyasada sahip olduğu gü-

⁴⁹ Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 35) 377

⁵⁰ Vedat Buz, *Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar* (1st edn, Yetkin 2005) 395; Ahmet Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (28th edn, Turhan 2024) 34; Eren (n 47) 69

⁵¹ İzmir 11 BAM, 1958/1208, 13.6.2024, Legalbank; İstanbul 44 BAM, 114/986, 3.7.2025, UYAP Emsal Karar Arama. Seçimlik hak olarak nitelendirilmesine rağmen ıslah ile yöntemin değiştirileceğine ilişkin, Ankara 20 BAM, 1610/206, 22.2.2023, UYAP Emsal Karar Arama, erişim tarihi 11.11.2025

⁵² Salih Polater, "Patent Hakkının Birden Fazla Kişi Tarafından İhlali ve Açılacak Davalar" (2015) (119) TBB Dergisi, 395, 412-413

⁵³ ibid 418 (dipnot 54, Berner Kommentar – Brehm, Art. 50 OR, pn. 19, naklen)

⁵⁴ ibid 427

⁵⁵ ibid 427

⁵⁶ Nomer (n 14) 301

venin zedelenmesi sonucunda doğan üzüntü ve elemin giderilmesidir⁵⁷. Bir başka ifadeyle manevi tazminatın konusu, tecavüz sebebiyle yaşanan ızdıraptır⁵⁸.

Manevi tazminatın kapsamına dair SMK'de ayrıca bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle tazminatın içeriğinin tespiti bakımından Türk Borçlar Kanunu⁵⁹ m. 58 düzenlenmesi dikkate alınmalıdır⁶⁰. Sınaî mülkiyet hakkının ihlâl edildiği her hâlde, manevi tazminata hükmedilmemeli; kişilik haklarının zedelenmiş olması aranmalıdır⁶¹. Manevi tazminata hem gerçek kişiler hem de tüzel kişiler lehine hükmedilebilir⁶². Manevi tazminatın miktarı mahkemece takdir edilir⁶³. İhlâl uğrayan sınaî mülkiyet hakkının tanınırlığı ve tecavüz eyleminin niteliği gibi hususlar manevi tazminatın belirlenmesinde etkili olur⁶⁴. Sınaî mülkiyet hakkının birden fazla kişi tarafından ihlâlî durumunda, mütevacizlerin manevi tazminat alacağı bakımından müteselsilen sorumluluğu kabul edilir⁶⁵.

3) İtibar Tazminatı

Sınaî Mülkiyet Kanunu m. 150/2 hükmüne göre sınaî mülkiyet hakkının ihlâlî sebebiyle, zarar gören ayrıca itibar tazminatı talebinde bulunabilir. Kanunî düzenleme gereğince söz konusu talep için hakka tecavüz edenin ürün veya hizmeti kötü bir şekilde kullanması, üretmesi veya bu şekilde piyasaya sürmesi sonucuna bağlı olarak sınaî mülkiyet hakkının itibarının zedelenmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, sınaî hakkın tecavüzü tek başına itibar tazminatı talebini meşru kılmaz⁶⁶. İhlâl sebebiyle sınaî hak konusu olan ürünün alıcıları nazarında bir değer kaybı olabilir⁶⁷.

İtibar tazminatı ile amaçlanan, hak sahibinin yaşadığı bu zararın giderilmesi ve itibarın yeniden tesis edilmesidir⁶⁸. Mahkeme, hakka tecavüzün tüketici, kullanıcı ve piyasa nezdindeki kaybolan itibarın yeniden tesis edilebilmesi için gerekli miktarı dikkate alarak itibar tazminatına hükmeder⁶⁹. Mahkemece

⁵⁷ Tekinalp (n 2) 504; Bozgeyik (n 2)182; Suluk, Karasu and Nal (n 2) 420

⁵⁸ Tekinalp (n 2) 504

⁵⁹ Türk Borçlar Kanunu, Kanun Numarası: 6098, Kabul Tarihi, 11.01.2011, RG 04.02.2011/27836

⁶⁰ Gül Büyükkılıç, Marka Hukukunda Tanınmış Markanın Sulandırmaya Karşı Korunması (1st edn, On İki Levha 2019) 541; Güneş (n 8) 580

⁶¹ Büyükkılıç (n 60) 542

⁶² Güneş (n 8) 577. Yargıtay HGK, 687/26, 1.2.2012; Yargıtay 9 HD, 6929/8687, 5.7.2022 (Yargıtay Karar Arama, erişim tarihi 11.11.2025)

⁶³ ibid 578

⁶⁴ Bozgeyik (n 2)183

⁶⁵ Polater (52) 427

⁶⁶ Kaya (n 2) 585

⁶⁷ Taşkın (n 2) 160

⁶⁸ Uzunallı (n 2) 222; Yasaman (n 4) 3059

⁶⁹ Yasaman (n 4) 3059

itibar tazminatına karar verilebilmesi için haksız fiilin şartları aranır⁷⁰. Bununla birlikte tek başına tecavüzün varlığı yeterli değildir. Kanuni düzenleme gereğince ayrıca mütecevizin sınaî hak konusu ürün veya hizmeti kötü bir biçimde kullanması, üretmesi, piyasaya sürmesi gereklidir⁷¹.

Öğretide itibar tazminatının hukukî niteliğine ilişkin farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre itibar tazminatı hem maddi hem de manevi tazminata yakın yönleri bulunmakla birlikte esasen farklı bir tazminat niteliğindedir⁷². İtibar tazminatı, “*itibar*” kelimesi sebebiyle manevi tazminatı düşündürüyor olsa da esasen sınaî mülkiyet hakkının itibarının zedelenmesinin karşılığı değil; yaşanan itibar kaybı sebebiyle doğan zararın düzeltilmesi ve eski hâle getirilmesi için yapılan masrafları kapsar⁷³. Diğer bir görüşe göre itibar tazminatı, yoksun kalınan kazancın kapsamına girmeyen ve bu taleple giderilemeyen zararın karşılığı olarak talep edilir⁷⁴. Bu doğrultuda itibar tazminatı manevi tazminat olarak değerlendirilemez⁷⁵. Bir diğer görüşe göre ise tecavüz fiili sebebiyle sınaî mülkiyet hakkının imajında oluşan kayıp esasen maddi bir kayıptır⁷⁶. Kanaatimizce, itibar tazminatı tecavüz fiili sebebiyle sınaî mülkiyet hakkının hitap ettiği ticari çevrede oluşan olumsuzluk sebebiyle doğan zararın karşılığı olarak talep edilmektedir.

II. Tazminat Talebinin İleri Sürülmesi

A. Genel Olarak

Sınaî mülkiyet hakkı ihlâl edilen kişi, SMK m. 149’da düzenlenen talepleri ileri sürebilir. Tecavüz fiili dolayısıyla zarara uğrayan hak sahibi, tazminat talebinin yanında somut olayın koşulları ve gerekleri doğrultusunda, fiilin tecavüz niteliğinde olup olmadığının tespiti, tecavüzün önlenmesi, tecavüz fiilinin durdurulması ve tecavüzün kaldırılması talebinde bulunabilir. Hak sahibi taleplerini, münferiden veya birlikte ileri sürebilir⁷⁷. Taleplerin ayrı ayrı olarak ileri sürülmesi durumunda bir şeyin yapılması talep edilmektedir⁷⁸. O hâlde açılan davanın nitelik itibarıyla eda davası olduğu kabul edilir⁷⁹. Hak sahibinin tazminat talebini ileri sürerken, m. 149’daki diğer taleplere de yer vermesi durumun-

⁷⁰ *ibid* 3060

⁷¹ *ibid* 3060

⁷² Tekinalp (n 2) 505; Erdil (n 8) 305

⁷³ Bozgeyik (n 2) 186

⁷⁴ Uzunallı (n 2) 222

⁷⁵ *ibid* 223

⁷⁶ Yasaman (n 4) 3063; Doruk Utku, *Sınai Hakların Rehni (1st edn, Yetkin 2009)* 293

⁷⁷ Kaya (n 2) 559-560. Marka hakkının tam olarak korunması bakımından taleplerin birlikte ileri sürülmesinin gerekli olduğu hususunda, Çağlar (n 5) 122

⁷⁸ Azaklı Arslan (n 2) 72

⁷⁹ Uzunallı (n 2) 192

da objektif dava birleşmesinden bahsedilir⁸⁰. Zira objektif dava birleşmesi (davaların yığılması), davacının aynı davalıya karşı birden çok asli nitelikteki talebini, tek bir dava dilekçesiyle ileri sürdüğü hâllerde söz konusu olur⁸¹. Benzer şekilde, tazminat türlerinin birlikte ileri sürülmesi durumunda da objektif dava birleşmesinden söz edilir⁸². Tazminat davalarının SMK m. 149'da düzenlenen diğer taleplerle ileri sürülmesi veya ayrıca ileri sürülmesi bakımından, davayı açabilecek kişiler hususunda özellik arz eden bir durum bulunmamaktadır⁸³.

B. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Sınaî mülkiyet hakkı ihlâline dayalı tazminat davaları, fikri ve sınaî haklar hukuk mahkemesinde açılır (SMK m. 156/1). Özel nitelikli bu mahkemenin bulunmadığı yerlerde ise dava genel görevli mahkeme olan asliye hukuk mahkemesinde açılmalıdır. Mahkeme, davayı fikri ve sınaî haklar hukuk mahkemesi sıfatıyla inceler. Yetkili mahkeme hususunda ise SMK'de davanın kim tarafından açıldığına göre bir ayırım yapıldığı görülmektedir. SMK m. 156/3'e göre sınaî mülkiyet hakkı sahibinin üçüncü kişiler aleyhine açacağı davalarda yetkili mahkeme, davacının yerleşim yeri mahkemesi veya hukuka aykırı fiilin gerçekleştiği yahut etkilerinin görüldüğü yer mahkemesidir⁸⁴. Üçüncü kişilerin, sınaî mülkiyet hakkı sahibine karşı açtığı davalarda ise yetkili mahkeme, davalının yerleşim yeri mahkemesidir (m. 156/5). Davacının Türkiye'de yerleşim yeri bulunmuyor ise davanın açıldığı tarihte sicilde kayıtlı olan vekilin iş yerinin bulunduğu yer; burası da silinmişse Kurum merkezinin bulunduğu yer (Ankara) mahkemeleri yetkilidir (m. 156/4).

Bahsi geçen kanun hükümleri kapsamında yetkili mahkeme, davayı açacak kişi dikkate alınmak suretiyle düzenlendiğinden, yetki bahsi üzerinde durulmalıdır. Yargılama bakımından yetki kurallarının niteliği önemli ve gereklidir. Bir görüşe göre SMK m. 156/3 düzenlemesi, kesin yetki kuralı niteliği taşımamaktadır⁸⁵. Zira, düzenleme ile birden fazla mahkemenin yetkili kılınmasıyla amaçlanan, davacının korunması olup; ilgili hüküm kamu düzeni niteliği

⁸⁰ Azaklı Arslan (2) 77-78

⁸¹ Uğur Bulut, *Medenî Usûl Hukukunda Davaların Yığılması (Objektif Dava Birleşmesi)* (1st edn, Adalet 2017) 13

⁸² Yargıtay 11 HD, 7486/6876, 28.11.2023, Yargıtay Karar Arama, erişim tarihi, 15.12.2025

⁸³ SMK'de başvuru sahibinin dava hakkı bakımından kısıtlama getirilmiş ve yalnızca tazminat talebinde bulunabilecekleri düzenlenmiştir (m. 7/4; 44/3). O hâlde davacının başvuru sahibi olması bakımından tazminat talepleri ile diğer taleplerin birlikte ileri sürülmesindeki davalara yığılması hâli oluşmaz.

⁸⁴ Öğretide, genel kuraldan ayrılmak suretiyle, henüz davasında haklılığı belli olmayan davacının yetkili mahkeme belirlenmesinde dikkate alınması yönünde düzenleme getirilmesinin yerinde olmadığına işaret edilmiştir, Dilek Aydemir Karademir, *Medenî Usul Hukukunda Mahkemelerin Yetkisi* (2nd edn, Adalet 2019) 205-206

⁸⁵ Yasaman (n 4) 3301; Serdar Kale, *Marka Davalarında Yargılama Usulü* (1st edn, Adalet 2020) 35; Azaklı Arslan (n 2) 270-271; Uzunallı (n 2) 246

taşımamaktadır⁸⁶. Öğretide bir görüş, söz konusu yetki kuralının kesin olmayan niteliğine ayrıca SMK m. 156'nın gerekçesinden hareketle de ulaşılabileceğini belirtmektedir. Gerekçede, Enstitüye karşı açılacak davalarda kuralın kesin niteliğine işaret edilip, üçüncü kişiler arasındaki davalara ilişkin yetki kuralında ise özel yetki kuralı olduğunun belirtilmekle yetinilmesi, kuralın kesin olmayan niteliğini ortaya koyar⁸⁷. Dolayısıyla davacı dilerse davayı genel yetkili mahkeme olan (HMK m. 6) davalının yerleşim yerinde de açabilmelidir⁸⁸. Bu görüşe göre yetki kuralının nitelik itibarıyla kesin nitelikte olmaması sebebiyle diğer özel yetki kuralları da uygulama alanı bulur⁸⁹. Tecavüz niteliğindeki fiilin birden fazla kişi tarafından uygulanması ihtimalinde, HMK m. 7 düzenlemesi gereğince dava, davalıların tümü bakımından ortak yetkili olan mahkemede açılır. Sınaî mülkiyet hakkının ihlâlinde, ortak yetkili mahkeme, fiilin gerçekleştiği yer veya etkilerinin doğduğu yer olacaktır⁹⁰. Ayrıca sınaî mülkiyet hakkı sahibinin açtığı dava, sözleşmesel bir ilişkiye dayanıyor ise bu hâlde, SMK m. 156/3 değil; HMK m. 10 uygulama bulur⁹¹. Bununla birlikte SMK'de tecavüz fiilleri arasında sayılan, lisans hakkının genişletilmesi ve izinsiz devri söz konusu ise dava SMK m. 156/3'te sayılan yetkili mahkemelerde açılmalıdır⁹².

Bir diğer görüşe göre HMK'den farklı olarak getirilen yetki kuralları, hak arama hürriyetini kolaylaştıran hükümler niteliğinde olup, sınaî mülkiyet hakkı sahibi tazminat davasını SMK'de öngörülen üç yerde açabilir⁹³. Öğretide, mülga KHK'deki benzer düzenleme hakkında yetki kuralının kesin nitelikte olduğuna işaret edilerek genel yetki kuralı olan davalının yerleşim yeri mahkemesinin bertaraf edildiği ifade edilmiştir⁹⁴.

Kanaatimizce, sınaî mülkiyet hakkı ihlâl edilen kişi tazminat davasını ancak m. 156/3'te öngörülen yerlerden birinde açabilir. Söz konusu yetki kuralının niteliği belirlenirken ilk olarak hükmün düzenlenme biçiminden hareket edilmelidir. Bu doğrultuda öngörülen mahkemelerin yetkisinin kesin olduğu anlaşılmaktadır⁹⁵. Dikkat edilecek olursa, ilgili düzenleme haksız fiiller bakımından HMK'de var olan hükümden farklıdır (HMK m. 16). Haksız fiiller bakımından HMK'de fiilin işlendiği yer, zararın meydana geldiği veya meydana gelme ihtimalinin bulunduğu yer yetkili olarak kabul edilmiştir. SMK m. 156/3

⁸⁶ Yasaman (n 4) 3301; Kale (n 84) 35; Uzunallı (n 2) 246; Azaklı Arslan (n 2) 271

⁸⁷ Azaklı Arslan (n 2) 270

⁸⁸ Yasaman (n 4) 3301; Kale (n 85) 35; Uzunallı (n 2) 246; Arkan (n 3) 259-260; Bozgeyik (n 2) 206

⁸⁹ Azaklı Arslan (n 2) 272

⁹⁰ ibid 272

⁹¹ Kale (85) 35

⁹² ibid 35

⁹³ Kuntoğlu (n 2) 217; Çağlar (n 5) 190

⁹⁴ Tekinalp (n 2) 518

⁹⁵ Birden fazla mahkemenin öngörülmüş olmasının kuralın, kesin yetki niteliğine zarar vermeyeceğine ilişkin Süha Tanrıver, *Medenî Usûl Hukuku Cilt I* (6th edn, Yetkin 2024) 259-260

hükümünde zarardan bahsedilmeyip, fiilin etkilerinin görüldüğü yer mahkemele-ri yetkili kılınmıştır. Öte yandan davanın davacının yerleşim yeri, hukuka aykırı fiilin veya etkilerinin gerçekleştiği yerde davanın açılması yapılacak tahkikatı kolaylaştırıcı niteliktedir.

C. Tazminat Talebinde Bulunabilecek Kişiler

Sınaî mülkiyet hakkına tecavüz niteliğindeki fiiller sebebiyle ileri sürülecek tazminat talebine temel teşkil eden hukukî sorumluluğun niteliğine ilişkin haksız fiil ve sözleşmeye aykırılık bağlamında farklı yaklaşımlar olduğu yukarıda izah edilmişti. Tazminat talebinde bulunabilecek kişiler bakımından açıklamalar, mütecavizin tecavüz niteliğindeki fiilleri dolayısıyla talebinin haksız fiil niteliği dikkate alınmak suretiyle yapılacaktır. SMK'ye göre tazminat davası açabilecek kişiler hak sahibi, başvuru sahibi, lisans sahibi, mirasçılar ve rehin hakkı sahibidir⁹⁶. Ayrıca sınaî mülkiyet hakkının haczi de mümkün olduğundan⁹⁷ (m. 148/1) sınaî mülkiyet hakkı haczedilen borçlu ve haciz koyduran alacaklının tazminat talebinde bulunup bulunamayacağı da değerlendirilmelidir.

1) Hak Sahibi

Sınaî mülkiyet hakkının ihlâli durumunda, dava kural olarak hak sahibi tarafından açılır⁹⁸. Buna göre her bir sınaî hak bakımından tescil neticesinde sicilde hak sahibi olarak görünen kişi, tazminat davalarında davacı olarak yer alabilir⁹⁹. Türk hukukunda sınaî mülkiyet hakları bakımından tescil sistemi benimsenmiştir¹⁰⁰. Sınaî hakkın tescili, hakkın kullanımı için değil; kural olarak tescilin sağladığı hukukî korunmadan faydalanılabilmesi için gereklidir¹⁰¹. Sınaî hakkın tescil edilmemesi durumunda hukukî koruma, genel hükümler çerçevesinde olur¹⁰². SMK kapsamında koruma tescilin yayımıyla hüküm ifade eder. Korumanın tescille sağlanması kuralının istisnaları bulunur.

⁹⁶ Suluk, Karasu and Nal (n 2) 421; Taşkın (n 2) 167

⁹⁷ Cansu Korkmaz, *Sınaî Mülkiyet Haklarının Haczi ve Paraya Çevrilmesi* (1st edn, Adalet 2023)33; Murat Dönmez, "Marka Haczi ve Paraya Çevrilmesi" (2009) (84) TBB Dergisi 375, 377 (son sf. 385); Nur Bolayır, "Fikrî Mülkiyet Haklarında Cebrî İcra Sistemi" (2014) 16 (Özel Sayı) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2513, 2523 vd; Fikret Sami Tiyyek and Önder Topal, "Son Değişiklikler Çerçevesinde Patent Hakkının Haczi" (2021) 4 (1) Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 243, 256-257

⁹⁸ Tekinalp (n 2) 510; Çolak (n 2) 1052; Suluk, Karasu and Nal (n 2) 421; Kale (n 85) 56; Erdil (n 8) 309

⁹⁹ Kaya (n 2) 603

¹⁰⁰ Tekinalp (n 2) 381-382; Duygu Taşkın, *Markanın Tescili ve Marka Hakkının Sona Ermesi* (1st edn, Seçkin 2021) 66; Meran (n 5) 37; Uzunallı (n 2) 233; Çolak (n 2) 571; Uzunallı (n 2) 125; Sabih Arkan, *Marka Hukuku Cilt I* (1st edn, AÜHF Döner Sermaye Yayınları 1997) 124; Ayhan, Çağlar, Yıldız and İmroğlu (n 8) 47; Çolak (n 2)139

¹⁰¹ Taşkın (n 100) 67; Kale (85) 56

¹⁰² Arkan (n 100) 124; Ayhan, Çağlar, Yıldız and İmroğlu (n 8) 47; Çolak (n 2) 139

a. Tescille Korunmanın İstisnaları

aa. Gerçek Hak Sahipliği İlkesi

Sınaî mülkiyet hakkının tescili ile hukukî korunmanın sağlanacağı kuralının bir istisnası, gerçek hak sahipliği ilkesidir¹⁰³. Esasen bir marka bakımından öncelik hakkı, markayı ilk kez kullanan kişiye aittir¹⁰⁴. SMK m. 6/3 hükmünde, başvuru tarihinden veya varsa rüçhan tarihinden önce tescilsiz bir marka veya ticaret sırasında kullanılan bir başka işaret için hakkın elde edilmiş olması, marka tescilinde nispi ret nedenleri arasında gösterilmiştir. Bir görüşe göre meri SMK döneminde gerçek hak sahipliği ilkesi geçerlidir¹⁰⁵. Bir başka ifadeyle, hak sahipliğinin kullanım yoluyla kazanılması, tescilin ortaya koyduğu hak sahipliği karinesini çürütür¹⁰⁶. Gerçek hak sahibi, marka hakkının ihlâli sebebiyle zarara uğramış ise tazminat talebinde bulunabilir¹⁰⁷.

ab. Tanınmış Marka

Kural, sınaî hakların tescille korunması olmakla birlikte istisnai olarak tescil edilmeyen sınaî hakkın korunduğu birtakım hâller bulunmaktadır¹⁰⁸. Örneğin Paris Sözleşmesi kapsamında tanınmış marka (herkesçe bilinen marka) sahibi tazminat talebinde bulunabilmesi mümkündür¹⁰⁹. Tanınmış marka kavramının tanımına SMK’de yer verilmemiştir. Ancak tanınmış marka, reklam gücü yüksek olan, kalite sembolü hâline gelmiş; ayrıca markanın yalnızca ait olduğu hizmet alanında değil, bunun dışında diğer çevrelerce de bilinen marka, şeklinde ifade edilmektedir¹¹⁰. Bir markanın tanınmış marka olarak kabul edilebilmesi için WIPO (The World Intellectual Property Organization)’nun yayınlamış kriterler doğrultusunda Türk Patent Kurumu, markaların tanınırlık düzeyleri ile ilgili esaslar ve uygulamasına ilişkin kriterleri tespit etmiştir¹¹¹.

¹⁰³ Elif Kara, *Türk Marka Hukukunda Gerçek Hak Sahipliği İlkesi* (1st edn, On iki Levha 2018) 94

¹⁰⁴ Çolak (n 2) 575; Arkan (n 100) 128; Fethi Merdivan, “6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sistem, İlkeler ve 556 Sayılı KHK Dönemindeki Yargıtay Kararlarının Yeni Dönemde Uygulanabilirliği (Marka)” (2020) 1 FMR, 19, 23

¹⁰⁵ Çolak (n 2) 576

¹⁰⁶ Kara (n 103) 96; Arkan (n 100) 128

¹⁰⁷ Kara (n 103) 210; Merdivan (103) 24-25

¹⁰⁸ Ayhan, Çağlar, Yıldız and İmroğlu (n 8) 47

¹⁰⁹ Çağlar (n 5) 191; Uzunallı (2) 235. Paris Anlaşması, Kabul tarihi: 15.5.1930. Kabul Kanunu No: 1616 (RG, 29.05.1930, S. 1506) “1- Birlik ülkeleri tescilin talep edildiği ülkenin yetkili makamları tarafından, söz konusu Ülkede bu Antlaşma’dan yararlanacağı kabul olunan bir şahsa ait olduğu aynı veya benzeri ürünlerde kullanıldığı herkesçe bilindiği mütealaa edilen bir markanın karışıklığa meydan verebilecek surette örneğini, taklidini veya tercümesini yapan bir fabrika veya ticaret markasının tescilini gerek Ülke mevzuatı müsaait olduğu takdirde doğrudan doğruya, gerekse ilgilinin isteği üzerine red veya hükümsüz kılmayı taahhüt ederler. Herkesçe bilinen bir markanın esas unsurunun çoğaltılması veya bunlarla bir karışıklık doğurabilecek bir taklitten ibaret olursa, durum yukarıdakinin aynısı olur...”

¹¹⁰ Arkan (n 99) 93

¹¹¹ <<https://webim.turkpatent.gov.tr/file/0431c6ab-660d-4355-ba8b-63b3f610b716?download> > erişim tarihi 12.12.2025

Türk hukuku bakımından tanınmış marka sahibinin tecavüz fiilleri dolaşısıyla tazminat talebinde bulunması mümkün değildir¹¹². Ancak tanınmış marka sahibi, genel hükümler kapsamında talepte bulunabilir¹¹³.

ac. Coğrafi İşaretlerin Özel Durumu

Diğer sınâî haklarda olduğu gibi, coğrafi işaretlerin tescili ile SMK kapsamında koruma sağlanır¹¹⁴. Ancak coğrafi işaretlerde, diğer sınâî haklardan farklı olarak “coğrafi işaret sahibi” ifadesi kullanılmaz¹¹⁵. Zira coğrafi işaretler sicilde belirlenen şartlara uygun üretim ve pazarlamada faaliyet gösteren kişiler tarafından kullanılabilir (m. 46/1). SMK m. 148/1’e göre coğrafi işaretler, hukukî işlemlere konu olmazlar. Bu nedenle coğrafi işaretler hakkında lisans, devir, haciz, miras gibi intikal gibi hükümleri uygulanmaz. Coğrafi işarete tecavüz hâlinde manevi tazminat ve yoksun kalınan kazanç talep edilemez (m. 149/4; m. 151/6).

Coğrafi işaretlerin tecavüzü hâlinde coğrafi işareti tescil ettiren kişinin yanı sıra coğrafi işareti kullanma hakkına sahip olan da tazminat davası açabilir¹¹⁶. SMK m. 53/2’de yer alan düzenlemeye göre coğrafi işareti kullanma hakkına sahip olan kişi, coğrafi işareti sicilde tescil ettiren kişiden noter aracılığıyla dava açmasını ister. Tescil ettiren talebi reddeder veya üç ay içinde dava açmazsa, kullanma hakkına sahip olan kişi dava açabilir¹¹⁷. Burada kullanma hakkına sahip olan kişinin açacağı davanın, tescil ettirene ihbar olunacağı belirtilmiştir.

b. Birden Fazla Kişinin Hak Sahipliği Durumu

Sınâî mülkiyet hakkı üzerinde birden fazla kişinin hak sahipliği söz konusu olabilir. Nitekim SMK’de birden fazla kişinin sınâî mülkiyet hakkı üzerinde paydaş olduğu hâllere ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Patent, faydalı model (m. 112/1-ç) ve tasarım (m. 70/1-c) üzerinde birden fazla kişinin paydaş olması durumunda her bir paydaş tek başına tazminat davası açabilir¹¹⁸. Belirtmek gerekir ki, sınâî mülkiyet hakkı üzerinde birden fazla paydaşın olması tek sahiplik ilkesi ile çelişmez¹¹⁹. Marka hukukunda ilke olarak teklik ilkesi

¹¹² Çolak (n 2) 473; Kara (n 103) 85-86

¹¹³ Çolak (n 2) 473

¹¹⁴ Ayhan, Çağlar, Yıldız and İmirlioğlu (n 8) 136

¹¹⁵ ibid 136; Suluk, Karasu and Nal (n 2) 381

¹¹⁶ Ayhan, Çağlar, Yıldız and İmirlioğlu (n 8) 349

¹¹⁷ Burada kullanma hakkına sahip olan kişinin dava açma hakkına ilişkin öngörülen süreç, basit lisans sahibinin dava açmasındaki süreçle benzerdir. Bildirim ve dava sürecine ilişkin yazılan değerlendirmeler için “basit (inhisari olmayan) lisans sahibi.

¹¹⁸ Tahir Saraç, Patentten Doğan Hakkı Tecavüz ve Hakkın Korunması (1st edn, Seçkin 2003) 314; Suluk, Karasu and Nal (n 2) 421

¹¹⁹ Çolak (n 2) 590

benimsenmiştir¹²⁰. Söz konusu ilke gereğince esasen bir markanın ancak bir sahibi olabilir¹²¹. Bu ilke kapsamında SMK m. 5/3 hâli ve miras sebebiyle ve tarafların anlaşması suretiyle birlikteliğin sağlanması haricinde bir markanın birden fazla sahibi olamaz¹²². Zira bu hâlde tescil, marka üzerinde aynı doğrultuda birlikte hareket eden kişiler adına bulunmaktadır¹²³.

Sınaî mülkiyet hakkı üzerinde birden fazla paydaş bulunması durumunda, taraflar aksini kararlaştırmamışsa aralarında paylı (müşterek) mülkiyet söz konusu olur¹²⁴. Nitekim Kanun'un madde gerekçesinde de taraflar arasında paylı mülkiyete ilişkin hususların uygulanacağı ve her paydaşın eşit hakka sahip olduğu belirtilmiştir. SMK m. 70/1-c ve m. 112/1-ç'de hak sahiplerinden birinin dava açması durumunda, diğer hak sahiplerinin davaya katılabilmeleri için kendilerine bildirim yapılacağı düzenlenmiştir. Kanun'da geçen bildirim ve davaya katılma ifadeleri, medeni usûl hukukundaki ihbar ve fer'i müdahale kurumlarını düşündürmektedir.

Davanın ihbarı, görülmekte olan bir davanın, taraflardan biri tarafından 3. kişiye bildirilmesidir¹²⁵. Buna göre davada taraflardan birinin davayı kaybettiği takdirde 3. kişi kendisine rücu edecek yahut o, 3. kişiye rücu edebilecek ise dava ihbar edilebilir (HMK m. 61/1). Görüleceği üzere Türk hukuku bakımından ihbar müessesesi, taraf ile 3. kişi arasında doğabilecek bir ihtilafa bağlı olarak düzenlenmiştir. HMK m. 61'in düzenleme biçimi dikkate alındığında, davanın ihbar edilebilmesinin şartı rücu ilişkisinin var olmasıdır. Bu yönüyle davanın ihbarı ile HMK m. 66'da düzenlenen fer'i müdahalede korunmaya değer hukukî yararın farklı olduğu ifade edilmektedir¹²⁶. Zira m. 66 düzenlemesine göre davaya fer'i müdahil olarak katılacak kişinin, davanın kaybedilmesi veya kazanılması durumunda doğacak rücu ilişkisi haricinde farklı hukukî yararı bulunabilir¹²⁷. Diğer bir ifadeyle, hukukî yarar bakımından m. 66 hükmünün m. 61'den daha kapsamlı olduğu söylenebilir¹²⁸.

¹²⁰ *ibid* 580

¹²¹ *ibid* 580

¹²² *ibid* 580

¹²³ *ibid* 590

¹²⁴ *Saraç (n 118) 314. Birden fazla kişinin paydaşlığı durumunda aralarındaki ilişkinin müşterek mülkiyet olduğuna ilişkin Yargıtay 11 HD, 5589/6942, 1.10.2024 (Yargıtay Karar Arama); Ankara 20 BAM, 1036/928, 24.6.2022 (UYAP Emsal Karar Arama, erişim tarihi 18.1.2025)*

¹²⁵ *Murat Atalı, Medenî Usûl Hukukunda Davanın İhbarı (1st edn, Yetkin 2007) 41; Hakan Pekcanitez and Nedim Meriç, Medenî Usûl Hukukunda Fer'i Müdahale (2nd edn, On İki Levha 2020) 212; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz and Emel Hanağası, Medenî Usul Hukuku (9th edn, Yetkin 2023) 552; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay and Muhammet Özokes, Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı (13th edn, On İki Levha 2025) 179; Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 35) 290; Ali Cem Budak and Varol Karaaslan, Medenî Usul Hukuku (7th edn, Filiz 2023) 131; Tanrıver (n 95) 638*

¹²⁶ *Bilge Umar, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi (2nd edn, Yetkin 2014) 233*

¹²⁷ *ibid* 233

¹²⁸ *ibid* 233

Öğretide ihbar kurumunun var oluş amacının sadece “ihbar etkisi”nin sağlanması olmadığı ifade edilmektedir¹²⁹. Davanın ihbarı üzerine yargılamaya katılan kişi, sahip olduğu bilgi ve belgelerle ihbar edenin davayı kazanmasına katkı sağlayabilir¹³⁰. Öte yandan, davanın ihbarı üzerine 3. kişinin davaya katılması ve desteği ile ikinci bir davanın açılmasının da önüne geçilir¹³¹. Davanın ihbarının taşıdığı bu amaçtan hareketle, rücu ilişkisinden bağımsız olarak ihbarın mümkün olabileceği düşünülebilir.

Kanaatimizce SMK m. 70/1-c’de ve m. 112/1-ç’de yer alan pay sahibine yapılacak bildirim, medeni usûl hukuku anlamında ihbar olarak kabul edilmemelidir¹³². Her ne kadar ihbar, görülmekte olan bir davanın, dava dışı 3. kişiye bildirilmesi anlamı taşıyor olsa da¹³³ kurumun HMK’de düzenlenme biçimi ve koşulları da dikkate alınmalıdır. Kanun koyucu davanın ihbarını düzenlerken davanın kaybı hâlinde ortaya çıkabilecek rücu ilişkisine koşul olarak yer vermiştir (HMK m. 61/1). Öğretide davanın ihbar edilebileceği 3. kişinin, dava kaybedildiği takdirde kendisine rücu edilecek yahut kendisinin rücu edeceği kişi olması gerektiği belirtilmektedir¹³⁴. Nitekim taraf ile 3. kişi arasında aranan rücu ilişkisi, ihbarın şartlarından biri olarak “ihbar sebebi” şeklinde ifade edilmektedir¹³⁵. Bu doğrultuda, SMK m. 70/1-c’de ve m. 112/1-ç kapsamında pay sahibine yapılacak bildirimin mevcut HMK düzenlemeleri doğrultusunda ihbar niteliğinde olduğu söylenemez.

Sinaî Mülkiyet Kanunu m. 70/1-c ve m. 112/1-ç’de tarafın yapacağı bildirim ile 3. kişinin davaya katılabileceği düzenlenmiştir. Bildirim üzerine davada yer alacak 3. kişinin hangi sıfatla davada bulunacağı medeni usûl hukuku bakımından değerlendirilmelidir. Hukukumuzda dava, iki taraf sistemi üzerine inşa edilmiştir¹³⁶. Bazı hâllerde 3. kişilerin davaya asli müdahil veya fer’i müdahil olarak katılabilmeleri mümkündür¹³⁷. İnceleme konusu hükümler bakımından fer’i müdahale ele alınmalıdır. Zira asli müdahalede, asıl dava konusu üzerinde hak iddiasına sahip 3. kişi bulunur ve talebini asıl davanın davacısı ve

¹²⁹ Atalı (n 125) 43

¹³⁰ ibid 43

¹³¹ ibid 44

¹³² Karşı görüş için Murat Atalı, *Pekcanitez Usûl, Medenî Usûl Hukuku C. II* (16th edn, On İki Levha 2025) 1107 dipnot 77

¹³³ Baki Kuru, *Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt IV* (6th edn, Demir Demir 2001) 3515; Atalı (n 132) 1105

¹³⁴ Ali Cem Budak, *Medeni Usul Hukukunda Üçüncü Kişilerin Haklarının Korunması* (1st edn, Beta 2000) 71; Pekcanitez, *Atalay and Özkes* (n 125) 180

¹³⁵ Atalı, *Ermenek and Erdoğan* (n 35) 292

¹³⁶ ibid 253; Budak and Karaaslan (n 125) 102; Pekcanitez, *Atalay and Özkes* (n 125) 148; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 125) 261

¹³⁷ Tanrıver (n 95) 627; Pekcanitez, *Atalay and Özkes* (n 125) 173; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 125) 543

davalısına karşı ileri sürer¹³⁸. Görülmekte olan bir davada verilecek hükümden hukukî durumu etkilenecek 3. kişinin, taraf yanında davaya katılarak ona usûl kurallarının izin verdiği ölçüde yardımcı olma imkânını sağlayan kurum, fer'i müdahaledir¹³⁹.

İlgili SMK hükümlerinde pay sahibi olan 3. kişinin davaya katılmasından bahsedilmektedir. Belirtmek gerekir ki, tarafın 3. kişiye yapacağı bildirimin HMK m. 61/1 anlamında ihbar olarak kabul edilmemesi, 3. kişinin fer'i müdahil olarak davaya katılmasına mâni olmaz. Çünkü ihbar, fer'i müdahalenin ön koşulu değildir¹⁴⁰. Davadan haricen haberdar olan 3. kişi fer'i müdahale talebinde bulunabilir¹⁴¹. HMK m. 66 gereğince, davanın kazanılmasında hukukî yararı olan 3. kişi, taraf yanında fer'i müdahil olarak yer alabilir. Pay sahibinin, paydaşının açmış olduğu davayı kazanmasında hukukî yararı var kabul edilmelidir. Zira 3. kişi, dava konusu sınaî hakkın paydaşdır. Davaya fer'i müdahil olarak katılan 3. kişi, paydaşın açmış olduğu davada, sınaî hakkın ihlâl edildiği iddiasına yönelik delillerin mahkemeye sunulmasında önemli katkıda bulunabilir.

Sınaî mülkiyet hakkı sahibine davacı tarafından bildirim yapılmasına rağmen, 3. kişi davaya katılmayabilir. Bu durumda davacının SMK m. 70/1-c ve m. 112/1-ç'de bağlamında yapmış olduğu bildirim, kanaatimizce yargılama hukuku bakımından ihbar olarak değerlendirilemeyeceğinden ihbar etkisinden de bahsedilemez.

Sınaî mülkiyet hakkı üzerindeki pay sahiplerinden biri tarafından açılan davada yer almayan diğer paydaşın aynı hukuka aykırı fiil dolayısıyla mütecaviz aleyhine tazminat davası açması söz konusu olabilir. Bu hâlde, iki husus değerlendirilmelidir: Birincisi, ilk davada verilen karar sebebiyle diğer paydaş bakımından bir kesin hükmün varlığından söz edilip edilemeyeceğidir. İkincisi ise eğer kesin hükmün var olmadığı kabul edilirse ilk davada mahkemece tespit edilen hususların diğer paydaşın açacağı davaya etkisinin ne şekilde olacağıdır.

Bir uyuşmazlığın esası hakkında verilen karar “hüküm” olarak adlandırılır¹⁴². İlk derece mahkemesince verilen karara karşı başvurulabilecek hukukî yolların bulunmaması veya var olan yolların tüketilmiş olması hâli şekli anlamda kesinleşmeyi ifade eder¹⁴³. Maddi anlamda kesin hüküm ise bir mahke-

¹³⁸ Muhammet Özkes, *Medenî Usûl Hukukunda Asli Müdahale* (1st edn, Alfa 1995) 9; Atalı, *Ermenek and Erdoğan* (n 35) 296; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 125) 549; Budak and Karaaslan (n 125) 132-133

¹³⁹ Pekcanitez and Meriç (n 125) 21; Atalı, *Ermenek and Erdoğan* (n 35) 282-283; Budak and Karaaslan (n 125) 127

¹⁴⁰ Pekcanitez and Meriç (n 125) 211; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 125) 543

¹⁴¹ Pekcanitez and Meriç (n 125) 211-212; Atalı, *Ermenek and Erdoğan* (n 35) 283

¹⁴² Atalı, *Ermenek and Erdoğan* (n 35) 587

¹⁴³ *ibid* 591-592; Süha Tanrıver, *Medenî Usûl Hukuku Cilt II* (3rd edn, Filiz Kitabevi 2025) 121; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 125) 719

me kararına tanınan mutlak hakikat vasfıdır¹⁴⁴. HMK m. 303'e göre bir davada verilen ve şekli anlamda kesinleşmiş hükmün maddi anlamda kesin hüküm teşkil edebilmesi için her iki davanın taraflarının, dava sebeplerinin ve ilk davanın hüküm fıkrası ile ikinci davanın talep sonucu kısımlarının aynı olması gerekir. O hâlde, patent, tasarım veya faydalı model üzerinde pay sahibi olan bir paydaşın açtığı davada yer almayan pay sahibinin aynı davalıya karşı, aynı ihlâl vakıasına dayanarak tazminat talebinde bulunması durumunda, maddi anlamda kesin hükmün varlığından söz edilemez. Dolayısıyla ilk davada yer almayan pay sahibi, aynı davalıya karşı kesin hüküm engeline takılmaksızın dava açabilir. Fakat bu noktada açılan ikinci davada, ilk davada verilen kararın herhangi bir etkisinin olup olmayacağı tespit edilmelidir.

Maddi anlamda kesin hükmün nispileği gereği, kesin hüküm kural olarak yalnızca uyumsuzluk tarafları bakımından sonuç doğurur¹⁴⁵. Kesin hükmün sübjektif sınırının belirlenmesinde yalnızca davanın taraflarının dikkate alınmasının sebebi, davada kendisine savunma imkânı verilmeyen bir kişinin kesin hükmün kapsamına alınması hâlinde ona bir yükümlülük getirilmiş sayılacağı ve bunun doğru olmayacağı düşüncesidir¹⁴⁶. Dolayısıyla pay sahiplerinden birinin açmış olduğu davada verilen hükmün kapsamına diğer pay sahibi dahil olmadığından, kararın onun için bağlayıcı nitelikte olmadığı söylenmelidir. Pay sahiplerinden birinin açmış olduğu davada mahkemece yapılan tespitlerin diğer pay sahibinin sonradan açtığı davada etkili olup olmayacağı medeni usûl hukuku bakımından kesin hükmün müspet ve unsur etkisi ile kesin hükmün kesin delil niteliğini düşündürmektedir.

Kesin hükmün müspet etkisi, mahkemenin vermiş olduğu kararın bağlayıcılığını ifade etmek amacıyla kullanılır¹⁴⁷. Söz konusu bağlayıcılık, tarafları aynı olan ve ilk davanın sebeplerine dayanılan ikinci davada ortaya çıkar¹⁴⁸. Ancak görülecek ikinci davada yer alan talebin farklı olması gerekir¹⁴⁹. Müspet etki, ilk davadaki kesin hükmün, ikinci davadaki talebin şartı olduğu hâlde söz

¹⁴⁴ Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 35) 593; Tanrıver (n 143)125; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 125) 721

¹⁴⁵ Nevhis Deren Yıldırım, Türk, İsviçre ve Alman Medeni Usul Hukukunda Kesin Hükmün Sübjektif Sınırları (Kesin Hükmün 3. Kişilere Sirayeti Sorunu) (1st edn, Alfa 1996) 15; Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü, Cilt V (6th edn, Demir Demir 2001) 5021; Murat Atalı and Efe Dörenisa, Karar ve Hüküm, Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku C. IV (16th edn, On İki Levha 2025) 3490; Tanrıver (n 142) 139; Hamide Özden Özkaya Ferendeci, Kesin Hükmün Objektif Sınırları (1st edn, On İki Levha 2009) 41

¹⁴⁶ Mine Akkan, "Medenî Usûl Hukukunda Tarafların Farklı Olması Durumunda Kesin Hükmün Delil Niteliği" (2009) 11 (Özel Sayı) DEÜHFD 3, 21

¹⁴⁷ Tanrıver (n 143)130

¹⁴⁸ ibid 131; Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 35) 595

¹⁴⁹ Umar (n 126) 871; Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 35) 587. Nitekim talep sonuçlarının aynı olması durumunda kesin hükmün menfi etkisi gündeme gelir ve bu şekilde bir davanın açılması hâlinde HMK m. 114/1-i gereğince davanın usulden reddi gerekir.

konusu olur¹⁵⁰. İlk yargılamada mahkemece tespit edilen ve kesin hükmün kapsamında bulunan hususlar, ikinci mahkeme tarafından doğru olarak kabul edilir ve yeniden değerlendirilemez¹⁵¹. Esasen açıklanan müspet etki, kesin hükmün kesin delil niteliğini ifade etmektedir¹⁵². Öğretide müspet etkinin doğabilmesi için açılacak ikinci davanın taraflarının aynı kişiler olması gerektiği kabul edilmektedir¹⁵³. Bu doğrultuda eğer ikinci davada taraf aynı değilse bu durumda kesin hükmün kesin delil etkisi söz konusu olmaz¹⁵⁴. Ancak bazı hâllerde, ilk davada verilen hüküm, açılan ikinci davada dava sebebi ve talep dikkate alındığında tamamen ikinci davadan bağımsız olmayabilir. Bu durumda ilk mahkemenin vermiş olduğu hükmün diğer mahkemeyi bağlayıcılığı tartışılabilir.

Öğretide verilen hükmün, tarafları farklı; dava sebebi ve talebin aynı olduğu bir başka davada kesin delil teşkil etmeyeceği ancak *güçlü delil*¹⁵⁵ olarak değerlendirilmesi gerektiği yönünde görüşler bulunmaktadır. Esasen güçlü delil veya kuvvetli delil kavramı yargı kararlarıyla ortaya çıkmıştır¹⁵⁶. Yargı kararlarında güçlü delil kavramına farklı şekillerde yer verilmiştir. Bunlardan bir tanesi de paylı mülkiyetin bulunduğu hâllerde, paydaşlardan biri tarafından açılan davada hükmün verilmesinden sonra, diğer paydaşın davalı aleyhine açtığı davalardır¹⁵⁷. Kanaatimizce sınaî mülkiyet hakkı üzerinde paylı mülkiyet hakkı sahibi malikin açtığı davada verilen hükmün, diğer paydaşın açacağı davada güçlü delil niteliğinde olduğu kabul edilmemelidir. Zira HMK sistematiğine göre deliller, takdiri ve kesin delillerden ibarettir. Kesin deliller mahkemeye usûlüne uygun biçimde sunuldukları takdirde ilişkin olduğu vakıa bakımından bağlayıcı nitelik taşıırken; takdiri deliller hâkimin vicdani kanaati doğrultusunda değerlendirildiğinden bağlayıcı değildir. Yargı kararlarında ise güçlü delil kavramının esasen takdiri delil türü olduğu kabul edilmekle birlikte¹⁵⁸ güçlü delille

¹⁵⁰ Ersin Erdoğan, *Hakem Kararlarının Kesin Hüküm Etkisi* (2nd edn, Yetkin 2020) 73

¹⁵¹ *ibid* 74; Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 35) 595

¹⁵² Erdoğan (n 150) 73. Yazar, *Türk hukukunda her ne kadar söz konusu bağlayıcılığı anlatmak için kesin delil ifadesi kullanılıyor olsa da “kesin delil” ifadesinin usûl hukukundaki anlamı bakımından isabetli olmadığı düşüncesindedir. Zira bir davada tarafların ileri sürmüş oldukları kesin delile karşı, kesin delil ileri sürülerek savunmada bulunulması mümkündür. Fakat kesin hükümde farklı olarak mahkeme bakımından bağlayıcılık söz konusudur* (74-75). Akkan (n 146) 15; Tanrıver (n 143) 130

¹⁵³ Tanrıver (n 143) 131; Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 35) 596-597; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 125) 731-732

¹⁵⁴ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 125) 731-732

¹⁵⁵ *ibid* 732; Kuru (n 145) 508; Recep Akcan, “Yargıtay Kararlarındaki “Güçlü Delil” Kavramının Hukuki Niteliği” (2004) 12 (1-2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 7, 21; Budak (n 133) 19-20; Ejder Yılmaz, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi Cilt 4* (4th edn, Yetkin 2021) 4466

¹⁵⁶ Akcan (n 155) 7

¹⁵⁷ *ibid* 13. Yargıtay 1 HD, 3328/ 6609, 11.10.2022; Yargıtay 1 HD, 4136/1843, 7.3.2022 (Yargıtay Karar Arama, erişim tarihi 13.5.2025)

¹⁵⁸ Yargıtay 3 HD, 3131/6041, 21.10.2020 (Yargıtay Karar Arama, erişim tarihi 20.5.2025)

ortaya çıkan sonucun aksinin ancak aynı kuvvetteki bir başka güçlü delille¹⁵⁹ ispat olunabileceğine işaret edilmektedir. O hâlde, yargı kararında güçlü delil bakımından her ne kadar takdiri delil niteliğinde olduğu belirtilmişse de yargılamaya olan etkisi ile kesin delillere yaklaştırılmaktadır.

Öğretide bir görüşe göre açılacak ikinci davada tarafın farklı olması hâlinde de ilk davada mahkemece yapılan birtakım tespitlerin ikinci mahkeme için kesin delil niteliği taşıyabilir¹⁶⁰. Bu görüşe göre aynı haksız fiil dolayısıyla zarar gören bir kişinin zarar veren aleyhine açtığı davada, faili tazminata mahkûm eden hükmün, diğer zarar görenin açacağı davada davacı lehine kesin delil niteliğindedir¹⁶¹. Öte yandan tarafın farklı olması sebebiyle hükmün kesin delil değil de güçlü bir takdiri delil olarak kabul edilmesinin pratik açıdan bir anlamı olmayacağı savunulmuştur¹⁶².

Sınâî mülkiyet hakkı sahibinin açmış olduğu davada verilen hükmün diğer paydaşın açtığı davaya etkisi bakımından kesin hükmün unsur etkisi ile açıklanabileceği de düşünülebilir. Zira unsur etkisi, hükmün üçüncü kişi üzerinde doğurması beklenen etkisi ile ilgilidir¹⁶³. Ancak unsur etkisinin söz konusu olabilmesi için ilk davada verilen hükmün ikinci davanın koşul vakıası niteliğinde olması aranır¹⁶⁴. Tartışma konusu bakımından böyle bir durum olmadığından ilk davada verilen hükmün diğer pay sahibinin açtığı davaya etkisi, unsur etkisi ile açıklanamaz.

Kanaatimizce, sınâî mülkiyet hakkı üzerinde müşterek mülkiyet hakkına sahip (A)'nın (B) aleyhine açmış olduğu tazminat davasında verilen hükmün, pay sahibi (C)'nin yine (B) aleyhine açtığı davada hiçbir etkisinin olmayacağı söylenemez. Aksinin kabulü hâlinde, çelişkili kararların verilmesi riski vardır. Öte yandan ilk mahkemenin tazminat talebinin temelini oluşturan vakıalara ilişkin yapmış olduğu incelemelerin, diğer mahkeme tarafından yeniden yapılması, usûl ekonomisine de aykırıdır. İlk davada mahkemece verilen hükmün, ikinci davaya olan etkisinin “güçlü delil” ile açıklanabilmesi kanaatimizce mümkün değildir. Zira esasen bu kavram, yargılama hukukunda düzenlenen delil sistematığının dışında olup, içtihatlarla varlık kazanmıştır. Hangi durumlarda bir ispat aracının “güçlü delil” niteliğinde olduğunun tespiti ve güçlü delilin mahkemeyi bağlayıcılığı noktasında belirsizlikler olduğu açıktır. İspat hakkının adil yargılanma hakkının bir parçası olduğu dikkate alındığında, konuya ilişkin ayrıca kanuni düzenlemelerin gerekli olduğu söylenebilir. Kanaatimizce, ilk davada verilen hükmün, ikinci davaya etkisi kesin delil etkisiyle açıklanmalıdır.

¹⁵⁹ Yargıtay 6 HD, 649/3911, 27.11.2023 (Yargıtay Karar Arama, erişim tarihi 20.5.2025)

¹⁶⁰ Umar (n 126) 872

¹⁶¹ *ibid* 872

¹⁶² *ibid* 873

¹⁶³ Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 35) 599

¹⁶⁴ *ibid* 599

2) Başvuru Sahibi

Sınai Mülkiyet Kanunu'nda tazminat davalarının açılabilmesi bakımından yalnızca hak sahipliği esas alınmamıştır¹⁶⁵. Belirli şartlar hakkında başvuru sahibinin tazminat davası açılabilmesine imkân tanınmıştır. Marka (m. 7/4) ve coğrafi işarete (m. 44/3) ilişkin başvuru sahibinin tazminat davası¹⁶⁶ açabilmesine için iki şarta yer verilmiştir¹⁶⁷. Bu doğrultuda ihlâl fiili, başvurunun Bülten'de yayımlanmasından sonra gerçekleşmişse ve hakkın sicilde yayımlanmasından sonra yasaklanmış fiiller arasında yer alıyorsa tazminat davası açılabilir¹⁶⁸. Patent veya faydalı model (m. 141/3) ve tasarım (m. 81/2) bakımından ise başvuru sahibi, başvurunun yayımlanmasından itibaren dava açmaya yetkili olup; üstelik mütecaviz başvurudan veya kapsamından haberdar edilmiş ise başvurunun yayımlanmış olması aranmaz. Sınai mülkiyet hakkı bakımından tescil başvurusunda bulunan kişi, belirtilen şartlar doğrultusunda tazminat davası talebinde bulunabilir¹⁶⁹.

Marka başvurusu sahibi ve coğrafi işaret başvuru sahibinin açmış olduğu davada mahkeme tescilin Bülten'de yayımlanmasından sonra karar verebilir (m. 7/4, c. 3; m. 44/4, c.3). O hâlde mahkeme, tescilin yayımlanmasını bekletici mesele yapmalıdır¹⁷⁰. Başvuru sürecinin olumsuz sonuçlanması ihtimali bulunmaktadır. Bu hâlde, tescile dayalı bir hak doğmamış olacağından¹⁷¹ mahkemece tazminat talebinin esastan reddi gerekir.

3) Lisans Sahibi

Sınai mülkiyet hakkının kullanımının sözleşme yoluyla üçüncü kişiye devri hâlinde lisans sözleşmesinden bahsedilir¹⁷². Lisans sözleşmelerinin geçerliliği, SMK m. 148/4 gereğince yazılı şekilde yapılmasına bağlıdır. Lisans sözleşmelerinin tescil edilebilmeleri mümkündür¹⁷³. Ancak tescil, lisans sözleşme-

¹⁶⁵ Saraç (n 118) 314; Suluk, Karasu and Nal (n 2) 42; Çağlar (n 5) 191

¹⁶⁶ Öğretide, marka başvuru sahibinin yalnızca tazminat davası açılmasına imkân tanınması eleştirilmiştir. Başvuru sahibinin tazminat davası ile men, kaldırma ve tespit davalarının birbirinden ayrı tutulmasının esasen bir sebebi olmadığına işaret edilmiştir (Kale (n 85) 57).

¹⁶⁷ Benzer nitelikte bir düzenlemeye geleneksel ürün adları bakımından m. 54/3 ve 45/3 maddelerinde yer verilmiştir. Ancak geleneksel ürün adları her ne kadar SMK'de düzenlenmiş olsa da sınai mülkiyet hakkı niteliği olmadığından metinde kendisine yer verilmemiştir. Öte yandan SMK m. 149/4 gereği, geleneksel ürün adları bakımından manevi tazminat istenemez.

¹⁶⁸ SMK m. 149/4 gereği, coğrafi işaret bakımından manevi tazminat istenemez.

¹⁶⁹ Kale (n 85) 56; Erdil (n 8) 309

¹⁷⁰ Kale (n 85) 56

¹⁷¹ Uzunallı (n 2) 234; Çolak (n 2) 1052

¹⁷² Burak Ongan, Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmelerinde Tarafların Hukuki Durumu (1st edn, Seçkin 2007) 17; Saibe Oktay Özdemir, Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri ve Rekabet Hukuku Düzenlemelerinin Lisans Sözleşmelerine Uygulanması (1st edn, Beta 2002) 30; Arkan (n 3) 253-254; Çolak (n 2) 961

¹⁷³ Ongan (n 172) 68; Tekinalp (n 2) 469

si bakımından kurucu etkiyi haiz değildir; açıklayıcı nitelik taşır¹⁷⁴. Bu itibarla, lisans sahibinin dava açma hakkı bakımından tescile kayıtlı olması aranmaz¹⁷⁵. Dava açma hakkı da sözleşmenin kurulmasıyla lisans sahibine tanınmış olur.

Bir sınaî mülkiyet hakkına yönelik tecavüz niteliğindeki fiiller, hak sahibinin yanında lisans sahiplerinin de haklarını ihlâl etmek suretiyle onlara zarar verir¹⁷⁶. Bu kapsamda, açılacak tazminat davaları bakımından lisans sahiplerinin dava hakkı ele alınmalıdır. Sınaî haklara ilişkin yapılan lisans sözleşmeleri, lisanstan doğan hakkın içeriğine göre ikiye ayrılır. Bunlar inhisari lisans sözleşmeleri ve inhisari olmayan (basit) lisans sözleşmeleridir¹⁷⁷. Mevcut düzenlemeler doğrultusunda sınaî hakkın ihlâli hâlinde lisans sahibinin açacağı tazminat davasına ilişkin hususlar bu ayırım dikkate alınarak incelenmelidir.

a. İnhisari Lisans Sahibi

Lisans verenin, lisans alana tanıdığı hakkın, bir başkasına tanınmasının mümkün olmadığı hâllerde, inhisari lisans söz konusudur¹⁷⁸. Bir başka ifadeyle, inhisari lisans sözleşmesi ile lisans hakkının bir başkasına verilmeyeceği taahhüdünde bulunulur¹⁷⁹. Tanınan lisans hakkının nitelik itibarıyla inhisari nitelikte olması için sözleşmede bu hususun açıkça belirtilmesi gereklidir¹⁸⁰.

Lisans alanın dava açmasına ilişkin koşullar, SMK'de ayrıca düzenlenmiştir (m. 158). İnhisari lisans sahibi, aksi sözleşme ile kararlaştırılmadıkça sınaî mülkiyet hakkına tecavüz hâlinde, hak sahibinin açacağı davaları açma hakkına sahiptir (m. 158/1). Buna göre inhisari lisans sahibi, uğradığı zarar kapsamında, hak sahibinden bağımsız olarak mütecevizden tazminat talebinde bulunabilir.

b. İnhisari Olmayan (Basit) Lisans Sahibi

Lisans verenin sözleşme konusu sınaî hak bakımından üçüncü kişilerle aynı konu ve kapsamda lisans sözleşmesi yapma hakkını saklı tuttuğu lisans, nitelik itibarıyla basit lisans sözleşmesidir¹⁸¹. Sözleşmede aksi belirtilmediği sürece, tanınan lisans hakkı, inhisari olmayan lisans niteliğindedir¹⁸².

¹⁷⁴ Ongan (n 172) 68; Tekinalp (n 2) 469; Çağlar Özel, *Marka Lisansı Sözleşmesi* (1st edn, Seçkin 2002) 62

¹⁷⁵ Ongan (n 172) 128; Uzunallı (n 2) 239

¹⁷⁶ Ongan (n 172) 128; Arkan (n 3) 255

¹⁷⁷ Ongan (n 172) 52; Suluk, Karasu and Nal (n 2) 409

¹⁷⁸ Tekinalp (n 2) 468; Suluk, Karasu and Nal (n 2) 409; Oktay Özdemir (n 172) 12; Çolak (n 2) 965

¹⁷⁹ Ongan (n 172) 53

¹⁸⁰ *ibid* 53; Suluk, Karasu and Nal (n 2) 409

¹⁸¹ Tekinalp (n 2) 468; Ongan (n 172); Suluk, Karasu and Nal (n 2) 409; Çolak (n 2) 965

¹⁸² Suluk, Karasu and Nal (n 2) 409; Çolak (n 2) 961; Ongan (n 172) 53

İnhisari olmayan lisans sahibinin dava hakkı, SMK'de m. 158/2'de yer alır. Buna göre basit lisans sahibi, sınai mülkiyet hakkına tecavüz durumunda, dava açma hakkı ayrıca sözleşme ile sınırlandırılmamış ise hak sahibine yapacağı bildirim ile kendisinden dava açmasını ister. Hak sahibi bu bildirim sonrasında dava açmayı reddeder veya bildirimden sonraki 3 ay içinde dava açmazsa, lisans alan yapmış olduğu bildirimi de ekleyerek dava açabilir (m. 158/2)¹⁸³.

İnhisari olmayan lisans sahibinin, dava açabilme imkânı, öğretide bir görüş tarafından dava takip yetkisi ile açıklanmaktadır¹⁸⁴. Bu düzenleme dava takip yetkisinin kanun ile 3. kişiye bırakıldığı hâllerden biridir¹⁸⁵. HMK m. 53'e göre dava takip yetkisi, "*talep sonucu hakkında hüküm alabilme yetkisidir*". Dava takip yetkisi, davanın bizzat yürütülebilmesi ve dava konusu üzerinde tasarrufta bulunulabilmesi ile ilgilidir¹⁸⁶. Dava takip yetkisi genellikle davanın tarafı üzerinde bulunur¹⁸⁷. Ancak bazı hâllerde, başkasının hakkı bakımından dava takip yetkisi kullanılmaktadır¹⁸⁸. Başkası adına dava takip yetkisinin kullanılabilmesi ise her durumda mümkün olmaz; öncelikle bu yetkiyi kullanmak için kendisine yetki verilmiş olması gereklidir¹⁸⁹. Türk hukukunda dava takip yetkisinin başkasına iradi olarak devredilmesi mümkün kabul edilmemektedir¹⁹⁰. Öğretide, 3. kişi davayı kendi adına yürütüyorsa; davayı başkasının hakkı için yürütüyorsa ve davanın yürütülmesi bakımından da yetkili kılınmışsa başkasının hakkını dava takip yetkisi bulunduğu ifade edilmektedir¹⁹¹. SMK m. 158/2'de bulunan düzenlemede hak sahibinin dava takip yetkisi ortadan kaldırılmadığından, basit lisans sahibinin dava takip yetkisinin paralel dava

¹⁸³ SMK'nin yürürlüğe girmesinden önce uygulanmakta olan Kanun Hükmünde Kararname (KHK) düzenlemelerinde de lisans sahiplerinin dava hakkına ilişkin düzenlemelere yer verilmişti. Ancak her bir sınai hak bakımından uygulanan KHK hükümlerinin uyum içinde olduğunu söylemek güçtü. İlgili mevzuatta SMK m. 158/2'de öngörülen inhisari olmayan lisans sahibinin hak sahibine yapacağı bildirimle benzer düzenleme vardı ve bildirimin noter kanalıyla yapılması aranmaktaydı (Ongan (n 172) 128-129). SMK m. 158 gerekçesi "...Noter aracılığı ile ihtarın, yurtiçinde yerleşim yeri bulunmayan kişiler bakımından uygulamada ciddi sorunlara yol açtığı tespit edildiğinden, önceki düzenlemelerde yer alan ve bildirimin şeklini belirten "noter aracılığıyla" ibaresi, yürürlükten kaldırılmıştır. Noter aracılığıyla ihtar, özellikle uluslararası tebliğlerde bürokrasiyi arttıran ve çoğu halde ihtar imkânsızlaştıran bir yöntemdir. Bu haliyle, ihtarın herhangi bir şekilde yapıldığının veya tüm çabalara ve farklı yolların denenmesine rağmen yapılamadığının ispatlanması halinde davanın açılabilmesine olanak tanımıştır..."

¹⁸⁴ Buse Dişel, Dava Takip Yetkisi (1st edn, On İki Levha 2020) 307; Tanrıver (n 95) 231

¹⁸⁵ Tanrıver (n 95) 231

¹⁸⁶ Dişel (n 184) 15

¹⁸⁷ ibid 9

¹⁸⁸ ibid 10; Hülya Taş Korkmaz, Hukuk Davalarında Gerçek Tarafın Belirlenmesi (1st edn, On İki Levha 2021) 59-60

¹⁸⁹ Dişel (n 184) 12

¹⁹⁰ Pekcanitez, Atalay and Özkes (n 125) 155

¹⁹¹ Dişel (n 184) 13

takep yetkisi niteliğinde olduğu söylenebilir¹⁹². Zira paralel dava takep yetkisi, hak sahibinin dava takep yetkisi kaldırılmaksızın, üçüncü bir kişiye dava takep yetkisinin tanındığı hâllerde söz konusu olur¹⁹³. Hak sahibinin mütevacize karşı dava açması durumunda, ilk dava lisans sahibinin açtığı dava ile birleştirilebilir¹⁹⁴. Öte yandan sınaî mülkiyet hakkını ihlâl eden fiil sebebiyle hem hak sahibi hem de lisans sahibi uğradığı zararların tazmini için ihtiyari dava arkadaşı olarak birlikte yer alabilmelidir¹⁹⁵. Nitekim bu durum, usûl ekonomisine de uygun olur. Ancak öğretilerde bir görüşe göre sınaî mülkiyet hakkının ihlâli sebebiyle lisans sahibinin dava açması durumunda, hak sahibinin dava takep yetkisi sona erer¹⁹⁶. Bir başka ifadeyle, lisans sahibinin dava açmasından sonra artık hak sahibi dava açamayacaktır¹⁹⁷. Zira bu ihtimalde dava takep yetkisi birden fazla kişiye tanınmış olsa da dava konusu hak ve talebin aynı olduğu kabul edilir¹⁹⁸.

Sınaî Mülkiyet Kanunu m. 149'da bulunan taleplerin birlikte ileri sürülmesi durumunda, lisans sahibi ile hak sahibinin dava açabilme koşullarına değinmek gerekir. Öğretilerde, lisans sahibinin, tecavüzün tespiti, önlenmesi ve giderilmesi talebiyle açtığı dava sebebiyle hak sahibinin bu taleplerle başvuruda bulunamayacağı belirtilmektedir¹⁹⁹. Zira, yarışan dava takep yetkisinin bulunduğu hâllerde esasen dava konusu hak ve talebin tekliği söz konusudur ve biri dava açtığında, diğerinin dava takep yetkisi son bulur²⁰⁰. Bununla birlikte davaların tazminat talebiyle birlikte açılması durumu farklılık arz etmektedir. Öğretilerde, lisans sahibinin ve hak sahibinin talep edecekleri tazminatın konusunun her birinin kendi zararına ilişkin olduğu dikkate alındığında, dava takep yetkinlerinden birinin tazminat talebinin diğerinin talep etmesine manî olmayacağı kabul edilmektedir²⁰¹. Kanaatimizce, SMK m 149'daki diğer taleplerle tazminat davalarının birlikte ileri sürülmesinde ayrıma gidilmesi isabetlidir. Hak sahibi ve lisans sahibinin uğradığı zararların farklı tazminat sonucu doğuracağı dikkate alınmalı ve birinin talepte bulunması, diğerinin talebine engel olmamalıdır.

Basit lisans sahibinin, sınaî mülkiyet hakkı sahibine öncesinde bildirimde bulunması koşulunun medeni usûl hukuku anlamında hukukî niteliği tespit

¹⁹² Azaklı Arslan (n 2) 311-312; Kale (n 85) 65

¹⁹³ Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 35) 247

¹⁹⁴ Ongan (n 172) 131

¹⁹⁵ Azaklı Arslan (n 2) 314

¹⁹⁶ Dişel (n 184) 308-309

¹⁹⁷ ibid 309

¹⁹⁸ ibid 309

¹⁹⁹ Azaklı Arslan (n 2) 312. Hak sahibinin ve lisans sahibinin tecavüz sebebiyle açacakları davaların türü bakımından ayırım yapılmaksızın ileri sürülmesinin mümkün olduğu hakkında Kale (n 85) 67

²⁰⁰ Dişel (n 184) 309

²⁰¹ Azaklı Arslan (n 2) 313-314

edilmelidir. Bir görüşe göre söz konusu bildirim, bir ispat şartı niteliğindedir²⁰². Kanaatimizce SMK m. 158/2 düzenlemesinin dava şartı niteliği tartışılmalıdır. Dava şartları, bir davanın esas bakımından incelenebilmesi için varlığı ya da yokluğu gerekli olan ve mahkemece re'sen dikkate alınacak hususlardır²⁰³. Dava şartları usûl hukuku ile ilişkilidir²⁰⁴. Bu nedenle maddi hukuk bakımından aranan bir şart, dava şartı niteliğinde değerlendirilemez. SMK m. 158/2 gereğince inhisari olmayan lisans hakkı sahibinin dava açmadan hak sahibine bildirim yapması, sınaî mülkiyet hukuku, diğer bir ifadeyle maddi hukuk ile ilgili değildir. Bu doğrultuda yapılacak bildirim özel bir dava şartı olarak nitelendirilebilir²⁰⁵. Sonuç itibarıyla, basit lisans hakkı sahibinin bildirim yapmaksızın tazminat davası açması durumunda mahkemece dava, dava şartı yokluğundan²⁰⁶ usûlden reddedilmelidir. Ancak SMK m. 158/2 kapsamında yapılacak bildirim, tamamlanabilir nitelikte bir dava şartı kabul edilmeli ve mahkemece davacıya süre verilmeksizin dava usûlden reddedilmemelidir²⁰⁷.

Sınaî Mülkiyet Kanunu m. 158/3 hükmünde, lisans alanın ciddi zarar tehlikesinin olduğu ve öngörülen üç aylık sürenin geçmesinden evvel ihtiyati tedbir talep edebileceği ve mahkemenin tedbir kararı vermesi hâlinde, lisans sahibinin dava açmaya yetkili olduğu düzenlenmiştir. Söz konusu hükümde bildirim için öngörülen süreden bahsedildiğinden, düzenlemenin basit lisans hakkı sahibine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Bu ihtimalde, lisans sahibinin, tedbir kararının uygulanmasını talep ettiği tarihten itibaren iki hafta içinde davayı açması gerekir²⁰⁸. Aksi takdirde HMK m. 397/1 gereğince tedbir kendiliğinden ortadan kalkar²⁰⁹. SMK m. 158/3'e göre talepte bulunulması durumunda, bildirim koşulunun sağlanması yargılama devam ederken gerçekleşir. O hâlde mahkeme, bildirim sonucunu bekletici mesele yapmalıdır²¹⁰.

²⁰² Çolak (n 2) 972. Yargıtay'ın mülga 556 sayılı KHK'nin yürürlüğü zamanında vermiş olduğu eski tarihli bir kararında, bildirim bir geçerlilik değil, ispat şartı olduğuna işaret edilmiştir (Yargıtay 11 HD, 3854/3992, 25.04.2003, Legalbank, erişim tarihi 15.12.2025). Yakın tarihli bir İstanbul BAM kararında ise, basit lisans sahibinin yapması gereken bildirim dava şartı değil, ispat şartı niteliğinde kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir (İstanbul 16 BAM, 1878/915, 2.7.2025, UYAP Karar Arama, erişim tarihi, 12.15.2025).

²⁰³ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 125) 323; Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 35) 316; Tanrıver (n 95) 699; Pekcanitez, Atalay and Özkes (n 125) 212

²⁰⁴ Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 35) 344

²⁰⁵ Dişel (n 184) 307

²⁰⁶ İstanbul BAM tarafından verilen bir kararda, basit lisans sahibinin açmış olduğu davada yapılması gereken bildirim dava şartı niteliğine işaret edilmiş ancak davacının dava açma hakkı bulunmadığından bahisle aktif husumet yokluğu sebebiyle davanın reddedilmesi gerektiği belirtilmiştir (İstanbul 16 BAM, 2659/2297, 30.10.2019, UYAP Karar Arama, erişim tarihi 14.12.2025).

²⁰⁷ Dişel (n 184) 307; Uzunallı (n 2) 238

²⁰⁸ Kale (n 85) 70

²⁰⁹ ibid 70

²¹⁰ ibid 70-71

4) Mirasçılar

Sınaî mülkiyet hakkı sahibinin mirasçıları, hakkın tecavüze uğraması durumunda dava açma hakkına sahip olur²¹¹. Ancak tazminat talepleri bakımından bir ayırım yapılmalıdır. Mirasçılar, ihlâl sebebiyle maddi tazminat talep edebilirken; manevi tazminat isteminde bulunabilmeleri miras bırakanın hayatta iken manevi tazminat talebini ileri sürmüş olmasına bağlıdır²¹².

Mirasçılar, tereke üzerinde elbirliği ile malik olduklarından, açacakları davada mecburi dava arkadaşı konumundadır²¹³. Talebin tüm mirasçılar tarafından ileri sürülmediğinin tespiti hâlinde, mahkemece ne yönde karar verilmesi gerektiği hususunda öğretide farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre²¹⁴ dava, dava takip yetkisi eksikliği sebebiyle usûlden reddedilir. Bir diğer görüşe göre ise mecburi dava arkadaşlığının bulunduğu hâllerde, dava arkadaşlığındaki eksiklik esasen taraf ehliyeti eksikliği niteliğinde değerlendirilmelidir. Bu nedenle taraf ehliyeti yokluğu sebebiyle usûlden ret kararı verilmelidir²¹⁵. Sınaî mülkiyet hakkı üzerinde mirasçıların birlikte mülkiyeti sebebiyle açılacak tazminat davasında birlikte yer almaları gerekliliği karşısında öğretide bir görüş²¹⁶ ise acele hâllerde mirasçılardan birinin tek başına tazminat talebinde bulunabileceğini belirtmektedir. Kanaatimizce, bahsi geçen durumda var olan eksiklik tasarruf yetkisi ile ilişkili olduğundan mahkemece dava takip yetkisi eksikliği sebebiyle usûlden ret kararı verilmesi isabetli olur.

5) Rehin Alan

Sınaî Mülkiyet Kanunu m. 148/1'e göre sınaî mülkiyet hakları üzerinde rehin tesis edilebilir. Söz konusu hukukî işlemin geçerli olabilmesi için yazılı şekilde yapılmış olması ve noter tarafından onaylanmış olması gerekir (SMK m. 148/4). Sınaî haklar, 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu²¹⁷ uyarınca taşınır rehni kapsamındadır (m. 5/1-c). Rehin hakkı sahibinin sınaî mülkiyet hakkının değerinin korunması bakımından hukukî yararı vardır²¹⁸. Dolayısıyla bu menfaatine dayanarak sınaî hakkın tecavüze uğraması durumunda tazminat davası talebinde bulunabilir²¹⁹.

²¹¹ Kuntoğlu (n 2) 179

²¹² ibid 179

²¹³ Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 35) 255; Pekcanitez, Atalay and Özkes (n 125) 171

²¹⁴ Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 35) 256-257; Pekcanitez, Atalay and Özkes (n 125) 171

²¹⁵ Tanrıver (n 95) 621-622

²¹⁶ Halit Ergün, "Markanın Miras Yoluyla İntikali Üzerine Değerlendirmeler" in Cafer Eminoğlu (ed), *Farklı Yönleriyle Marka Hukuku* (1st edn, Seçkin 2025) 212

²¹⁷ *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, Kanun Numarası: 6750, Kabul Tarihi, 20.10.2016, RG 28.10.2016/29871*

²¹⁸ Uzunallı (n 2) 241

²¹⁹ ibid 242; Yasaman (n 4) 3017; Saraç (n 118) 316; Kale (n 85) 72

Öğretide rehin hakkı sahibinin tazminat davası açabilmesi noktasında hangi hakka dayanılacağına dair farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre rehin hakkı sahibi, açacağı tazminat davasında, sınaî hakka değil; rehin hakkına dayanmalıdır²²⁰. Zira rehin hakkı sahibinin, ihlâl konusu fiil sebebiyle gayrimaddi mal üzerindeki teminat değeri düşeceğinden, hukukî menfaatinin var olduğu kabul edilmelidir²²¹. Rehlin hakkı sahibine dava açma hakkının tanınmaması durumunda, rehin hakkı sahibi, asıl hak sahibini harekete geçmesini beklemek zorunda kalacaktır²²². Bu durumda ise telafisi mümkün olmayacak sonuçlarla karşılaşılabilir²²³. Öğretideki bir görüşe göre ise, rehin hakkı sahibinin dava açabilmesinde, basit lisans sahibinin dava açmasındaki prosedür kıyasen uygulanmalıdır²²⁴. Buna göre sınaî mülkiyet hakkının tecavüzü hâlinde rehin veren, rehin alana dava açması için bildirimde bulunur. Bildirim sonrasında rehin veren dava açmayı kabul etmez veya üç ay boyunca hareketsiz kalırsa rehin alan kendi adına dava açabilir²²⁵. Bir diğer görüşe göre ise, rehin hakkı sahibinin esasen ancak genel hükümlere dayanarak talepte bulunabileceğini ifade etmektedir²²⁶.

6) Hacizde Hak Sahibi ve Borçlu

Sınaî Mülkiyet Kanunu m. 148/1 gereğince, sınaî mülkiyet hakları²²⁷ haczedilebilir²²⁸. Sınaî mülkiyet hakkının tecavüzü, hacizden sonra da gerçekleştirilebilir. Üzerinde haciz bulunan sınaî mülkiyet hakkının, üçüncü bir kişi tarafından tecavüzü hâlinde açılacak tazminat davası bakımından davacı tarafta yer alabilecek kişi veya kişilerin tespiti gereklidir. Bir başka ifadeyle, haczedilen sınaî mülkiyet hakkının ihlâli sebebiyle, borçlu konumunda bulunan hak sahibi veya takip alacaklısının tazminat talebinde bulunup bulunamayacağı değerlendirilmelidir.

a. Sınaî Mülkiyet Hakkının Haczi Usûlü

Haciz, bir para alacağının ödenmemesi hâlinde, alacaklının talebiyle borçlunun mallarına hukuken el konulması şeklinde tanımlanabilir²²⁹. İcra ve

²²⁰ Utku (n 76) 314

²²¹ *ibid* 314

²²² Saraç (n 118) 316

²²³ *ibid* 316

²²⁴ Özlem Tüzüner, *Marka Rehni Sözleşmesi ve Uygulanacak Hukuk (1st edn, Bası, Vedat Kitapçılık 2007)* 65

²²⁵ Tüzüner (n 224) 65

²²⁶ Kaya (n 2) 606

²²⁷ Coğrafi işaretler haczedilemez (m. 148/2, c.2).

²²⁸ Kanun metninde açıkça zikredilmese de söz konusu hükümden ancak tescilli sınaî mülkiyet haklarının haczinin mümkün olduğu anlaşılmalıdır görüşü için Çolak (n 2) 952

²²⁹ Murat Atalı, İbrahim Ermenek and Ersin Erdoğan *İcra ve İflâs Hukuku (9th edn, Yetkin 2025)* 191; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan and Muhammet Özkes, *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı (12th edn, On İki levha 2025)* 164; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz and Emel Hanağası, *İcra ve İflâs Hukuku (11th edn, Yetkin 2025)* 287

İflâs Kanunu²³⁰ (İİK) haciz usûlüne ilişkin çeşitli düzenlemelere yer verilmiştir. Sınaî mülkiyet hakkının haczi usûlünün İİK anlamında taşınır mı yoksa taşınmaz haczi niteliği mi taşıdığı belirlenmelidir. Sınaî mülkiyet haklarının haczinin usûlünün tespiti bakımından, söz konusu malvarlığı değerinin gayri maddi mal niteliği dikkate alınır²³¹. Sınaî mülkiyet haklarının haczinde İİK m. 85 hükmü uygulama alanı bulur²³². Fakat sınaî mülkiyet haklarında, hakkın mutlak hak niteliği ile nispi hak niteliği sebebiyle doğrudan taşınır veya taşınmaz malların haczine ilişkin hükümler uygulanamaz²³³. Sınaî mülkiyet hakları, “diğer malvarlığı hakları” kapsamında ele alınmalı ve haczi bakımından, hakkın tescilli olup olmadığı dikkate alınarak belirleme yapılmalıdır²³⁴.

İİK m. 79/2 hükmü gereğince, resmi sicile kayıtlı malların haczi, sicile işletilmesi suretiyle yapılabilir. Bir görüşe göre tescilli sınaî mülkiyet haklarının İİK m. 79/2 kapsamında²³⁵, TÜRKPATENT tarafından tutulan sicile şerh edilerek haczi mümkündür²³⁶. Bir diğer görüşe göre sınaî mülkiyet hakkı ayrıca İİK m. 94’ün kıyasen uygulanması suretiyle haciz tutanağı düzenlenerek haczedilebilir²³⁷. Kanaatimizce, tescilli sınaî mülkiyet hakları gayri maddi mal niteliğiyle, İİK m. 79/2 gereği kaydi haciz²³⁸ yapılması suretiyle haczi mümkündür. Bu yöntemin takip ekonomisine de hizmet ettiği söylenebilir²³⁹.

Tescilli olmayan sınaî mülkiyet haklarının haczinde, herhangi bir sicil söz konusu olmadığından İİK m. 79/2 uygulama alanı bulmaz. Bir görüşe göre tescilli olmayan sınaî mülkiyet haklarının haczi, İİK m. 94’e göre gerçekleşir²⁴⁰. Tescilsiz sınaî mülkiyet haklarının haczinde özel bir hükmün bulunmaması sebebiyle öğretide, haczin tutanak tutulması suretiyle gerçekleşeceği kabul edilmektedir²⁴¹. Sınaî mülkiyet hakkının gayri maddi mal niteliğine sahip olması, İİK m. 102’nin düzenlenme biçimi karşısında bir engel olarak kabul

²³⁰ İcra ve İflas Kanunu, Kanun Numarası: 2004, Kabul Tarihi, 09.06.1932, RG 09.06.1932/2128

²³¹ Korkmaz (n 97) 117

²³² ibid 118

²³³ ibid 118; Onur Yalçın, *Sınaî Mülkiyet Haklarının Cebri İcrası (1st edn, On İki Levha 2021)* 67

²³⁴ Korkmaz (n 97) 118

²³⁵ Bir görüş, İİK m. 79/2 düzenlemesinde resmi sicile kayıtlı mallardan bahsedildiğini; sınaî mülkiyet hakkı bakımından ilgili hükmün genişletilerek yorumlanmasının isabetli olmadığını belirtmektedir, Gökçen Topuz, “Marka Haczi ve Paraya Çevrilmesi” (2008) 3 (2) EÜHFD 403, 409

²³⁶ Çolak (n 2) 952; Yalçın (n 233) 71-72; m. 79/2 hükmünün kıyasen uygulama yoluyla uygulanabileceği hk, Bolayır (n 96) 2546; Korkmaz (n 97) 120-121, Yazar, İİK m. 94/1 düzenlemesinin esasen bir haciz usûlü olmayıp, muhafaza tedbiri niteliğine işaret ederek, ilgili hükmün tescilli sınaî mülkiyet haklarının haczinde uygulama alanı bulmayacağını belirtmiştir.

²³⁷ Tekinalp (n 2) 466; Yasaman (n 4) 2934

²³⁸ Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 228) 225

²³⁹ Korkmaz (n 97)120

²⁴⁰ Yasaman (n 4) 2934

²⁴¹ Korkmaz (n 97) 124

edilmemelidir²⁴². Zira kanun koyucu İİK’de taşınır malların haczini öncelikle düzenlemiş ve diğer mallar bakımından özellik arz eden hususlara yer vermiştir. Bu yönüyle hüküm bulunmayan hâllerde kıyas mümkün kabul edilmelidir²⁴³. Kanaatimizce, tescilsiz sınaî mülkiyet haklarının haczi ancak tutanak tutulması marifetiyle mümkündür. İcra dairesi yapmış olduğu işlemleri İİK m. 8 gereğince tutanak altına tutmak durumundadır. Türk hukukunda sınaî mülkiyet haklarının tescilinin zorunlu olmaması ve hacizlerinin de mümkün olması sebebiyle haczin tutanak düzenlemek suretiyle gerçekleştirilebileceği kabul edilmelidir.

b. Hacedilmiş Sınaî Mülkiyet Hakkına İlişkin Tazminat Davası Açılması

Borçlunun mallarının hacedilmesi durumunda, mahcuzun mülkiyeti alacaklıya geçmeyip; ilgili malın paraya çevrilmesi suretiyle alacaklı tatmin edilir²⁴⁴. Ancak haciz sonucunda borçlunun hacedilen taşınır malları üzerinde tasarruf yetkisi kısıtlanırken (İİK m. 86/1) taşınmaz malları üzerindeki tasarruf yetkisi Türk Medeni Kanunu (TMK) m. 1010 anlamında kısıtlanmış olur²⁴⁵.

Haczin borçlunun tasarruf yetkisi bakımından doğurduğu sonuç sebebiyle, sınaî mülkiyet hakkı ihlâlüne dayalı mütecevize karşı tazminat davası açabilmesi ihtimali değerlendirilmelidir. Davacının tespitinden evvel, haczin hangi anda tamamlanmış sayılacağı belirlenmelidir. Tescilli sınaî mülkiyet hakları bakımından haciz, haczin sicile işlenmesiyle sonuç doğurur²⁴⁶. Tescilsiz sınaî mülkiyet hakları bakımından ise bir görüşe göre icra müdürünün sınaî mülkiyet hakkının haczine ilişkin tutanağı düzenlediği anda, haciz tamamlanmış olur²⁴⁷. Bir diğer görüşe göre haczin tekamülü haciz tutanağının borçluya tebliği üzerine gerçekleşir²⁴⁸. Kanaatimizce haczin tamamlanması bakımından tutanağın tutulması yeterli olup, haczin hak sahibine tebliği gerekli görülmemelidir. Nitekim haciz işleminin gerçekleştirildiği sırada borçlunun varlığının aranmaması, borçluya gönderilecek 103 davetiyesinin esas itibarıyla hukukî dinlenilme hakkının bir parçası olarak borçlunun haberdar edilmesine ve varsa itirazlarını sunmasına hizmet ettiği dikkate alındığında, haczin tamamlanması için tebliği şartı gerekli olmamalıdır.

²⁴² *ibid* 124

²⁴³ *ibid* 124

²⁴⁴ *Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 229) 191; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan and Özkes (n 229) 164*

²⁴⁵ *Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 229) 249-251; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 229) 299- 300*

²⁴⁶ *Yalçın (n 233) 95; Korkmaz (n 97) 158; Bolayır (n 97) 2546-2547; Çolak (n 2) 952; Yasaman (n 4) 2934*

²⁴⁷ *Korkmaz (n 97) 159; Bolayır (n 97) 2547-2548*

²⁴⁸ *Yasaman (n 4) 2936*

Sınaî mülkiyet hakkı sahibinin (takip borçlusu) ihlâl edilen hakkı sebebiyle mütecevize karşı tazminat talebini ileri sürebilmesi mümkündür²⁴⁹. Kanaatimizce sınaî mülkiyet hakkının haczi, borçlunun o mal üzerindeki tasarruf yetkisini yalnızca kısıtladığı (İİK m. 86/1; 91/1) tamamen ortadan kaldırmadığı gerekçesiyle, mahcuzun tecavüzü sebebiyle dava açmasında bir engel bulunmamaktadır.

Sınaî mülkiyet hakkı ihlâli hâlinde, haciz sahibi alacaklının tazminat talebinde bulunup bulunamayacağı sorusu akla gelebilir. Alacaklı, borçlunun malını haczettirmekle birlikte takip hukukuna özgü²⁵⁰ malın paraya çevrilmesini isteme hakkına sahip olur²⁵¹. Bir görüşe göre alacaklı, sınaî mülkiyet hakkının tecavüzü sebebiyle gerekli tedbirlerin alınmasını talep edebilir²⁵². Alacaklının mahcuzun değerinin korunması bakımından talepte bulunabilmesi gerekir²⁵³. Bir diğer görüşe göre sınaî mülkiyet hakkı ihlâli sebebiyle borçlunun harekete geçmemesi üzerine alacaklının gerekli tedbirlerin alınmasını mahkemen talep edebilmesi ve dava açabilmesi mümkün değildir²⁵⁴. Zira alacaklının bu yönde talepte bulunabileceği hususunda kendisine yetki veren bir düzenleme bulunmamaktadır²⁵⁵.

Kanaatimizce, alacaklı sınaî mülkiyet hakkının ihlâli sebebiyle müteceviz aleyhine tazminat davası açamaz. Zira bu taleplerde bulunabilmesi bakımından dava takip yetkisine sahip olması gerekir. Mevcut durumda alacaklı lehine bir düzenleme bulunmadığından alacaklı, müteceviz aleyhine tazminat davası açamaz. Türk hukukunda dava takip yetkisinin iradi olarak devri kabul edilmediğinden²⁵⁶, alacaklıya bu yetkinin devredilmesi de söz konusu olmaz. Ancak belirtmek gerekir ki, tecavüz fiili sebebiyle sınaî mülkiyet hakkının değerinde yaşanacak azalma, borçlunun yanında alacaklının da menfaatini olumsuz etkileyecek niteliktedir. Zira sınaî mülkiyet hakkının değerinde yaşanacak azalma, hakkın paraya çevrilmesi aşamasında olumsuz etki yaratabileceğinden alacaklının alacağına kavuşmasında risk doğacaktır. Dolayısıyla alacaklının borçlu tarafından açılan tazminat davasında borçlu yanında fer'i müdahil olarak katılmasında²⁵⁷ hukukî yararı var kabul edilmelidir.

²⁴⁹ Korkmaz (n 97) 155

²⁵⁰ *Rehin hakkına benzeyen bir hak olduğu görüşü için Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 228) 298*

²⁵¹ *Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan and Özkes (n 229)192; Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 229) 248-249*

²⁵² Korkmaz (n 97)155 (dipnot 454, Ingerl/Rohnke, MarkenG §29 Rn.10, naklen)

²⁵³ Yasaman (n 4) 2938

²⁵⁴ Korkmaz (n 97) 156

²⁵⁵ *ibid* 156

²⁵⁶ *Pekcanitez, Atalay and Özkes (n 125) 155. Aksi yönde açıklama için Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 125) 249*

²⁵⁷ Korkmaz (n 97) 156-157

SONUÇ

Sınaî mülkiyet hakkı ihlâl edilen kişi, SMK çerçevesinde maddi, manevi tazminat ve itibar tazminatı talebinde bulunabilir. Açılacak tazminat davası bakımından görevli mahkeme, fikri ve sinaî haklar hukuk mahkemesidir. Bu mahkemenin bulunmadığı yerlerde dava, genel görevli mahkeme olan asliye hukuk mahkemesinde, fikri ve sinaî haklar hukuk mahkemesi sıfatıyla incelenir. Sınaî mülkiyet hakkı sahibi, tazminat davasını kendi yerleşim yerinde, hukuka aykırı fiilin gerçekleştiği yerde veya etkilerinin doğduğu yerde açmalıdır.

Sınaî mülkiyet hakkı sahibi ile mütecaviz arasında sözleşmesel bir ilişkinin bulunmaması durumunda, tecavüz sebebiyle açılan dava, haksız fiil sebebiyle dayanır. Hak sahibinin talep edeceği maddi tazminat, yoksun kalınan kazanç ve fiili zararı kapsar. Davacının yoksun kalınan kazancın hesaplanmasında Kanun'un kendisine tanıdığı yöntemlerden birini tercih ederek, seçimlik haklardan birini kullanması gerekir. Bu doğrultuda yargılama sırasında davacının karşı tarafın rızası veya ıslahla dahi tercihinin değiştirilebilmesi mümkün olmamalıdır. Zira dava dilekçesinin karşı tarafa tebliğ üzerine yenilik doğurucu hak kullanılmış olur.

Sınaî mülkiyet hakkı üzerinde birden fazla hak sahipliği söz konusu ise, paydaşlar arasında müşterek mülkiyet söz konusudur. SMK m. 70/1-c ve m. 112/1-ç'de hak sahiplerinden birinin dava açması durumunda, diğer hak sahiplerinin davaya katılabilmeleri için kendilerine bildirimde bulunulacağı düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemede geçen "bildirim" usûl hukuku anlamında ihbar olarak kabul edilmemelidir. Davadan haberdar olan diğer pay sahibinin ise davacının yanında davaya fer'i müdahil olarak katılmakta hukukî yararının olduğu söylenebilir. Açılan ilk davada taraf olarak yer almayan pay sahibi, kesin hüküm engeline takılmaksızın aynı ihlâl fiili sebebiyle aynı davalıya karşı dava açabilir. Bu davada, diğer paydaşın açmış olduğu davada yapılan tespitle rin, ikinci mahkemeyi bağlayıcılığı, kesin delil etkisi ile açıklanmalıdır.

Sınaî mülkiyet hakkının birden fazla kişi tarafından ihlâlî hâlinde mütecavizler aynı zarara sebep olmuş ise müteselsil sorumluluktan bahsedilir. Ancak hak sahibinin yoksun kalınan kazancın hesaplanmasında mütecavizin elde ettiği net gelir dışındaki yöntemleri seçmesi durumunda müteselsil sorumluluk hükümleri uygulanır. Manevi tazminat bakımından da mütecavizlerin müteselsil sorumlu oldukları kabul edilir.

Hak sahibinin SMK m. 149'da öngörülen talepleri birlikte ileri sürmesi durumunda objektif dava birleşmesi söz konusu olur. Ayrıca yalnızca sinaî mülkiyet hakkının tecavüzü sebebiyle maddi, manevi tazminat ile itibar tazminatının birlikte ileri sürülmesi durumunda da objektif dava birleşmesi bulunur.

Sınaî mülkiyet hakkının SMK kapsamında korunabilmeleri kural olarak tescil edilmelerine bağlıdır. Ancak istisnai olarak gerçek hak sahibi, tanınmış marka sahibi şartları varsa tazminat talebinde bulunabilir. Ayrıca coğrafi işaretlerin niteliği gereğince coğrafi işareti tescil ettirenin dışında kullanma hakkına

sahip olanlar da tazminat talebinde bulunabilir. Ancak manevi tazminat ve maddi tazminat kapsamındaki yoksun kalınan kazanç istenemez.

Sınaî mülkiyet hakkının ihlâlinde tazminat davası açılmasına ilişkin koşullar iki farklı lisans sözleşmesi için ayrı ayrı düzenlenmiştir. İnhisari lisans sahibi, aksi kararlaştırılmadıkça kendisi tazminat davası açabilir. İnhisari olmayan lisans sahibi, dava açma hakkı sınırlandırılmamış ise dava açmasını hak sahibinden bildirimle ister. Eğer hak sahibi, dava açmayı reddeder veya üç ay içerisinde dava açmazsa lisans alan davayı açabilir. Kanun'un bu düzenleme ile inhisari olmayan lisans sahibine dava takip yetkisi tanıdığı kabul edilmelidir. Lisans sahibinin öncesinde hak sahibine yapacağı bildirim nitelik itibarıyla özel bir dava şartı olarak dikkate alınmalıdır. Hak sahibinin ve lisans sahibinin tazminat talepleri esasen kendi zararlarına ilişkin olduğundan, birinin tazminat talebinde bulunması, diğerinin tazminat talebine engel olmaz. Lisans sahibinin tazminat talebini ileri sürmesi bakımından, lisans sözleşmesinin tescil edilmiş olması aranmamalıdır.

Sınaî mülkiyet hakkı sahibinin mirasçıları, hakkın ihlâli sebebiyle tazminat davası açabilirler. Ancak manevi tazminat davası açılabilmesi için murisin hayatta iken manevi tazminat talebini ileri sürmüş olması gerekir. Mirasçılar tereke üzerinde elbirliği ile malik olduğundan davada mecburi dava arkadaşı konumundadır. Tereke üzerindeki tasarruf yetkisini birlikte kullandıklarından, davacı tarafta birlikte yer almamaları hâlinde dava takip yetkisi eksikliği söz konusu olur.

Sınaî mülkiyet hakkının rehni durumunda, rehin sahibi tazminat talebinde bulunmasında hukukî yararı vardır. Ancak rehin hakkı sahibinin talebini ileri sürmesine ilişkin açık bir yöntem bulunmamaktadır. Rehin hakkı sahibi bakımından inhisari olmayan lisans sahibi bakımından öngörülen yönetime benzer bir düzenleme getirilebilir.

Sınaî mülkiyet hakkının haczi mümkündür. Haciz konusu sınaî mülkiyet hakkının tecavüzü hâlinde, borçlu mütecevize karşı tazminat talebinde bulunabilir. Ancak alacaklı bakımından dava takip yetkisinin kullanımına ilişkin açık düzenleme olmadığından, alacaklının tazminat talebinde bulunamayacağının kabulü gerekir. Bununla birlikte alacaklının, borçlu tarafından açılan tazminat davasında, borçlu yanında fer'î müdahil olarak katılmasında hukukî yararı vardır.

KAYNAKÇA

- Akcan R, “Yargıtay Kararlarındaki “Güçlü Delil” Kavramının Hukuki Niteliği” (2004) 12 (1-2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 7-24
- Akkan M, “Medenî Usûl Hukukunda Tarafların Farklı Olması Durumunda Kesin Hüküm Delil Niteliği” (2009) 11 (Özel Sayı) DEÜHFD 3-61
- Arkan S, Marka Hukuku Cilt I (AÜHF Döner Sermaye Yayınları 1997)
- Arkan S, Marka Hukuku Cilt II (AÜHF Döner Sermaye Yayınları 1998)
- Arslan R, Yılmaz E, Taşpınar Ayvaz S and Hanağası E, Medenî Usul Hukuku (9th edn, Yetkin 2023)

- Arslan R, Yılmaz E, Taşpınar Ayvaz S and Hanağası E, *İcra ve İflâs Hukuku* (11th edn, Yetkin 2025)
- Atalı M, *Medenî Usûl Hukukunda Davanın İhbarı* (1st edn, Yetkin 2007)
- Atalı M, Ermenek İ and Erdoğan E, *Medenî Usûl Hukuku* (8th edn, Yetkin 2025)
- Atalı M, Ermenek İ and Erdoğan E, *İcra ve İflâs Hukuku* (9th edn, Yetkin 2025)
- Aydemir Karademir D, *Medeni Usul Hukukunda Mahkemelerin Yetkisi* (2nd edn, Adalet 2019)
- Aydın F, “*Sinai Mülkiyet Kanunu ve Yargıtay Uygulamasında Marka Hukukunda Tazminat*” (2017) 133 TBB Dergisi 517-576
- Ayhan R, Çağlar H, Yıldız B and İmirlioğlu D, *Sinai Mülkiyet Hukuku* (1st edn, Adalet 2021)
- Azaklı Arslan B, *Sinai Mülkiyet Hukukunda Tespit Davası ve Delillerin Tespiti* (1st edn, Adalet, 2024)
- Bolayır N, “*Fikrî Mülkiyet Haklarında Cebrî İcra Sistemi*” (2014) 16 (Özel Sayı) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2513-2570
- Bozgeyik H, *Marka Hakkının Korunması* (3rd edn, Adalet 2024)
- Budak A, *Medeni Usul Hukukunda Üçüncü Kişilerin Haklarının Korunması* (1st edn, Beta 2000)
- Budak A, and Karaaslan V, *Medenî Usul Hukuku* (7th edn, Filiz 2023)
- Bulut U, *Medenî Usûl Hukukunda Davaların Yığılması (Objektif Dava Birleşmesi)* (1st edn, Adalet 2017)
- Buz V, *Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar* (1st edn, Yetkin 2005)
- Büyükkılıç G, *Marka Hukukunda Tanınmış Markanın Sulandırılmaya Karşı Korunması* (1st edn, On İki Levha 2019)
- Çağlar H, *Marka Hukuku Temel Esaslar* (2nd edn, Adalet 2015)
- Çolak U, *Türk Marka Hukuku* (5th edn, On İki Levha 2023)
- Deren Yıldırım N, *Türk, İsviçre ve Alman Medeni Usul Hukukunda Kesin Hükümün Sübjektif Sınırları (Kesin Hükümün 3. Kişilere Sirayeti Sorunu)* (1st edn, Alfa 1996)
- Dişel B, *Dava Takip Yetkisi* (1st edn, On İki Levha 2020)
- Dönmez M, “*Marka Hacı ve Paraya Çevrilmesi*” (2009) (84) TBB Dergisi 375- 385
- Dural M and Sarı S, *Türk Özel Hukuku Cilt 1 Temel Kavramlar ve Medenî Kanunun Başlangıç Hükümleri* (19th edn, Filiz Kitabevi 2024)
- Ege Ö, 6769 sayılı *Sinai Mülkiyet Kanununa Göre Marka Hakkına Tecavüz ve Hukuksal Korunma Yolları* (4th edn, Seçkin 2025)
- Erdoğan E, *Hakem Kararlarının Kesin Hüküm Etkisi* (2nd edn, Yetkin 2020)
- Eren F, *Mülkiyet Hukuku* (4th edn, Yetkin 2016)
- Eren F, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (28th edn, Legem 2023)
- Ergün H, “*Markanın Miras Yoluyla İntikali Üzerine Değerlendirmeler*” in Cafer Emi-noğlu (ed), *Farklı Yönleriyle Marka Hukuku* (1st edn, Seçkin 2025)
- Gönen C, *Marka Hakkının İhlâlinde Yoksun Kalınan Kazanç Talebi* (1st edn, On İki Levha 2011)
- Güneş İ, *Sinai Mülkiyet Kanunu Işığında Uygulamalı Marka Hukuku* (4th edn, Adalet 2024)
- Güneş İ, *Sinai Mülkiyet Kanunu Işığında Uygulamalı Marka Hukuku* (2nd edn, Adalet 2020)
- Kale S, *Marka Davalarında Yargılama Usulü* (1st edn, Adalet 2020)
- Kara E, *Türk Marka Hukukunda Gerçek Hak Sahipliği İlkesi* (1st edn, On iki Levha 2018)
- Kaya A, *Marka Hukuku* (2nd edn, Vedat Kitapçılık 2024)
- Kılıçoğlu A, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (28th edn, Turhan 2024)
- Korkmaz C, *Sinai Mülkiyet Haklarının Hacı ve Paraya Çevrilmesi* (1st edn, Adalet 2023)
- Kuntoğlu, Ö, 6769 sayılı *Sinai Mülkiyet Kanunu Kapsamında Sinai Mülkiyet Hakkı Tecavüze Uğrayan Hak Sahibinin Tazminat Talepleri* (1st edn, Adalet 2024)

- Kuru B, *Hukuk Muhakemeleri Usulü Cilt IV* (6th edn, Demir Demir 2001)
- Kuru B, *Hukuk Muhakemeleri Usulü, Cilt V* (6th edn, Demir Demir 2001)
- Meran N, *Marka Hakları ve Korunması* (4th edn, Seçkin 2015)
- Merdivan F, “6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu Sistem, İlkeler ve 556 Sayılı KHK Dö-
nemindeki Yargıtay Kararlarının Yeni Dönemde Uygulanabilirliği (Marka)” (2020) 1 FMR 19-42
- Nomer H, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (20th edn, Beta 2024)
- Oktay Özdemir S, *Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmeleri ve Rekabet Hukuku Düzen-
lemelerinin Lisans Sözleşmelerine Uygulanması* (1st edn, Beta 2002)
- Ongan B, *Sınai Haklara İlişkin Lisans Sözleşmelerinde Tarafların Hukuki Durumu* (1st
edn, Seçkin 2007)
- Özekes M, *Medenî Usûl Hukukunda Aslî Müdahale* (1st edn, Alfa 1995)
- Özel Ç, *Marka Lisansı Sözleşmesi* (1st edn, Seçkin 2002)
- Özkaya Ferendeci H, *Kesin Hükümün Objektif Sınırları* (1st edn, On İki Levha 2009)
- Pekcanitez H and Meriç N, *Medenî Usûl Hukukunda Fer’i Müdahale* (2nd edn, On İki
Levha 2020)
- Pekcanitez, H vd, *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku Cilt II* (16th edn, On İki Levha 2025)
- Pekcanitez, H vd, *Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku Cilt IV* (16th edn, On İki Levha 2025)
- Pekcanitez H, Atalay O and Özekes M, *Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı* (13th edn, On İki
Levha 2025)
- Pekcanitez H, Atalay O, Sungurtekin Özkan M and Özekes M, *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*
(12th edn, On İki levha 2025)
- Polater S, “Patent Hakkının Birden Fazla Kişi Tarafından İhlali ve Açılacak Davalar”
(2015) (119) TBB Dergisi 395-428
- Tanrıver S, *Medenî Usûl Hukuku Cilt I* (6th edn, Yetkin 2024)
- Tanrıver S, *Medenî Usûl Hukuku Cilt II* (3rd edn, Filiz Kitabevi 2025)
- Taş Korkmaz H, *Hukuk Davalarında Gerçek Tarafın Belirlenmesi* (1st edn, On İki Levha 2021)
- Taşkın B, *Marka Hakkına Tecavüz Sayılan Haller ve Tazminat Davaları* (1st edn, Seçkin 2024)
- Taşkın D, *Markanın Tescili ve Marka Hakkının Sona Ermesi* (1st edn, Seçkin 2021)
- Tekinalp Ü, *Fikrî Mülkiyet Hukuku* (5th edn, Vedat Kitapçılık 2012)
- Tiyek T and Topal Ö, “Son Değişiklikler Çerçevesinde Patent Hakkının Haczi” (2021) 4
(1) Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 243-275
- Topuz G, “Marka Haczi ve Paraya Çevrilmesi” (2008) 3 (2) EÜHFD 403-417
- Tüzüner Ö, *Marka Rehni Sözleşmesi ve Uygulanacak Hukuk* (1st edn, Bası, Vedat Kitap-
çılık 2007)
- Saraç T, *Patentten Doğan Hakka Tecavüz ve Hakkın Korunması* (1st edn, Seçkin 2003)
- Suluk C, Karasu R, and Temel N, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (8th edn, Seçkin 2024)
- Umar B, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi* (2nd edn, Yetkin 2014)
- Utku D, *Sınai Hakların Rehni* (1st edn, Yetkin 2009)
- Uzunallı S, *Marka Hukuku* (3rd edn, Seçkin 2024)
- Yalçın O, *Sınai Mülkiyet Haklarının Cebrî İcrası* (1st edn, On İki Levha 2021)
- Yasaman H, *Sınai Mülkiyet Kanunu Şerhi* (1st edn, Seçkin 2021)
- Yılmaz E, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi Cilt 4* (4th edn, Yetkin 2021)

#TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU VE UYGULAMA YÖNETMELİĞİ ÇERÇEVESİNDE OLUŞTURULACAK SIRA CETVELİ*

(THE PRIORITY SCHEDULE ESTABLISHED UNDER THE LAW ON PLEDGE OF
MOVABLE ASSETS IN COMMERCIAL TRANSACTIONS AND ITS IMPLEMENTING
REGULATION)

Arş. Gör./Res. Asst. Merve BUDUN¹

ÖZ

Bu makalede, 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu (TİTRK) kapsamında sıra cetvelinin hazırlanışı, işleyişi ve hukuki sonuçları ele alınmıştır. Öncelikli olarak sıra cetvelinin genel icra hukuku içindeki yeri ve amacı açıklanmış, ardından TİTRK'nin getirdiği yenilikler ile bu düzenlemenin icra ve iflas hukuku bakımından farklılıklarına yer verilmiştir. Çalışmada sıra cetveline karşı şikâyet ve itiraz yolları, görevli mahkeme tartışmaları, kanun yolları üzerinde durulmuştur. Ayrıca, borçlunun iflas etmesi veya diğer alacaklılar tarafından takip yapılması halinde sıra cetvelinin içeriğinde meydana gelecek değişiklikler değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, TİTRK'nin sıra cetveline getirdiği yeniliklerin uygulamada bazı anayasal ve usuli sorunlar doğurduğu tespit edilmiş ve bu sorunlara çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sıra Cetveli, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, İcra ve İflas Hukuku, Şikâyet, İtiraz, Öncelik Sırası

ABSTRACT

This article examines the preparation, operation, and legal implications of the order table ("sıra cetveli") within the framework of Turkey's Law on the

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

^{*} Bu makale 07.10.2025 tarihinde Yayınevimize ulaşmış olup, 14.10.2025 tarihinde birinci hakem; 24.10.2025 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

¹ İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Doktora Programı Öğrencisi, merve.budun@izu.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-3604-7164

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makaleye atıf için; BUDUN, Merve, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ve Uygulama Yönetmeliği Çerçevesinde Oluşturulacak Sıra Cetveli", *Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi*, Cilt: 21, Sayı: 62, 2025, s. 481-508.

Pledge of Movable Assets in Commercial Transactions (Law No. 6750). First, it explains the role and purpose of the order table in general enforcement law. Then, it analyses the innovations introduced by Law No. 6750, and how these differ from traditional enforcement and bankruptcy procedures. The study also discusses remedies for complaints and objections relating to the order table, jurisdictional issues, appellate procedures. Furthermore, it evaluates how the content of the order table changes in cases of bankruptcy or when other creditors initiate enforcement. While concluding that Law No. 6750 introduces substantial innovations, the article highlights specific constitutional challenges and procedural concerns in practice and proposes possible solutions.

Keywords: Order Table, Law on Pledge of Movable Assets, Enforcement and Bankruptcy Law, Complaint, Objection, Priority

GİRİŞ

6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu² (TİTRK) birinci maddesinde de açıklandığı üzere, ticari hayatın gereği olan finansman ihtiyacını hızlı bir şekilde karşılamaya çalışan bir kanundur. Bu amaca ulaşmak için genel prensiplere istisnalar taşıyan yenilikler de getirmiştir. İcra İflas Hukuku bakımından getirdiği yeniliklerden en önemlisi ise TİTRK'nin kendine özgü yeni bir takip yolu oluşturmuş olmasıdır.

Sıra cetveli, malvarlığı borçlarını karşılamayan borçlunun alacaklıları arasındaki öncelik sırasını ve alacak miktarlarını gösterir. Genel takip yollarında alacaklıların kimler olduğu, yapılan hacze kimlerin iştirak edeceği takibin başında belirlenemeyeceği için sıra cetvelinin hazırlanması takibin son aşaması olan paraların paylaştırılmasından önce hazırlanır. TİTRK'nin genel kaidelere getirmiş olduğu istisnalardan biri de sıra cetveline ilişkin olup sıra cetveli takip talebinden sonra gönderilir.

TİTRK uyarınca rehin alacaklısı olan alacaklılar kendi aralarında bir alacaklı kümesi oluşturmaktadır. Var olan bu küme arasında paraların hangi sıra ile paylaştırılacağı Uygulama Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. Bu çalışmada sıra cetvelinin kim tarafından, ne şekilde hazırlanacağı, ilgililerin bu sıra cetveline karşı hangi durumlarda hangi yollara başvurabileceği ve buna ilişkin verilen kararlara karşı başvurulacak kanun yolları incelenmiştir. Son olarak borçluya karşı genel takip yolları ile takip yapılması halinde sıra cetvelinin içeriğinin nasıl değişeceği, borçlunun daha küçük bir alacaklı kümesini oluşturan TİTRK uyarınca rehin alacaklıları arasındaki sıranın bu durumda nasıl değerlendirilmesi gerektiği ele alınmıştır. Çalışmada yayınlanan yeni İcra İflas Kanunu Tasla-

² Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu, Kanun Numarası 6750, RG 28.10.2016/29871

ğı'nda sıra cetveli bakımından yapılan değişikliklere de yer verilmiştir. Borçlunun iflas etmesi halinde bu sıra cetvelinin kullanım amacına yer verilerek çalışma tamamlanmıştır.

1. TİCARİ İŞLEMLERDE TAŞINIR REHNİ KANUNU'NDA DÜZENLENEN TAKİP SİSTEMİ

1.1. Genel Olarak

İcra ve İflas Kanunu³'nda (İİK) düzenlenmiş olan takip sistemlerinde sıra cetveli, icra takibinin son aşamasını oluşturan paraların paylaşılması aşamasında hazırlanır⁴. Sıra cetveli, borçlunun tüm borçlarını karşılamaya yetecek miktarda malvarlığının bulunmaması halinde icra dairesi tarafından düzenlenen alacaklıların öncelik sırasını ve alacak tutarlarını gösteren cetveldir⁵. Tüm hacizli mallar satıldıktan sonra, satış tutarı tüm borçları karşılamaya yeterli ise sıra cetveli hazırlanmaz⁶. Ancak, hacizli malların satış tutarının alacakları karşılamaya yetmemesi halinde tamamlama haczi yapılır. Eğer tamamlama haczi de tüm alacakları karşılamaya yetmez ve borçlunun haczi mümkün başka bir malvarlığı yoksa, icra dairesi tarafından bir sıra cetvelinin hazırlanması gerekir⁷. İflas yolu ile takipte sıra cetveli iflas idaresi tarafından hazırlanır⁸.

³ İcra ve İflas Kanunu, Kanun Numarası 2004, RG 19.06.1932/2128

⁴ Necmeddin Berkin, *Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi* (Filiz Kitapevi 1980) 365; İlhan Postacıoğlu, *İcra Hukuku Esasları* (Fakülteler Matbaası 1982) 531, Baki Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı* (2nd edn, Adalet Yayıncılık 2013) 732; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz and Emel Hanağası, *İcra ve İflas Hukuku* (11th Edn, Yetkin Yayıncılık 2025) 424; Timuçin Muşul, *İcra İflas Hukuku* (6th edn, Adalet Yayınevi 2018) 758; Adnan Deynekli, 'Sıra Cetveli İle İlgili Sorunlar' (2008) 67 *Bankacılar Dergisi* 28; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan and Muhammet Özekes, *İcra İflas Hukuku Ders Kitabı* (12th edn, On İki Levha Yayıncılık 2025) 256; Şanal Görgün, Levent Börü and Mehmet Kodakoğlu, *İcra İflas Hukuku* (6th Edn, Yetkin Yayıncılık 2025) 340; Murat Atalı, İbrahim Ermenek and Ersin Erdoğan, *İcra İflas Hukuku* (2nd edn, Yetkin Yayıncılık 2019) 355, Nur Bolayır, 'İflas Tasfiyesinde Sıra Cetvelinin Birinci ve İkinci Sırasındaki İmtiyazlı Alacaklar' in Ramazan Arslan (ed), Prof. Dr. Ramazan Arslan'a Armağan Cilt I (Yetkin Yayınları 2015) 439; Tuğçe Arslanpınar Tat, *Türk ve İsviçre İflas Hukukunda Paylaştırma* (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2021).46; Canan Ruhi and Ahmet Cemal Ruhi, *Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli* (1st Edn, Seçkin Yayıncılık 2018) 14

⁵ İlhan Postacıoğlu and Sümer Altay *İcra Hukuku Esasları* (5th edn, Vedat Kitapçılık 2010) 628, Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan and Muhammet Özekes, *İcra İflas Hukuku* (10th edn, Yetkin Yayıncılık 2012) 387; Hakan Pekcanitez and Cemil Simil, *İcra İflas Hukukunda Şikâyet* (2nd edn, Vedat Kitapçılık 2017) 104, Görgün, Börü and Kodakoğlu (n 3) 340, Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 3) 355

⁶ Timuçin Muşul, *İcra ve İflas Hukuku Esasları* (Adalet Yayınevi 2018) 575

⁷ Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 3) 354

⁸ Ibid 632; Bolayır (n 3) 439; Basit tasfiye söz konusu olduğunda adi tasfiye aşamasına ilişkin olarak görev yapan ve alacaklılar ile onların katkısıyla belirlenen kişilerden oluşan özel organlar yer almaz. Bu özel organlar arasında iflas idaresi de bulunur; Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 3) 544

Adalet Bakanlığı tarafından yayınlanan Cebri İcra Kanunu Taslağı sıra cetveli yerine “derece kararı” olarak adlandırılan belgenin, satış tutarı alacakları karşılamadığı zaman hazırlanmasını öngörmektedir⁹. Taslağa göre derece kararı, satış tutarının tüm alacaklıların alacağını ödemeye yetmemesi durumunda, hacizli malın üzerindeki kısıtlamaların sırası, hacze iştirak durumu ve yapılan ödemeler dikkate alınarak hazırlanır¹⁰.

TİTRK’de düzenlenmiş olan takip yolu ise genel takip yollarından ayrı özellikler içeren bir yoldur. Bu takip yolunda alacaklıların sırasını belirleyen sıra cetveli de kendine has özellikler taşır. Ödeme emri ise sıra cetveli kesinleştikten sonra gönderilir¹¹.

1.2. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nda Düzenlenen Takip Sisteminin Temel Hatları

1.2.1. Genel Olarak Taşınır Rehni Kavramı ve Rehnin Paraya Çevrilmesi

Taşınır rehni, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu¹² m. 939-972 arasında düzenlenmiş olup, belirli bir alacağı güvence altına almak için taşınır mal¹³ üzerinde kurulan ve borç ifa edilmediği takdirde alacaklıya, malı paraya çevirip, alacağını tahsil etme yetkisi veren bir ayni haktır¹⁴. Buna karşılık, İİK bakımından ise taşınır rehni kavramı daha geniş bir kapsamda ele alınmıştır. Nitekim, İİK m. 23/1, şu ifadeye yer verir “*Taşınır rehni*” tabiri, *teslime bağlı rehinleri, Türk Medenî Kanununun 940’ıncı maddesinde öngörülen rehinleri, ticarî işletme rehnini, hapis hakkını, alacak ve sair haklar üzerindeki rehinleri*

⁹ Cebri İcra Kanunu Taslağı (Adalet Bakanlığı 2025) art. 259, 389; Uygulamada sıra cetveli yerine derece kararı kavramının kullanıldığına ilişkin: Muşul, (n 5) 575

¹⁰ Cebri İcra Kanunu Taslağı (n 6) art 259

¹¹ Murat Can Atakan, ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Sona Ermesi’ (2018) 26(2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 429, Emrullah Tokmak, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Borçlu Temerrüdü Sonrası Alacaklının Hakları (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2019) 92

¹² Türk Medeni Kanunu, Kanun No 4721, RG 8 Aralık 2001, Sayı 24607

¹³ Taşınır mal ise, toprağa bağlı olmayan ve özüne zarar verilmeden yeri değiştirilebilen maddi malları ifade eder. (Mehmet Serkan Ergüne, Taşınır Mülkiyeti (1st Edn, On İki Levha Yayıncılık 2017) 15)

¹⁴ Mehmet Ayan, Eşya Hukuku Sınırlı Ayni Haklar (8th edn Seçkin 2017) 259; Haluk Nami Nomer and Mehmet Serkan Ergüne, Eşya Hukuku Cilt II Rehin Hukuku (1st Edn, On İki Levha Yayıncılık 2016) 64. Türk medeni hukuku, kural olarak taşınırlar üzerinde aynı haklarda zilyetliğin devrini aramakta iken TİTRK zilyetliğin devri olmadan da rehin kurulmasına olanak sağlamıştır. Çiğdem Kırca, ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Sıra’ in A Lâle Sirmen and A Barış Özbilen (eds), Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu (Yetkin Yayınları, 2018) 160, Bahar Öcal Apaydın, ‘6750 Sayılı Ticarî İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Aynı Alacağa Teminat Teşkil Etmek Üzere Birden Çok Taşınırların Rehin Hakkına Konu Olması (2020) 11(1) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (İNÜHFD) 272

ihtiva eder.” Bu düzenleme uyarınca, ticari işletme rehni de İİK kapsamında taşınır rehni olarak değerlendirilir.

TİTRK kapsamında üzerinde rehin kurulacak taşınır malların neler olduğu açıkça düzenlenmiştir ve yine burada taşınır rehni kavramı TMK’den daha geniş kapsamlıdır¹⁵. TİTRK m. 5 hükmüne göre “*alacaklar, çok yıllık ürün veren ağaçlar, fikri ve sınai mülkiyete konu haklar, hammadde, hayvan, her türlü kazanç ve iratlar, başka bir sicile kaydı öngörülmemeyen ve idari izin belgesi niteliğinde olmayan her türlü lisans ve ruhsatlar, kira gelirleri, kiracılık hakkı, makine ve teçhizat, araç, ekipman, alet, iş makinaları, elektronik haberleşme cihazları dâhil her türlü elektronik cihaz gibi menkul işletme tesisatı, sarf malzemesi, stoklar, tarımsal ürün, ticaret unvanı ve/veya işletme adı, ticari işletme veya esnaf işletmesi, ticari plaka ve ticari hat, ticari proje, vagon, bu sayılanlardan üçüncü kişiler zilyetliğindeki taşınır varlık, hak ve paylı mülkiyet hakları, benzeri her türlü taşınır varlık ve hak*” üzerinde rehin hakkı kurulabilir.

Kural olarak, taşınır rehminin paraya çevrilmesi İİK hükümlerine göre yapılsa da TİTRK, ticari işlemlerde taşınır rehni için kendine özgü bir sistem düzenlemiştir. Burada rehin sözleşmesinin türüne göre izlenecek yolda değişiklik olur. Rehin sözleşmesinin ilam niteliğinde belgeye bağlanması halinde bir ödeme emri gönderilir ve borçlu bu ödeme emrine itiraz edebilir¹⁶. Alacaklı tarafından itirazın kaldırılması halinde ya da borçlunun hiç itiraz etmemesi sonrasında ödeme emri kesinleşir ve borçluya bir icra emri gönderilir¹⁷. İcra emrinde ayrıca bir süre verilmeden malın alacaklıya teslim edilmesi istenir. Rehin sözleşmesinin ilam niteliğinde belgeye bağlanması halinde ise alacaklının talebi üzerine doğrudan icra emri gönderilmesi gerektiği doktrinde belirtilmiştir¹⁸. Kanımızca da ilam niteliğinde bir belgeye bağlanması halinde itirazın artık mümkün olmaması gerekir. İlam niteliğinde belgenin söz konusu olması halinde kural olarak ilamlı icra yoluna başvurulabilir ki bu takip yolunda itiraz mümkün değildir¹⁹. Bu belgeler ya bir yargılama sonunda ya da kanunun açıkça ilamla aynı sonuçları doğuracağını düzenlediği belgeler olduğu için itiraz imkânı tanınmaz.

İİK’da düzenlenen takip yollarının aksine, Uygulama Yönetmeliği’ne²⁰ göre sıra cetveli, ödeme emri gönderilmeden önce, yalnızca takip talebinde bulunulması ile hazırlanmalıdır. Bu durum Uygulama Yönetmeliği m. 32/1’de

¹⁵ Kırca (n 13) 160

¹⁶ İdil Tuncer Kazancı, ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Rehinler-de Rehinli Alacaklının Tatmin Edilmesi’ (2019) 10 (1) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 74

¹⁷ ibid 74

¹⁸ Hakan Hasırcı, ‘6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’nun İcra ve İflas Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi’ (2017) 32(2) BATİDER 229; Tuncer Kazancı, (n 15) 74

¹⁹ Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 3) 456

²⁰ Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete, 31 December 2016, no 29935 (3. mükerrer)

“Takip talebini alan ilgili icra müdürlüğü, ekspertiz/değerleme raporunda belirlenen rehinli taşınır varlığın değerini esas almak üzere 33 üncü maddeye göre rehin alacaklılarının öncelik sırasını ve alacak miktarlarını gösteren bir cetvel hazırlar.” şeklinde düzenlenmiştir. Doktrinde bu durumun gerekçesi olarak, takip talebi ile rehinli malın değerinin belirlendiği değerlendirilerek raporunun verilmesi ve bu mal ile teminat altına alınmış alacakların miktarının takibin başında belirlenebilir olması ifade edilmiştir²¹.

TİTRK m. 18 kanunda hüküm bulunmayan hallerde TMK’da yer alan taşınmaz rehnine ilişkin hükümlerin uygulanacağını düzenlerken Uygulama Yönetmeliği de m. 41/4’te temerrüt sonrası hakların kullanımında hakkında hüküm bulunmayan hallerde 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu’nun ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamsız takip hükümlerinin kıyasen uygulanacağını düzenlemiştir²². Dolayısıyla TİTRK ve Uygulama Yönetmeliği’nde hüküm bulunmayan hallerde TMK ve İİK’da yer alan düzenlemelere başvurulması gerekir.

1.2.2. TİTRK Kapsamındaki Temerrüt Sonrası Haklar

TİTRK kapsamındaki borçların süresinde ifa edilmemesi halinde hangi yollara başvurulabileceği kanunun 14. maddesinde “Temerrüt sonrası haklar” başlığında incelenmiştir. Maddenin birinci fıkrasının ç bendinde genel hükümler çerçevesinde takip yapılacağı açıkça belirtilmiştir. Dolayısıyla kanunda sayılan özel düzenlemelere başvurmak istemeyen rehin alacaklısı genel hükümlere de başvurabilir.

Kanunun tanıdığı seçimlik haklardan ilki, mülkiyetin devrini talep etme hakkıdır²³. Rehni konusu şeyin mülkiyetinin alacaklıya geçmesini yasaklayan “*lex commissoria yasağı*”²⁴ taşınır rehni bakımından da söz konusudur²⁵. Bu nedenle TİTRK’de yer alan söz konusu bu düzenlemenin “*lex commissoria yasağı*”na aykırı olduğu görüşü²⁶, “*lex commissoria yasağı*”nın istisnasını

²¹ Hasırcı (n 17) 240–241

²² Kanunun eski halinde hüküm bulunmayan hallerde taşınır rehni hükümlerinin uygulanacağı düzenlenmişti ancak doktrinde TİTRK’de düzenlenen rehin türünün taşınmaz rehnine benzer özellikler taşıması nedeniyle eleştirilmekteydi. Ayrıntılı bilgi için, Öcal Apaydın (n 13) 272

²³ 6750 sayılı TİTRK ile yürürlükten kaldırılan mülga 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu’nun 14. maddesinin birinci fıkrasında borç ödenmediği takdirde rehinli malın alacaklıya devredileceğine ilişkin sözleşme hükümlerinin geçersiz olacağı hüküm altına alınmıştır.

²⁴ Söz konusu bu yasak hakkında ayrıntılı bilgi için, Nomer and Ergüne, (n 13) 82, TİTRK bakımından yer alan tartışmalar hakkında ayrıntılı bilgi için, Aslı Makaracı Başak, ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Lex Commissoria Anlaşması Yasağına İstisna Getirip Getirmediği Konusu Üzerine Bir Değerlendirme (2019) 10(2) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 745–757

²⁵ Ayan (n 13) 281

²⁶ Başak Şit İmamoğlu, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme (1st Edn, Seçkin 2017) 40–41; Hikmet Bilgin, ‘6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na İcra-İflas Hukuku Açısından Genel Bir Bakış’ (2017) 8(31) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi

oluşturduğu görüşü yer alırken²⁷ bir diğer görüş ise bu düzenlemenin “*lex commissoria yasağı*”na aykırı olmadığını²⁸ belirtmektedir. Yasağa aykırı olmadığını ifade eden görüş bunu temellendirirken “*lex commissoria yasağı*”ndan bahsedebilmek için borç muaccel olmadan önce yapılan bir sözleşme ile borcun ödenmemesi halinde rehinli malın mülkiyetinin alacaklıya geçeceğinin kararlaştırılmış olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu görüşe göre TİTRK’de alacaklıya verilen mülkiyeti devralma hakkı, alacaklıya temerrüt sonrası sonrası bir hak olarak tanınmıştır, dolayısıyla bu düzenleme yasağa aykırı değildir²⁹.

Kanunun tanıdığı ikinci seçimlik hak ise alacağı varlık yönetim şirketine devirdir. Varlık yönetim şirketlerine ilişkin kanuni düzenleme Bankacılık Kanunu m. 143’te düzenlenmiştir. Bankacılık Kanununda yer alan düzenlemede, şirketlerin bankalar ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu gibi mali kurumların alacaklarının tahsili için faaliyet gösterebilecekleri belirtilmiştir. TİTRK uyarınca rehin sözleşmesinin tarafı ise yalnızca mali kuruluşlar tarafından değil tacir ya da esnaf sıfatı taşıyan gerçek kişiler de olabilir. Sonuç olarak bu kanun kapsamında kurulan rehin sözleşmesinin alacaklısı mali bir kurum olmasa da rehinli alacağını, varlık yönetim şirketine devredebilir³⁰.

Seçimlik haklardan bir diğerini de zilyetliğin devrine konu olmayan varlıklarda kiralama ve lisans hakkının kullanımı oluşturur. Bu hak rehne konu taşınır varlığın zilyetliğinin devrinin mümkün olmadığı hallerde kullanılabilir. TİTRK uyarınca böyle bir malvarlığı üzerine kurulan rehin hakkının bulunması halinde alacaklı bu hakkını da kullanabilir. Örneğin fikri ve sınai haklar bakımından bu seçimlik hakkın kullanılması mümkündür³¹.

1.2.3. Değer Tespiti

TİTRK uyarınca yapılan takiplerde önem taşıyan hususlardan biri de malların değerinin tespit edilmesidir. TİTRK m. 13 değer tespitini düzenlemiştir. Söz konusu bu maddenin dördüncü fıkrasında, ekspertiz hizmeti sunan ger-

(TAAD) 624. Bu hususun sözleşmede yazması halinde yasağa aykırı olacağı yönünde; Beril Köroğlu Ölmez, ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni’ (2017) 29(129) Türkiye Barolar Birliği Dergisi 279

²⁷ Gökhan Antalya and Faruk Acar, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni (1st edn, Aristo Yayınevi 2017)* 144; Esra Hamamcıoğlu and Argun Karamanlioğlu, ‘6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa İlişkin Bazı Tespitler’ (2017) 13(2) Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 131

²⁸ Alper Uyumaz and Mehmet Cemil Türk, ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Düşünceler (2019) 25(2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1445; Damla Gürpınar, ‘Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri’ (2017) 19(1) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 145; Makaracı Başak (n 23) 755

²⁹ Uyumaz and Türk (n 27) 1446; Gürpınar (n 27) 146

³⁰ Bilgin (n 25) 643

³¹ Uyumaz and Türk (n 27) 1447

çek ve tüzel kişilerde aranacak niteliklerin yönetmelikle belirleneceğine yer verilmiş ve söz konusu yönetmelik³² Resmî Gazete’de yayınlanmıştır.

Kural olarak, rehin hakkının kurulması için değer tespiti yaptırmak zorunlu değildir³³ ancak talep eden taraf rehin hakkı kurulmadan önce değer tespiti yaptırılabilir³⁴. Doktrinde bir işletmenin tamamı üzerine rehin kurulması halinde, zorunluluk olmamasına rağmen çıkacak uyuşmazlıkların engellenmesi için değer tespiti yapılması önerilmiştir³⁵. Rehin kurulmadan önce yapılan değer tespiti talebinde her iki taraf yetkili iken (TİTRK m. 13/1), rehinli taşınır varlığın birleşmesi veya karışması durumunda ya da temerrüt sonrası hakların kullanımında değer tespiti talep etme hakkı, yalnızca alacaklıındır (TİTRK m. 13/2). Bunun yanı sıra Değer Tespiti Yönetmeliği m. 9/1 hükmüne göre rehin sözleşmesinin tarafları herhangi bir değerlendirme hizmeti almadan kendi aralarında da rehne konu taşınırın değerini serbestçe kararlaştırabilirler. Doktrinde bu madde taraflar arasında eşitsizlik olması halinde kötüye kullanılabileceği gerekçesiyle eleştirilmiştir³⁶. Şöyle ki ekonomik olarak güçlü olan rehin alacaklısı rehin konusunun değerini düşük tespit edebilecek ve ekonomik olarak güçlü olmayan rehin borçlusu da buna itiraz edemeyecektir. Bu nedenle ve sonrasında yapılacak masraflar göz önüne alındığında mahkeme aracılığı ile değer tespiti yapılması hükmüne üstünlük tanınması gerektiği belirtilmiştir³⁷. Taraflar arasında bir anlaşma olmaması halinde ise değer tespitini mahkemeden talep etmeleri gerekir.

TİTRK m. 13/2 uyarınca, değer tespiti bakımından görevli ve yetkili mahkeme rehin verenin yerleşim yerindeki sulh hukuk mahkemesidir. Kanunda ayrıca, taşınırın değerinin üç gün içerisinde tespit ettirileceği belirtilmiştir. Ancak Değer Tespiti Yönetmeliği m. 8 hükmü üç gün içerisinde eksper görevlendirileceğini düzenlemiştir. Burada kanun ve yönetmelik arasında bir uyumsuzluk söz konusudur. Normlar hiyerarşisi uyarınca kanun hükmünün dikkate alınması gerekse de üç günlük süre içerisinde değer tespitinin yapılması pratik olarak zor olacağından kanundaki düzenlemenin değiştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Değer tespiti yapmaya kimlerin görevli olduğuna ilişkin düzenleme de Değer Tespiti Yönetmeliği m. 8’de yer almaktadır. Bu hükme göre “*Değerleme hizmeti verecek eksper, üç gün içinde yetkili mahkeme tarafından Bankalara*

³² “Ticari İşlemlerde Taşınır Varlıkların Değer Tespiti Hakkında Yönetmelik”, RG., 31.12.2016/29935 3. Mükerrer

³³ Değer tespitinin zorunlu olması gerektiği yönünde; Levent Biçer, ‘Finansmana Erişim Kolaylığı Açısından Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’ (2018) 35 Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KOSBED) 93

³⁴ Uyumaz and Türk (n 27) 1444

³⁵ Biçer (n 32) 84, Hamamcıoğlu and Karamanlioğlu (n 26) 114

³⁶ Biçer (n 32) 92

³⁷ ibid 92

Değerleme Hizmeti Verecek Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik uyarınca yetkilendirilen kişi veya kuruluşlar arasından görevlendirilir.”. Dolayısıyla, bir eksper görevlendirilirken “Bankaların Değerleme Hizmeti Almaları ve Bankalara Değerleme Hizmeti Verecek Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik³⁸” hükümlerine uygun bir görevlendirmenin yapılması gerekir.

Taraflar, eksper tarafından yapılan değer tespitine itiraz edebilir. İtiraz süresi, Değer Tespiti Yönetmeliği m. 10’da düzenlenmiş olup, tespitin tebliğinden itibaren üç iş günü içerisinde yapılması gerekir. Mahkeme bu durumda yeni bir değer tespiti yaptırır ve yapılan bu değer tespiti kesindir. Aynı taraflarca bu tespitin yapıldığı tarihten itibaren iki yıl geçmedikçe aynı taşınır varlıklara ilişkin yeniden değer tespiti talep edilemeyeceği Değer Tespiti Yönetmeliği m. 10/3’te düzenlenmiştir³⁹. Söz konusu bu düzenleme İİK m. 128/a-2 hükmü ile benzerlik içerisindedir. İİK m. 128/a-2 hükmüne göre kesinleşen kıymet takdirinin yapıldığı tarihten itibaren iki yıl geçmedikçe yeni bir kıymet takdiri istenemez. Bu durumun istisnasını doğal afetler ve imar durumundaki çok önemli değişiklikler getiren benzer haller oluşturur. Değer Tespiti Yönetmeliği’nde ise iki yıl içerisinde tekrar değer tespiti talep edebilmek için herhangi bir istisnai duruma yer verilmemiştir. Kanımızca burada da doğal afet ya da malın fiyatındaki önemli değişiklikler gibi durumların göz önüne alınarak istisnai bir düzenlemeye yer verilmesi isabetli olur. Böylelikle değer değişiklikleri nedeniyle ortaya çıkması muhtemel hak kayıplarının önüne geçilebilir.

2. SIRA CETVELİ

2.1. Sıra Cetvelinin Hazırlanması

Rehin alacaklısının temerrüt sonrası haklarının ne olduğu ve ne şekilde kullanabileceği Uygulama Yönetmeliği m. 29 ve sonrasında düzenlenmiştir. Burada TİTRK özelinde düzenlenen mülkiyetin devri talebi öncelikli olarak incelenmiş ve bu talebin kimler tarafından yapılabileceği de m. 31’de yer almıştır. Sonrasında ise bu devir talebini alan icra müdürlüğünün bir sıra cetveli düzenlemesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Uygulama Yönetmeliği m. 32, sıra cetvelinin ne şekilde hazırlanması gerektiğini düzenlemiştir. Öncelikli olarak sıra cetveli diğer haciz yoluyla takiplerde olduğu gibi birden fazla rehin alacaklısının olduğu hallerde düzenlenir⁴⁰. Sadece bir rehin alacaklısının olması

³⁸ “Bankaların Değerleme Hizmeti Almaları ve Bankalara Değerleme Hizmeti Verecek Kuruluşların Yetkilendirilmesi ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik”, RG. 12.01.2017/29946

³⁹ Taşınır varlıkların değerinin kısa sürede değişebilecek nitelikte olması sebebiyle bu hükmün yerinde olmadığı yönündeki eleştiri için; Hamamcıoğlu and Karamanlioğlu (n 26) 114

⁴⁰ Kemal Şenocak, Zafer Kahraman, İdil Tuncer Kazancı and Bahar Öcal Apaydın, Ticari işlemlerde Taşınır Rehni (1st edn, Yetkin Yayıncılık 2019) 171; Tokmak (n 10) 89

halinde sıra cetveli düzenlenmez⁴¹, zira sıra cetveli yalnızca borçlunun malvarlığı, alacakların tamamını karşılamadığında alacaklılar arasındaki sıralamayı belirlemek için hazırlanır⁴². Ticari işlemlerde taşınır rehni söz konusu olduğunda da bu kural geçerlidir⁴³. Sıra cetveli, takibi yapmaya yetkili icra dairesi olan rehinli taşınır varlığın bulunduğu yer veya rehinli alacaklısının yerleşim yeri icra dairesi tarafından hazırlanır⁴⁴.

Ticari işlemlerde taşınır rehninde kural olarak paraya çevirme ve paraların paylaştırılması aşaması olmadığı için, sıra cetveli rehin alacaklılarından birinin mülkiyetin devrini talep etmemesi halinde ya da mülkiyetin devrini talep eden rehinli alacaklının alacağının rehinli taşınırın değerinden az olması halinde önem kazanır⁴⁵. Uygulama Yönetmeliği m. 38/2'de "*Rehinli taşınır varlığın mülkiyetini devralmaya hakkı olan rehin alacaklısı, eksper raporunda belirtilen değerden az bir alacağa sahipse fazla olan tutarı icra müdürlüğü hesabına yatırarak mülkiyeti devralabilir.*" düzenlemesine yer vermiştir. Buna göre mülkiyeti devralmak isteyen rehin alacaklısının alacağının mülkiyetin bedelinden az olması halinde aradaki farkı ödeyerek mülkiyeti devralması mümkündür. Bu ihtimalde aradaki fark, mülkiyeti devralan rehin alacaklısından sonra gelen rehinli alacaklılar ve adi alacaklılar arasında paylaştırılır⁴⁶. Rehlinli mal paraya çevrilirken ilk önce rehinli alacakların ödeneceği kuralının istisnalarını rehin edilen şeyin muhafaza ve paraya çevirme masrafları oluşturur⁴⁷. Dolayısıyla bu masraflar bedelden öncelikli olarak karşılanır⁴⁸.

Takip talebini alan icra dairesi ekspertiz/değerleme raporunda belirlenen değeri esas alarak bir sıra cetveli düzenler. İcra dairesi tarafından Uygulama Yönetmeliği m. 33'teki sıra dikkate alınarak hazırlanan sıra cetveli ilgililere

⁴¹ Baki Kuru, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra İflas Hukuku* (Legal Yayıncılık 2016) 328., Ejder Yılmaz, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Rehlinli Alacaklının Alacağını Tahsil Etme Yolları' in A Lâle Sirmen and A Barış Özbilen (eds), *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu* (Yetkin Yayınları 2018) 244; Gökçe Coşkun, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni* (1st edn, Yetkin Yayıncılık 2022) 195; Şenocak, Kahraman, Tuncer Kazancı and Öcal Apaydın (n 39) 17

⁴² Şenocak, Kahraman, Tuncer Kazancı and Öcal Apaydın (n 39) 172

⁴³ "Ticari işletme rehni, borçlunun ticari faaliyetlerini sürdürebilmesini sağlamak amacıyla ve yasayla düzenlenmiş, teslimsiz bir rehin türüdür. Ticari işletme rehni, rehinli alacaklıya diğer yasaların rehne tanıdığı bütün hak ve imkanları sağlar. İİK.nun 206/1'nci maddesine göre de satılan malın bedeli üzerinde rehin alacaklısının rüçhan hakkı vardır." Y. 19. HD. 4193/661, 3.2.2005 <legalbank.net>

⁴⁴ Şenocak, Kahraman, Tuncer Kazancı and Öcal Apaydın (n 39) 162

⁴⁵ ibid 172

⁴⁶ Tuncer Kazancı (n 15) 76

⁴⁷ Kuru, *El Kitabı* (n 3) 1271. 7101 sayılı Kanun ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 21. Maddesinin 2. fıkrası değiştirilmiş ve amme alacaklarının, rehinli alacaklardan sonra geleceği düzenlenmiştir.

⁴⁸ Antalya and Acar (n 26) 149

tebliğ edilir⁴⁹. Takip bakımından ilgili kişiler rehin alacaklısı, rehin veren borçlu ya da rehin veren üçüncü kişidir⁵⁰. Burada dikkat edilecek bir diğer nokta ise değer tespiti sonucunda alınan değerlendirme raporunun eklenmemesi halinde sıra cetvelinin hazırlanıp hazırlanmayacağıdır. Doktrinde isabetli olarak belirtildiği üzere, değerlendirme raporunun takip talebine eklenmemiş olması halinde icra müdürü sıra cetvelini düzenlemez⁵¹. İcra müdürünün sıra cetvelini hazırlayabilmesi için malın değerini bilmesi gerekir, bunu da değerlendirme raporu belirler. İcra müdürünün malın değerini bilmemesi halinde, öncelik hakkı olan alacaklının alacağının malın değerinden fazla olup olmadığına, icra müdürü kendiliğinden karar veremez. Dolayısıyla değerlendirme raporunun bulunmadığı bir takipte sıra cetvelinin hazırlanması mümkün değildir. Takip talebinde bulunacak rehin alacaklısının sulh mahkemesine başvurup değerlendirme raporunu talep etmesi mümkündür. Doktrinde değerlendirme raporunun bir çekişmesiz yargı işi olduğu belirtilmiştir⁵².

Sıra cetveli hazırlanırken dikkate alınacak bir diğer husus ise, öncelik hakkının hangi sisteme göre belirleneceğidir⁵³. TİTRK m. 11/1'e göre derece sırası belirlenmeden birden fazla rehin kurulması halinde, rehnin kurulma anı dikkate alınarak sıranın belirlenmesi gerekir. Dolayısıyla, TİTRK'e göre temel olan sistem ilerleme sistemidir⁵⁴. Taşınır rehninin sabit dereceler sistemine göre düzenlenmiş olması halinde, öncelik derece sırasına göre belirlenirken, derece belirlenmeksizin kurulan rehinlerde rehnin kuruluş anına göre belirlenir⁵⁵. Rehinli alacaklılar arasındaki sıralama Uygulama Yönetmeliği m. 33'te düzenlenmiştir. Bu hükme göre *"Aynı taşınır varlık üzerinde birden fazla rehin hakkı kurulmuş olması halinde Kanun ve bu Yönetmelik hükümlerine göre öncelik hakkı derece belirtilmeksizin kurulmuş rehinlerde rehnin kuruluş anına göre, sabit derece sistemine göre kurulmuş rehinlerde derecenin sırasına göre belirlenir.*

(2) *İlerleme sisteminde sonraki sırada yer alan rehin alacaklısına diğer alacaklıların muvafakati ile verilen boşalan dereceye geçme hakkı, diğer alacaklılara göre öncelik hakkına da muvafakat edildiği anlamına gelir. Bu halde önceki sırada yer alan rehin alacaklısı alacağını tamamen almadan bir sonraki rehin alacaklısına ödeme yapılmaz. Sabit derece sisteminde boşalan dereceye geçme hakkı verilen sonraki derecede bir rehin alacaklısına o derecenin sağladığı güvence kadar ödeme yapılır.*

(3) (Mülga:RG-22/5/2018-30428)

⁴⁹ Bilgin (n 25) 633

⁵⁰ Yılmaz (n 40) 244

⁵¹ Emel Şeyda Elgün Toğrul, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre İcra Takibi' (2022) 5(2) Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (NEÜHFD) 393

⁵² ibid 393

⁵³ Şenocak, Kahraman, Tuncer Kazancı and Öcal Apaydın (n 39) 172

⁵⁴ Antalya and Acar (n 26) 110, Tokmak (n 10) 91

⁵⁵ Bilgin (n 25) 635

(4) **(Mülga:RG-22/5/2018-30428)**

(5) **(Mülga:RG-22/5/2018-30428)**

(6) **(Mülga:RG-22/5/2018-30428)**

(7) Getirisi üzerinde ayrıca bir rehin tesis edilmemiş ise varlığın getirisi üzerindeki öncelik hakkı, asıl rehinli taşınır varlığın öncelik sırasıyla aynıdır.

(8) Kanun ve bu Yönetmelik hükümlerine göre Sicile tescil edilen rehin hakları, sonraki tarihlerde başka kanunlara göre kurulan rehinlere göre öncelik hakkına sahiptir. ". Bir taşınırın başka bir taşınır ile karışması halinde sıranın nasıl belirleneceğini düzenleyen 3,4,5 ve 6. fıkralar yürürlükten kaldırılmıştır.

Doktrinde, TİTRK uyarınca yapılacak takiplerde sıra cetveli yerine mükellefiyetler listesinin düzenlenmesinin daha isabetli olacağı belirtilmiştir⁵⁶. Buna gerekçe olarak da mükellefiyetler listesinde muaccel alacakların yanı sıra müaccel alacakların da yer alması ve rehine ilişkin bir düzenleme bakımından daha açıklayıcı ve ayrıntılı bilgiler içermesi gösterilmiştir⁵⁷. Bunun dışında TİTRK uyarınca yapılan takipte satış ve paylaştırma aşamasının genel hükümler uyarınca yapılan takip yollarından farklı olması sebebiyle de sıra cetvelinin tam olarak ihtiyaçları karşılamadığı belirtilmiştir⁵⁸.

Kanımızca doğrudan mülkiyetin geçmesine izin verilen TİTRK sisteminde rehinli alacaklar hakkında daha çok bilgi içeren mükellefiyetler listesinin dikkate alınması yerinde olur. Ancak sıra cetveli, TİTRK uyarınca yapılan takipler için de önemlidir. Öncelik hakkının ve sıra cetvelinin hazırlanmasının TİTRK bakımından önemi, öncelik hakkına sahip olan alacaklıya mülkiyetin devrinin sağlanması ve arada fark kalması halinde bu fark miktarından borçlu ve öncelik hakkına sahip alacaklının müteselsilen sorumlu olmasıdır⁵⁹. Burada mülkiyeti devredilen malın bedelinin öncelik hakkına sahip alacaklının alacağından fazla olması halinde, mülkiyetin devrinden sonra da diğer alacaklılar bakımından bir sıra cetveli oluşturulmalıdır. Bu sıra cetveli oluşturulurken mükellefiyetler listesindeki sıralamanın ve özellikle rehinli alacaklar arasındaki rüçhan ilişkisinin dikkate alınması gerekir.

Burada dikkat edilmesi gereken hususlardan bir tanesi de alacaklının alacağı için birden fazla mal üzerinde rehin hakkının olmasıdır⁶⁰. Bu durumda alacaklı, rehin tesis edilen taşınırlardan birinin paraya çevrilmesi sonucunda alacağının tamamını karşılıyorsa diğer taşınırlar üzerindeki rehin hakkı sona

⁵⁶ *ibid* 633

⁵⁷ *ibid* 633

⁵⁸ *ibid* 633

⁵⁹ Uygulama Yönetmeliği m. 33/2'nin de bu bağlamda değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir; Hasırcı (n 17) 241

⁶⁰ Konu hakkında ayrıntılı bilgi için, Öcal Apaydın (n 13) 272

er⁶¹. Dolayısıyla bu alacaklı, alacağını karşıladıktan sonra üzerinde rehin hakkı bulunan diğer taşınırılar için düzenlenen sıra cetvellerinde yer almaz; yer alması halinde ise, aşağıda belirtilen sıra cetveline karşı itiraz yoluna başvurulması da mümkün olur.

2.2. Sıra Cetveline Karşı Başvuru Yolları

Taraflar, icra dairesi tarafından hazırlanmış olan sıra cetvelinin usulüne uygun olarak düzenlenmediğini iddia edebilirler. Bu durumda tarafların sıra cetveline karşı başvurabileceği hukuki yollar sıra cetveline karşı şikâyet ya da itiraz yollarıdır⁶². Sıra cetveline karşı şikâyet veya itiraz yoluna başvurulmaz yahut başvuru reddedilir ise sıra cetveli kesinleşir ve takipte bir sonraki adıma geçilir⁶³.

2.2.1. Sıra Cetveline Karşı Şikâyet

2.2.1.1. Genel Olarak

Kural olarak ilgililer, icra dairesinin sıra cetvelini hazırlarken takip hukukuna ilişkin hükümlere aykırı hareket ettiği iddia etmeleri halinde şikâyet yoluna başvurabilirler⁶⁴. Sıra cetvelinde alacaklı, kendi bulunduğu sırayı kabul etmezse İİK m. 142/3 uyarınca şikâyet yoluna başvurabilir⁶⁵. TİTRK uyarınca yapılacak olan takip için de bu durum İİK m. 142/3 ile paralel şekilde düzenlenmiştir⁶⁶. Uygulama yönetmeliği m. 34/2 “İtiraz alacağın esas ve miktarına ilişkin olmayıp yalnızca sıraya ilişkin ise icra mahkemesine şikâyet edilebilir.” düzenlemesiyle TİTRK uyarınca yapılacak takipte kullanılan sıra cetveline karşı da şikâyet yoluna başvurulabileceğini hüküm altına almıştır. Sıra cetveline karşı şikâyet, sıra cetvelinin tebliğinden itibaren 7 günlük hak düşürücü süre içerisinde yapılmalıdır. Şikâyet, yazılı bir şekilde yapılabileceği gibi, İİK m. 18/2 uyarınca icra mahkemesinde ifadesi zapta geçirilerek sözlü bir şekilde de yapılabilir. İcra dairesine yapılan şikâyet geçerli değildir⁶⁷.

Sıra cetveline karşı şikâyeti düzenleyen İİK m.142/3’te sıraya ilişkin hususların şikâyet yoluyla ileri sürüleceği belirtilmiş olsa da doktrinde yalnızca sıraya ilişkin hususların değil, takip hukukuna ilişkin diğer hususlar için de

⁶¹ ibid 278

⁶² Atalı, Ermenek and Erdoğan (n 3) 359.; Ecrin Baydak, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesi (Oniki Levha Yayıncılık 2018) 185; Bilgin (n 25) 636

⁶³ Baki Kuru, İcra İflas Hukuku Ders Kitabı (Yetkin Yayıncılık 2017) 245

⁶⁴ Kuru, El Kitabı (n 3) 103; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan and Özekes, İcra (n 4) 388, Nedim Meriç, Türk-İsviçre İcra Hukukunda Paylaştırma Kuralları ve Sıra Cetveline Müracaat Yolları (Ankara 2015) 242

⁶⁵ Kuru, El Kitabı (n 3) 734; Görgün, Börü and Kodakoğlu (n 3) 343; Coşkuner (n 40) 195

⁶⁶ Şenocak, Kahraman, Tuncer Kazancı and Öcal Apaydın (n 39) 173

⁶⁷ Adnan Deynekli and Sedat Kısa, Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli (3rd edn, Turhan Kitabevi 2005) 118

şikâyet yoluna başvurulmasının anlaşılması gerektiği savunulmuştur⁶⁸. Hazırlanan yeni Cebri İcra Kanunu Taslağı m. 260/2’de takip hukukuna aykırı hareket edilmesi sebebiyle de şikâyet yoluna başvurulacağı açıkça düzenlenmiştir. Alacağın varlığına ilişkin problemler dışında takip hukukuna ve sıraya ilişkin sorunlar sıra cetveline karşı şikâyet yoluyla ileri sürülür. Sıra cetveline şikâyetle örnek olarak; alacaklının sırasına ilişkin itirazı, ihale kesinleşmeden sıra cetveli düzenlenmesi, sıra cetvelinin tebliğ edilmemiş olması gibi sebepler gösterilebilir⁶⁹. Ancak TİTRK uyarınca yapılan takipte sıra cetveli ödeme emri gönderilmeden önce düzenlendiği için şikâyet sebepleri daha sınırlıdır, alacaklı sırasına karşı şikâyet yoluna başvurabilir⁷⁰. TİTRK uyarınca rüçhanlı bir alacaklının adi alacaklı olarak gösterilmesi halinde de sıra cetveline karşı şikâyet yoluna başvurulmalıdır⁷¹.

Sıra cetvelindeki sırasının yanlış düzenlendiğini iddia eden taraf, icra mahkemesinde sıra cetveline karşı şikâyet yoluna başvurur. Şikâyet yolunda tarafın yanlış gösterilmesi, şikâyetin reddini gerektirmez⁷². Şikâyet yolu bir dava değildir⁷³; bu nedenle şikâyet yolunda davacı ve davalı tarafı bulunmaz⁷⁴.

Şikâyetle, şikâyet olunanın kim olarak gösterileceği konusunda görüş birliği yoktur⁷⁵. Yargıtay’ın yerleşmiş uygulamasına ve doktrinde bir görüşe göre, icra dairesi taraf olarak gösterilmez, icra takibinin diğer tarafının karşı

⁶⁸ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayyaz and Hanağası (n 3) 425; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan and Özekes, İcra (n 4) 229

⁶⁹ Bahar Oral, Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni (Adalet Yayınevi 2019) 92; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayyaz and Hanağası (n 3) 425

⁷⁰ Oral (n 68) 93

⁷¹ Şenocak, Kahraman, Tuncer Kazancı and Öcal Apaydın (n 39) 174

⁷² Deynekli and Kısa (n 66) 116; Sıra cetveline şikâyet üzerine verilecek karardan etkilenen herkesi yöneltilmediyse icra mahkemesince husumeti tamamlaması için müştekiye süre verilmesi yönünde; Muşul (n 5) 57, Y: 23. HD. 6234/7501, 19.12.2012 “Şikâyet, sıra cetveline ilişkindir. İİK’nun 142. maddesi gereğince, sıra cetveline şikâyetle, husumet borçluya değil, kural olarak şikâyet edene göre sıra cetvelinde öncelikli olan ya da aynı derecede hacze iştirak eden alacaklılara yöneltilmelidir. Sıra cetvelinde kendisine pay ayrılan ve şikâyetin sonucundan etkilenen alacaklılar da yargılamaya dahil edilmeli, onlar hakkında da hüküm kurulmalıdır. Anılan hükmünde yer alan alakadarlar ifadesi, kural olarak borçluyu değil, şikâyet eden alacaklıdan sıra itibarıyla önce olan alacaklıları ifade eder. Şikâyetle hasım gösterilmemesi ya da eksik veya yanlış kişiye husumet tevcih edilmesi talebin reddini gerektirmez.... Bu durumda mahkemeye, öncelikle şikâyetçiye husumeti tamamlaması için HMK’nın 119/2. maddesi uyarınca kesin süre verilerek, şikâyet sebebiyle verilecek karardan etkilenen olanlara şikâyet dilekçesi tebliğ edilerek, taraf teşkilinin sağlanması gerekir. Bu ilkelere göre, taraf teşkili yapılmadan, şikâyetin dava şartı yokluğundan reddine karar verilmesi doğru olmamıştır.” <legalbank.net>

⁷³ Kuru (n 3) 104

⁷⁴ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan and Özekes, Ders Kitabı (n 3) 67

⁷⁵ Pekcanitez and Simil (n 4) 257

taraf olarak gösterilmesi gerekir⁷⁶. Bunun sonucunda, karşı tarafın şikâyetin kabul edilmesi halinde yargılama giderlerine mahkûm edilmesi gerekir. Doktrinde bu durum, işlemi yapmamış olmasına rağmen takibin karşı tarafının yargılama giderlerine mahkûm edilmesinin menfaat dengesi bakımından uygun olmadığı belirtilerek eleştirilmiştir⁷⁷. İşlemi yapan icra memuru, taraf olarak gösterilmese de açıklama yapması istenebilir⁷⁸.

Şikâyetle, işlemi yapan icra dairesinin şikâyet olunan gösterilmesi gerektiği de doktrinde savunulan ikinci görüştür⁷⁹. Söz konusu bu görüş, şikâyetin konusunu icra dairesinin bir işleminin oluşturduğu için şikâyetin pasif tarafını şikâyet konusu işlemi yapan icra organının oluşturması gerektiğini savunur⁸⁰.

Son görüş ise şikâyet eden kişinin bir başkasıyla uyuşmazlık içinde olmadığını bu nedenle de zorunlu olarak icra dairesinin ya da takibin karşı tarafının şikâyetin pasif tarafı olarak gösterilmesinin zorunlu olmadığını savunmaktadır⁸¹.

Kanımızca da Yargıtay'ın uygulamasına getirilen eleştiri yerindedir. İşlemi yapmayan, icra takibinin karşı tarafının şikâyet olunan olarak gösterilmesi ve yargılama giderlerine mahkûm edilmesi adaletli bir yaklaşım değildir. Şikâyet bir dava olmadığı için icra dairesinin de zorunlu olarak karşı taraf olarak gösterilmesine gerek yoktur. İşlemi yapan icra memuru, taraf olarak gösterilmese de işlem hakkında açıklamalar da bulunabilir⁸².

Sıra cetveline karşı şikâyet icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesinde görülür⁸³. Basit yargılama usulü ile duruşmalı olarak ya da dosya üzerinden incelenir⁸⁴. Duruşma yapılıp yapılmayacağı hâkimin takdirindedir. İİK m. 18'de düzenlenen, duruşma yapılmaması halinde dosyanın icra mahkemesine iletilmesinden itibaren en geç on gün içinde karara bağlanması gerektiği kuralı burada da geçerlidir. İcra mahkemesi taleple bağlılık ilkesi gereğince kamu düzeninden olan haller dışında yalnızca ileri sürülen şikâyet sebeplerini inceleyebilir⁸⁵.

İcra mahkemesi tarafından şikâyet haklı bulunulabilir ya da reddedilebilir; ancak her iki durumda da kararın gerekçeli olması gerekir. Şikâyet haklı

⁷⁶ Postacıoğlu (n 3) 75. Y HGK, 12-716/68, 16.01.2013, Y. 12. HD, 11879/14657, 4.7.2006 (Pekcanitez and Simil (n 4) 258)

⁷⁷ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan and Özekes, Ders Kitabı (n 3) 69-70; Pekcanitez and Simil (n 4) 257

⁷⁸ Postacıoğlu (n 3) 75

⁷⁹ Kuru, El Kitabı (n 3) 107

⁸⁰ ibid 107

⁸¹ Pekcanitez and Simil (n 4) 260

⁸² Meriç (n 63) 254

⁸³ Mahmut Coşkun, Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2018) 545

⁸⁴ Deynekli and Kısa (n 66) 118

⁸⁵ Coşkun (n 82) 575

bulunursa, icra mahkemesi yanlışlıkların giderilmesi ve yeni sıra cetvelinin düzenlenmesi yönünde karar vermelidir⁸⁶. İcra mahkemesi, bu şikâyeti kabul ederse icra dairesi sıra cetvelini verilen karara göre yeniden düzenlemelidir. Yargıtay içtihadına göre, mahkeme kararında sıralamanın nasıl yapılacağı hususunda detaylı bir talimat vermemeli, yalnızca iptal gerekçelerini belirtmekle yetinmelidir⁸⁷.

İcra mahkemesi tarafından şikâyetin reddedilmesi halinde, ilgili tekrar sıra cetveline karşı şikâyet yoluna başvuramaz; sıra cetveli onun bakımından kesinleşmiş olur⁸⁸. İcra mahkemesi şikâyeti kabul ederse, mahkemenin verdiği karara uygun yeni bir sıra cetveli hazırlanır ve icra dairesi bu cetveli de ilgililere tebliğ eder⁸⁹. Şikâyetin kabulü hakkında verilen karar yalnızca başvuran rehni alacaklısını değil diğer ilgilileri de etkileyebilir. Yeni hazırlanan bu sıra cetvelinde değişiklikler meydana geldiği için bir önceki sıra cetvelini şikâyet etmemiş olsa bile bu yeni cetvel ilgililer tarafından yeni bir şikâyetin konusu olabilir⁹⁰.

2.2.1.2. Kanun Yolları

İcra mahkemesinin şikâyetle ilişkin vermiş olduğu karara karşı kanun yoluna başvurulabilir. Şikâyetle ilişkin verilen karara karşı istinaf yoluna başvurabilmek için şikâyetle konu edilen alacak miktarının istinaf sınırını aşması gerekir⁹¹. İstinaf yoluna başvuru süresi ise İİK m. 363/1 uyarınca tebliğ tarihinden itibaren iki haftadır.

Kural olarak icra mahkemesinin vermiş olduğu kararlar kesinleşmeden uygulanabilir. Ancak, bu kuralın istisnalarından birini, sıra cetveline şikâyet üzerine verilen kararlar oluşturur; paraların paylaşılması için sıra cetvelinin kesinleşmesinin beklenmesi gerekir⁹². TİTRK bakımından öncelik hakkına sahip alacaklıya mülkiyetin devredilmesinden sonra, alacaklı ve borçlunun mü-

⁸⁶ Oral (n 68) 131-132

⁸⁷ "...iptal nedenlerinin gerekçede belirtilmesi ve sıra cetvelinin iptaline karar verilmesi ile yetinilmesi gerekirken, hüküm fıkrasında ayrıca sıralamanın nasıl yapılacağına gösterilmesi, özel olarak bu madde hükmüne, genel olarak da HMK'nın ... 297/2. Maddesine aykırı olduğu gibi.", Y.23.HD, 984/6211, 02.10.2014, (Oral (n 68) 93)

⁸⁸ Kuru, İstinaf (n 40) 331; Deyneki and Kısa (n 66) 147; Abdurrahim Karşı, İcra ve İflas Hukuku (3rd edn, Alternatif Yayıncılık 2014) 350; Kâmil Yıldırım and Nevhis Deren Yıldırım, İcra ve İflas Hukuku (6th edn, Beta Yayıncılık 2015) 261

⁸⁹ Muşul, İcra İflas Hukuku (n 3) 776

⁹⁰ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan and Özekes, İcra (n 4) 390; Muşul, İcra İflas Hukuku (n 3) 776; Yıldırım and Deren Yıldırım (n 87) 261; Oral (n 68) 132; Meriç (n 63) 270

⁹¹ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan and Özekes, Ders Kitabı (n 3) 258; İİK m. 363'te belirtilen istinaf sınırı, her yıl Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından güncellenen yeniden değerlendirme oranına göre belirlenir. Bu nedenle, başvuru anındaki güncel sınırın dikkate alınması gerekir.

⁹² Kuru, İstinaf (n 40) 332; Coşkun (n 82) 610

tesilselen sorumlu olduğu kısmın diğer alacaklılar arasında paylaştırılması için sıra cetvelinin kesinleşmesi gerekir. İstinaf mahkemesinin vermiş olduğu karar temyiz sınırını⁹³ aşıyor ise temyiz kanun yoluna başvurulabilmesi mümkündür. İcra dairesi yeniden sıra cetvelini hazırlarken kanun yoluna başvuru sonucunda kesinleşen mahkeme kararının gerekçesine ve kazanılmış usuli haklara riayet ederek sıra cetveli hazırlamalıdır⁹⁴.

2.2.2. Sıra Cetveline Karşı İtiraz

2.2.2.1. Sıra Cetveline Karşı İtiraz Davasında Görevli ve Yetkili Mahkeme

Sıra cetvelinde takip hukukuna ilişkin bir konuya değil de sıra cetveline alınmış bir alacaklının alacağına ya da miktarına ilişkin bir muhalefet söz konusu ise, sıra cetveline karşı itiraz yoluna başvurulması gerekir⁹⁵. TİTRK uyarınca yapılan takiplerde sıra cetveline karşı itiraz yolunun hangi merciye yapılması gerektiği Uygulama Yönetmeliği'nde düzenlenmiştir. Uygulama Yönetmeliği m. 34/1 hükmüne göre, rehinli taşınır varlığın bulunduğu ya da rehin alacaklısının yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesinde sıra cetvelinin tebliğinden itibaren yedi gün içerisinde itiraz edilebilir. Yetkili mahkeme rehinli taşınır varlığın bulunduğu yer ya da rehin alacaklısının yerleşim yeri mahkemesidir.

Asliye hukuk mahkemesinin görevli mahkeme olarak düzenlenmiş olması hukuki açıdan sorun doğuracak bir düzenlemedir. Şöyle ki, Uygulama Yönetmeliği m. 34 Anayasa'ya aykırıdır⁹⁶. Anayasa m. 142/1 “Mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usulleri kanunla düzenlenir.” hükmüne yer vermiştir. Dolayısıyla bir mahkemenin hangi davalara bakmakla yükümlü olduğu ancak kanunla belirlenir. TİTRK'de bu konuya ilişkin bir hükme yer verilmemiştir. Bunun sonucu olarak da bu davalara bakmakla görevli olacak mahkemeler HMK'da düzenlenmiş olan görev kurallarına göre belirlenmelidir. Genel görev kurallarına göre TTK m. 4/1 uyarınca iki tacir arasında yapılan ve her iki tarafın ticari işletmesini ilgilendirmesi halinde ticari dava söz konusu olur ve asliye ticaret mahkemesi görevli olur⁹⁷. Ayrıca yine TTK m. 4/1-f bendine göre bankalara, diğer kredi kuruluşlarına, finansal kurumlara ve ödünç para verme işlerine ilişkin düzenlemelerde, öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ticari dava ve ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi

⁹³ İstinaf ve temyiz sınırları, her yıl yeniden değerlendirilme oranına göre belirlenmekte olup, ilgili yılın güncel sınırının dikkate alınması gerekir.

⁹⁴ Coşkun (n 82) 621

⁹⁵ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası (n 3) 425; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan and Özkes, İcra (n 4) 390

⁹⁶ Elgün Toğrul (n 50) 398; Hasırcı (n 17) 242, Tokmak (n 10) 90

⁹⁷ Mine Akkan and Efe Direnisa, Medeni Usul Hukuku, vol I (2nd edn, Oniki Levha Yayıncılık 2025) 231

sayılır. Dolayısıyla bu halde asliye ticaret mahkemesi görevli olur⁹⁸. Taraflardan birinin ya da her ikisinin esnaf olduğu hallerde ise malvarlığına ilişkin bir dava olduğu için asliye hukuk mahkemesi görevli olur⁹⁹.

Kanunla düzenlenmesi gereken görevli mahkemenin, Anayasa'ya aykırı bir şekilde yönetmelikle düzenlenmiş olması ve işin niteliği gereği genel olarak asliye ticaret mahkemesinin görevli olacağı bir konuda asliye hukuk mahkemesinin görevli mahkeme olarak düzenlenmesi uygulamada davaların görevsiz mahkemede açılmasına, görevsizlik kararları ve buna bağlı olarak yargılama sürecinin uzamasına sebebiyet verebilir¹⁰⁰. TİTRK uyarınca görev uyuşmazlığını konu edinen mahkeme kararları sıra cetveline itiraz davalarında görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğuna karar vermiştir¹⁰¹. Ancak verilen her iki kararda mahkemeler, kanımızca isabetli olarak Uygulama Yönetmeliği hükümlerini değil, genel görev kurallarını dikkate almıştır. Cebri İcra Taslağı m. 260'ta sıra cetveline itiraz davasında görevli mahkeme bakımından da

⁹⁸ *ibid* 231

⁹⁹ Hasırcı (n 17) 242; Akkan and Direnisa (n 96) 114

¹⁰⁰ Yılmaz (n 40) 244

¹⁰¹ İZMİR BAM, 23. HD, 3453/16, 12.1.2024 “Davanın açıldığı Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesince; tartışılması gerekli hususunun taşınır rehin sözleşmesinin geçerli olup olmadığı noktasında toplandığı, icra takibinin kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla başlatılan takip olduğu, dava dışı şirket ile davalı arasındaki taşınır rehin sözleşmesinin 6750 Sayılı “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu” hükümlerine uygun olup olmadığının tespiti yapılacağından uyuşmazlığa bakmakla görevli mahkemenin Ticaret Mahkemesi olduğu gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiştir.

Dosyanın gönderildiği Muğla Asliye Ticaret Mahkemesince ise somut olayda; davacının hem sıra cetveline hem de alacağın muvazaalı olduğu iddiası ile alacağın esasına ilişkin itirazda bulunduğundan asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğu gerekçesiyle, karşı görevsizlik kararı verilmiştir.

İcra ve İflas Kanununun 142. maddesine göre sıra cetveline itiraz davaları, kural olarak genel mahkemede görülür; itiraz, sadece sıraya ve icra müdürünün icra hukuku kurallarına uygun davranmadığına ilişkin ise görev icra mahkemesindedir. (Yargıtay 23. Hukuk Dairesi 14/11/2012 tarih, 2012/5050 Esas, 2012/6667 Karar sayılı ilamı)

Somut olayda; Dava, sıra cetveline ve alacağın esasına yönelik itiraza ilişkindir. Davacı, davalının alacağının muvazaalı olduğunu ileri sürerek sıra cetveline itiraz etmiş olup alacağın esasına ilişkin de itirazda bulunduğu anlaşılmakla, uyuşmazlığın Asliye Hukuk Mahkemesinde görülüp sonuçlandırılması gerekmektedir. (Yargıtay 20.HD 2017/250E, 2017/1591 Karar, 2019/4117 E. 2019/5616 Karar, 2015/1338 E, 2015/5780 Karar)”

Açıklanan nedenlerle Bodrum 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin yargı yeri olarak belirlenmesine karar vermek gerekmiştir. <emsal.uyap.gov.tr>

Bursa 1. Asliye Ticaret Mahkemesi, 349/423, 15.4.2025 “...davacı ... Banka Alacakları İcra Müdürlüğünün 2024/... esas sayılı dosyası üzerinden düzenlenen sıra cetvelinde davalı Bankanın alacağının esasına ve miktarına, diğer davalının ise alacağının sırasına yönelik itirazda bulunduğu, her ne kadar davanın ilk açıldığı mahkeme olan ... 10. İcra Hukuk Mahkemesince, mahkememizin görevli olduğu tespitiyle dosya mahkememize gönderilmişse de, taraflar tacir olsa da, davacı ile davalılar arasında ticari bir ilişki bulunmadığı, 01/10/2011 tarihinden sonra açılan sıra cetveline itiraz davaları için görevli mahkeme HMK'nın 2/1. maddesi uyarınca Asliye Hukuk Mahkemesi olduğu, ... anlaşılmıştır.”

açıkça düzenleme yapılmış ve asliye hukuk mahkemesinin görevli olduğuna yer verilmiştir. Söz konusu taslağın bu şekilde kanunlaşması durumunda, sıra cetveline itiraz davalarında asliye hukuk mahkemeleri görevli olacağı için bu tartışma sona erecektir.

2.2.2.2. Sıra Cetveline Karşı İtiraz Davasının Konusu ve Tarafları

Doktrinde, alacaklının sadece kendi alacağına verilen sıraya değil, diğer alacaklıların sırasına itirazı olduğu hallerde de şikâyet yoluna başvurması gerektiğini belirten bir görüş¹⁰² yer alırken, diğer görüş ise diğer alacaklıların sırasına ilişkin itirazların itiraz yolu ile ileri sürülmesi gerektiğini belirtir¹⁰³. Cebri İcra Kanunu Taslağı m. 260'ta bu husus bir başka alacaklının sırasına ilişkin bir muhalefetin olması halinde şikâyet yoluna başvurulacağı şeklinde düzenlenmiştir. Taslakta derece kararında pay ayrılan diğer bir alacaklının alacağının esas ve miktarına itiraz edebileceğine yer verilmiştir.

TİTRK uyarınca aynı taşınır varlık üzerine birden fazla rehin hakkının kurulmuş olması halinde, alacaklılardan biri başka bir rehin alacaklısının rehin hakkına, rehin sırasına, alacağının miktarına karşı sıra cetveline itiraz davası açabilir¹⁰⁴. Sıra cetveline itiraz davasının sebebi takip hukukundan ziyade maddi hukuk kaynaklıdır¹⁰⁵.

Sıra cetveline itiraz davasını ancak sıra cetvelinde alacağına yer verilmiş olan alacaklılar açabilir, borçlu bu davayı açamaz¹⁰⁶. Davalı, alacağına itiraz edilen alacaklıdır¹⁰⁷. Sıra cetveline karşı itiraz yolunda davacı kendi alacağının veya bir başka alacaklının alacağının miktarını ya da sıra cetvelinde yer alan bir alacağın varlığını itiraz konusu yapabilir¹⁰⁸. Bu durumda uygulamada sıkça karşılaşılan muvazaa iddiaları da ileri sürülür. Tarafların aralarında geçerli bir borç ilişkisinin olmadığı, yapılan rehin sözleşmesinin geçersiz olduğu iddiaları da itiraz yolu ile ileri sürülür¹⁰⁹.

¹⁰² Deynekli and Kısa (n 66) 123; Ayrıca sadece rehin hakkının varlığına karşı çıkmak isterse bu durumun da sırayı değiştireceği gerekçesiyle şikâyet konusu yapılabileceği yönünde; Muşul, İcra İflas Hukuku (n 3) 773

¹⁰³ Kuru, El Kitabı (n 3) 736; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan and Özekes, İcra (n 4) 390; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz, and Hanağası (n 3) 426; Yılmaz (n 40) 244

¹⁰⁴ Bilgin (n 25) 637

¹⁰⁵ ibid 637

¹⁰⁶ Berkin (n 3) 366, Postacıoğlu (n 3) 535, Oral (n 68) 133

¹⁰⁷ Deynekli and Kısa (n 66) 150-151

¹⁰⁸ ibid 154-156

¹⁰⁹ Y. 23. HD, 2180/310, 2.2.2021 "Taraflar arasındaki sıra cetveline itiraz davasının yapılan yargılaması sonunda ilamda yazılı nedenlerden dolayı davanın reddine yönelik verilen hükmün süresi içinde davacı vekilince temyiz edilmesi üzerine dosya incelendi, gereği konuşulup düşünüldü..."

... Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere ve özellikle 6750 Sayılı Kanun'un 8/3.maddesinde özel kanunlarda tescile ilişkin hükümler saklı tutulmuş olduğundan

2.2.2.3. Sıra Cetveline Karşı İtiraz Davasının Yargılama Usulü ve İspat Yükü

İtiraz davası basit yargılama usulüne göre görülür. Eğer birden fazla itiraz davası açıldıysa davaların birleştirilerek¹¹⁰ birbiriyle çelişen kararların verilmesi engellenir ve uyumsuzluğun tek bir kararla sonuçlanması sağlanır¹¹¹. Aynı sıra cetveline yönelik birden fazla hüküm kurulması kararların uygulanmasında da tereddüt ve şüphe oluşturacağı için uyumsuzlukların uzun süre devam etmemesi adına da davaların birleştirilmesi gerekir¹¹².

Sıra cetveline itiraz davasında ispat yükü kural olarak davalı tarafa düşer¹¹³. Davalı alacağını ve alacak miktarını ispatla yükümlüdür¹¹⁴. Bir borç ilişkisinin var olmadığına yönelik menfi bir iddianın ispatlanması zor olduğu için ispat yükünün yer değiştirmesi kuralı uygulanmıştır¹¹⁵. Bir tarafın bir borç ilişkisinin var olduğunu ve bu sebeple alacaklı olduğunu ispat etmesi menfi bir vakianın ispatından daha kolay olur. Muvazaa iddiasının var olması halinde¹¹⁶ de ispat yükü, davalı alacaklıdır¹¹⁷. Davalı taraf, her zaman düzenlenmesi mümkün olan bono gibi belgelerle alacağını ispatlamış sayılmaz¹¹⁸, borçluyla aralarındaki esas borç ilişkisini belgelendirmesi gerekir¹¹⁹. Muvazaanın mevcut

somut olayda KTK'ya göre trafik siciline kaydedilmiş rehniin geçerli olmasına göre, davacı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde görülmemiştir.”

¹¹⁰ Y. 19. HD., 5072/9782, 8.11.2007 “Aynı sıra cetveline yönelik olarak birden çok itiraz davası açıldığı anlaşılmaktadır. Bu durumda mahkemece bu davaların bir bütün halinde ele alınması ve gerekirse birleştirilmesi düşünülmeli ve verilecek hükmün diğer davalarda verilecek hükümlerle çelişmemesi sağlanmalıdır.” (Kuru, El Kitabı (n 3) 738)

¹¹¹ Filiz Berberoğlu Yenipınar, Sıra Cetveline İtiraz (1st edn, Aristo Yayınevi 2018) 44

¹¹² ibid 44

¹¹³ Bilgin (n 25) 637

¹¹⁴ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz and Hanağası, (n 3) 426

¹¹⁵ Oğuz Atalay, Medeni Usul Hukukunda Menfi Vakıaların İspatı (Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını 2001) 128

¹¹⁶ İspat yükünün yer değiştirmedeği durumlarda da muvazaa hali senetle ispat kuralının istisnalarından olduğu için üçüncü kişiler takdiri delillerle de ispat edilebilir. Güray Erdönmez, Medeni Usul Hukuku, vol III (Oniki Levha Yayıncılık 2025) 2953

¹¹⁷ Kuru, El Kitabı (n 3) 738

¹¹⁸ Deynekli (n 3) 44

¹¹⁹ Y. 19. HD., 4539/5216, 3.6.2009 “Muvazaa iddiasına dayalı sıra cetveline itiraz davalarında ispat yükü, kural olarak davalı alacaklı üzerindedir. Davalı, alacağının varlığını ve miktarını usulüne uygun delillerle kanıtlamalıdır. Her zaman düzenlenmesi mümkün olan bono, alacağın varlığını ispatlamaya tek başına yeterli değildir. Bu durumda mahkemece, davalı alacaklının borçlu ile arasındaki alt ilişkiyi belgelendirmesi, satış tutarları ve prim oranları konusundaki delillerinin ibrazı sağlanarak, gerekirse davalı borçlunun buna ilişkin ticari kayıtlarının da incelenmesi, davalı yanın takibine dayanak kıldığı bononun keşide ve vade tarihi itibarıyla Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 299. maddesi çerçevesinde değerlendirmesi ve varılacak uygun sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerekirken, eksik incelemeye dayalı olarak hüküm kurulmasında isabet görülmemiştir.” <karararama.yargitay.gov.tr/index> Aynı yönde kararlar için, Y. 19. HD. 642711017, 4.11.2004, Y. 19. HD. 12246/1587, 17.2.2010

olabilmesi için muvazaalı olduğu ileri sürülen alacağın, kendisinden mal kaçırıldığını iddia eden alacaktan daha sonra ya da yakın tarihlerde doğması gerekir, önce doğmuş bir alacak kendisinden sonra doğan alacak için muvazaa oluşturmaz¹²⁰. Ayrıca, başka bir sebeple geçersiz olan rehlin muvazaalı olduğunu ispat etmeye gerek yoktur. Bu durumda itiraz davası öncelikle rehlin geçersizliği sebebiyle kabul edilmelidir¹²¹.

2.2.2.4. Sıra Cetveline Karşı İtiraz Davasının Sonucu

Sıra cetveline itiraz davasının sonucunda, itiraz eden taraf davayı kazanır ise davacı alacaklının alacağı karşılandıktan sonra artan bir kısım kalırsa kalan kısım alacağına itiraz edilen alacaklıya verilir, davalı alacaklıya verilecek olan paydan diğer alacaklılar faydalanmaz¹²². Sıra cetveline itiraz davalarında verilen hüküm yalnızca davanın tarafları bakımından sonuç doğurur¹²³. Muvazaa sebebiyle açılan itiraz davası kabul edilirse bu durumda da sıra cetvelinin iptaline karar verilmez, davacı alacaklının alacağının davalı alacaklıya düşen paydan karşılanmasına karar verilir¹²⁴. Sıra cetveline şikâyet sonucunda diğer alacaklıların hakkı etkilendi veya değişikliğe uğradıysa sıra cetvelinin yeni halinin tebliğinden itibaren onlar da sıra cetveline itiraz davası açabilirler¹²⁵.

Sıra cetveline karşı itiraz davasının reddedilmesi halinde ise karar kesinleştikten sonra alacaklı tekrar bu konuya ilişkin bir dava açamaz. Bu durumda düzenlenmiş olan sıra cetveline göre paylaşırma yapılır.

Son olarak rehin sözleşmesinin ilam niteliğinde bir belgeye dayandığı hallerde, takip talebinden sonra düzenlenen sıra cetvelinin ayrı bir önemi bulunur¹²⁶. Burada ilam niteliğinde bir belge olduğu için itiraz edilemez. Dolayısıyla sıra cetveline itiraz yolu, borçlunun savunma imkanlarını kullanmasına yönelik bir fonksiyon da kazanır¹²⁷.

Cebri İcra Kanunu Taslağı'nda derece kararına itirazı düzenleyen m. 260'a, İİK'da olmayan bir fıkra eklenmiştir. Söz konusu bu fıkra, itiraz ya da şikâyet kesinleşinceye kadar satış bedelinin ihtilaflı olan kısmının bankada nemalandırılmasını ve kararın kesinleşmesiyle birlikte bedelin nemalarıyla hak sahiplerine ödeneceğini düzenlemiştir¹²⁸. Maddenin gerekçesinde alacaklı ve

¹²⁰ Berberoğlu Yenipınar (n 110) 47

¹²¹ Coşkun (n 82) 411

¹²² Berkin (n 3) 367; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan and Özkes, İcra (n 4) 391; Muşul, İcra İflas Hukuku (n 3) 778

¹²³ Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayyavaz and Hanağası, (n 3) 426.; Berberoğlu Yenipınar (n 110) 48

¹²⁴ Muşul, İcra İflas Hukuku (n 3) 778

¹²⁵ Postacioğlu and Altay (n 4) 633

¹²⁶ Şenocak, Kahraman, Tuncer Kazancı and Öcal Apaydın (n 39) 172

¹²⁷ ibid 172

¹²⁸ Eski tarihli bir Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü görüşünde (B030HİG000000-3-352-2005 sayılı görüş) sıra cetveline itiraz aşamasında paranın nemalandırılması adına va-

borçlunun menfaatlerini korumak amacı ile getirilen bir yenilik olduğu belirtilmiştir¹²⁹.

2.2.2.5. Kanun Yolları

Sıra cetveline karşı itirazda görevli mahkemece verilmiş olan karara karşı, istinaf sınırını aşması şartıyla istinaf kanun yoluna başvurulabilir¹³⁰. Bu durumda kararın tebliğinden itibaren iki hafta içerisinde istinaf başvurusunun yapılması gerekir. İstinaf mahkemesi tarafından verilen karar ise yine temyiz sınırını aşması şartı ile temyiz edilebilir.

Sıra cetveline karşı itiraz davası açılması durumunda da şikâyet yoluna başvurulması gibi paraların paylaşılması durdurulmalı ve paraların paylaşılması için sıra cetvelinin kesinleşmesi gerekir¹³¹. TİTRK’te ödeme emri sıra cetveli hazırlandıktan sonra gönderileceği için sıra cetveli kesinleşmeden ödeme emri gönderilmemelidir. İcra İflas Kanunu’ndaki düzenlemenin istisnası İİK m. 142/a’da düzenlenmiştir. Hükme göre sıra cetvelinde hak sahibi görünen her alacaklı, bir bankanın kesin teminat mektubunu dosyaya ibraz ederek, payına düşen meblağı tahsil edebilir¹³². Kanımızca TİTRK uyarınca yapılan takipte de alacaklı teminat göstererek ödeme emrinin gönderilmesini ve takip işlemlerinin devam etmesini sağlayabilmelidir. Ticari hayatın hız gerektirdiği de göz önüne alındığı zaman bu uygulamanın TİTRK bakımından da yer almasının önemi ortaya çıkar. Böyle bir düzenleme hem alacaklının hem de borçlunun korunmasını temin eder.

2.3. Rehin Borçlusuna Karşı İcra İflas Kanunu’nda Düzenlenmiş Olan Takip Yolları ile Takip Yapılması Halindeki Durum

Mallarının bir kısmını ya da ticari işletmesinin tamamını TİTRK’ye göre rehin vermiş olan kişinin rehin alacaklısı dışındaki diğer alacaklıları da borçluya karşı takip yapabilir. Bu durumda borçlunun malları haczedildikten sonra malları borçlarını karşılamaya yetmesi halinde bir sorun çıkmaz ve mallar satılarak borçları karşılanır. Ancak borçlunun mallarının yetmemesi halinde rehinli malları da haczedilir ve bir sıra cetveli hazırlanır.

deli hesaba yatırılmasının kanunda yer almaması sebebiyle yerinde olmadığı belirtilmiştir. Söz konusu bu görüşün eleştirisi için, Cemal Fazıl Karakaş, ‘Sıra Cetveline İtiraz Aşamasında İhale Bedelinin Nemalandırılması: Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü’nün Uygulamadan Kaldırılmış Bir Mütalaasının Bıraktığı İzler Üzerine’ (2015) Prof Dr Ramazan Arslan’a Armağan/2, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

¹²⁹ Cebri İcra Kanunu Taslağı (n 6) art 260

¹³⁰ Ruhi and Ruhi (n 3) 43

¹³¹ ibid 48

¹³² Hasan Özkan, Haciz, Paraya Çevirme, İhale, İhalenin Feshi (Legal Yayıncılık) 174

Hazırlanacak olan bu sıra cetvelinde İİK m. 206'da yer alan sıranın dikkate alınması gerekir. Bu durumda rehinli alacaklıların rehinden doğan rüçhan hakları saklıdır. Bu nedenle adi bir alacak için yapılmış olan takipte rehinli mal satılsa bile bu malın bedelinden ilk olarak rehinli alacaklar ödenir. TİTRK kapsamında verilen rehinler de bu ayrıcalıktan faydalanır¹³³. Rehnedilen malın bedeliyle karşılanmayan alacak kısmı teminatsız alacak olduğu için İİK m. 206'daki sıraya tabi olur¹³⁴. Ancak rehinli mal paraya çevrilirken ilk önce rehinli alacakların ödeneceği kuralının istisnalarını rehin edilen şeyin muhafaza ve paraya çevirme masrafları oluşturur¹³⁵.

Bir önceki başlıkta incelediğimiz üzere birden fazla rehin olması halinde rehinli alacaklılar kendi aralarında sıralanır. Bu durumda adi bir alacak için takip başlatılmış olsa dahi bir mal üzerine TİTRK uyarınca birden fazla rehin verildi ise yine Uygulama Yönetmeliği m. 33'te düzenlenen öncelik sırasına göre sıra cetvelinin hazırlanması ve rehinli alacaklılar arasında paraların paylaştırılmasının buna göre yapılması gerekir. Kanımızca bu durumda sıra cetveline karşı şikâyet ya da itiraz yoluna başvurulması halinde Uygulama Yönetmeliği'nde düzenlenmiş olan görev kurallarına değil genel kurallara gitmek gerekir.

2.4. Rehın Borçlusunun İflas Etmesi Halindeki Durum

Borçlunun iflas etmesi halinde borçlu müflis sıfatını alır ve iflasın açılması ile haczi kabil bütün mal ve hakları iflas masasını oluşturur¹³⁶. Rehın hakkı sahibi alacaklı henüz takibe başlamadı ise rehinli mal da iflas masasına dahil olur¹³⁷. Ancak İİK m. 185/1 uyarınca rehin sahibinin rüçhan hakkı saklı kalır. Taşınır rehninde kural olarak mal rehin alanın elinde olduğu için, taşınır malı iflas dairesine tevdi etmesi gerekir. Ancak TİTRK uyarınca konulmuş bir rehinde bu durum ortaya çıkmaz.

Üçüncü kişilerin vermiş olduğu rehinler ise iflas masasına girmez¹³⁸. Bu durumda rehin alacaklısı alacağının tamamını müflisin iflas masasına yazdırabileceği gibi, müflis aleyhine rehın paraya çevrilmesi yoluyla takip de yapabi-

¹³³ Hasırcı (n 17) 227; Mehmet Ali Aksoy, 'Yeni Bir Kurum Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni'nin Ticari İşletme Rehni ile Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi' (2018) 1 Ankara Barosu Dergisi 86

¹³⁴ Muşul (n 5) 577

¹³⁵ Kuru, El Kitabı (n 3) 1271. 7101 sayılı Kanun ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 21. Maddesinin 2. fıkrası değiştirilmiş ve amme alacaklarının, rehinli alacaklardan sonra geleceği düzenlenmiştir.

¹³⁶ Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan and Özekes, Ders Kitabı (n 3) 446

¹³⁷ Burhan Gündoğan, Türk- İsviçre İcra ve İflas Hukukunda Rehın Paraya Çevrilmesi, (1st ed, Ajans Türk Matbaası 1967) 112; Oral (n 68) 127

¹³⁸ Kuru, El Kitabı (n 3), 1206

lir¹³⁹. TİTRK uyarınca rehin alacaklısı da rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe başvurabilir.

Asıl borçlu ile rehin maliki üçüncü kişinin aynı zamanda iflas etmesi halinde ise İİK m. 203 uygulanır. Hükme göre rehin alacaklısı her iki masaya da alacağını yazdırır. Burada rehin maliki üçüncü kişinin masasına rüçhanlı alacak olarak yazılır.

İflas idaresi bir sıra cetveli hazırlamakla mükelleftir¹⁴⁰. Bu durumda da rehinli alacaklılara öncelikle ödeme yapılır. Birden fazla TİTRK uyarınca rehinli alacaklı olması halinde alacaklıların kendi arasında olan sıra yine TİTRK hükümlerine belirlenmelidir. Doktrinde bir görüşe göre, sıra cetvelinde ilk sırada yer alan rehin alacaklısı TİTRK m. 14'te yer alan haklarını kullanabilir¹⁴¹. Eğer rehinli mal alacakların tamamını karşılamaya yetmezse ödenmeyen borç adi alacak olarak sıra cetvelinde yer alır¹⁴².

Doktrinde ileri sürülen ikinci görüşe göre, borçlunun iflası halinde malın mülkiyetinin devredilmesi talebi iflas masasından talep edilemez¹⁴³. İflas açıldığı zaman konusu para olmayan alacaklar para alacağına çevrilip iflas masasına kaydedilir. TİTRK uyarınca düzenlenen rehinlerde de ortada bir para alacağı söz konusudur. Bu nedenle burada mülkiyetin devri talebinin değil, rehin alacaklısının alacağının masaya kaydedilmesi gerektiği belirtilmiştir¹⁴⁴.

Kanımızca da iflas söz konusu olduğunda taleplerin para alacağı şeklinde ileri sürülmesi gerekir. İflas tasfiyesinde tüm alacakların para alacağına çevrilmesi gerekir. Bu noktada zaten para alacağı olan rehin alacaklısının para alacağını değil malın mülkiyetini talep etmesi iflas söz konusu olduğunda isabetli bir yaklaşım değildir. Dolayısıyla TİTRK uyarınca düzenlenen istisnai hakların uygulanabilmesi kanımızca mümkün değildir. Burada rehin alacaklısının mülkiyetin devri talebinde bulunmak yerine para alacağını iflas masasına kaydetmesi gerekir.

SONUÇ

Bu çalışmada Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nda düzenlenen takip yolunda hazırlanacak sıra cetveli incelenerek aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

¹³⁹ *ibid* 1207

¹⁴⁰ *Cüzi tasfiye halinde sıra cetveli yalnızca alacakların tamamının karşılanmaması halinde düzenlenirken külli tasfiye halinde her durumda sıra cetvelinin düzenlenmesi gerekir. Bolayır (n 3) 439; Arslanpınar Tat (n 3) 46*

¹⁴¹ *Aksoy (n 132) 86*

¹⁴² *Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan and Özeken, Ders Kitabı (n 3) 448*

¹⁴³ *Bilgin (n 25) 629*

¹⁴⁴ *ibid* 629

Öncelikli olarak TİTRK'ye göre düzenlenecek olan sıra cetveli İİK uyarınca yapılacak olan takiplerdeki sıra cetvelinden farklı özellikler taşır. Bunun en önemli göstergelerinden biri sıra cetvelinin takip talebinin verilmesinden hemen sonra düzenlenmesidir. Genel takip yollarından ayrılan diğer kısım ise burada rehinlerin sırasının ne şekilde belirleneceği yönetmelikle düzenlenmiş olmasıdır. Dolayısıyla sıra belirlenirken Uygulama Yönetmeliği'ndeki düzenleme dikkate alınır.

Sıra cetveline karşı başvurma yolları bakımından TİTRK bir farklılık getirilmemiştir. İlgililer tıpkı genel icra hukukundaki gibi şikâyet yoluna ya da itiraz yoluna başvurabilir. Genel takip yollarında yer alan tartışmalar bu takip açısından da geçerlidir. Sıra cetveline karşı başvuru yollarında verilen kararlara karşı gidilecek olan kanun yolları da birbirine benzemektedir.

Sıra cetveline karşı başvurma yollarında farklılık olmasa da itiraz ve şikâyet yoluna hangi mercide başvurulacağı ayrıca düzenlenmiştir. Ancak bu düzenlemenin yönetmelikte yer alması Anayasa'ya aykırıdır. Ayrıca işlemlerin genel olarak tacirler arasında yapılması ve bir kredi kuruluşunun taraf olmasının muhtemel olması sebebiyle asliye ticaret mahkemesi görevli mahkeme olarak belirlenmeliyken asliye hukuk mahkemesinin görevli mahkeme olarak belirlenmesi görev konusunda problem doğurmaya elverişli bir düzenleme olmuştur. Yapılması planlanan Kanun değişikliği sonrasında bu sorunun ortadan kalkması muhtemeldir.

Sıra cetveline karşı şikâyet yolunda İİK'da düzenlenen takip yollarında var olan problemler TİTRK uyarınca başlatılan takip için de geçerlidir. Örneğin şikâyetin pasif tarafının kim olarak gösterileceği konusunda doktrinde görüş birliği olmamakla birlikte Yargıtay'ın yerleşik uygulaması eleştirilmektedir.

Son olarak borçlunun TİTRK kapsamında rehinli olmayan diğer alacaklıların takip yapması halinde ise TİTRK uyarınca rehinli alacaklıların sırasının yine Uygulama Yönetmeliği'ndeki hükümlere göre belirlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Borçlunun iflası durumunda ise TİTRK uyarınca sağlanan mülkiyeti elde etme hakkının kullanılmasının artık mümkün olmadığı, yalnızca para alacağı talebinde bulunulabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak TİTRK ticari hayatın gereksinimlerine uygun olarak daha hızlı ve pratik bir takip sistemi ortaya koymakla birlikte, bazı yönleriyle Anayasa'ya aykırı düzenlemeler içermektedir. Bu nedenle ileride yapılacak yasal düzenlemelerde hem anayasal sınırlara dikkat edilmesi hem de uygulamadaki ihtiyaçların gözetilerek sistemin güçlendirilmesi ortaya çıkan sorunların çözümü kavuşmasını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akkan M and Direnisa E, *Medeni Usul Hukuku vol I* (2nd edn, Oniki Levha Yayıncılık 2025)
- Aksoy MA, 'Yeni Bir Kurum Olarak Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni'nin Ticari İşletme Rehni ile Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi' (2018) 1 Ankara Barosu Dergisi 53-90
- Antalya G and Acar F, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni* (1st edn, Aristo Yayınevi 2017)
- Arslan R, Yılmaz E, Taşpınar Ayvaz S and Hanağası E, *İcra ve İflas Hukuku* (11th edn, Yetkin Yayıncılık 2025)
- Arsılanpınar Tat T, *Türk ve İsviçre İflas Hukukunda Paylaştırma* (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2021)
- Atakan MC, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Sona Ermesi' (2018) 26(2) Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 397-441
- Atalay O, *Medeni Usul Hukukunda Menfi Vakıaların İspatı* (Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını 2001)
- Atalı M, Ermenek İ and Erdoğan E, *İcra İflas Hukuku* (9th edn, Yetkin Yayıncılık 2025)
- Ayan M, *Eşya Hukuku Sınırlı Ayni Haklar* (8th edn Seçkin 2017)
- Baydak E, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesi* (Oniki Levha Yayıncılık 2018)
- Berkin N, *Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi* (Filiz Kitapevi 1980)
- Biçer L, 'Finansmana Erişim Kolaylığı Açısından Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu' (2018) 35 Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KOSBED) 73-101
- Bilgin H, '6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İcra-İflas Hukuku Açısından Genel Bir Bakış' (2017) 8(31) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi (TAAD) 619-657
- Bolayır N, 'İflas Tasfiyesinde Sıra Cetvelinin Birinci ve İkinci Sırasındaki İmtiyazlı Alacaklar' in Ramazan Arslan (ed), Prof. Dr. Ramazan Arslan'a Armağan Cilt I (Yetkin Yayınları 2015) 439-472
- Coşkun M, *Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli* (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2018)
- Coşkun G, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni* (1st edn, Yetkin Yayıncılık 2022)
- Cebri *İcra Kanunu Taslağı* (Adalet Bakanlığı 2025)
- Deynekli A, 'Sıra Cetveli ile İlgili Sorunlar' (2008) 67 Bankacılar Dergisi 28-70
- Deynekli A and Kısa S, *Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli* (3rd edn, Turhan Kitabevi 2005)
- Elgün Toğrul EŞ, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre İcra Takibi' (2022) 5(2) Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (NEÜHFD) 373-412
- Erdönmez G, *Medeni Usul Hukuku vol III* (2nd edn, Oniki Levha Yayıncılık 2025)

- Ergüne MS, *Taşınır Mülkiyeti* (1st Edn, On İki Levha Yayıncılık 2017)
- Görgün Ş, Börü L and Kodakoğlu M, *İcra İflas Hukuku* (6th Edn, Yetkin Yayıncılık 2025)
- Gündoğan B, *Türk - İsviçre İcra ve İflas Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi* (1st ed, Ajans Türk Matbaası 1967)
- Gürpınar D, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri' (2017) 19(1) Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 111-160
- Hamamcıoğlu E and Karamanlioğlu A, '6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununa İlişkin Bazı Tespitler' (2017) 13(2) Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 95–138
- Hasırcı H, '6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'nun İcra ve İflas Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi' (2017) 32(2) BATİDER 207-269
- Karakaş CF, 'Sıra Cetveline İtiraz Aşamasında İhale Bedelinin Nemalandırılması: Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'nün Uygulamadan Kaldırılmış Bir Mütalaasının Bıraktığı İzler Üzerine' (2015) Prof Dr Ramazan Arslan'a Armağan/2, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
- Kazancı Tuncer İ, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Kapsamında Kurulan Rehinlerde Rehinli Alacaklının Tatmin Edilmesi' (2019) 10(1) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 73-86
- Karlı A, *İcra ve İflas Hukuku* (3rd edn, Alternatif Yayıncılık 2014)
- Kırca Ç, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Sıra' in A Lâle Sirmen and A Barış Özbilen (eds), *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu* (Yetkin Yayınları 2018) 159-179
- Köroğlu Ölmez, B, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni' (2017) 29(129) Türkiye Barolar Birliği Dergisi 261-286
- Kuru B, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı* (2nd edn, Adalet Yayıncılık 2013)
- Kuru B, *İcra İflas Hukuku Ders Kitabı* (Yetkin Yayıncılık 2017)
- Kuru B, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra İflas Hukuku* (Legal Yayıncılık 2016)
- Makaracı Başak, A, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Lex Commissoria Anlaşması Yasağına İstisna Getirip Getirmediği Konusu Üzerine Bir Değerlendirme' (2019) 10(2) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 745–757
- Meriç N, *Türk-İsviçre İcra Hukukunda Paylaştırma Kuralları ve Sıra Cetveline Müracaat Yolları* (Ankara 2015)
- Muşul T, *İcra İflas Hukuku* (6th edn, Adalet Yayınevi 2018)
- Muşul T, *İcra ve İflas Hukuku Esasları* (Adalet Yayınevi 2018)
- Nomer HN and Ergüne, MS, *Eşya Hukuku Cilt II Rehin Hukuku* (1st Edn, On İki Levha 2016)
- Oral B, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni* (Adalet Yayınevi 2019)
- Öcal Apaydın B, '6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Aynı Alacağa Teminat Teşkil Etmek Üzere Birden Çok Taşınırın Rehin Hakkına Konu Olması' (2020) 11(1) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (İNÜHFD) 271–286

Pekcanitez H, Atalay O, Sungurtekin Özkan M and Özekes M, *İcra İflas Hukuku Ders Kitabı* (12th edn, On İki Levha Yayıncılık 2025)

Pekcanitez H, Atalay O, Sungurtekin Özkan M and Özekes M, *İcra İflas Hukuku* (10th edn, Yetkin Yayıncılık 2012)

Pekcanitez H and Simil C, *İcra İflas Hukukunda Şikâyet* (2nd edn, Vedat Kitapçılık 2017)

Postacioğlu İ, *İcra Hukuku Esasları* (Fakülteler Matbaası 1982)

Postacioğlu İ and Altay S, *İcra Hukuku Esasları* (5th edn, Vedat Kitapçılık 2010)

Ruhi C and Ruhi AC, *Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli* (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2018)

Şenocak K, Kahraman Z, Tuncer Kazancı İ and Öcal Apaydın B, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni* (1st edn, Yetkin Yayıncılık 2019)

Şit İmamoğlu B, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme* (1st Edn, Seçkin Yayıncılık 2017)

Tokmak E, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Borçlu Temerrüdü Sonrası Alacaklının Hakları* (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2019)

Uyumaz A and Türk MC, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Düşünceler' (2019) 25(2) *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1416-1456

Yıldırım K, and Deren Yıldırım N, *İcra ve İflas Hukuku* (6th edn, Beta Yayıncılık 2015)

Yılmaz E, 'Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na Göre Rehinli Alacaklının Alacağını Tahsil Etme Yolları' in Sirmen A. L ve Özbilen A. B (eds), *Ticarî İşlemlerde Taşını Rehni Sempozyumu* (Yetkin Yayınları 2018)

YARGI KARARLARI

COURT DECISIONS

* Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemeleri Medenî Usûl Hukuku Kararları

*Decisions of the Court of Cassation and Regional Appellate Court on
Matters Relating Civil Procedure Law*

* Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemeleri İcra ve İflâs Hukuku Kararları
*Decisions of the Court of Cassation and Regional Appellate Court on
Matters Relating Execution and Bankruptcy Law*

Derleyenler/Compiled by:

Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Pınar ÇİFTÇİ

Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı

*Dokuz Eylül University Faculty of Law, Dept. of Civil Procedure and
Insolvency Law*

Arş. Gör. Dr./Res. Asst. Dr. Melih IŞIK

Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra İflas
Hukuku Anabilim Dalı

*Akdeniz University Faculty of Law, Dept. of Civil Procedure and
Insolvency Law*

**YARGITAY
VE
BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİ
MEDENÎ USÛL HUKUKU
KARARLARI**
***DECISIONS OF THE COURT OF CASSATION AND
REGIONAL APPELLATE COURT ON MATTERS
RELATING CIVIL PROCEDURE LAW***

* Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararları
Court of Cassation Assembly of Civil Chambers Decisions

* Yargıtay Hukuk Daire Kararları
Court of Cassation Civil Chambers Decisions

Derleyen:/Compiled by:
Dr. Öğr. Üyesi/Dr. Lecturer Pınar ÇİFTÇİ
Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı
*Dokuz Eylül University Faculty of Law, Dept. of Civil Procedure and
Insolvency Law*

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU KARARLARI
COURT OF CASSATION ASSEMBLY OF CIVIL CHAMBERS DECISIONS

**YARGITAY
HUKUK GENEL KURULU**

Esas No. 2024/81
Karar No. 2025/553
Tarihi: 24.09.2025

İlgili Kanun/Madde
6100 s. HMK/140, 25, 26, 31, 33,
194

- **MURİS MUVAZAASI**
- **DELİLLERİN TOPLANMASI**
- **TALEPLE BAĞLILIK İLKESİ**
- **TASARRUF İLKESİ**

ÖZETİ: *Dosya kapsamı, ön inceleme tutanağı ve davacı vekilinin açık talebi dikkate alınarak Bölge Adliye Mahkemesince HMK'nın 140/3 maddesinde de düzenlendiği üzere ön inceleme duruşmasında taraf vekillerince imzalanarak kabul edilen ve davacı tarafça da ileri sürülen uyumsuzluk konusu olan muris muvazaası iddiası yönünden inceleme yapılarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, ön inceleme zaptında tespit edilmeyen, davacı tarafça da dayanılmadığı özellikle belirtilen başka bir hukuki sebep yönünden inceleme yapılarak sonuca gidilmiş olması hatalıdır.*

Taraflar arasındaki tapu iptali ve tescil davasından dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince davanın reddine karar verilmiştir.

Kararın davacı vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine, Bölge Adliye Mahkemesince istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davacı vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 1. Hukuk Dairesince yapılan inceleme sonunda bozulmuş, Bölge Adliye Mahkemesi tarafından Özel Daire bozma kararına karşı kısmen direnilmiştir.

Direnme kararı davacı vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten sonra Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan gündem ve dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde; sağlığında bankada çalışan ve hiç evlilik yapmayan mirasbırakan [...]’ın 32 92[...] parsel sayılı taşınmazdaki 36 nolu bağımsız bölüm ile 2 51[...] parsel sayılı taşınmazdaki 2 nolu bağımsız bölümü intifa hakkını üzerinde bırakarak davalıya devrettiğini, mirasbırakanın banka hesaplarında sadece 6.400,00 TL parası çıktığını, ileri yaştaki murisin banka emekli olduğu ve taşınmaz satışına ihtiyacının olmadığını, mirasbırakan ile müvekkili kardeşinin arasının iyi olduğunu, yaz aylarını birlikte geçirdiklerini, davalının ise mirasbırakanın komşusu olduğunu, devir karşılığında mirasbırakana herhangi bir bedel ödenmediğini, davalının mirasbırakanın yaşlılığını kullandığını ve iradesini fesada uğratarak mal varlığını ele geçirdiğini ileri sürerek dava konusu taşınmazların tapu kayıtlarının iptali ile müvekkili adına tesciline karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalı vekili cevap dilekçesinde; hak düşürücü ve zamanaşımı sürelerinin geçtiğini, mirasbırakan ile müvekkilinin komşu olduğunu, yıllarca arkadaşlık yaptıklarını, taşınmazları da bedelini ödeyerek satın aldığını belirterek, davanın reddini savunmuştur.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI İlk Derece Mahkemesinin 11.11.2020 tarihli ve 2017/314 Esas, 2020/379 Karar sayılı kararıyla; davanın hile ve muris muvazaası hukuki nedenlerine dayalı tapu iptal ve tescil istemine ilişkin olduğu, mirasbırakanın davaya konu taşınmazları devrederken iradesinin fesada uğratıldığına dair hiçbir delil bulunmadığı, davalının taşınmazı satın alabilecek maddi güce sahip olduğu, mirasbırakanın davacıdan mal kaçırmak kastıyla hareket ettiğinin de ispatlanamadığı, terekesinde başka taşınmazlarının da bulunduğu, davacıyla arasında husumet bulunmadığı, muris muvazaası yönünden de davanın ispat edilemediği gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacı vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur.

B. Gerekçe ve Sonuç

Bölge Adliye Mahkemesinin 16.11.2021 tarihli ve 2021/755 Esas, 2021/1741 Karar sayılı kararıyla; davacının, mirasbırakanı [...]’ın iradesinin fesada uğratılması nedeniyle hile hukuki nedenine dayalı olarak dava açtığını, mirasbırakanın banka emeklisi olduğu, yalnız yaşadığı, davacı ile sorununun olmadığı, iki adet taşınmazının daha olduğu, tanıkların mirasbırakanın iradesinin fesada uğratıldığına dair herhangi bir beyanda bulunmadığı, taşınmazların hile ile davalıya devredildiğine dair başka bir delilin de bulunmadığı gerekçesi ile davacının istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

V. BOZMA VE BOZMADAN SONRAKİ YARGILAMA SÜRECİ

A. Bozma Kararı

1. Bölge Adliye Mahkemesinin ilâm başlığında tarih ve sayısı belirtilen kararına karşı süresi içinde davacı vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

2. Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin ilâm başlığında tarih ve sayısı belirtilen kararı ile;

"[...]3.1. Uyuşmazlık ve Hukuki Nitelendirme

Uyuşmazlık, muris muvazaası hukuki nedenine dayalı tapu iptali ve tescil istemine ilişkindir.

3.2. İlgili Hukuk

3.2.1. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 140.maddesi ön inceleme duruşmasını düzenlemekte olup, 3. fıkrası “Ön inceleme duruşmasının sonunda, tarafların sulh veya arabuluculuk faaliyetinden bir sonuç alıp almadıkları, sonuç alamadıkları takdirde anlaşamadıkları hususların nelerden ibaret olduğu tutanakla tespit edilir. Bu tutanağın altı, duruşmada hazır bulunan taraflarca imzalanır. Tahkikat bu tutanak esas alınmak suretiyle yürütülür.” hükmünü içermektedir.

3.2.2. Bölge adliye mahkemeleri, bir yandan hukuki denetim yapan mahkemeler iken diğer yandan vakıa incelemesi de yapan mahkemelerdir. İlk derece mahkemelerince yapılan vakıa incelemesi bölge adliye mahkemesi tarafından yerinde bulunmadığı takdirde ilk derece mahkemesi kararı bütünüyle ortadan kaldırılmalı ve infazda tereddüt oluşturmayacak şekilde yeniden bir hüküm kurulmalı-

dır. Aksi halde, HMK'nın 297. ile 359. maddelerine aykırı olarak infazda tereddüte sebebiyet verilebilecektir.

HMK'nın 353/(1)-b maddesinde Aşağıdaki durumlarda davanın esasıyla ilgili olarak; 1) İncelenen mahkeme kararının usul veya esas yönünden hukuka uygun olduğu anlaşıldığı takdirde başvurunun esastan reddine, 2) Yargılamada eksiklik bulunmamakla beraber, kanunun olaya uygulanmasında hata edilip de yeniden yargılama yapılmasına ihtiyaç duyulmadığı takdirde veya kararın gerekçesinde hata edilmiş ise düzelterek yeniden esas hakkında, 3) Yargılamada bulunan eksiklikler duruşma yapılmaksızın tamamlanacak nitelikte ise bunların tamamlanmasından sonra yeniden esas hakkında, duruşma yapılmadan karar verilir" düzenlemesi mevcut olup, bölge adliye mahkemesince, istinaf istemiyle önüne gelen dosya ve karar bir bütün olarak değerlendirilerek, ilk derece mahkemesi kararının gerekçe kısmının düzeltilmesi de dahil istinaf isteminin kısmen dahi kabulüne karar verilecek olsa, ilk derece mahkemesi kararının tamamen kaldırılması ve tüm hükümlerin yeniden kurulması gerekir.

3.2.3. Uygulamada ve öğretide "muris muvazaası" olarak tanımlanan muvazaa, niteliği itibarıyla nispi (mevsuf-vasıflı) muvazaa türüdür. Söz konusu muvazaa mirasbırakan gerçekten sözleşme yapmak ve tapulu taşınmazını devretmek istemektedir. Ancak mirasçısını miras hakkından yoksun bırakmak için esas amacını gizleyerek, gerçekte bağışlamak istediği tapulu taşınmazını, tapuda yaptığı resmi sözleşmede iradesini satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi doğrultusunda açıklamak suretiyle devretmektedir.

Bu durumda, yerleşmiş Yargıtay içtihatlarında ve 1.4.1974 tarihli 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında açıklandığı üzere görünürdeki sözleşme tarafların gerçek iradelerine uymadığından, gizli bağış sözleşmesi de Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 706., Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 237. ve Tapu Kanunu'nun 26. maddelerinde öngörülen şekil koşullarından yoksun bulunduğundan, saklı pay sahibi olsun veya olmasın miras hakkı çiğnenen tüm mirasçılar dava açarak resmi sözleşmenin muvazaa nedeni ile geçersizliğinin tespitini ve buna dayanarak oluşturulan tapu kaydının iptalini isteyebilirler.

Bu tür uyumsuzlukların sağlıklı, adil ve doğru bir çözüme ulaştırılabilmesi, davalıya yapılan temlikin gerçek yönünün diğer bir söyleyişle mirasbırakanın asıl irade ve amacının duraksamaya yer bırakmayacak biçimde ortaya çıkarılmasına bağlıdır. Bir iç sorun olan ve gizlenen gerçek irade ve amacın tespiti ve aydınlığa kavuşturulması genellikle zor olduğundan bu yöndeki delillerin eksiksiz toplanması yanında birlikte ve doğru şekilde değerlendirilmesi de büyük önem taşımaktadır. Bunun için de ülke ve yörenin gelenek ve görenekleri, toplumsal eğilimleri, olayların olağan akışı, mirasbırakanın sözleşmeyi yapmakta haklı ve makul bir nedeninin bulunup bulunmadığı, davalı yanın alım gücünün olup olmadığı, satış bedeli ile sözleşme tarihindeki gerçek değer arasındaki fark, taraflar ile mirasbırakan arasındaki beşeri ilişki gibi olgulardan yararlanılmasında zorunluluk vardır.

3.3. Değerlendirme

Somut olaya gelince, İlk Derece Mahkemesince 15.03.2018 tarihinde yapılan ön inceleme duruşmasında, uyuşmazlığın "davacının mirasbırakanına ait taşınmazların davalıya muvazalı şekilde devredildiği iddiasına dayalı tapu iptali ve tescil istemine ilişkin" olduğuna yönelik tespit yapıldığı ve zabıt her iki taraf vekilince imzalandığı halde, İlk Derece Mahkemesince dava, hile ve muris muvazaası hukuki nedenlerine dayandırılmış, Bölge Adliye Mahkemesince ise hile iddiası

yönünden inceleme yapılarak davacının istinaf isteminin esastan reddine karar verilmiştir.

O halde, Bölge Adliye Mahkemesince HMK'nın 140/3 maddesinde de düzenlendiği üzere ön inceleme duruşmasında taraf vekillerince imzalanarak kabul edilen uyuşmazlık konusu olan muris muvazaası iddiası yönünden inceleme yapılması ve hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, ön inceleme zaptında tespit edilmeyen başka bir hukuki sebep yönünden inceleme yapılarak sonuca gidilmiş olması doğru olmadığı gibi; yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, İlk Derece Mahkemesi kararının gerekçesinin değiştirilmesi durumunda, öncelikle İlk Derece Mahkemesi kararının kaldırılmasına karar verilmesi ve gerekçe düzeltildikten sonra yeniden tüm talepler bakımından hüküm kurulması gerekirken, Bölge Adliye Mahkemesi tarafından usule ve yasal düzenlemelere aykırı şekilde, bir yandan İlk Derece Mahkemesinin davadaki hukuki nitelendirmesi doğru bulunmayarak gerekçe değiştirildiği halde, davacı vekilinin istinaf taleplerinin HMK'nın 353/(1)-b.1 maddesi gereği esastan reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir[...]" gerekçesiyle karar bozulmuştur.

B. Bölge Adliye Mahkemesince Verilen Direnme Kararı

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; usule ilişkin bozma kararına uyulduktan sonra dava dilekçesinde murisin mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla hareket ettiğine ilişkin bir iddia mevcut olmayıp, tamamen murisin kandırılarak taşınmazların elinden alındığına ilişkin maddi vakıalardan bahsedildiği, bu maddi vakıalara göre davanın muris muvazaası olarak nitelendirilemeyeceği, davacı tarafın dava dilekçesinde veya ön inceleme duruşmasında muvazaya dayalı dava açtıklarına ilişkin beyanlarının ise açıklanan bu maddi vakıalara göre bir anlam ifade etmeyeceği, dolayısıyla terditli inceleme yapılmasının da mümkün olmadığı gerekçesiyle hukuki nitelendirme açısından bozma kararına direnilmiş ve yeniden hüküm kurulmak suretiyle davanın reddine karar verilmiştir.

VI. TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen direnme kararına karşı süresi içinde davacı vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

B. Temyiz Sebepleri

Davacı vekili temyiz dilekçesinde; davanın muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı olarak açıldığını, taleple bağlı kalınması gerekirken Bölge Adliye Mahkemesince hatalı olarak davanın hile hukuksal nedenine dayalı olduğu belirtilerek inceleme yapıldığını, muvazaa yönünden ise iddianın kanıtlandığını ileri sürerek hükmün bozulmasını talep etmiştir.

C. Uyuşmazlık

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; dava dilekçesi ve ön inceleme tutanağı bir arada değerlendirildiğinde davanın muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı olarak mı hile hukuksal nedenine dayalı olarak mı açıldığı yoksa dava dilekçesinde her iki hukuksal nedenin bir arada mı ileri sürüldüğü, buradan varılacak sonuca göre Bölge Adliye Mahkemesince uyuşmazlık konusu hakkında inceleme yapılarak sonucuna göre bir karar verilip verilmediği noktasında toplanmaktadır.

D. Gerekçe

1. İlgili Hukuk

1. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun, HMK) 26, 137 vd.

2. Türk Borçlar Kanunu'nun (6098 sayılı Kanun) 19. [mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun (BK) 18.] maddesinin 1. fıkrası

3. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulunun 01.04.1974 tarihli ve 1974/1 Esas, 1974/2 Karar sayılı kararı

2. Değerlendirme

1. Dava tapu iptali ve tescil istemine ilişkin olup, taraflar arasında ortaya çıkan uyumsuzluğun sağlıklı bir şekilde neticelendirilebilmesi için öncelikle dayananın hukuki nedenin tereddütsüz bir biçimde ortaya konulması gerekmektedir. Eldeki dava bakımından davanın muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı olarak mı hile hukuksal nedenine dayalı olarak mı açıldığı, yoksa dava dilekçesinde her iki hukuksal nedenin bir arada mı ileri sürüldüğü hususu öncelikle çözülmesi gereken bir meseledir.

2. Bilindiği üzere, 6100 sayılı Kanun'un 33. maddesi uyarınca; hâkim Türk hukukunu resen uygular. 04.06.1958 tarihli ve 15/6 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararında vurgulandığı gibi; bir davada dayananın maddi vakıaları açıklamak tarafların, bu olguları hukuken nitelendirmek, uygulanacak yasa maddelerini arayıp bulmak ve doğru olarak yorumlayıp uygulamak da hâkimin görevidir. Diğer bir deyişle; bir davada maddi olayı anlatmak taraflara, hukuki nitelendirmeyi yapmak hâkime aittir. Anılan yasal düzenlemeye göre davayı aydınlatma görevinin mahkeme hâkimine ait olması karşısında uyumsuzluğun çözümüne dair hukuki nitelendirmeyi de yine hâkim yapacaktır. Bu nedenle maddi vakıayı etkilememek kaydıyla salt hukuki sebebin değiştirilmesi iddia ve savunmayı değiştirme veya genişletme yasağı kapsamında değerlendirilemez.

3. Ayrıca medeni usul hukuku alanında doğru ve adil bir yargılama için bazı temel ilkeler kabul edilmiştir. Bir davanın gerek tarafları gerekse mahkeme için bağlayıcı olan ve yargılamaya yön veren bu ilkeler, mahkemelerde sağlıklı bir sonuca ulaşılabilmesini sağlayan en temel unsurlardır. Bu kuralların yargılamanın her kesitinde gözetilmesi, hatta usul hükümleri yorumlanırken bu ilkelere aykırı ve onlarla çelişkili olacak şekilde yorum yapılmaması gerekir. Medeni yargılama hukukuna hâkim olan ilkelerin bir bölümü 6100 sayılı Kanun'da açık olarak düzenlenmiş ve 24 . maddesinde "tasarruf ilkesi"ne, 25. maddesinde "taraflarca getirilme ilkesi"ne, 26. maddesinde ise "taleple bağlılık ilkesi"ne yer verilmiştir.

4. Özel hukuk, taraflara kendi hakları üzerinde tasarruf yetkisi ve imkânı vermiştir. Özel hukuktan kaynaklanan tasarruf yetkisi, uyumsuzluktan önce başlayıp uyumsuzluğun yargı organına intikal ettiği ve onun önünde görüldüğü anda da devam eder. Hak sahibi, uyumsuzluk konusu hakkını dava edip etmemekte, dava ettikten sonra davalı ile yargılama içinde ya da dışında uzlaşmakta, arabulucuya gitmekte, sulh olmakta veya açtığı davadan feragat etmekte serbesttir.

Taraflar uyumsuzluğu başlatmak, uyumsuzluk konusunu belirlemek ve uyumsuzluğu sürdürmek veya sona erdirmek hakkına sahiptirler (Hakan Pekcanitez, Muhammet Özkes, Mine Akkan, Hülya Korkmaz Taş, Medenî Usûl Hukuku, C. I, İstanbul, 2017, s. 783-784). 6100 sayılı Kanun'un 24. maddesinde düzenlenen "tasarruf ilkesi" kapsamında; dava açma konusundaki inisiyatif davacıya ait olduğu gibi taraflar dava üzerinde tümüyle tasarruf edebilme, dava konusunu (müddeabihî) belirleme, dilekçeler vermek suretiyle davaya etki etme ve mahkemenin karar vermesine gerek kalmadan davayı sona erdiren işlemleri yapabilme yetkisine sahiptirler. Tasarruf ilkesi nedeniyle hiç kimse, kanunda açıkça belirtilmedikçe, kendi le-

hine olan bir davayı açmaya veya hakkını talep etmeye zorlanamaz (6100 sayılı Kanun md. 24/2).

5. Tasarruf ilkesi gereğince, davacının davasını açarken talep ettiği hukuki korumanın ne olduğunu açıkça ifade etmesi gerektiği gibi 6100 sayılı Kanun'un "dava dilekçesinin içeriği" ile ilgili düzenleme içeren 119/1-d maddesi uyarınca da "Dava konusu"nun dava dilekçesinde gösterilmesi gerekmektedir. Aynı maddenin (e) bendinde "Davacının iddiasının dayanağı olan bütün vakıaların sıra numarası altında açık özetleri", (g) bendinde "Dayanılan hukuki sebepler" ve (ğ) bendinde ise "Açık bir şekilde talep sonucu" dava dilekçesinde yer alması gereken diğer unsurlar arasında sayılmıştır.

6. Taraflarca getirilme ilkesinin bir sonucu olarak davacının iddiasının dayanağı olan bütün vakıaları dava dilekçesinde bildirmesi gerekir. Kanun (md. 194) buna (vakıaları) somutlaştırma yükü demektir. Bir davada, ispat faaliyetinin tam olarak yürütülebilmesi, mahkemenin uyuşmazlığı doğru tespit ederek yargılama yapabilmesi, karşı tarafın ileri sürülen vakıalara karşı kendini savunabilmesi için, iddia edilen vakıaların açık ve somut olarak ortaya konulması gerekir. Bu şekilde somutlaştırma yükü (6100 sayılı Kanun md. 194) yerine getirileceği gibi davalı da bu vakıalara göre savunmasını yapacaktır. Dayanılan vakıalara uygulanacak hukuki sebepler de dava dilekçesinin zorunlu olmayan unsurları arasında sayılmıştır. Türk hukukunu resen uygulamakla görevli olan hâkim (6100 sayılı Kanun md. 33) için gösterilen hukuki sebepler bağlayıcı değildir. Buna karşılık, hâkim, davacının dava dilekçesinde bildirdiği vakıalarla bağlı olup davacının bildirmedeği vakıaları kendiliğinden inceleyemez ve onları hatırlatabilecek hâllerde dahi bulunamaz (6100 sayılı Kanun md. 25). Davacının dava dilekçesinde bildirdiği vakıalar davanın temelidir. Çünkü, sadece bu vakıalar davanın sınırını çizmekte, hâkim ancak bu vakıalar hakkında inceleme yapabilmektedir. Davacının dava dilekçesinde bildirdiği vakıaların doğru olduğu, yargılama sırasında ispat edilirse ve bu vakıalar, davacıyı talep sonucunda haklı gösteriyorsa, mahkeme davacının davasını kabul ederek davayı davacı lehine karara bağlar.

7. Talep sonucu kısmında ise talebin ne olduğu açık bir şekilde belirtilmelidir. Çünkü, taleple bağlılık ilkesi gereğince hâkim talep sonucuyla bağlı olup ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez (6100 sayılı Kanun md. 26). Bu ilke uyarınca davacının talep etmediği bir şey hakkında karar verilemez. Dava sonucunda kurulacak hükmün sınırını, tarafların karara bağlanmasını istediği talep sonucu belirler. Bu nedenle talep sonucu yeterince açık değilse hâkimin davayı aydınlatma ödevi (6100 sayılı Kanun md. 31) kapsamında açık olmayan talep sonucunu açıklaması gerekir.

8. Belirtmek gerekir ki, 6100 sayılı Kanun'un 140. maddesi ile düzenleme altına alınan ön inceleme duruşması; ön inceleme aşamasının yargılamanın başında bazı hususların çözümlenmesine imkân tanınması nedeniyle özel bir öneme sahiptir. Bu aşamanın başarısı, oturuma doğru şekilde hazırlanılarak, yapılması gereken işlemlerin mahkeme ve taraflarca doğru bir şekilde yerine getirilmesine bağlıdır. Mahkeme ön inceleme aşamasında; dava şartlarını ve ilk itirazları inceler ve uyuşmazlık konularını tam olarak belirler, hazırlık işlemleri ile tarafların delillerini sunmaları ve delillerin toplanması için gereken işlemleri yapar, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği davalarda onları sulhe veya arabuluculuğa teşvik eder ve bu hususları tutanağa geçirir, 3. fıkranın son cümlesinde de düzenlendiği üzere "...Tahkikat (m. 143) bu tutanak esas alınmak suretiyle yürütülür,...". O hâlde, uyuşmazlık çözümlenmişse bu tutanak bir sulh belgesiyken, uyuşmazlığın devam etmesi hâlinde ise bu belge adeta yargılamanın seyrini gösteren bir yol hari-

tası niteliğindedir. Mahkeme, Kanun'un bu cümlesiyle davanın taraflarına; tutanakta yer almayan hususların tahkikatın konusu olamayacağı ve tahkikat aşamasında tereddüt edilen bir hâl oluştuğu takdirde neyin incelenip neyin incelenemeyeceği hususunun bu tutanak uyarınca belirleneceği yönünde söz vermiştir. Ön inceleme tutanağının bu önemi ve tarafları bağlaması sebebiyle altının oturumda hazır bulunanlarca imzalanması gerekmektedir. Nitekim aynı ilkeler Hukuk Genel Kurulunun 30.04.2025 tarihli ve 2024/1-46 Esas, 2025/82 Karar sayılı kararında da benimsenmiştir.

9. Yukarıdaki açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; dava dilekçesinde, mirasbırakanın taşınmazlar üzerindeki intifa hakkını üzerinde bırakarak davalıya devrettiğini, davalı tarafından kandırıldığını, taşınmaz satışına ihtiyacının olmadığını, mirasbırakan ile arasının iyi olduğunu, davalının mirasbırakanın komşusu olduğunu, devir karşılığında mirasbırakana satış bedeli ödenmediğini, davalının mirasbırakanın yaşlılığından istifade ettiğini ileri sürmüş, talep sonucunda ise muvazaalı satış işlemleri nedeniyle dava konusu taşınmazların tapu kayıtlarının iptali ile müvekkili adına tesciline karar verilmesini talep etmiştir. İlk Derece Mahkemesince 15.03.2018 tarihinde yapılan ön inceleme duruşmasında, uyuşmazlığın “davacının mirasbırakanına ait taşınmazların davalıya muvazalı şekilde devredildiği iddiasına dayalı tapu iptali ve tescil istemine ilişkin” olduğuna yönelik tespit yapılarak zabıt her iki taraf vekilince imzalanmış, buna rağmen İlk Derece Mahkemesince dava, hile ve muris muvazaası hukuki nedenlerine dayandırılarak sonuçlandırılmıştır. Davacı vekilince aşamalarda verilen dilekçelerde özellikle de istinaf dilekçesinde, davanın muris muvazaası hukuksal nedenine dayalı olarak açıldığı halde mahkemece hile nedenine dayalı olarak inceleme yapıldığı, hile hukuksal nedenine dayalı olarak dava ikame edilmediği açıkça belirtilmesine rağmen, bu kez Bölge Adliye Mahkemesince İlk Derece Mahkemesinin gerekçesi değiştirilmek suretiyle davanın yalnızca hile hukuksal nedenine dayandığı belirtilerek sonuca ulaşılmıştır.

10. Dosya kapsamı, ön inceleme tutanağı ve davacı vekilinin açık talebi dikkate alınarak Bölge Adliye Mahkemesince HMK'nın 140/3 maddesinde de düzenlendiği üzere ön inceleme duruşmasında taraf vekillerince imzalanarak kabul edilen ve davacı tarafça da ileri sürülen uyuşmazlık konusu olan muris muvazaası iddiası yönünden inceleme yapılarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, ön inceleme zaptında tespit edilmeyen, davacı tarafça da dayanılmadığı özellikle belirtilen başka bir hukuki sebep yönünden inceleme yapılarak sonuca gidilmiş olması hatalıdır.

11. Hâl böyle olunca Bölge Adliye Mahkemesince önceki kararda direnilmesi doğru olmadığından, hükmün Özel Daire bozma kararında belirtilen nedenlerle bozulması gerekmiştir.

VII. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

Davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile direnme kararının Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı 6100 sayılı Kanun'un 371. maddesi gereğince BOZULMASINA,

İstek hâlinde temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine,

Dosyanın 6100 sayılı Kanun'un 373. maddesi uyarınca İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesine gönderilmesine,

24.09.2025 tarihinde oy birliğiyle kesin olarak karar verildi.

**YARGITAY
HUKUK GENEL KURULU**

Esas No. 2024/351
Karar No. 2025/602
Tarihi: 08.10.2025

İlgili Kanun/Madde
6100 s. HMK/125, 27

- **TENKİS TALEBİ**
- **HİLE**
- **EHLİYETSİZLİK**
- **TARAFLARIN EŞİTLİĞİ**
- **HAKİMİN DAVAYI AYDINLATMA ÖDEVİ**
- **TALEPLE BAĞLILIK**
- **SÜRESİNDE CEVAP DİLEKÇESİ VERİLMEMESİ**
- **HUKUKİ DİNLENİLME HAKKI**

ÖZETİ: Dava dilekçesinde saklı payların müvekkillerine verilmediğinden bahsedilerek mahfuz hisse araştırması yapılmasının talep edildiği gözetildiğinde; Mahkemece ana vakiyaya zımnen bağlı olan tenkis istemi yönünden hâkimin davayı aydınlatma ödevi kapsamında talebin açıklattırıldığı, davalı tarafın bu yöne ilişkin itirazları reddedilerek yargulamaya tenkis istemi yönünden devam edildiği, buna karşılık davanın reddine ilişkin 31.05.2017 tarihli gerekçeli kararda davacıların tenkis talebi yönünden olumlu olumsuz bir hüküm kurulmadığı, ne var ki karar gerekçesinde sonradan sunulan 14.02.2014 tarihli dilekçe tarihi dikkate alındığında hak düşürücü sürenin dolduğundan bahsedildiği, bu karara karşı davacılar vekili tarafından sunulan istinaf ve temyiz dilekçelerinde ısrarlı şekilde "tenkis talebi yönünden" bir karar verilmemesinin açıkça itiraz konusu yapıldığı hususlarının tamamı dikkate alındığında, dava dilekçesinde tenkis talebi yönünden yeterli açıklamanın bulunduğu, dolayısıyla hak düşürücü sürenin dolmadığı, böyle olunca Özel Daire bozma kararının yerinde olduğu sonucuna varılmıştır.

Taraflar arasındaki vasiyetnamenin iptali davasından dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince davanın reddine karar verilmiştir.

Kararın davacılar vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesince istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararının, davacılar vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 7. Hukuk Dairesince yapılan inceleme sonunda bozulmuş, İlk Derece Mahkemesi tarafından Özel Daire bozma kararına karşı direnilmiştir.

Direnme kararı davacılar vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten sonra Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan gündem ve dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacılar vekili dava dilekçesinde; tarafların kardeş olduklarını ve kök muris olan anneleri 1932 doğumlu [...]’in 31.08.2010 tarihinde öldüğünü, müteveffa [...] tarafından düzenlenen vasiyetnamelerin Zonguldak 1. Sulh Hukuk Mahkemesinin 24.03.2011 tarihli ve 2010/887 Esas, 2011/264 Karar sayılı kararı ile açıldığını, Zonguldak 1. Noterliğinin 13.12.2006 tarihli ve [...] yevmiye numaralı düzen-

leme şeklinde vasiyetname ile muris [...]’in "Zonguldak ili, Merkez İlçesi, [...] Mahallesi, [...] Sokakta bulunan I76, 95[...] arsa üzerinde inşa edilmiş altı katlı ve altı daireli kâgir apartmanın 60/280 arsa paylı üçüncü katının ve düzenleme tarihinde murisin mesken olarak [...] Mahallesi, no:7 deki taşınmazın [...]’e verilmesini" vasiyet ettiğini, bu isteğin davacıların saklı paylarını zedelediğini, anılan vasiyetnamenin hukuka uygun düzenlenmediğini, sağlık ocağından alınan raporun vasiyet düzenleme için yeterli olmadığını, vasiyetçinin iradesinin sakatlanmak suretiyle düzenletildiğini ileri sürerek vasiyetnamenin iptaline karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

1. Davalı [...] vekili cevap dilekçesinde; tüm iddiaları inkârla, müteveffa [...]’e ölene kadar müvekkili tarafından bakıldığını, söz konusu taşınmazın bakım ve emeği karşılığında annesi tarafından davalıya vasiyet edildiğini, diğer yandan vasiyetnamenin Kanun’da belirtilen şartlara uygun olarak düzenlenmiş olduğunu belirterek davanın reddini savunmuştur.

2. Davalı [...] usulüne uygun tebliğ yapılmasına rağmen davaya cevap vermemiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI İlk Derece Mahkemesinin 31.05.2017 tarihli ve 2011/50 Esas, 2017/314 Karar sayılı kararı ile; davacılar tarafından her ne kadar davaya konu vasiyetname ile saklı paylarının zedelendiği ve vasiyetnamenin murisin iradesin sakatlanarak düzenletildiği ileri sürülerek vasiyetnamenin iptali talep edilmiş ise de 4721 sayılı Kanun’un 557. maddesinde yazılı iptal nedenlerinin sınırlı şekilde gösterildiği, İstanbul Adli Tıp Kurumu tarafından hazırlanan 31.07.2013 tarihli raporda muris [...]’in 13.12.2006 tarihinde fiil ehliyetine haiz olduğunun kabulünün uygun olduğunun belirtildiği, saklı payın ihlâl edilmiş olmasının vasiyetnamenin iptal nedenleri arasında bulunmadığı, davacılar vekilinin 14.02.2014 tarihinde sunmuş olduğu "davaya saklı pay yönünden devam etmek istediklerine ilişkin" dilekçe yönünden yapılan incelemede ise vekil tarafından usulüne uygun şekilde harcı yatırılarak ıslah edilmiş bir dava bulunmadığı, böyle olunca ıslahla eldeki davanın tenkis davası olarak görülmesinin mümkün olmadığı, diğer yandan ıslahın usulüne uygun olarak yapıldığı kabul edilse dahi davacıların vasiyetnameden 24.03.2011 tarihinde haberdar oldukları, buna karşılık davayı 16.02.2011 tarihinde açarak sadece vasiyetnamenin iptalini talep ettikleri, dolayısıyla dilekçenin verildiği 14.02.2014 tarihi itibarı ile 4721 sayılı Kanun’un 571. maddesinde tenkis için öngörülen bir yıllık hak düşürücü sürenin dolduğu gerekçesiyle davalı [...] yönünden ispatlanamayan davanın reddine, diğer yandan vasiyetnamenin iptali davasının iptali istenen ölümüne bağlı tasarruftan hak elde eden diğer bir ifade ile lehine kazandırma yapılan kişi veya kişilere karşı açılabilceği, somut olayda iptali istenen Zonguldak 1. Noterliğinin 13.12.2006 tarihli ve [...] yevmiye numaralı vasiyetname ile davalılardan [...] lehine bir kazandırma yapılmadığı gerekçesiyle davalı [...] yönünden davanın husumet yokluğundan reddine karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacılar vekili tarafından istinaf başvurusunda bulunulmuştur.

B. Gerekçe ve Sonuç

Bölge Adliye Mahkemesinin 24.09.2020 tarihli ve 2018/1428 Esas, 2020/976 Karar sayılı kararı ile; İlk Derece Mahkemesinin vakıa ve hukuki değer-

lendirmesinde usul ve esas yönünden yasaya aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

V. BOZMA VE BOZMADAN SONRAKİ YARGILAMA SÜRECİ

A. Bozma Kararı

1. Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacılar vekili tarafından temyiz isteminde bulunulmuştur.

2. Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin ilam başlığında tarih ve sayısı belirtilen kararı ile "[...]1. Somut olaya gelince; 02.02.2011 tarihli dava dilekçesinde davacılar vekili vasiyetnamenin iptali istemi ile birlikte saklı pay ile ilgili talepte bulunarak anılan dilekçede açıkça belirtilmemiş ise de tenkis talebinde bulunulmuştur. Dilekçenin kapsamından davacıların öncelikle vasiyetnamenin iptalini, olmaz ise tenkis isteminde bulundukları anlaşılmaktadır. Olayları açıklamak taraflara, hukuki nitelelendirmeyi yapmak hâkime ait görevdir.

2. Mahkemece 28.11.2013[...] nci celsede hâkimin davayı aydınlatma görevi kapsamında davacılar vekilinden tenkis talebi ile ilgili açıklama yapması istenmiş, ara karar doğrultusunda davacılar vekili 14.02.2014 havale tarihli dilekçesinde de tenkis talebinde bulunulmuştur.

3. Davanın açılması sırasında davacılar vekilince maktu harç yatırılmış, tenkis istemi yönünden bir dava değeri belirlenip harç tamamlanmamıştır.

4. Bu durumda Mahkemece yapılması gereken davacılar vekilinden tenkis talebi hakkında dava değerini belirlemelerinin istenmesi, eksik nispi harcın tamamlattırılarak yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda tenkis edilecek miktarın hesaplanarak bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, açıklanan nedenlerle Bölge Adliye Mahkemesi kararının kaldırılarak İlk Derece Mahkemesi kararının bozulması gerekmiştir[...]" gerekçesiyle karar bozulmuştur.

B. İlk Derece Mahkemesince Verilen Direnme Kararı

İlk Derece Mahkemesinin ilam başlığında tarih ve sayısı belirtilen kararı ile önceki kararda yer alan gerekçenin yanında; 6100 sayılı Kanun'un 119/1. maddesinin e, f, g ve h bentlerine göre davacının açık bir şekilde talep sonucunu, dayandığı hukuki sebepleri, iddiasının dayanağı olan bütün vakıaların açık özetini dava dilekçesinde belirtmesi gerektiği, dava dilekçesinde dava konusunun "vasiyetnamenin iptali hakkında dava" olarak, sonuç kısmında da yine "vasiyetnamenin iptali" olarak belirtildiği, dava dilekçesinin içeriğinde davacıların tenkis talebinden bahsedilmediği, saklı payların verilmediği ve mahfuz hisse araştırması yapılması gerektiğine dair beyanın ise tasarruf nisabının aşılması nedeniyle vasiyetnamenin hukuka aykırı olduğu iddiasını güçlendirmek amacıyla ileri sürüldüğü gerekçesiyle direnme kararı verilmiştir.

VI. TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

Direnme kararına karşı süresi içinde davacılar vekili tarafından temyiz isteminde bulunulmuştur.

B. Temyiz Sebepleri

Davacılar vekili temyiz dilekçesinde; davada tenkis talebinin ileri sürüldüğünü dolayısıyla bu yönden araştırma yapılması gerektiğini ileri sürerek hükmün bozulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

C. Uyuşmazlık

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; somut olayda davacının vasiyetnamenin iptali istemi yanında, tenkis isteminin de bulunup bulunmadığı noktasında toplanmaktadır.

D. Gerekçe

1. İlgili Hukuk

Türk Medeni Kanunu'nun (4721 sayılı Kanun) 531 ilâ 571. maddeleri.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 24 ilâ 33. maddeleri.

2. Değerlendirme

1. Uyuşmazlığın çözümü vasiyetnamenin iptali ve tenkis davaları hakkında açıklama yapılmasında yarar vardır.

2. Vasiyet, bir kimsenin (gerçek kişi) bizzat yapacağı ölüme bağlı bir tasarruf olup, amacı bütün mamelekini veya muayyen bir malını gerçek veya tüzel bir şahsa mülkiyetinin devrinin yapılmasıdır. 4721 sayılı Kanun'un 557. maddesinde vasiyetnamenin iptali sebepleri sınırlı olarak sayılmış olup, bunlar; ehliyetsizlik, vasiyetnamenin yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama sonucunda yapılmış olması, tasarrufun içeriğinin bağlandığı koşullar veya yüklemelerin hukuka veya ahlâka aykırı olması ve son olarak da tasarrufun kanunda öngörülen şekillere uyulmadan yapılmış olması hâlleridir.

3. Türk Medeni Kanunu'nun 557. maddesinde sayılan sebeplerin bulunması hâlinde vasiyetnamenin iptali gerekir. Bu sebepler dışında kalan durumlara dayanılarak ölüme bağlı tasarrufun iptali istenilemez ancak saklı paylı mirasçılar, saklı paylarının ihlâli hâlinde tenkis talebinde bulunabilirler.

4. Tenkis kelime olarak; indirme, azaltma veya eksiltme anlamını gelmektedir. 4721 sayılı Kanun'un 560. maddesi hükmü uyarınca; saklı paylarının karşılığını alamayan mirasçılar, mirasbırakanın tasarruf edebileceği kısmı aşan tasarruflarının tenkisini dava edebilirler. Tenkis davası açılabilmesi için mirasbırakanın yapmış olduğu sağlar arası bağışlamaları veya ölüme bağlı tasarrufları ile, tasarruf oranını aşmış olması ve mirasçının saklı payının ihlâl edilmiş olması gerekir. Tenkis davası kural olarak saklı paylı mirasçılar, istisnaen de saklı paylı mirasçıların alacaklıları veya saklı paylı mirasçının iflası hâlinde iflas dairesi tarafından açılır (4721 sayılı Kanun md. 562). Dolayısıyla saklı payın ihlâl edilmesinin yaptırımının, tenkis davası olduğu şüphesizdir.

5. Tenkise tâbi tasarruflar yasada sınırlı şekilde sayılmıştır. Bunlar dışındaki tasarruflar tenkise tâbi olmayıp, mirasbırakanın tasarruf özgürlüğü sınırları içinde kalır. Tenkise tâbi tasarruflar, ölüme bağlı ve sağlararası olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Hakkında tenkis davası açılacak tasarruf, ister ölüme bağlı ister sağlararası tasarruf olsun; yapıldığı anda geçerli, bünyesinde aksaklık bulunmayan işlemlerdir. Tenkis, saklı pay tamamlanıncaya kadar, önce ölüme bağlı tasarruflardan; bu yetmezse, en yeni tarihlisinden en eskisine doğru geriye gidilmek üzere sağlararası kazandırmalardan yapılır (4721 sayılı Kanun md. 570/1). Kanun koyucu ölüme bağlı tasarrufun saklı payları ihlâl etmesi hâlinde ve sadece saklı paylar tamamlanıncaya kadar tenkis davası açılabileceğini düzenlemiştir. Buna karşılık tasarruf, sağlararası bir tasarruf ise öncelikle denkleştirmenin söz konusu olup olamayacağı incelenir.

6. Tenkis davasının amacı, saklı payın alınmasıdır. Tenkis davası ile ölüme bağlı tasarrufların iptali davasından farklı olarak, mirasbırakanın yaptığı hiçbir eksiklik ve sakatlığın bulunmadığı bir işlemin tamamen veya kısmen kaldırılması

istenmemektedir. Tenkis davası, sadece saklı payın alınabilmesine ilişkin bir yaptırımı içermektedir (Bilge Öztan, Miras Hukuku, Ankara-2020, s. 114).

7. Somut olayda, medeni yargılamaya hakim olan ilkelerin de açıklanması gerekmektedir. Belirtilmelidir ki; 6100 sayılı Kanun'da, mülga 1086 sayılı Kanun'dan farklı olarak medeni yargılamaya egemen olan ilkeler müstakil bir bölüm ve sistematik bir düzen içerisinde yer almıştır. Bu ilkeler esasen, kanun koyucunun medeni yargılama alanında benimsemiş olduğu eğilimin ve yapmış olduğu tercihlerin göstergesini oluşturmaktadır.

8. Medeni hukuk yargılamasına hakim olan ilkelerden ilki tasarruf ilkesidir (6100 sayılı Kanun md. 24). Özel hukukta egemen olan irade özerkliği ilkesinin, medeni usul hukuku alanındaki yansımasını bu ilke oluşturur. Tasarruf ilkesi uyarınca; yargılama sürecinin başlatılmasında, konusunun belirlenmesinde ve sona erdirilmesinde, taraf iradeleri egemendir. Medeni yargı alanında, mahkemenin bir hukuki uyumsuzluğu inceleyip karara bağlayabilmesinin ön şartı, o uyumsuzluğun taraflarca mahkeme önüne taşınmış bulunmasıdır. Diğer yandan; yargılama konusunu belirleme hakkı, davanın taraflarına ait olduğundan, davacı dava dilekçesinde mahkemece kendisine sağlanmasını istediği hukuki korumanın içeriğini açık bir şekilde ortaya koymalıdır.

9. Medeni hukuk yargılamasına hakim olan ilkelerden bir diğeri, tasarruf ilkesi ile organik bir ilişkisi de bulunan taleple bağıllık ilkesidir (Süha Tanrıver, Medeni Usul Hukuku, Ankara-2020, C. I, s. 366). Bu ilke uyarınca hâkim, tarafların talepleri ile bağılıdır. Kanunlarda gösterilen sınırlı sayıdaki istisnalar bir kenara bırakılacak olursa talepten fazlasına veya talepten başka bir şeye karar veremez. Fakat hâkimin duruma göre talep sonucundan daha azına karar vermesinin önünde engel yoktur (6100 sayılı Kanun md. 26). Taleple bağıllık ilkesi, medeni yargılama hukukunda bireylere ait menfaatlerin korunmasının esas olması ve tarafların eşitliği kuralının somut bir yansıma biçimidir. Anılan ilkenin uygulama alanı; kümülatif dava yığılmasının varlığı hâlinde, dava dilekçesinde ileri sürülen her bir talebin ayrı ayrı gözetilmesi gerekliliğini kapsar (Tanrıver, s. 420).

10. İddianın ve savunmanın dayanağını oluşturan maddi vakıalarla, ispat araçlarının taraflarca mahkeme önüne getirilmesini öngören yargılama hukuku ilkesine ise taraflarca getirilme ilkesi denir (6100 sayılı Kanun md. 25). Kanunda öngörülen istisnalar dışında, hâkim, iki taraftan birinin söylemediği şeyi veya vakıaları kendiliğinden dikkate alamaz ve onları hatırlatabilecek davranışlarda dahi bulunamayacağı gibi hâkim, kendiliğinden delil toplayamaz. Zira özel hukukta kamu yararı değil, birey yararının korunması esas alınmıştır.

11. Uyuşmazlığın çözümü için taraflarca getirilme ilkesiyle ilişkili bir kurum olan, hâkimin davayı aydınlatma ödevi üzerinde önemle durulmalıdır. 6100 sayılı Kanun'un "Hâkimin davayı aydınlatma ödevi" başlıklı 31. maddesi "Hâkim, uyuşmazlığın aydınlatılmasının zorunlu kıldığı durumlarda, maddi veya hukuki açıdan belirsiz yahut çelişkili gördüğü hususlar hakkında, taraflara açıklama yaptırabilir; soru sorabilir; delil gösterilmesini isteyebilir" hükmünü taşımaktadır. Söz konusu hükmün getirilmesindeki ana amaç ise, yargılama sırasında tarafların getirmiş oldukları davaya ilişkin malzemelerde bulunan eksikliğin, belirsizliğin veya çelişkinin doğru hükme ulaşmak amacıyla hâkim tarafından giderilmesidir.

12. Hâkimin, davayı aydınlatma ödevi kapsamında neler yapabileceğinin hüküm altına alındığı 6100 sayılı Kanun'un 31. maddesine göre, hâkimin ancak "uyuşmazlığın aydınlatılmasının zorunlu kıldığı durumlarda" taraflardan açıklama isteme, soru sorma ve delil göstermelerini isteme yetkisi vardır. Maddenin düzen-

leme gerekçesinde, hâkimin maddî anlamda davayı sevk yetkisinin düzenlendiği ifadesine yer verilmiştir. Mukayeseli hukuktaki gelişim sonucu, günümüzde, bununla hâkimin taraflara sorular sorma, işaret ve müzakere etme ödevi anlaşılmaktadır.

Yine gerekçede; hâkimin, olayın ve hukuki uyumsuzluğun olgusal ve hukuki boyutlarını gerekli olduğu ölçüde taraflarla birlikte ele alabileceği tarafların zamanında uyumsuzluğun çözümü için önemli vakıaların tamamı hakkında açıklama yapmalarını, özellikle ileri sürülen vakılardaki eksiklikleri tamamlamalarını, delilleri ikame etmelerini ve gerekli talepleri ileri sürmelerini sağlayabileceği açıklamalarına yer verilmiştir.

13. Hâkimin davayı aydınlatma ödevi, esas itibarıyla dava malzemesinin toplanması bağlamında işlerlik kazanan taraflarca getirilme ilkesinin yarattığı katılığı gidermek ve tarafların yargılama süreci içerisinde sahip oldukları hakları daha etkin bir biçimde kullanmalarını mümkün kılmak amacıyla öngörülmüştür. Davanın tüm boyutları ile aydınlatılmasını temin, hâkimin kullanıp kullanmamakta serbestiye sahip olduğu bir yetki olmayıp; aksine bu, hâkime bir ödev olarak yüklenmiştir. Bu husus, 6100 sayılı Kanun'un 31. maddesinin başlığında bilinçli olarak "ödev" ibaresine yer verilmesinden de açıkça anlaşılmaktadır (Tanrıver, s. 370). Şüphesiz ki, hâkimin davayı aydınlatma ödevinin çerçevesini, iddia ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağına ilişkin sınır belirler. Diğer bir ifadeyle hâkim; davayı aydınlatma ödevi kapsamında, iddia ve savunmanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağının sınırları içerisinde kalmak kaydıyla, davanın temelini oluşturan maddi vakıalarla talep sonuçlarındaki belirsizlik ve çelişkileri giderecek şekilde faaliyette bulunabilir.

14. Bu genel açıklamaların ışığında eldeki davaya gelince; davacılar vekilinin 16.02.2011 tarihli dava dilekçesi incelendiğinde öncelikli olarak vasiyetnamenin iptalinin talep edildiği anlaşılmaktadır. Ne var ki dilekçenin 3. bendinde; davacıların miras hukukundan kaynaklanan saklı paylarının müvekkillerine verilmediği belirtilmiş, 5. bentte ise vasiyetnamede belirtilen diğer menkul ve alacaklarla ilgili olarak mahfuz hisse araştırması yapılması talep edilmiş ve dava konusu vasiyetnamenin davacıların mirasçılık haklarını ihlâl edecek nitelikte düzenlendiği iddia edilmiştir. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe girdiğinden, dava tarihi itibarı ile dava dosyasında ön inceleme duruşması yapılmamıştır. Mahkemece 28.11.2013 tarihli duruşmada "davacılar vekiline saklı pay yönünden dava dilekçesindeki tenkis talebi ile ilgili beyanda bulunmak üzere 2 hafta süre verilmesine" ilişkin ara karar kurulmuş, bunun üzerine davacılar vekili 14.02.2014 tarihli dilekçesi ile davaya saklı pay yönünden devam edilmesini talep etmiştir. Yargılamanın devam ettiği 25.02.2014 tarihli duruşmada; dilekçeye karşı davalı vekili "Bizce dava terditli değildir. Tenkis talebi yoktur" şeklinde beyanda bulunmuş ve 03.03.2014 tarihli beyan dilekçesi ile de, davacının tenkis talebinin hak düşürücü süre ve zamanaşımı nedeniyle reddine karar verilmesini savunmuştur. Mahkemece 27.05.2014 tarihli duruşmada "Dava dilekçesinde tenkis talebine yönelik yeterli açıklamanın bulunduğu anlaşılmakla, murisin ölüm tarihi ile dava tarihi arasındaki süre gözetilerek davalı [...] vekilinin zamanaşımı itirazının reddine" karar verilmiş ve yargılamaya tenkis talebi yönünden devam edildiği anlaşılmıştır.

15. Doktrinde de isabetli şekilde belirtildiği üzere; hâkimin davayı aydınlatma ödevinin önemli bir unsuru da sürpriz karar yasağıdır (Yavuz Alangoya,

Dava Temeli, Hâkimin Dava Malzemesinin Toplanmasıdaki Rolü ve Bu Konudaki Gelişmeler Hakkında, Kazancı Hukuk, İşletme ve Maliye Bilimleri Dergisi, 2012, S.9, s. 302; Varol Karaaslan, Medeni Usul Hukukunda Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi, Ankara-2013, s. 115; Nedim Meriç, Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi, Prof. Dr. Bilge Umar'a Armağan, İzmir-2010, C. 1. S. 395). Sürpriz karar, yargılamanın adil ve hakkaniyete uygun şekilde yürütülmesi hâlinde tarafların ummadıkları veya öngöremedikleri bir kararla karşılaşmaları anlamına gelir. Hukuki sebep bakımından davayı aydınlatma ödevinin yerine getirilmesi, hâkimin altlama faaliyetine esas alacağı sebep konusunda, tarafların dikkatini çekmesiyle sınırlıdır (Tanrıver, s. 373). Bu bağlamda taraflarca ileri sürülen dava malzemeleri doğrultusunda; tarafların hukuki dinlenilme hakkının tüm boyutları ile gerçekleştirilmesi için hâkim, taraflardan açıklama yapmalarını istemek ve soru sormak suretiyle yargılamaya getirilmesine olanak verilmesi mümkündür.

16. Yukarıda yapılan açıklamalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde ve özellikle dava dilekçesinde saklı payların müvekkillerine verilmediğinden bahsedilerek mahfuz hisse araştırması yapılmasının talep edildiği gözetildiğinde; Mahkemece ana vakiya zımnen bağlı olan tenkis istemi yönünden hâkimin davayı aydınlatma ödevi kapsamında talebin açıklattırıldığı, davalı tarafın bu yöne ilişkin itirazları reddedilerek yargılamaya tenkis istemi yönünden devam edildiği, buna karşılık davanın reddine ilişkin 31.05.2017 tarihli gerekçeli kararda davacıların tenkis talebi yönünden olumlu olumsuz bir hüküm kurulmadığı, ne var ki karar gerekçesinde sonradan sunulan 14.02.2014 tarihli dilekçe tarihi dikkate alındığında hak düşürücü sürenin dolduğundan bahsedildiği, bu karara karşı davacılar vekili tarafından sunulan istinaf ve temyiz dilekçelerinde ısrarlı şekilde "tenkis talebi yönünden" bir karar verilmemesinin açıkça itiraz konusu yapıldığı hususlarının tamamı dikkate alındığında, dava dilekçesinde tenkis talebi yönünden yeterli açıklamanın bulunduğu, dolayısıyla hak düşürücü sürenin dolmadığı, böyle olunca Özel Daire bozma kararının yerinde olduğu sonucuna varılmıştır.

17. Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında davacıların dava dilekçesinde tenkis talebine ilişkin iddianın yer almadığı, saklı pay ihlâlinin vasiyetnamenin iptali sebebi olarak ileri sürüldüğü, böyle olunca İlk Derece Mahkemesince verilen direnme kararının isabetli olduğu ve onanması gerektiği görüşü ileri sürülmüş ise de bu görüş yukarıda açıklanan nedenlerle Kurul çoğunluğu tarafından kabul edilmemiştir.

18. O hâlde, Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulması gerekirken önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır.

VII. KARAR

Açıklanan sebeple;

Davacılar vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile direnme kararının Özel Daire bozma kararında açıklanan gerekçe ve nedenlerden dolayı 6100 sayılı Kanun'un 371. maddesi gereğince BOZULMASINA,

İstek hâlinde temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine,

Dosyanın 6100 sayılı Kanun'un 373 maddesinin 1. fıkrası uyarınca kararı veren Zonguldak 2. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmesine,

08.10.2025 tarihinde oy çokluğuyla kesin olarak karar verildi.

**YARGITAY
HUKUK GENEL KURULU**

Esas No. 2024/300
Karar No. 2025/571
Tarihi: 24.09.2025

İlgili Kanun/Madde
2004 s. İİK/45

- **ÖNCE REHNE MÜRACAAT ZORUNLULUĞU**
- **TARAF İRADESİ**
- **KAMU DÜZENİ**
- **USULİ MÜKTESEP HAK**
- **ALEYHE BOZMA YASAĞI**
- **TALEPLE BAĞLILIK İLKESİ**

ÖZETİ: *Elbette sağlanmak istenen hukuki korumanın kapsam ve amacına göre kamu düzenine ilişkin gerekçelerle aleyhe hüküm verme yasağı bertaraf edilebilecektir. Ne var ki medeni yargılama hukukunda devletin hukuki koruma sağlama yükümlülüğü çerçevesinde yargı organlarının sorumluluk taşıması için subjektif menfaatinin korunması yönünde bir taraf talebi/iradesinin varlığı asıldır. Bu yüzden karşı tarafın kanun yoluna başvurmadağı bir mahkeme kararıyla elde edilen hukuki konumun hukuk devleti ve hukuki güvenlik ilkesi gereğı aleyhe hüküm verme yasağı kapsamında korunmasıyla sağlanmak istenen kamu düzeni, maddi hukuka ilişkin bir emredici norm olan önce rehne başvuru zorunluluğu kuralıyla sağlanmak istenen ve borçlu yanında muhtemel diğer alacaklıları da gözetken kamu düzeni amacından üstündür.*

Taraflar arasındaki itirazın iptali davasından dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Kararın davacı vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine, Bölge Adliye Mahkemesince İlk Derece Mahkemesi kararı kaldırılarak davanın reddine karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davacı vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 11. Hukuk Dairesince yapılan inceleme sonunda bozulmuş, Bölge Adliye Mahkemesi tarafından Özel Daire bozma kararına karşı direnilmiştir.

Direnme kararı davacı vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten sonra Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan gündem ve dosyadaki belgeler incelenip gereğı düşünüldü:

I. DAVA

Davacı vekili; müvekkili ile dava dışı ... İnşaat Maden Petrol Üretim Nakliyat Hizmetleri Ltd. Şti. (... Ltd. Şti.) arasında imzalanan kredi sözleşmelerinde davalının müşterek borçlu-müteselsil kefil sıfatıyla yer aldığını, sözleşmeden doğan borçların ihtara rağmen ödenmemesi üzerinde davalı hakkında genel haciz yoluyla icra takibi başlatıldığını, davalının haksız şekilde takibe itiraz ettiğini ileri sürerek itirazın iptali ile 767.938,94 TL alacak hakkında başlatılan takibin devamına karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalı vekili; genel haciz yolu ile icra takibinin başlatılmasında davacının hukuki yararının bulunmadığını zira 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun (İİK) 45.

maddesi uyarınca rehinle temin edilmiş bir alacağın borçlusunun iflasa tâbi şahıslardan olsa bile alacaklının sadece rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapabileceğini, davacının aynı anda ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlattığı gözetildiğinde müvekkili hakkında genel haciz yoluyla icra takibi başlatılmasının hukuka aykırı olduğunu belirterek davanın reddini savunmuştur.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

Ankara 7. Asliye Ticaret Mahkemesinin 03.07.2019 tarihli ve 2018/483 Esas, 2019/510 Karar sayılı kararı ile; dava konusu kredi borcunun davalının kefil olduğu genel kredi sözleşmelerinden kaynaklandığı, davalı tarafça dava konusu alacağın aynı zamanda rehinle de temin edilmesi nedeniyle İİK'nın 45. maddesi uyarınca ilamsız icra takibi yapılamayacağı savunulmuş ise de 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 586. maddesi uyarınca rehnin paraya çevrilmesi yoluna gidilmeksizin kefil hakkında icra takibi yapılmasının mümkün olduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne, takibin toplam 755.856,11 TL üzerinden devamına karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacı vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur.

B. Gerekçe ve Sonuç

Bölge Adliye Mahkemesinin 30.12.2021 tarihli ve 2019/1882 Esas, 2021/1644 Karar sayılı kararı ile; İİK'nın 45. maddesi gereği rehinle temin edilmiş bir alacağın yalnız rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip edilebileceği ve ancak rehin tutarı borcu ödemeye yetmezse alacaklının kalan alacağını iflâs veya hacze konu edebileceği, somut olayda davalı takip dayanağı genel kredi sözleşmelerinde müteselsil kefil olarak yer almakla birlikte, aynı zamanda dava dışı asıl borçlu Ltd. Şti'nin davacı bankadan kullandığı/kullanacağı kredilerin teminatını teşkil etmek üzere 30.01.2017 tarihli 6992 yevmiye numaralı ipotek senedi ile maliki olduğu taşınmaz üzerine ipotek tesis ettirdiği, ipotek akit tablosunun incelenmesinde söz konusu ipoteğin davalının da davacı bankaya her türlü sözleşmeden doğan/doğacak borçlarının teminatını teşkil ettiğinin açıkça düzenlendiği, ipoteğin davalının davacı bankaya kefalet sözleşmesinden doğan/doğacak borçları bakımından da ipotek limiti olan 1.100.000,00 TL'ye kadar teminat sağladığının anlaşıldığı, takip konusu 767.938,64 TL nakit, 36.230,00 TL gayrinakdi borcun toplamı olan 804.168,40 TL'nin ipotek limitinin altında olması nedeniyle anılan 45. madde gereğince davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmediği gerekçesiyle davacı vekilinin istinaf başvurusunun kamu düzeni gözetilerek kabulüne, İlk Derece Mahkemesi kararının kaldırılmasına, yeniden hüküm kurulmak suretiyle davanın reddine karar verilmiştir.

V. BOZMA VE BOZMADAN SONRAKİ YARGILAMA SÜRECİ

A. Bozma Kararı

1. Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacı vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

2. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; "...Dava, dava dışı şirketin kullandığı kredilerin ödenmemesi üzerine müteselsil kefil aleyhine başlatılan icra takibine yapılan itirazın iptali istemine ilişkindir.

Aleyhe bozma yasağı ilkesi gereğince, taraflardan yalnız birinin temyizi halinde, Yargıtay, hükmü temyiz edenin aleyhine bozamaz. Aynı ilke istinaf kanun yolu için de geçerlidir. 6100 sayılı Kanun'un 355 inci maddesine göre ise istinaf

incelemesinin, kamu düzenine aykırılık teşkil eden hususlar haricinde, istinaf dilekçesinde belirtilen sebeplerle sınırlı olarak yapılması gerekmektedir.

Somut olayda, İlk Derece Mahkemesince, davanın kısmen kabulüne karar verilmiş, karara karşı davacı vekilince, yukarıda özetlenen gerekçelerle istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. Bölge Adliye Mahkemesince, yazılı gerekçeyle kamu düzeni gözetilerek İlk Derece Mahkemesi kararının kaldırılmasına, esas hakkında yeniden hüküm tesis edilmek suretiyle davanın reddine karar verilmiştir. Ancak Bölge Adliye Mahkemesinin esas hakkında yeniden verdiği karar, istinafa başvuran davacı bakımından İlk Derece Mahkemesi kararına nazaran aleyhedir. İlk Derece Mahkemesi hükmünü davacı istinaf etmiş, buna karşılık aleyhine hüküm verilen davalı istinaf etmemiştir.

2004 sayılı Kanun'un 45 inci maddesi emredici nitelikte ise de İlk Derece Mahkemesi kararının davalı, bir başka deyişle ipotek borçlusu tarafından istinaf edilmiş olması halinde istinaf incelemesi sırasında bu husus re'sen dikkate alınır. Somut olayda kararı hiç istinaf etmeyen davalı lehine, davacının aleyhine olacak şekilde İlk Derece Mahkemesi kararının kaldırılarak davanın reddine karar verilmiştir. Bu itibarla, Bölge Adliye Mahkemesince, aleyhe bozma yasağına aykırılık teşkil eder şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir...” gerekçesiyle karar bozulmuştur.

B. Bölge Adliye Mahkemesince Verilen Direnme Kararı

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile önceki gerekçe tekrar edilmek ve anılan hükmün kamu düzenine ilişkin olduğu belirtilmek suretiyle direnme kararı verilmiştir.

VI. TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

Direnme kararına karşı süresi içinde davacı vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

B. Temyiz Sebepleri

Davacı vekili; ipotegün müteselsil kefalet borcuna ilişkin bir güvence olarak değil, davalının bankaya karşı doğmuş ve doğacak borçlarına karşı tesis edildiğini, bu sebeple İİK'nın 45. maddesinin uygulanma koşulu oluşmadığı gibi anılan hükmün kamu düzenine ilişkin olmadığı, davalının aleyhine verilen kısmen kabul kararını istinaf etmemesinin yarattığı kesinleşmenin müvekkili lehine usuli kazanılmış hak yarattığını, usuli kazanılmış hakkın da kamu düzeninden olduğunu ve ihlâl edilemeyeceğini belirterek direnme kararının bozulmasını istemiştir.

C. Uyuşmazlık

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; genel haciz yoluyla takibe vaki itirazın iptali davasının kısmen kabulüne ilişkin kararın davalı borçlu tarafından istinaf edilmediği somut olayda İİK'nın 45. maddesinin kamu düzenine ilişkin emredici hüküm niteliği taşıdığından bahisle istinaf eden davacı alacaklı aleyhine resen uygulanmasının ve bu suretle kısmen kabul kararı kaldırılarak davanın reddine karar verilmesinin mümkün olup olmadığı noktasında toplanmaktadır.

D. Gerekçe

1. İlgili Hukuk

1. 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Anayasa) m.36

2. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 24, 25, 26. maddesi.

3. 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 45. maddesi.

2. Değerlendirme

1. Bölge Adliye Mahkemesi ve Özel Daire arasındaki uyuşmazlığın temeli, yargılamada aleyhine hükmün verilen tarafın kanun yoluna başvurmamak yönündeki tercihinin, taraflar arasındaki anlaşmazlığın kamu düzenine ilişkin bir hükme temas etmesi hâlinde karşı taraf ve bunun da ötesinde mahkeme için ne gibi sonuçlar doğuracağı meselesinde düğümlenmektedir.

2. Kanun yoluna başvuru anayasal bir hak olmakla birlikte bu yola başvurup başvurmamak tasarruf ilkesinin yargılamanın taraflarına verdiği yetkiden kaynaklandığından uyuşmazlığın çözümünde öncelikle yargılamaya hâkim olan tasarruf ilkesi üzerinde durulması gerekir;.

3. Medeni yargılama/usul hukukunun ilk amacı tarafların subjektif menfaatlerinin gerçekleştirilmesidir. Bu durum hem kendisine başvurulana devlet ve hem de devlete başvuran tarafa bazı yükümlülükleri yerine getirme külfetini de beraberinde getirir. Bu kapsamda devlet, sosyal bir hukuk devleti olmaya bağlı anayasal bir yükümlülük olarak etkin ve etkili bir hukukî koruma oluşturabilmek için yargılama içerisinde taraflar ve hâkimin yetkilerinin dağılımı ile yargılamanın yürütülmesiyle ilgili temel kuralları ortaya koyarak usulün temel amacı olan hukuki güvenlik, hukuki barış ve öngörülebilirliği sağlayabilecektir.

4. Bu kapsamda medeni usul hukukunun temel ilkelerinden olan ve HMK'nın "Yargılamaya Hâkim Olan İlkeler" başlıklı Birinci Kısım İkinci Bölümünde 24. maddede düzenlenen ilk ilke tasarruf ilkesi olup bu düzenleme "(1) Hâkim, iki taraftan birinin talebi olmaksızın, kendiliğinden bir davayı inceleyemez ve karara bağlayamaz.

(2) Kanunda açıkça belirtilmedikçe, hiç kimse kendi lehine olan davayı açmaya veya hakkını talep etmeye zorlanamaz.

(3) Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri dava konusu hakkında, dava açıldıktan sonra da tasarruf yetkisi devam eder." şeklindedir.

5. Anayasal koruma altında olan hak arama hürriyeti (Anayasa m.36) ve özel hukukta asıl olan irade özgürlüğü prensibinin yargılama hukuku sahasına yansımaları niteliği taşıyan tasarruf ilkesi, uyuşmazlığın doğumundan önce başlayıp uyuşmazlığın hukuki korunma talebiyle yargı önüne taşınması ve yargısal faaliyetin devamı sırasında sahip olduğu bir yetkidir. Taraflarca getirilme (HMK m.25) ve taleple bağlılık (HMK m.26) ilkeleriyle birlikte bir yargılamada taraf egemenliğinin kapsamını gösteren bu ilke, tarafların menfaat çekişmelerini ortaya koyması sebebiyle usulün maddi gerçeği bulma amacını gerçekleştirmesine de hizmet etmektedir.

6. Yeri gelmişken tasarruf ilkesi ile taraflarca getirilme ilkesinin farklı hukuki amaçlara/meselelere temas ettiği belirtilmelidir; tasarruf ilkesi taraf hâkimiyetini ifade ederken bu hâkimiyetin alanına vakıa sunumu, delillerin getirilmesi ve ispat faaliyeti girmez, bunlar üzerindeki taraf hâkimiyeti ve sorumluluğu taraflarca getirme ilkesi ile ifade edilir.

7. Bir başka anlatımla; tarafın maddi hakka ilişkin yargısal koruma sağlanmasını ve tanınmasını istemesi, bundan vazgeçmesi, bunun kapsamını belirlemesi, talep konusu üzerinde tasarrufta bulunması, verilen hükme karşı kanun yoluna başvurma gibi yargılamanın kapsamına ilişkin tasarrufları, vakıa ve delillerin yargılamaya getirilmesine ilişkin faaliyetlerinden farklıdır (Nedim Meriç, "Medeni Yargılama Hukukunda Tasarruf ve Taleple Bağlılık İlkesinin Kapsamı ve Bazı Güncel Kararların Değerlendirilmesi", S.D.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi MİHBİR Özel Sayısı, s.23-63, 29).

8. Tarafın hukuki bir meseleyle ilgili yargısal koruma sağlanmasını talep etmesi durumunda bu koruma yargı organları eliyle devlet tarafından sağlanır. Ancak bu noktada gözden kaçırılmaması gereken şey; medeni yargılama hukukunda devletin hukuki koruma sağlama yükümlülüğü çerçevesinde yargı organlarının sorumluluk taşıması için subjektif menfaatinin korunması yönünde bir taraf talebi/iradesinin varlığının asıl olduğudur. Bu ilke öğretide “Bir yerde davacı yoksa hâkim de yoktur” (ne procedat iudex ex officio) şeklinde ifade edilir.

9. Daha açık bir ifadeyle, kural olarak hukuki korunma talebi yoksa bir yargılama faaliyetinin başladığı söylenemeyeceği gibi bu kural, elbette kişinin çekişme konusu subjektif hakkını yargılamaya getirme konusunda zorlanamayacağını da içermektedir.

10. Bununla birlikte medeni usul hukukunda (davanın kendiliğinden açılmayacağı kuralının istisnası bulunmuyorsa da) davanın açılmasından sonra bazı hâllerde tasarruf ilkesine istisnalar getirildiği de belirtilmelidir. Nitekim doktrin ve uygulamada özellikle aile ve şahsın hukukuna ilişkin konularda tasarruf ilkesinin istisnalarına temas edilmekte; örneğin iki tarafın arzusuna tâbi olmayan ve kamu düzenini yakından ilgilendirmekle dava açıldıktan sonra tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri davalarda (velayet ve nesebe ilişkin davalar gibi) davayı kabul beyanı geçerlilik taşımayacağı ve davayı sona erdirmeyeceği kabul edilmektedir (Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü, 6. Baskı, C. IV, İstanbul 2001, s. 3675; Süha Tanrıver, "Mahkeme Huzurunda Yapılan Kabuller", AÜHFD, 1995/I, s. 221-232, 223; İlhan, E. Postacıoğlu, Medeni Usul Hukuku, İstanbul 1975, s. 480; Güray Erdönmez, Nur Bolayır, Pekcanıtez Usul-Medeni Usul Hukuku, 16. Baskı, C.II, , s.1218 vd.; Hukuk Genel Kurulunun 22.02.2012 tarihli, 2011/2-733 Esas, 2012/87 Karar sayılı kararı).

11. Tüm bu açıklamalara bakıldığında tasarruf ilkesinin davacı yönünden dava açma, davayı geri alma, davadan feragat etme şeklindeki görünümeleri yanında karşı taraf yani davalı yönünden de davayı kabul etme iradesi şeklinde tezahür edebilecek yetkileri bünyesinde barındırdığı gibi, davanın her iki tarafı için de söz konusu olabilecek sulh olma, kanun yoluna başvurma veya bu başvurudan feragat hâllerinin de dayanağını teşkil ettiği açıktır. Nitekim Özel Daire ve Bölge Adliye Mahkemesi arasındaki direnmeye konu somut uyuşmazlık da yargılamanın kanun yoluna başvurma aşamasına ilişkindir.

12. Doktrin ve uygulamada kabul edildiği üzere kanun yoluna başvuru, aslında yargılama makamlarının kararlarındaki hukuka aykırılığın giderilmesi için açılan bir dava hükmündedir. Bu durum Hukuk Genel Kurulunun 19.02.2014 tarihli, 2014/11-252 Esas, 2014/129 Karar sayılı kararında "temyiz davası" olarak ifade edilmiştir. Aynı kabul ceza yargılaması bakımından da geçerlidir ve "yasayolu davası" şeklinde isimlendirildiği görülmektedir (Nurullah Kunter, Feridun Yenisey, Ayşe Nuhoğlu, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. Bası, İstanbul 2006, s.1252).

13. Kanun yoluna başvuru, anayasal güvence altına alınan, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biri niteliği taşıyan hak arama özgürlüğünün bir parçasıdır.

14. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesinin (AYM) bir kararında da belirttiği üzere "dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlan-

mak da mümkün olmayacaktır" (Mohammed Aynosah Başvurusu, B. No: 2013/8896, 23.02.2016, § 33).

15. Bu sebeptir ki hukuk yargılamasında kişi, tıpkı dava açmakta olduğu gibi tarafı olduğu davada verilen hükmü kanun yoluna taşıyıp taşımamakta tümüyle serbesttir. Bu, tasarruf ilkesinin gereğidir.

16. Nitekim somut uyuşmazlıkta davalı borçlu, mahkemenin aleyhine tesis ettiği kısmen kabul kararına karşı herhangi bir itirazda bulunmamış, davacı tarafın itirazı üzerine dosyayı inceleyen istinaf mahkemesince kamu düzenine ilişkin maddi hukuktaki emredici bir hüküm gerekçe gösterilerek davanın reddine karar verilmesi Özel Dairece aleyhe hüküm verme yasağı kuralına aykırılık olarak değerlendirilmiştir.

17. Hâl böyle olunca gelinen aşamada istinaf incelemesinin kapsamına kısaca değinilmesi, sonrasında kamu düzeni kavramı ve aleyhe hüküm verme yasağı kuralının mahiyetiyle bu hukuki kurumların somut olaya ne şekilde etki edeceğinin ortaya konulması gerekir.

18. İlk derece mahkemelerince verilen hangi kararlara karşı istinafa başvurulabileceği hususu HMK'nın 341. maddesinde düzenlenmiş olup bu başvuruya ilişkin dilekçesinde taraf, başvuru sebepleri ve gerekçesini bildirmek zorundadır (HMK m.342/2-e). Başvuru üzerine bölge adliye mahkemesinde yapılacak inceleme kural olarak istinaf dilekçesinde belirtilen sebeplerle sınırlı yapılır. Ancak, bölge adliye mahkemesi kamu düzenine aykırılık gördüğü takdirde bunu resen gözetir (HMK m.355).

19. Kanun koyucu 355. maddede bölge adliye mahkemelerinin kendiliğinden gözetebileceği "kamu düzenine aykırılık" hâllerıyla ilgili sınırlayıcı herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Zaten kamu düzeni kavramı, hukuk literatüründe kesin bir tanıma sahip olmayan, kapsamı duruma ve bağlama göre değişebilen dinamik bir kavramdır.

20. Türk Hukuk Lûgatında kamu düzeni, toplumun temel yapısını ve bireylerin güvenlik, huzur ve sağlık içinde yaşamaları için kamusal yararları koruyan, devlerin güvenliğini, düzenini ve bireyler arasındaki ilişkilerde hukuku sağlamaya yarayan kurallar bütünüdür. Hukuk düzeni olarak tanımlanmıştır (Türk Hukuk Lûgatı, Türk Hukuk Kurumu, Ankara 2021, C.1, s. 636). En basit ifade ile kamu düzeni, toplumsal düzenin temelini oluşturan, toplumun ahlaki değerlerini, ekonomik yapısını, temel hak ve özgürlüklerini ve devletin anayasal ilkelerini koruyan normlar bütünüdür. İfade eder ve bu yönüyle yalnızca hukuki değil, aynı zamanda sosyal, siyasal ve kültürel boyutları olan çok katmanlı bir yapıdır.

21. Dolayısıyla kamu düzeni, kanun hükümlerinde somutlaşmaya çalışılsa da keskin hatlarla sınırları çizilecek şekilde tarif edilemeyen, temel nitelikleri nazara alınarak hâkimin somut olaydaki değerlendirmesine bağlı şekilde tezahür eden, sahip olduğu bu belirsizlik hâli içtihatlarla kabul edilen ilkeler çerçevesinde giderilmeye gayret edilen bir kavramdır.

22. Bu bağlamda yargısal kararlara bakıldığında; Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 10.02.2012 tarihli, 2010/1 Esas ve 2012/1 Karar sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında konu "Kamu düzeni kavramının müdahale alanı son derece geniş ve yoruma müsaittir. Türk kamu düzeninin ihlali gerektirecek hâller çoğunlukla emredici bir hükmün açıkça ihlali hâlinde düşünülecektir. Fakat her emredici hükmün ihlali hâlinde veya her emredici hükmü ihlâl eden bir yabancı kararın Türk kamu düzenine aykırı bulunduğunu söylemek olanaklı değildir. İç hukuktaki kamu düzeninin çerçevesi, Türk hukukunun temel değerlerine,

Türk genel adap ve ahlak anlayışına, Türk kanunlarının dayandığı temel adalet anlayışına, Türk kanunlarının dayandığı genel siyasete, Anayasada yer alan temel hak ve özgürlüklere, milletlerarası alanda geçerli ortak prensip ve özel hukuka ait iyi niyet prensibine dayanan kurallara, medeni toplulukların müştereken benimstedikleri ahlak ilkeleri ve adalet anlayışının ifadesi olan hukuk prensiplerine, toplumun medeniyet seviyesine, siyasi ve ekonomik rejimine, insan hak ve özgürlüklerine aykırılık şeklinde çizilebilir." şeklinde açıklanmıştır.

23. Anayasa Mahkemesinin de 1964 yılında vermiş olduğu bir kararında kamu düzeni için "Toplumun huzur ve sükûnunun sağlanmasını, Devleti ve Devlet teşkilâtının muhafazasını hedef tutan her şeyi ifade ettiği, başka bir deyimle cemiyetin her sahadaki düzeninin temelini teşkil eden kuralları kapsadığı sonucuna varılmaktadır." ifadesini kullanmak suretiyle kavram için genel bir çerçeve çizdiği görülmektedir (AYM, 28.01.1964 tarihli 1963/128 Esas, 1964/8 Karar sayılı kararı).

24. Direnmeye konu uyumsuzlukta istinaf mahkemesinin kamu düzeninden kaynaklanan emredici bir hüküm niteliği taşımakla borçlu tarafından karara karşı kanun yoluna başvurulup başvurulmadığının önemi olmaksızın, resen uygulanması gerektiği kabul edilen hüküm İİK'nın 45/1. maddesi olup geline aşamada bu maddede öngörülen kurala kısaca değinilmesinde fayda vardır.

25. İcra ve İflas Kanunu'nun 45/1. maddesi "Rehinle temin edilmiş bir alacağın borçlusu iflasa tabi şahıslardan olsa bile alacaklı yalnız rehinin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapabilir. Ancak rehinin tutarı borcu ödemeğe yetmezse alacaklı kalan alacağını iflas veya haciz yoluyla takip edebilir." şeklindedir ve "önce rehne müracaat zorunluluğu" olarak ifade edilir.

26. Söz konusu hükmün emredici nitelikte olduğu konusunda tereddüt olmamalıdır. Kamu düzenine ilişkin olup olmadığı ve bu bağlamda taraflarca ileri sürülmesi bile mahkemece kendiliğinden gözetilip gözetilemeyeceği hususu ise daha çok icra memurunun işleminin yasaya veya olaya uygun bulunmaması nedeniyle kaldırılması için icra mahkemesine başvurulması şeklindeki şikâyet yolu (İİK m.16) bağlamında tartışılmıştır.

27. Bu tartışmada; önce rehne müracaat zorunluluğunun iki amaca hizmet ettiği, söz konusu kuralın alacaklının rehne konu mal dışında borçlunun diğer malvarlığı unsurlarını haczetmesinin önüne geçerek borçlunun mal varlığının gereksiz yere azaltmasını engellemek suretiyle bir yandan borçluyu korurken diğer taraftan rehin alacaklısının hem rehne hem de borçlunun diğer malvarlığı unsurlarına müracaat etmesinin diğer alacaklıların aleyhine yaratacağı hâli bertaraf ederek bu kişileri de koruduğu ve bu sebeple kamu düzeniyle ilgili olduğu kabul edilmiş ve bu kurala aykırı şekilde yapılmış bir takibin varlığı hâlinde "süresiz şikâyet yoluna başvurulması" takibin iptalinin istenebileceği sonucuna varılmıştır (Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 20.01.2023 tarihli, 2021/2 Esas, 2023/1 Karar sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı (gerekçesi); Baki Kuru, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, Ankara 2013, s.985; Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan, Muhammet Özkes, İcra ve İflas Hukuku, Ankara, 2011, s.424; Adnan Deynekli, İcra ve İflas Hukukunda İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip, Ankara, 2013, s.68)

28. Nitekim somut olayda söz konusu hükmün emredici nitelikte ve kamu düzeninden olduğu konusunda Bölge Adliye Mahkemesi ve Özel Daire arasında uyumsuzluk bulunmamaktadır; Özel Daire, Kanun'un bu hükmünün aleyhe hüküm

verme yasağına aykırılık teşkil edecek şekilde uygulanamayacağını kabul etmek-
teyken, Bölge Adliye Mahkemesi aksi görüştedir.

29. Bu görüşün yerinde olup olmadığının belirlenebilmesi için aleyhe de-
ğiştirme/hüküm verme/bozma yasağı kavramları ortaya konulmalıdır.

30. Aleyhe bozma yasağı kavramı, henüz istinaf sistemi kabul edilmeden
önceki aşamada "bir hükmün davanın taraflarından yalnızca biri tarafından temyiz
edilmemesi hâlinde Yargıtayın temyiz edilen bu hükmü temyiz eden aleyhine bo-
zamaması" şeklinde tanımlanmıştır (Hukuk Genel Kurulunun 07.03.2012 tarihli,
2011/19-799 Esas, 2012/128 Karar sayılı kararı; Baki Kuru, "Hukuk Usulünde
Aleyhe Bozma Yasağı", AÜHF Dergisi 1973, Sayı 1, s. 135-144, 135,
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/0>, erişim tarihi 24.09.2025; Baki
Kuru, Nizasız Kaza, Ankara 1961, s. 215 vd).

31. Yürürlükteki kanun yolu sistemi nazara alındığında bu kavram; kanun
yolu incelemesini yapan mahkemenin başvuruya konu kararı kanun yoluna başvu-
ran tarafın daha aleyhine bozmaması, kaldıramaması veya değiştirememesi şeklin-
de daha geniş ifade edilebilir.

32. Bu kabul, hukuk yargılamasında taraflardan birinin ilk derece mahkeme-
sinin tesis ettiği karara karşı kanun yoluna başvurusu neticesinde yeniden tesis
edilen kararın, başvuru için tesis edilen ilk karardan daha ağır olmasını engelle-
yen, yargılamanın temel ilkelerinden olan "aleyhe değiştirme yasağı" (reformatio in
peius) kuralından kaynaklanır.

33. Aleyhe değiştirme yasağı temyiz aşamasında aleyhe bozma yasağı ola-
rak tezahür etmekteyse de, bölge adliye mahkemelerince verilen kararların bozma
kararı niteliğinde olmaması nedeniyle bu kavramın istinaf aşamasında aleyhe hü-
küm kurma yasağı olarak adlandırılması gerektiği açıktır. Bu sebeple yeri gelmiş-
ken somut olayda Özel Daire kararında aleyhe bozma yasağı ifadesinin kullanılmış
olmasının esasa etkisi olmayan bir maddi hata teşkil ettiği belirtilmelidir.

34. Kanun yoluna başvuru yönünden bu yasak, aleyhine çıkan kararı bir üst
mahkemeye taşıyan kişinin, bu başvuruya hukuki konumunu ilk karardan daha
lehe olacak hâle getirmek yönündeki meşru çabasını ve karşı tarafın kanun yoluna
başvurmaması durumunda salt kendi başvurusu ile durumunun ağırlaştırılmayacağı
yönünde oluşan haklı beklentisini sağlama/koruma amacına hizmet eder. Bu, hu-
kuki güvenlik ve hukuki öngörülebilirliğin temel unsurlarındandır. Dolayısıyla
aleyhe değiştirme yasağı kuralı adil yargılanma, demokratik devlet ve hukukun
üstünlüğü ilkelerinin zorunlu bir sonucudur.

35. Aleyhe bozma yasağının kabul edilmesinde etkili olan hususlardan bir
diğeri usuli kazanılmış hakların hukuk düzenince korunmasıdır.

36. Usuli kazanılmış hak; kanunlarda düzenlenmemekle birlikte davaların
uzamasını ve kararlara karşı genel güvenin sarsılmasını önlemek, hukuki alanda
istikrar sağlamak amacıyla Yargıtay içtihatları ile geliştirilmiş, öğretide kabul gör-
müş ve usul hukukunun vazgeçilmez, ana ilkelerinden biri hâline gelen, anlam
itibarıyla, bir davada, mahkemenin ya da tarafların yapmış olduğu bir usul işlemi
ile taraflardan biri lehine doğmuş ve kendisine uyulması zorunlu olan hakkı ifade
eden bir kavramdır. Nitekim Türk Hukuk Lûgatında da "kazanılmış hak" daha
önce yürürlükte olan hükümlere göre bir kişi yararına kazanılmış olan hak şeklinde
ifade edilmiştir (age, s. 676).

37. Bu kavramın hukuki niteliğine ilişkin olarak 09.05.1960 tarihli ve
1960/21 Esas, 1960/9 Karar sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında açıkla-
malarda bulunulmuş ve kavram, bozma kararına uyulmakla ortaya çıkan hukuki

sonuç kapsamında tartışılmıştır. Söz konusu kararda temyiz sonucu verilecek bozma kararının hakka ve usule uygun karar verilmesini sağlamaktan ibaret olan amacı ve muhakeme usulünün hakka varma ve hakkı bulma maksadıyla kabul edilmiş olması yanında hukuki alanda istikrar amacıyla kabul edilmiş bulunması bakımından usuli kazanılmış hak kurumunun usul hukukunun dayandığı ana esaslardan biri ve daha da önemlisi kamu düzeniyle ilgili olduğu kabul edilmiştir.

38. Diğer taraftan; aleyhe değiştirme/hüküm kurma yasağı ve usuli kazanılmış hakkın ihlâl edilmemesi asıl ise de kamu düzenine ilişkin hususlar hakkında bu yasağın uygulanması kural olarak mümkün değildir. Zira kamu düzenine ilişkin hususlar taraflarca ileri sürülmesi bile resen gözetilir. Ancak pek çok içtihatla kabul edilen bu durum, bilhassa kamu düzeni kavramıyla sağlanmak istenen korumanın mahiyet ve kapsamı ile somut olayda olduğu gibi kamu düzeninden sayılan birden fazla hususun bir arada olması durumunda, ezbere bir yaklaşım yerine, titizlikle değerlendirilmesi gereken bir özellik arz edebilecektir.

39. Konuyla ilgili hüküm ve kavramlara ilişkin bu açıklamalardan sonra uyuşmazlığın çözümlenebilmesi için somut olayda tezahür eden yargısal süreç ortaya konulmalıdır.

40. Somut olayda davacı banka, davalı hakkında 767.938,94 TL alacağın tahsili yönünde başlattığı genel haciz yoluyla takibe vaki itirazın iptaline karar verilmesini talep etmiş, davalı borçlu gerek ödeme emrine itiraz gerekse davaya cevabında takip konusu alacağın aynı zamanda ipotekle de teminat altına alındığını, bu sebeple alacaklının genel haciz yoluyla takip başlatmakta hukuki yararının olmadığını savunmuş, İlk Derece Mahkemesi takip konusu alacağın davalının kefalet sözleşmesi borcundan kaynaklandığını ve İİK'nın 45/1. maddesinin kefiller hakkında uygulanamayacağını, dolayısıyla davalı borçlu hakkında genel haciz yoluyla takip yapılmasında hukuka aykırılık olmadığını kabul etmiş ve davacının talep edebileceği alacağın 755.856,11 TL olduğunu tespit ederek bu miktar üzerinden davanın kısmen kabulüne karar vermiştir.

41. Bu karara karşı taraflardan yalnızca davacı tarafça istinaf yoluna başvurulmuş ve reddedilen kısım yönünden de kabul kararı verilmesi talep edilmiş, Bölge Adliye Mahkemesince önce rehne başvuru zorunluluğunun emredici nitelik taşıdığı ve resen gözetilmesi gerektiği gerekçesiyle kısmen kabul kararı kaldırılarak bu kez davanın reddi yönünde hüküm tesis edilmiş, Özel Dairece bu normun davalı tarafça istinaf yoluna başvurulmuş olsaydı açıkça dile getirilmese bile resen gözetilebileceği ancak borçlunun istinafi olmayan durumlarda aleyhe hüküm kurma yasağına aykırı şekilde uygulanmasının mümkün olmadığı kabul edilmiş, bozmaya karşı direnme kararında kamu düzenine ilişkin hususlarda bozma kararında belirtilenin aksine resen ve kanun yoluna başvuran aleyhine olacak şekilde karar verilmesinin mümkün olduğu gerekçesine dayanılmıştır.

42. Somut olayda gerçekleşen yargısal süreç yukarıda uyuşmazlık konusuyla ilgili yapılan tüm açıklamalar ışığında değerlendirildiğinde; direnmeye konu anlaşmazlıkta istinaf mahkemesinin İİK'nın 45/1. maddesiyle sağlanmak istenen kamu düzenini esas alıp usuli kazanılmış hakkın doğmayacağını kabul ederken temyiz mahkemesinin aleyhe değiştirme yasağıyla korunan usuli kazanılmış hakka ilişkin kamu düzeni amacını üstün tuttuğu anlaşılmaktadır. Maddi hukuka ilişkin bir emredici hüküm olan önce rehne başvuru zorunluluğu, alacaklı-borçlu ilişkisinde salt borçlunun menfaatini değil bundan öte, borçlunun diğer alacaklılarının da muhtemel menfaatlerini koruma amacını taşıması nedeniyle kamu düzeninden ka-

bul edilmektedir. Ancak yargı organları eliyle bu korumanın sağlanabilmesi için öncelikle medeni usul hukukuna temel olan tasarruf ilkesi gereği ilgisinin korunma talebi bulunmalıdır. Tarafların söz konusu emredici kuralın aksi yönde bir anlaşma yapmaları mümkün olmamakla hükümsüzdür. Şayet borçlu şikâyet yoluna başvurursa hükmün korumak istediği kamu düzeni gereği şikâyet süreye tâbi olmayacak, ödeme emrine itiraz eder ve duran takibin devamı için konu itirazın iptali davasıyla mahkeme önüne taşınırsa hâkim borçlu tarafından ileri sürülmemiş bile olsa kendiliğinden bu yasağı dikkate alabilecekse de borçlu, önce rehne başvuru zorunluluğuna aykırı şekilde başlatılmış takibe itiraz etmez yahut şikâyet yoluna başvurmazsa bu normun korumasından istifade edemeyecektir.

43. Tıpkı takibe itiraz edip etmeme konusunda borçlunun sahip olduğu serbesti gibi, anlaşmazlık vuku bulduğunda konunun mahkeme önüne taşınıp taşınmayacağı, yargılamaya devam edilip edilmeyeceği, kanun yollarına başvurulup vurulmayacağı konusunda taraflar tümüyle serbesttir. Dolayısıyla önce rehne başvuru zorunluluğu kuralının hem tarafları hem de mahkemeyi bağlayıcı niteliğine rağmen borçlu davayı kabul edebilir, alacaklı davasından feragat edebilir, taraflar sulh olabilir yahut verilen karara itiraz etmeyebilirler.

44. Bir davada aleyhine verilen kararı kanun yoluna taşımamayı tercih eden taraf yönünden bu durum, verilen hükümden memnuniyetini ifade ettiğinden, kanun yoluna başvuran taraf için daha azına karar verilemeyecek; diğer bir anlatımla, aleyhe değiştirme yasağı nedeniyle kendi başvurusu neticesinde tarafın hukuki durumu ağırlaştırılamayacaktır. Kamu düzeninden sayılan usul hukukuna ilişkin bu kural, hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak hukukun uygulanmasındaki belirsizlik veya ani değişim riskini ortadan kaldırmaya yönelik bir hukuki garanti, korumadır.

45. Elbette sağlanmak istenen hukuki korumanın kapsam ve amacına göre kamu düzenine ilişkin gerekçelerle aleyhe hüküm verme yasağı bertaraf edilebilecektir. Ne var ki medeni yargılama hukukunda devletin hukuki koruma sağlama yükümlülüğü çerçevesinde yargı organlarının sorumluluk taşıması için subjektif menfaatinin korunması yönünde bir taraf talebi/iradesinin varlığı asıldır. Bu yüzden karşı tarafın kanun yoluna başvurmadığı bir mahkeme kararıyla elde edilen hukuki konunun hukuk devleti ve hukuki güvenlik ilkesi gereği aleyhe hüküm verme yasağı kapsamında korunmasıyla sağlanmak istenen kamu düzeni, maddi hukuka ilişkin bir emredici norm olan önce rehne başvuru zorunluluğu kuralıyla sağlanmak istenen ve borçlu yanında muhtemel diğer alacaklıları da gözetken kamu düzeni amacından üstündür.

46. Hâl böyle olunca Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulması gerekirken direnme kararı verilmesi usul ve yasaya aykırıdır.

47. Bu nedenle direnme kararının bozulmasına karar vermek gerekmiştir.

VII. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

Davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile direnme kararının Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 371. maddesi gereğince BOZULMASINA,

İstek hâlinde temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine,

Dosyanın 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 373. maddesi uyarınca direnme kararını veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

24.09.2025 tarihinde oy birliğiyle kesin olarak karar verildi.

**YARGITAY
HUKUK GENEL KURULU**

Esas No. 2024/7
Karar No. 2025/498
Tarihi: 10.09.2025

İlgili Kanun/Madde
6100 s. HMK/188

- **ÖN İNCELEME**
- **MAHKEME İÇİ İKRAR**
- **KESİN DELİL**
- **KARŞI DAVA**

ÖZETİ: *Tarafların 18.08.2005 tarihli duruşmada yer alan beyanlarının mahkeme içi ikrar niteliğinde olduğu ve anlaşmalı boşanma davasında mal rejiminin tasfiyesini de gerçekleştirdikleri gözetilmeksizin, boşanma hükmü kesinleştikten dokuz yıl sonra açıldığı anlaşılan eldeki davada eşlerin kesin delil niteliğindeki beyanlarını yok sayarak, davaların esası hakkında hüküm kurulması gerektiği sonucuna varılması, 4721 sayılı Kanun'un 2. maddesinde düzenlenen "Dürüst Davranma" kuralına aykırı olup, hakkın kötüye kullanılması niteliğindedir*

Taraflar arasında karşılıklı görülen yasal mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak davalarından dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince her iki davanın reddine karar verilmiştir.

Kararın taraf vekillerince istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesince istinaf başvurularının ayrı ayrı esastan reddine verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararının, taraf vekillerince temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 2. Hukuk Dairesince yapılan inceleme sonunda bozulmuş, İlk Derece Mahkemesi tarafından Özel Daire bozma kararına karşı direnilmiştir.

Direnme kararı taraf vekillerince temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçelerinin kabulüne karar verildikten sonra temyiz incelemesi sırasında duruşmanın düzenlendiği 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 369. maddesinin direnme kararının temyizini kapsamadığı, direnmenin düzenlendiği aynı Kanun'un 373. maddesinde ise duruşmaya yer verilmediği gözetildiğinde direnme kararlarının temyiz incelemesinde duruşma yapılamayacağı kabul edilerek davalı-karşı davacı vekilinin duruşma talebinin reddine karar verilip Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan gündem ve dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde; tarafların 26.10.1989 tarihinde evlendiklerini, ortak bir çocuklarının bulunduğunu, geçimsizlik nedeniyle Bakırköy 1. Aile Mahkemesinin 18.08.2005 tarihli ve 2005/655 Esas, 2005/744 Karar sayılı kararı ile eşlerin anlaşmalı olarak boşanmalarına karar verildiğini, kararın 14.11.2005 tarihinde kesinleştiğini, evlilik birliği içerisinde ortak kazanımla edinilen malların davalı adına kaydedildiğini, ayrıca şirket hisseleri bulunduğunu, davalının müvekkiline mal rejiminden kaynaklanan alacak hakkını ödeyeceğine dair taahhüdünü bugüne kadar yerine getirmediğini ileri sürerek alacak miktarının tam ve kesin olarak belirlenememesi nedeniyle gayrimenkul hakkı bakımından şimdilik 150.000,00 TL, hisse devri yönünden de şimdilik 62.500,00 TL bedelin faiziyle birlikte davalıdan alınarak davacıya ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP VE KARŞI DAVA

Davalı-karşı davacı vekili cevap ve karşı dava dilekçesinde; tüm iddiaları inkârla, tarafların anlaşmalı olarak boşandıklarını, davacının duruşmada hazır bulunduğunu ve "kendisi için nafaka ve tazminat istemediğini, eşya ve talebinin ve paylaşacak bir mallarının bulunmadığını" beyan ettiğini, dolayısıyla taraflar arasında mal rejiminden kaynaklanan bir alacak davasının görülmesinin mümkün olmadığını, açılan davanın dürüst davranma ilkesine aykırı olduğunu, tüm bunlara rağmen davacının açmış olduğu dava karşısında müvekkilinin de evlilik birliği içerisinde edinilen ve davacı adına kayıtlı olan üç adet taşınmaz yönünden şimdilik 50.000,00 TL bedel talep ettiğini savunarak, yargılama neticesinde tespit edilecek alacağın faiziyle birlikte davacıdan alınarak müvekkiline ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin 05.05.2017 tarihli ve 2015/1042 Esas, 2017/404 Karar sayılı kararı ile; mevcut deliller ve özellikle Bakırköy 1. Aile Mahkemesinin 2005/655 Esas sayılı dosyası incelendiğinde tarafların anlaşmalı olarak boşanmalarına karar verildiği, kararın 14.11.2005 tarihinde kesinleştiği, 18.08.2005 tarihli duruşmada tarafların her ikisinin de açıkça "paylaşılabilecek bir malları ve eşya talepleri olmadığını" beyan ettikleri ve tutanağı imzaladıkları, Hukuk Genel Kurulunun 27.11.2013 tarihli ve 2013/8-185 Esas, 2013/1601 Karar sayılı içtihadı dikkate alındığında tarafların aralarındaki mal rejimini tasfiye ettiklerinin kabulü gerektiği gerekçesiyle her iki davanın da reddine karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde taraf vekillerince istinaf başvurusunda bulunulmuştur.

B. Gerekçe ve Sonuç

Bölge Adliye Mahkemesinin 11.03.2019 tarihli ve 2017/2807 Esas, 2019/403 Karar sayılı kararı ile; tarafların anlaşmalı boşandıkları ve duruşmada açıkça "paylaşılabilecek bir malları olmadığı" ifadesi ile mal rejimini tasfiye ettikleri anlaşıldığından davaların reddine karar verilmesinin usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle istinaf başvurularının esastan reddine karar verilmiştir.

VI. BOZMA VE BOZMADAN SONRAKİ YARGILAMA SÜRECİ

A. Bozma Kararı

1. Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde taraf vekillerince temyiz isteminde bulunulmuştur.

2. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin ilâm başlığında tarih ve sayısı belirtilen kararı ile "...Somut olayda, mahkemece tarafların anlaşmalı boşanma davasının duruşmasındaki beyanlarına göre, mal rejimini tasfiye ettiklerinin kabulü gerektiği gerekçesiyle dava ve karşı davanın reddine karar verilmiş ise de, dosya kapsamındaki bilgi ve belgelere göre karar hatalı olmuştur. Şöyle ki; tarafların boşanma dava dosyasına sundukları boşanma protokolünde mal rejimin tasfiyesine yönelik bir düzenleme olmadığı gibi, gerekçe ve hükümde de mal rejiminin tasfiyesine yönelik bir hüküm yoktur. Diğer yandan, feragatin somutlaştırılmış bir hak ile ilgili kayıtsız ve şartsız, herhangi bir kuşkuyla yer vermeyecek biçimde açık olması gerekir. Bu durumda, 18.08.2005 tarihli duruşmada davacı kadının "Paylaşılabilecek bir malımız ve eşya talebim yoktur", davalı erkeğin ise "Paylaşılması gerekli bir malımız ve eşya talebim yoktur" şeklindeki anlatımlarının mal rejiminin tasfiyesi yönünden feragat olarak kabul edilmesi de mümkün değildir. O halde, mahkemece iddia ve

savunma doğrultusunda taraf delilleri toplanarak sonuca göre asıl ve karşı davanın esasıyla ilgili bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olmuş, bozmayı gerektirmiştir..."

gereğesiyle karar bozulmuştur.

B. İlk Derece Mahkemesince Verilen Direnme Kararı

İlk Derece Mahkemesinin ilâm başlığında tarih ve sayısı belirtilen kararı ile önceki kararda yer alan gerekçe tekrar edilmek suretiyle direnme kararı verilmiştir.

VI. TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

Direnme kararına karşı süresi içinde taraf vekillerince temyiz isteminde bulunulmuştur.

B. Temyiz Sebepleri

1. Davacı-karşı davalı vekili temyiz dilekçesinde; asıl davanın reddine karar verilmesinin hatalı olduğunu ileri sürerek hükmün bozulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

2. Davalı-karşı davacı vekili temyiz dilekçesinde; karşı davanın reddine karar verilmesinin hatalı olduğunu ileri sürerek hükmün bozulmasına karar verilmesini talep etmiştir.

C. Uyuşmazlık

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; tarafların 4721 sayılı Kanun'un 166/3. maddesi uyarınca anlaşmalı olarak boşanmalarına karar verildiği anlaşılan eldeki davada; eşlerin 18.08.2005 tarihli duruşmada yer alan ve birbiri ile uyumlu "paylaşacak bir malımız ve eşya talebimiz yoktur" şeklindeki beyan ve ifadelerinden, mal rejiminden kaynaklanan alacaklarına ilişkin tasfiyeyi gerçekleştirmiş oldukları sonucuna varılıp varılamayacağı noktasında toplanmaktadır.

D. Gerekçe

1. İlgili Hukuk

Türk Medeni Kanunu'nun (4721 sayılı Kanun) 202 ilâ 241. maddeleri.

2. Değerlendirme

1. Uyuşmazlığın çözümü bakımından ilgili kanun maddelerinin incelenmesinde yarar görülmektedir.

2. Mal rejimi; eşlerin tabî oldukları rejim süresince edindikleri mallar üzerindeki hakları, birbirlerine ve üçüncü kişilere karşı sorumlulukları ile rejim sona erdiğinde bu malların paylaşılması yönündeki kurallar bütünü ifade etmektedir. 4721 sayılı Kanun hükümleri uyarınca mal rejimleri, yasal ve seçimlik olarak iki gruba ayrılmıştır. Kanun'un 202/1. maddesinde; eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanması asıldır, denilmek suretiyle Türk Hukukunda yasal mal rejimi, edinilmiş mallara katılma rejimi olarak benimsenmiştir.

3. Yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimine yönelik düzenlemeler 4721 sayılı Kanun'un 218 ilâ 241. maddeleri arasında yer almaktadır. Edinilmiş mallara katılma rejimi, edinilmiş mallar (TMK md. 219) ile eşlerden her birinin kişisel mallarını (TMK md. 220-221) kapsar.

4. Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi için tasfiyeye konu malın hangi grupta yer aldığının belirlenmesi zorunludur. Zira mal varlığının yer aldığı grup, bu mal varlığının tasfiyeye girip girmeyeceği veya tasfiyeye girmesi hâlinde ne şekilde tasfiye edileceği açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki; edinilmiş mallara katılma rejiminde kural, mal gruplarının değişmezli-

ğidir. 4721 sayılı Kanun'un 221. maddesinin 1 ve 2. fıkraları ile açıklanan istisnalar dışında, eşler; mal gruplarını değiştiremezler, aksine ilişkin sözleşmeler geçersizdir. Bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal olarak kabul edilir (TMK md. 222/3).

5. Edinilmiş mallara katılma rejiminde tasfiye davasının görülebilmesi için eşler arasındaki mal rejiminin sona ermiş olması gerekir. 4721 sayılı Kanun'un 225. maddesi ile "Mal rejimi, eşlerden birinin ölümü veya başka bir mal rejiminin kabulüyle sona erer. Mahkemece evliliğin iptal veya boşanma sebebiyle sona erdirilmesine veya mal ayrılığının geçilmesine karar verilmesi hâllerinde, mal rejimi dava tarihinden geçerli olmak üzere sona erer" hükmü düzenleme altına alınmıştır.

6. Edinilmiş mallara katılma rejiminin sona ermesiyle birlikte eşler veya mirasçılar tarafından açılacak davalar; değer artış payı alacağı (TMK md. 227) davası ve artık değere katılma alacağı (TMK md. 231) davalarıdır. Bu iki alacak türünün özellikleri, koşulları ve hesaplama yöntemleri arasında farklılıklar bulunmakla birlikte, tasfiye davalarına özgü usul ve esasa yönelik genel ilkelerin tamamı her iki dava türü için de geçerlidir.

7. Eldeki davada olduğu gibi mal rejiminin tasfiyesinde evlilik birliğinin anlaşmalı boşanma neticesinde sona ermesi hâli özellik arz eden durumlardan biridir. Öyle ise uyusmazlığın çözümü için "anlaşmalı boşanma" kavramının da açıklanması gerekmektedir.

8. Bilindiği üzere 4721 sayılı Kanun'un 166/3. maddesinde eşlerin anlaşmalı olarak boşanmalarına ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Buna göre evlilik en az bir yıl sürmüş ise, eşlerin birlikte başvurusu ya da bir eşin diğerinin davasını kabul etmesi hâlinde evlilik birliği temelinden sarsılmış sayılır. Bu hâlde boşanma kararı verilebilmesi için, hâkimin tarafları bizzat dinleyerek iradelerinin serbestçe açıklandığına kanaat getirmesi ve boşanmanın malî sonuçları ile çocukların durumu hususunda taraflarca kabul edilecek düzenlemeyi uygun bulması şarttır. Hâkim, tarafların ve çocukların menfaatlerini göz önünde tutarak bu anlaşmada gerekli gördüğü değişiklikleri yapabilir. Bu değişikliklerin taraflarca da kabulü hâlinde boşanmaya hükmolunur. Bu hâlde tarafların ikrarlarının, hâkimi bağlamayacağı hükmü uygulanmaz.

9. Maddede değinildiği üzere anlaşmalı boşanmanın sağlanması için boşanmanın fer'î niteliğindeki taleplerde taraflar arasında uzlaşma gerçekleşmelidir. Bu talepler kanun koyucu tarafından "boşanmanın mali sonuçları ile çocukların durumu" olarak ifade edilmiştir. Maddede geçen "boşanmanın mali sonuçları" kavramı mal rejiminin tasfiyesini kapsamaz. Boşanmanın malî sonuçları ile anlaşılması gereken Kanun'un 174. maddesinde düzenlenen boşanma nedeniyle maddi-manevi tazminat, 175. maddesinde düzenlenen yoksulluk nafakası ile 182. maddesinde düzenlenen iştirak nafakasıdır. Bununla birlikte, boşanma davasında tarafların mal rejiminin tasfiyesi hakkında anlaşma yapmasını engelleyen yasal bir düzenleme bulunmamaktadır.

10. Mal rejiminin tasfiyesi boşanmanın fer'îsi niteliğinde olmayıp; eşler, tasfiyeyi anlaşmalı boşanma ile birlikte yapabilecekleri gibi bu yöndeki haklarını zaman aşımı süresi içerisinde daha sonra da kullanmak isteyebilirler. Bu konuda anlaşma sağlanamaması anlaşmalı boşanma davasının reddi sonucunu doğurmaz ve anlaşmalı boşanmaya bir etkisi olamaz. Anlaşmada ayrıca yer verilmemişse, tarafların sırf anlaşmalı olarak boşanmış olmaları aralarındaki mal rejimini de tasfiye ettikleri anlamında kabul edilemez.

11. Diğer yandan; eşler, anlaşmalı boşanmada mal rejiminin tasfiyesine karar verdikleri takdirde bu durum doğmamış bir hakkın kullanımı anlamına da gelmez. Zira boşanma ile sona eren evlilikler yönünden mal rejiminin tasfiyesi davasının görülebilirlik koşulu olarak boşanmanın gerçekleşmesi aranmakta ise de eşler arasındaki mal rejiminin sona erdiği tarih, kabulle sonuçlanan boşanma davasının dava tarihi olup (TMK md. 225/2), mal rejiminin tasfiyesinden kaynaklanan alacak hakkı dava tarihi itibarıyla doğmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, mal rejiminden kaynaklı hakkın dava yolu ile kullanılabilmesi, diğer bir ifadeyle mal rejiminin tasfiyesine karar verilebilmesi için eşlerin boşanmalarına ilişkin kararın kesinleşmesi gerektiğidir. Anlaşmalı boşanmada ise eşler boşanma davası açmakla doğmuş hakları olan mal rejiminin tasfiyesine yönelik tasarrufta bulunabilirler.

12. Zorunlu olmamakla birlikte; eşler, anlaşmalı boşanma davasında mal rejiminin tasfiyesi konusunda da anlaşma yapabilirler. Anlaşma, mal rejiminin tasfiyesinde içermekte ise ayrı bir geçerlilik şartı aranmaz. Anlaşmalı boşanmada, taraflar edindikleri mal varlığını paylaşarak veya tasfiyeye yönelik haklarından feragat ederek mal rejiminin tasfiyesini gerçekleştirebilirler. Usulüne uygun şekilde yapılan anlaşma ile boşanma davası neticelenmiş ve karar kesinleşmiş ise tarafların tekrar mal rejimi tasfiyesi talep etmeleri mümkün olmaz. Anlaşmalı boşanmanın tasfiyeyi kapsadığı kabul edilen durumlarda; boşanmadan sonra taraflardan herhangi birinin tekrar tasfiye talebinde bulunması, 4721 sayılı Kanun'un 2. maddesinde düzenlenen "dürüst davranma" kuralına aykırılık teşkil etmekte ve hakkın kötüye kullanılması anlamına gelmektedir.

13. Önemle belirtmek gerekir ki; boşanma davasında mal rejiminin tasfiyesi hususunda da anlaşma yapılmak isteniyorsa, bu hususun hiçbir duraksamaya yer vermeyecek açıklıkta olması çok önemlidir. Anlaşma metninde, soyut, muğlak, her anlama gelebilen, farklı şekilde yorumlanmaya açık, müphem kelime ve cümleler kullanılmamalıdır.

14. Bu genel açıklamalardan sonra somut olaya gelindiğinde; tarafların Barışkırköy 1. Aile Mahkemesinin 18.08.2005 tarihli ve 2005/655 Esas, 2005/744 Karar sayılı kararı ile 4721 sayılı Kanun'un 166/3. maddesi uyarınca anlaşmalı olarak boşanmalarına karar verildiği, 18.08.2005 tarihli duruşmada hazır bulunan eşlerin her ikisinin de "paylaşacak bir malımız ve eşya talebimiz yoktur" şeklinde beyanda bulundukları, boşanma kararının 14.11.2005 tarihinde kesinleştiği anlaşılmaktadır. Özellikle anlaşmalı boşanmaya dayanak 18.08.2005 havale tarihli protokolün incelenmesinde ise; yasal mal rejiminin tasfiyesine yönelik bir hükme yer verilmediği gibi boşanma kararının hüküm fıkrasında da eşler arasında geçerli edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesine ilişkin bir karar verilmediği anlaşılmaktadır. Böyle olunca eşlerin, salt anlaşmalı boşanma dava duruşmasında yer alan beyanlarından hareketle; rejim süresince edindikleri mal varlıklarını paylaşarak veya tasfiyeye yönelik haklarından feragat iradesi göstermek suretiyle mal rejiminin tasfiyesini gerçekleştirdikleri sonucuna varmak mümkün değildir.

15. Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında; eşlerin anlaşmalı boşanma dava duruşmasında paylaşacak bir malımız yoktur şeklinde beyanda bulundukları, beyanda yer alan "mal" tabirinden mal rejiminin tasfiyesini kapsadığı sonuca ulaşılması gerektiği zira 4721 sayılı Kanun'un "eşler arasındaki mal rejimi" başlığı altında düzenlenen bölüm ve ayrımların altında yer alan bir çok kanun maddelerinde "mal veya malvarlığı" tabirinin kullanıldığı, dolayısıyla boşanma

davalarında yer alan "mal" tabirinden boşanmanın eki niteliğinde nafaka ve tazminatların değil yasal mal rejiminden kaynaklanan alacak haklarının anlaşılması gerektiği, özellikle eldeki tasfiyeye ilişkin davanın boşanma davasının kesinleşmesinden dokuz yıl sonra açıldığı da dikkate alındığında direnme kararının usul ve yasaya uygun olduğu ve onanması gerektiği görüşü ileri sürülmüş ise de; bu görüş, yukarıda açıklanan nedenlerle Kurul çoğunluğunca benimsenmemiştir.

16. O hâlde, Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulması gerekirken önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır.

VII. KARAR

Açıklanan sebeple;

Taraf vekillerinin temyiz itirazlarının kabulü ile direnme kararının Özel Daire bozma kararında açıklanan gerekçe ve nedenlerden dolayı 6100 sayılı Kanun'un 371. maddesi gereğince BOZULMASINA,

İstek hâlinde temyiz peşin harcının yatıranlara geri verilmesine,

Dosyanın 6100 sayılı Kanun'un 373 maddesinin 1. fıkrası uyarınca kararı veren Küçükçekmece 2. Aile Mahkemesine gönderilmesine,

10.09.2025 tarihinde oy çokluğuyla kesin olarak karar verildi.

KARŞI OY

1. İlk Derece Mahkemesi ile Özel Daire arasındaki temel uyumsuzluk; tarafların 4721 sayılı Kanun'un 166/3. maddesi uyarınca anlaşmalı olarak boşanmalarına karar verildiği anlaşılan eldeki davada; eşlerin anlaşmalı boşanma davasının oturumunda "paylaşacak bir malımız ve eşya talebimiz yoktur" şeklindeki beyanlarına rağmen, boşanmadan sonra tekrar tasfiye talebinde bulunup bulamayacakları noktasında toplanmaktadır.

2. Taraflar 26.10.1989 tarihinde evlenmiş, 09.08.2005 tarihinde açılan boşanma davasının anlaşmalı şekilde 4721 sayılı Kanun'un 166/3. maddesine göre kabulüne ilişkin hükmün 14.11.2005 tarihinde kesinleşmesiyle boşanmışlardır. Eşler arasında başka mal rejimi seçilmediğinden 01.01.2002 tarihine kadar mal ayrılığı (743 sayılı TKM md. 170), bu tarihten mal rejiminin sona erdiği boşanma davasının açıldığı tarihe kadar yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi geçerlidir (4721 sayılı TMK md. 202).

3. Bilindiği üzere mal rejiminin tasfiyesi boşanmanın fer'isi niteliğinde olmayıp; eşler, tasfiyeyi anlaşmalı boşanma ile birlikte yapabilecekleri gibi bu yöndeki haklarını zamanaşımı süresi içerisinde daha sonra da kullanmak isteyebilirler.

4. Bunun yanında taraflar, anlaşmalı boşanma davasında mal rejiminin tasfiyesi konusunda anlaşma da yapabilirler. Anlaşma, mal rejiminin tasfiyesini de içermekte ise ayrı bir geçerlilik şartı aranmaz. Anlaşmalı boşanmada, taraflar edindikleri mal varlığını paylaşarak veya tasfiyeye yönelik haklarından feragat ederek mal rejiminin tasfiyesini gerçekleştirebilirler. Usulüne uygun şekilde yapılan anlaşma ile boşanma davası neticelenmiş ve karar kesinleşmiş ise tarafların tekrar mal rejimi tasfiyesi talep etmeleri mümkün olmaz. Anlaşmalı boşanmanın tasfiyeyi kapsadığı kabul edilen durumlarda; boşanmadan sonra taraflardan herhangi birinin tekrar tasfiye talebinde bulunması, 4721 sayılı Kanun'un 2. maddesinde düzenlenen "dürüst davranma" kuralına aykırılık teşkil etmekte ve hakkın kötüye kullanılması anlamına gelmektedir.

4. Somut olayda; İlk Derece ve Bölge Adliye Mahkemelerince anlaşmalı boşanma davasında yer alan "paylaşacak bir malımız ve eşya talebimiz yoktur" şeklindeki beyanın mal rejiminin tasfiyesini kapsadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verildiği, buna karşılık Özel Dairece yapılan yargılamada anılan beyanın

tasfiyeyi kapsamadığı gerekçesiyle hükmü bozmuştur. Özel Dairenin bozma kararı çoğunluk tarafından benimsenmiştir.

5. Çoğunluk görüşüne aşağıda açıklanan nedenlerle katılmamıştır.

6. Öncelikle belirtmek gerekir ki; mahkeme içi ikrar, başka bir davada da geçerli olup, kesin delil teşkil eder (Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü, İstanbul 2001, C.2, s.2045). Tarafların boşanmalarına ilişkin yargılamanın yapıldığı, Bakırköy 1. Aile Mahkemesinin 2005/655 Esas sayılı dosyasındaki 18.08.2005 tarihli duruşmada yer alan "paylaşacak bir malımız ve eşya talebimiz yoktur" şeklindeki beyanları mahkeme içi ikrar niteliğinde olup; eldeki davada kesin delil teşkil ettiği hususu her türlü kuşku ve duraksamadan uzaktır.

7. Çözümeye kavuşturulması gereken bir diğer husus da; boşanma davalarında, tarafların tutanağa geçirilen imzalı beyanlarında sözünü ettikleri "mal ve eşya" sözcüklerinden, mal rejiminin tasfiyesine konu edilebilecek mal varlıklarının anlaşılıp anlaşılamayacağıdır.

8. Türk Medeni Kanunu'nun ikinci kitabının birinci kısmının dördüncü bölümünün başlığı "Eşler Arasındaki Mal Rejimi" olarak düzenleme altına alınmıştır. Aynı bölümün ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci ayırımları ise sırasıyla "Edinilmiş Mallara Katılma, Mal Ayrılığı, Paylaşmalı Mal Ayrılığı ve Mal Ortaklığı" başlıklarını taşımaktadır. Söz konusu bölüm ve ayırımların altında yer alan birçok kanun maddelerinde de "mal" veya "malvarlığı" tabiri kullanılmıştır. Nitekim 219. maddede "Edinilmiş Mallar", 220. maddede "Kişisel Mallar" ve 222/2. maddede "Paylı Mülkiyete Konu Mallar" hakkında düzenlemeler yer almaktadır.

9. Aynı Kanun'un "Eşya Hukuku" adını taşıyan dördüncü kitabının ikinci bölümü "Taşınmaz Mülkiyeti" üçüncü bölümü ise "Taşınır Mülkiyeti" başlıkları ile düzenlenmiştir. Diğer yandan Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki birçok düzenlemelerden de; mal ve eşya tabirleri ile "taşınır ve taşınmaz" varlıkların ifade edilmesi amaçlanmıştır.

10. Dolayısıyla tüm bu anlatılan kanunlar, bölüm başlıkları ve kanun maddeleri bir bütün olarak ele alıp değerlendirildiğinde, boşanma davalarındaki "mal veya eşya" tabirinden, eşlerin sahip oldukları ve mal rejiminin tasfiyesi davalarında konu edilebilecek, ekonomik değeri bulunan taşınır-taşınmaz varlıkların tamamının anlaşılması gerekmektedir.

11. Hâl böyle olunca tarafların 18.08.2005 tarihli duruşmada yer alan beyanlarının mahkeme içi ikrar niteliğinde olduğu ve anlaşmalı boşanma davasında mal rejiminin tasfiyesini de gerçekleştirdikleri gözetilmeksizin, boşanma hükmü kesinleştikten dokuz yıl sonra açıldığı anlaşılan eldeki davada eşlerin kesin delil niteliğindeki beyanlarını yok sayarak, davaların esası hakkında hüküm kurulması gerektiği sonucuna varılması, 4721 sayılı Kanun'un 2. maddesinde düzenlenen "Dürüst Davranma" kuralına aykırı olup, hakkın kötüye kullanılması niteliğindedir.

12. Açıklanan nedenlerle direnme kararının onanması gerektiği görüşünde olduğumdan Sayın Çoğunluğun aksi yöndeki görüşüne katılamıyorum.

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

Esas No. 2024/760
Karar No. 2025/637
Tarihi: 15.10.2025

İlgili Kanun/Madde
6100 s. HMK/33

- **İSTİNAF**
- **YENİ HÜKÜM NİTELİĞİNDE KARAR**
- **TANIK DİNLENİLMESİ**
- **DELİLLERİN TOPLANMASI**

ÖZETİ: *Mahkemece dinlenen tanıklara karşı davalı tarafından yargılamanın hiç bir aşamasında itiraz edilmediği gibi, yapılan usuli hata istinaf dilekçesinde açıkça belirtilmemiş, usul hukukuna dayanan istinaf sebebinin karara ne şekilde etki ettiği açıklanmamıştır. Böyle olunca tarafların ileri sürmüş olduğu usule ilişkin nispi istinaf sebepleri ile bağlı olan Bölge Adliye Mahkemesince, belirtilen husus gözetilmeksizin verilen direnme kararı, usul ve yasaya aykırı olup bozulması gerekmiştir.*

Taraflar arasındaki boşanma davasından dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince davanın kabulüne karar verilmiştir.

Kararın davalı vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesince istinaf başvurusunun kabulüne, İlk Derece Mahkemesi kararı kaldırılmak suretiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararının, davacı vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 2. Hukuk Dairesince yapılan inceleme sonunda bozulmuş, Bölge Adliye Mahkemesi tarafından Özel Daire bozma kararına karşı direnilmiştir.

Direnme kararı davacı vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten sonra Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan gündem ve dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacı kadın dava dilekçesinde; davalı ile 1999 yılında evlendiklerini, iki çocuklarının dünyaya geldiğini, eşinin alkol ve kumar alışkanlığı olduğunu, eve bakmadığını, birlik görevlerini yerine getirmedeğini, sadakat yükümlülüğünü ihlâl ettiğini, davalının AIDS hastası olması nedeniyle müşterek konut içinde odaları, eşyaları ve yemek masalarını ayırdıklarını, davalı ile aynı evde yaşamının kendisi ve ortak çocukların sağlığı yönünden tehlike arz ettiğini ileri sürerek eşi ile boşanmalarına karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalı erkek cevap dilekçesinde; tüm iddiaları inkârla, çocukları ve eşinden ayrı kalmak istemediğini, davacının iki ay önce evi terk ederek ailesi ile köyde yaşadığını, çocuklarını ve davacıyı görmek için defalarca köye gittiğini, hastalığının bulaşıcı evresinin geçtiğini belirterek davanın reddini savunmuştur.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin 07.04.2021 tarihli ve 2020/367 Esas, 2021/267 Karar sayılı kararı ile; toplanan delillere göre 1999 yılında evlenen tarafların iki çocuklarının bulunduğu, erkeğin kumar oynadığı, eve bakmadığı, son testleri negatif çıksa da daha öncesinde AIDS hastası olduğu, cinsel yolla bulaşan hastalığa yakalanmış olması bakımından güven sarsıcı davranış olgusunun kabulü gerektiği,

boşanmaya sebep olan olaylarda davalı erkeğin tam kusurlu olduğu gerekçesiyle tarafların boşanmalarına karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalı vekili tarafından istinaf başvurusunda bulunmuştur.

B. Gerekçe ve Sonuç

Bölge Adliye Mahkemesinin 18.01.2023 tarihli ve 2021/2167 Esas, 2023/113 Karar sayılı kararı ile; davacı kadının dava dilekçesinde ileri sürmüş olduğu vakıaların ispatına ilişkin tanık deliline dayanmadığı gibi cevaba cevap dilekçesi de sunmadığı, böyle olunca usulüne uygun şekilde dayanılmayan tanık beyanları hükme esas alınarak davalıya kusur yüklenmesinin mümkün olmadığı, diğer yandan erkeğin hastalığı nedeniyle sadakatsiz olduğu kabul edilmişse de AIDS virüsünün kan yoluyla da bulaşması mümkün olduğundan bu yönden de erkeğe kusur yüklenmesinin doğru olmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun kabulü ile İlk Derece Mahkemesi kararı kaldırılarak davanın reddine karar verilmiştir.

V. BOZMA VE BOZMADAN SONRAKİ YARGILAMA SÜRECİ

A. Bozma Kararı

1. Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacı kadın tarafından temyiz isteminde bulunulmuştur.

2. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin ilam başlığında tarih ve sayısı belirtilen kararı ile "...Davacı kadın tarafından evlilik birliğinin sarsılması hukuki sebebine dayalı olarak açılan boşanma davasında yapılan yargılama sonucunda; İlk Derece Mahkemesince davanın kabulüyle tarafların boşanmalarına ve boşanmanın fer'ilere ilişkin hüküm kurulmuş, İlk Derece Mahkemesinin bu kararı davalı erkek vekili tarafından istinaf edilmiştir. Yapılan incelemede, davalı erkek vekilinin istinaf dilekçesinde, dilekçelerin karşılıklı verilmesi aşamasında kadının tanık deliline ve başka bir delile dayanmadığı yönünde bir istinaf talebi bulunmamaktadır. Bölge Adliye Mahkemesince, erkeğin istinaf dilekçesinde bu yöne ilişkin bir talebi bulunmadığı nazara alınmadan inceleme yapılarak kadının tanık deliline ve başka delile dayanmadığı ve bu halde erkeğin kusurunun ispatlanmadığı gerekçesi ile davanın reddine karar verildiği anlaşılmaktadır. 6100 sayılı Kanun'un 355 inci maddesine göre re'sen gözetilecek kamu düzenine aykırı haller dışında istinaf incelemesi, istinaf dilekçesinde belirtilen sebeplerle sınırlı olarak yapılır. O halde, Bölge Adliye Mahkemesince yapılacak iş istinaf sebepleri ile sınırlı şekilde inceleme yaparak bir karar vermekten ibarettir. Bu husus gözetilmeden hatalı istinaf sınırlandırması yapılarak yazılı şekilde karar verilmesi usul ve kanuna aykırı olup bozmayı gerektirmiştir..."

gerekçesiyle karar bozulmuştur.

B. Bölge Adliye Mahkemesince Verilen Direnme Kararı

Bölge Adliye Mahkemesinin ilâm başlığında tarih ve sayısı belirtilen kararı ile önceki kararda yer alan gerekçenin yanında; 6100 sayılı Kanun'un 33. maddesi uyarınca hâkimin hukuku resen uygulayacağı ilkesinin düzenlendiği, somut olayda davacı tarafından usulüne uygun şekilde tanık deliline dayanılmadığı, buna karşılık dinlenen tanık beyanları uyarınca kusur durumunun tespit edildiği, hükme karşı davalı tarafından "ispatlanamayan davanın reddi gerektiği" ileri sürülerek istinaf kanun yoluna başvurulduğu, hükmün tüm yönleriyle istinaf edilmiş olması durumunda istinaf incelemesinin maddi hukuk ve usul hükümlerinin tamamını kapsaya-

cağı, dolayısıyla davanın reddini savunan davalının istinaf incelemesi yapılırken 6100 sayılı Kanun'un 355. maddesinin bozma kararındaki gibi dar yorumlanarak uygulanmasının hakkaniyete aykırılık teşkil edeceği gerekçesiyle direnme kararı verilmiştir.

VI. TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

Direnme kararına karşı süresi içinde davacı kadın tarafından temyiz isteminde bulunulmuştur.

B. Temyiz Sebepleri

Davacı kadın temyiz dilekçesinde; davalı ile boşanmalarına karar verilmesi gerektiğini ileri sürerek direnme kararının bozulmasını talep etmiştir.

C. Uyuşmazlık

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; tanık deliline dayanılmaksızın açıldığı anlaşılan eldeki boşanma davasında, tanık beyanlarının hükme esas alınarak hüküm kurulmasının mümkün olup olmadığı noktasında toplanmaktadır.

D. Gerekçe

1. İlgili Hukuk

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 33... ilâ 373. maddeleri.

2. Değerlendirme

1. Uyuşmazlığın çözümü bakımından hâkimin hukuku resen uygulaması ilkesi ile istinaf sebepleri ve sebeplerle bağlılık hususlarının ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir.

2. Hâkimin hukuku resen uygulaması, 6100 sayılı Kanun'un 33. maddesi gereğince, hâkime verilmiş bir ödevdir (Murat Atalı, Hâkimin Hukuku Re'sen Uygulaması İlkesi ve İstinaf İncelemesinin Sebebe Bağlılığı, YBHD, Sayı 2022/2, s. 733). Bu ilkenin uygulanması, yalnızca ilk derece yargılamasıyla sınırlı olmayıp kanun yolu aşaması için de geçerlidir. Ne var ki somut olayda da görüldüğü üzere "hâkimin hukuku resen uygulaması" ilkesinin, istinaf incelemesi bakımından nasıl yorumlanması gerektiği izaha muhtaç bir konudur.

3. İstinaf kanun yolunda, ilk derece mahkemesince verilen kararın kaldırılması, değiştirilmesi veya ilk derece mahkemesine iade edilmesi nedeni olabilecek nitelikteki hususlar istinaf sebebi olarak adlandırılır. Nelerin istinaf sebebi olacağı 6100 sayılı Kanun ile açıkça düzenlenmediği gibi istinaf sebepleri bakımından da bir sınırlama yapılmamış; sadece Kanun'un 353. maddesinde istinaf sebebi sayılan önemli usul hataları düzenleme altına alınmıştır. Bölge adliye mahkemesince duruma göre; işin esasına girilmesi, duruşma yapılması ve tahkikat işlemleri de yapılarak yeniden bir karar verilmesi söz konusu olduğundan, esasen istinaf sebeplerinin tek tek sayılması veya sebepler yönünden bir sınırlama yapılması istinafin niteliğine de uygun düşmez.

4. İstinaf incelemesinin maddi vakıa denetimi ve hukuki denetimi kapsamına karşılık, temyiz incelemesi münhasıran hukuki denetimle sınırlıdır. Nitekim istinaf sebeplerini belirtmeyen kanun koyucu "Bozma sebepleri" kenar başlıklı 371. maddede temyiz sebeplerini açıkça hüküm altına almıştır. Bu maddeye göre; hukukun veya taraflar arasındaki sözleşmenin yanlış uygulanmış olması, dava şartlarına aykırılık bulunması, taraflardan birinin davasını ispat için dayandığı delillerin kanuni bir sebep olmaksızın kabul edilmemesi, karara etki eden yargılama hatası veya eksiklikleri bulunması bozma sebebi olarak kabul edilmiştir. Bu sebeplerin

aynı zamanda istinaf sebebi olacağı hususu şüphesizdir. Zira istinaf aşamasında; hukuki denetim bakımından ileri sürülen tüm hususlar incelenebileceği gibi, maddi vakıalar ve deliller yönünden de değerlendirme yapılması söz konusudur. Dolayısıyla istinaf sebepleri; istinaf incelemesinin niteliği gereği temyize esas olan sebeplerle sınırlı değildir. Temyiz incelemesinin kapsamı dışında kalan, özellikle vakıaların tespit ve değerlendirilmesindeki yanlışlık ve eksiklikler istinaf sebebi olur (Muhammed Özekes/Tolga Akkaya, Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku, İstanbul-2025, C. IV, s. 3898-3899).

5. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "İstinaf dilekçesi" başlıklı 342/2-e bendinde; istinaf yoluna başvuran kişinin dilekçesinde, istinafa başvuru sebeplerini gerekçeleri ile birlikte açıkça göstermesi gerektiği hususu düzenleme altına alınmıştır. Bunun devamı olarak 6100 sayılı Kanun'un 355. maddesinde, kamu düzenine aykırılık hâlleri dışında, istinaf incelemesinin istinaf dilekçesinde belirtilen sebeplerle sınırlı olarak yapılacağı da ayrıca belirtilmiştir. İstinaf aşamasında hukuki denetim yanında ayrıca vakıa denetimi de yapıldığı ve bunun sonucunda yeniden yargılama yapılarak yeni bir hüküm verilmesi mümkün olduğu için, tarafın dayandığı istinaf sebeplerinin ve buna bağlı talep sonucunun istinaf dilekçesinde gösterilmesi önem taşımaktadır. Zira hukuki konu hâkimin kendiliğinden araştırması gereken (HMK md. 33) bir husus iken, ileri sürülen vakıa ve talepler hâkimi bağlar (HMK md. 25-26).

6. Belirtmek gerekir ki kanun koyucu; istinaf sebepleri ile bağlılık bakımından, maddi vakıalar veya hukuka aykırılık açısından bir ayırım yapmamıştır. Ne var ki burada işin niteliği gereği, ilk derece mahkemesince yapılan hatanın kaynağı önemlidir. Maddi vakıaya ilişkin istinaf sebepleri delillerin toplanması, incelenmesi ve değerlendirilmesi temelinde ortaya çıkar ve neticede maddi mesele hakkında yanlış sonuca ulaşılmasına yol açar. İlk derece mahkemesi kararının doğru olabilmesi, kararın dayanağı olan vakıaların eksiksiz ve gerçeğe uygun olarak tespit edilmiş olmasına bağlıdır. İlk derece mahkemesi delilleri yanlış değerlendirir, dosya kapsamına aykırı karar verir veya vakıaları yanlış tespit ederse, ortaya maddi vakıaya ilişkin bir istinaf sebebi çıkar (Murat Atalı, s. 738). Maddi vakıalar bakımından istinaf sebepleri ile bağlılık her halükârda geçerlidir (Muhammed Özekes/Tolga Akkaya, Pekcanitez Usul, s. 3907).

7. Kanun koyucu; istinaf sebepleri ile bağlılık açısından, ileri sürülen istinaf sebebinin hukuka aykırılık teşkil etmesi durumunda da açıkça bir düzenleme yapmamıştır. Bilindiği üzere hukuka aykırılık, usul hukukunun veya maddi hukukun uygulanmasında yanlışlık yapılması şeklinde iki türlü karşımıza çıkar. Hukuki denetim yapılan temyiz kanun yolunda, bozma sebeplerinin gösterildiği 6100 sayılı Kanun'un 371/1-a bendinde hüküm altına alınan "hukukun ve taraflar arasındaki sözleşmenin yanlış uygulanması" şeklindeki bozma sebebi doğrudan maddi hukuka işaret etmektedir. Maddi hukuk kurallarına aykırılık, somut olayda uygulanması gereken maddi hukuk kuralının hiç uygulanmaması veya yanlış ya da eksik uygulanması şeklinde gerçekleşebilir. Böyle bir durumda hâkim esasen, hukuki nitelendirme faaliyetinde yanlışlık yapmıştır. Yukarıda 2. paragrafta açıkça belirtildiği üzere; hâkim, Türk hukukunu resen uygulamakla yükümlüdür (HMK md. 33). Her hukuk kuralı; düzenlediği hukuki durum, ilişki veya işleme ait belirli koşul vakıaları içerir. Uyuşmazlığın o hukuk kuralı ile çözülebilmesi için somut olaydaki vakıaların, hukuk kuralının unsur vakıaları ile örtüşmesi gerekir. Hukuk kuralı, bu koşullar gerçekleşmediği hâlde somut olaya uygulanırsa bir altlama diğer bir ifade ile

hukuki nitelendirme hatası yapılmış olur. Dolayısıyla ilk derece mahkemesince maddi hukukun yanlış uygulanması söz konusu olduğu durumlarda, hâkimin huku-ku resen uygulaması kuralı gereğince, bu konu bir istinaf sebebi yapılmasa veya istinaf sebebi yapılmakla birlikte yanlış gösterilmiş olsa da, istinaf incelemesi yapan bölge adliye mahkemesi kendiliğinden değerlendirme yapar ve istinaf sebepleri ile bağlılık burada geçerli olmaz (Muhammed Özekes/Tolga Akkaya, Pekcanitez Usul, s. 3907).

8. Usul hukukuna, diğer bir ifade ile yargılama kurallarına ilişkin bir yanlış-lık yapıldığına yönelik istinaf sebebinde ise doğrudan "istinaf sebebi ile bağlılık geçerli değildir" yargısına varılamaz. Bilindiği üzere; karara etki eden usul hataları bakımından öteden beri hukukumuzda mutlak ve nispi temyiz sebepleri şeklinde ikili bir ayrım yapılmaktadır. Bölge adliye mahkemelerinin faaliyete girmesinden sonra bu sebeplerin, mutlak ve nispi istinaf sebepleri olarak ifade edilmesi gerektiği şüphesizdir. Mutlak sebepler bakımından; 6100 sayılı Kanun'un 371/1-(b) ve (c) bentleri ile istinafta duruşma yapılmadan verilecek kararları düzenleyen ve özellikle usuli sebepleri içeren 353/1. maddesinin (a) bendi yol göstericidir. Yargılama kurallarına aykırılık, mutlak istinaf sebebi şeklinde ise ilk derece mahkemesi hük-münü etkileyip etkilemediğine bakılmaksızın bu şekildeki istinaf sebepleri belir-tilmese dahi, bölge adliye mahkemesince kendiliğinden dikkate alınması gereken önemli ve ağır usul hatalarıdır (Ramazan Arslan/Ejder Yılmaz/Sema Taşpınar Ay-yaz/Emel Hanağası, Medeni Usul Hukuku, Ankara-2021, s. 642).

9. Usul hukukuna ilişkin mutlak istinaf sebebi olmayan diğer yargılama ha-taları nispi istinaf sebebi olarak ifade edilmektedir. Bu konuda; bozma sebepleri arasında sayılan ve aynı zamanda istinaf sebebi olarak kabul edilen 6100 sayılı Kanun'un 371/1-ç bendinde yazılı "Karara etki eden yargılama hatası veya eksik-likleri bulunması" şeklindeki hüküm dikkate alınmalıdır. Bu çerçevede, ilk derece mahkemesinin kararının yanlış olması sonucunu doğuran ne var ki mutlak sayıl-mayan sair tüm usul ihlalleri, nispi istinaf sebebi olarak kabul edilir. Bu tür usul hatalarının istinaf sebebi olarak kabul edilebilmesi için ilgili usuli hatanın mahke-menin kararını etkilemiş olduğu veya bunun muhtemel bulunduğu (illiyet bağının varlığı) ortaya konulmalıdır (Murat Atalı/İbrahim Ermenek/Ersin Erdoğan, Medeni Usul Hukuku, Ankara-2021, s. 614). Diğer bir ifade ile yargılama kurallarına aykırılık teşkil eden ilk derece mahkemesi kararına karşı, nispi istinaf sebebi niteliğin-deki bir sebebe dayanan taraf, bu sebebi belirtmek ve ayrıca bu sebebin karara ne şekilde etki ettiğini de açıklamak zorundadır. Bölge adliye mahkemesi bu sebepleri kendiliğinden araştıramaz veya bu bağlantıyı kendisi kuramaz (Muhammed Öze-kes/Tolga Akkaya, Pekcanitez Usul, s. 3907).

10. Yapılan tüm bu açıklamalar ışığında eldeki davaya gelince; tarafların 11.11.1999 tarihinde evlendikleri, ortak iki çocuklarının dünyaya geldiği, davacı kadın tarafından eşinin alkol ve kumar alışkanlığı olduğu, eve bakmadığı, birlik görevlerini yerine getirmediği, sadakat yükümlülüğünü ihlâl ettiği iddialarıyla 4721 sayılı Kanun'un 166/1. maddesi uyarınca boşanma davası açıldığı, dava dilekçesi incelendiğinde tanık deliline dayanmadığı gibi cevaba cevap dilekçesi de sunmadı-ğı anlaşılmıştır. İlk Derece Mahkemesince yapılan yargılama incelendiğinde; 29.01.2021 tarihli duruşmada hazır bulunan taraflara 2 numaralı ara karar ile "6100 sayılı Kanun'un 240. maddesi uyarınca tanık listesi sunmaları için süre" verildiği, bunun üzerine davacı asılın 04.02.2021 tarihli dilekçe ile dinletmek istediği tanık-larını bildirdiği, devam eden 17.03.2021 tarihli duruşmada her iki tarafın da hazır bulunduğu ve davacı tanıkları olarak bildirilen ..., ... ve ... isimli tanıkların dinlen-

diği, Mahkemece tanık beyanlarına karşı diyeceklerinin davalıdan sorulması üzerine davalının "Tanık beyanlarının aleyhe yönlerini kabul etmem, avukat tutmak isterim, testim negatife dönmüştür, eşimi seviyorum, boşanmak istemiyorum" şeklinde beyanda bulunduğu ne var ki tanıkların dinlenmesine itiraz etmediği, davalı vekilinin 05.04.2021 tarihli dilekçesi incelendiğinde de aynı şekilde davacı tarafından usulüne uygun şekilde tanık deliline dayanılmadığından bahsedilmediği, Mahkemece davanın kabulüne karar verildiği bir sonraki celse olan 07.04.2021 tarihli duruşmada yine tarafların ve davalı vekilinin hazır bulunduğu, vekilin söz alarak "celse arasındaki dilekçemizi tekrar ediyoruz, boşanma koşullarının ispatlanmadığını düşünüyoruz, bu bakımdan davanın reddine karar verilmesini talep ediyoruz" şeklinde beyanda bulunduğu anlaşılmaktadır. Davalı vekili, 30.06.2021 tarihli istinaf dilekçesinde ise dinlenen tanık beyanları uyarınca müvekkiline yüklenen kusurlu davranışların ispatlanmadığı böyle olunca davanın reddine karar verilmesi gerektiğini savunmuştur.

11. Gerçekten de İlk Derece Mahkemesince yapılan yargılama incelendiğinde davacı tarafından tanık deliline usulüne uygun şekilde dayanılmadığı hâlde, davacı tarafa süre verilerek tanık listesi sunmasının sağlandığı ve dinlenen tanık beyanlarının hükme esas alınarak davanın kabulüne karar verildiği ortadadır. İlk Derece Mahkemesince yapılan yargılamada; 6100 sayılı Kanun'un 371/1-ç bendinde yazılı "Karara etki eden yargılama hatası veya eksiklikleri bulunması" şeklindeki hüküm ihlâl edilmiştir. Ne var ki bu husus yukarıda 9. paragrafta ayrıntıları ile açıklanan usule ilişkin nispi bir istinaf sebebidir. Mahkemece dinlenen tanıklara karşı davalı tarafından yargılamanın hiç bir aşamasında itiraz edilmediği gibi, yapılan usuli hata istinaf dilekçesinde açıkça belirtilmemiş, usul hukukuna dayanan istinaf sebebinin karara ne şekilde etki ettiği açıklanmamıştır. Böyle olunca tarafların ileri sürmüş olduğu usule ilişkin nispi istinaf sebepleri ile bağlı olan Bölge Adliye Mahkemesince, belirtilen husus gözetilmeksizin verilen direnme kararı, usul ve yasaya aykırı olup bozulması gerekmiştir.

12. Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında; somut olayda İlk Derece Mahkemesince davalı erkeğe yüklenen kusurlu davranışlar usulüne uygun şekilde dayanılmayan tanık beyanları uyarınca hükme esas alındığı, bu karara karşı davalı tarafından istinaf kanun yoluna başvurulduğu, istinaf dilekçesinde tanık beyanlarının yeterli ve somut olmadığına ilişkin itirazın ileri sürülmesi nedeni ile Bölge Adliye Mahkemesince verilen direnme kararının onanması gerektiği yönünde görüş ileri sürülmüş ise de, bu görüş yukarıda açıklanan nedenlerle Kurul çoğunluğunca benimsenmemiştir.

13. Hâl böyle olunca Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulması gerekirken önceki hükümde direnilmesi doğru olmamıştır.

14. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır.

VII. KARAR

Açıklanan sebeple;

Davacı kadının temyiz itirazlarının kabulü ile direnme kararının Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı 6100 sayılı Kanun'un 371. maddesi gereğince BOZULMASINA,

İstek hâlinde temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine,

Dosyanın 6100 sayılı Kanun'un 373 maddesinin 2. fıkrası uyarınca Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesine gönderilmesine,

15.10.2025 tarihinde oy çokluğuyla kesin olarak karar verildi.

YARGITAY HUKUK DAİRE KARARLARI
COURT OF CASSATION CIVIL CHAMBERS DECISIONS

YARGITAY
3. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2025/1568
Karar No. 2025/4610
Tarihi: 07.10.2025

İlgili Kanun/Madde
6100 s. HMK/139, 140, 145, 195

- **CEVAP SÜRESİ**
- **KESİN SÜRE**
- **EKSİK İNCELEME**
- **İSPAT YÜKÜ**

ÖZETİ: *Dosya kapsamı ile davacı hakkında pek çok kaçak elektrik tutanağı düzenlendiği, hakkında birçok icra takibi başlatıldığı, Mahkemenin davalı şirketten müzekkere ile belgeleri istediği, HMK 195. madde uygulamasının seçildiği, ön inceleme duruşmasından önce müzekkereye cevap verilmesine rağmen davalı vekili tarafından süresinde belgeler sunulmaması nedeniyle davanın ispatlanmadığının kabulü yerinde olmadığı, yukarıda açıklanan usul kurallarının ihlal edildiği, Mahkemece delillerin değerlendirilmesi gerektiği düşüncesinde olduğumdan...*

Bölge Adliye Mahkemesi kararı, davalı vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

1. Asıl davada davacı vekili, müvekkiline davalı tarafından kaçak elektrik kullanıldığı iddiasıyla 587.960,44 TL kaçak elektrik cezası kesildiğini, müvekkiline kesilen bu cezadan dolayı ayrıca Şanlıurfa 2. İcra Müdürlüğü 2022/27894 E. numaralı icra takibi başlatıldığını, davalının kaçak elektrik kullanımının tespitinde tek taraflı olarak düzenlenen tutanaklar sonucu müvekkiline hukuka aykırı olarak fahiş ceza kestiğini, sayacına OSOS takılan müvekkilinin sayaca müdahale ederek kaçak elektrik kullanma imkanı bulunmadığını ileri sürerek; Şanlıurfa 2. İcra Müdürlüğü'nün 2022/27894 E. sayılı dosyasında borçlu olmadığının tespitine karar verilmesini istemiştir.

2. Birleşen 2022/2976 Esas sayılı dosyada davacı vekili; müvekkiline davalı tarafından 11.350,14 TL kaçak elektrik cezası kesildiğini, müvekkiline kesilen bu cezadan dolayı ayrıca icra takibi başlatıldığını, müvekkilinin kaçak veya cezalı elektrik kullanımının mümkün olmadığını ileri sürerek; söz konusu icra dosyası nedeni ile borçlu olmadığının tespitine karar verilmesini istemiştir.

3. Birleşen 2022/2975 Esas sayılı dosyada davacı vekili; müvekkiline davalı tarafından 417.580,27 TL kaçak elektrik cezası kesildiğini, müvekkiline kesilen bu cezadan dolayı ayrıca icra takibi başlatıldığını, müvekkilinin kaçak veya cezalı elektrik kullanımının mümkün olmadığını ileri sürerek; söz konusu icra dosyası nedeni ile borçlu olmadığının tespitine karar verilmesini istemiştir.

4.Birleşen 2022/2969 Esas sayılı dosyada davacı vekili; müvekkiline davalı tarafından 174.028,95 TL kaçak elektrik cezası kesildiğini, müvekkiline kesilen bu cezadan dolayı ayrıca icra takibi başlatıldığını, müvekkilinin kaçak veya cezalı elektrik kullanımının mümkün olmadığını ileri sürerek; söz konusu icra dosyası nedeni ile borçlu olmadığını tespitine karar verilmesini istemiştir.

5.Birleşen 2022/2968 Esas sayılı dosyada davacı vekili; müvekkiline davalı tarafından 204.819,76 TL kaçak elektrik cezası kesildiğini, müvekkiline kesilen bu cezadan dolayı ayrıca icra takibi başlatıldığını, müvekkilinin kaçak veya cezalı elektrik kullanımının mümkün olmadığını ileri sürerek; söz konusu icra dosyası nedeni ile borçlu olmadığını tespitine karar verilmesini istemiştir.

6.Birleşen 2022/2967 Esas sayılı dosyada davacı vekili; müvekkiline davalı tarafından 38.592,25 TL kaçak elektrik cezası kesildiğini, müvekkiline kesilen bu cezadan dolayı ayrıca icra takibi başlatıldığını, müvekkilinin kaçak veya cezalı elektrik kullanımının mümkün olmadığını ileri sürerek; söz konusu icra dosyası nedeni ile borçlu olmadığını tespitine karar verilmesini istemiştir.

II. CEVAP

Davalı vekili; davacının 8 günlük süre içerisinde faturalara ve cezalara itiraz etmediğini, zamanaşımı süresinde davanın açılmadığını, davacının arazisi kendiliğinden sulanabilen arazi olmadığını, yapılacak keşif sonucunda davacının elektrik enerjisi kullanmadan sulu tarım yapabilmesinin imkan dahilinde olmadığını açıkça görüleceğini, davacı tarafın ektiği ürünler dikkate alındığında yörenin iklim şartlarına göre suya fazla ihtiyaç duyan ürün çeşitleri olduğunu, tahakkuk edilen cezanın EPDK Müşteri Hizmetleri Yönetmeliğine ve EPDK kurul kararlarına uygun olarak yapıldığını savunarak davanın reddine karar verilmesini istemiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararıyla; menfi tespit davasında ispat yükünün davalı alacaklı üzerinde olduğu, dava konusu icra takip dosyalarındaki borca ilişkin belgelerin ve tutanak münzileri bilgilerinin istenmesine rağmen davalı tarafın cevap vermediği, ön inceleme duruşmasına davet başlıklı 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 86100 sayılı Kanun) 139. maddesinde" davetiyenin tebliğinden itibaren iki haftalık kesin süre içinde tarafların dilekçelerinde gösterdikleri, ancak henüz sunmadıkları belgeleri mahkemeye sunmaları veya başka yerden getirtilecek belgelerin getirtilebilmesi amacıyla gereken açıklamayı yapmaları, bu hususların verilen süre içinde yerine getirilmemesi hâlinde o delile dayanmaktan vazgeçmiş sayılacaklarına karar verileceği" hükmünün düzenlendiği, buna rağmen davalı tarafın davaya konu borca ilişkin belgeleri süresinde sunmadığı, delillerini sunmak üzere HMK'nın 139. maddesi gereğince yapılan ihtarın davalıya 18.01.2023 tarihinde tebliğ edildiği, ancak davalının 2 haftalık kesin süre geçtikten sonra 08.05.2023 tarihinde cevap verdiği, bu durumda artık davalının davacıdan alacaklı olduğunu ispatlayamadığı gerekçesiyle, asıl ve birleşen davaların kabulüne karar verilmiş; karara karşı, davalı vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur.

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararıyla; kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle, istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiş; karara karşı, süresi içinde davalı vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

V. TEMYİZ

A. Temyiz Sebepleri

Davalı vekili; Mahkeme tarafından dava konusu borca ait bilgi ve belgelerin temini adına müvekkili şirketin müzekkere yazıldığını ancak müzekkere cevapları bekenilmeden eksik inceleme ile karar verildiğini, cevap dilekçesinde delillerin belirtildiğini ve bu ilgili delillerin, bilgi ve belgelerin temini için müzekkere yazılmasının talep edildiğini, müvekkili şirketin kaçak elektriğin yoğun kullanıldığı ve nüfus olarak geniş bir coğrafyada zor şartlar altında elektrik dağıtım hizmeti verdiğini, 2 haftalık gibi kısa süre içinde bilgi, belge vs. temin edilmesinin imkansız olduğunu, davacının kaçak elektrik kullandığı fotoğraflanarak tutanak ekine eklendiğini, kaçak kullanımının kuşkuyla yer vermeyecek derecede kesin ve sabit olduğunu ileri sürerek; kararın bozulmasını istemiştir.

B. Değerlendirme ve Gerekçe

Uyuşmazlık, kaçak elektrik kullanıldığı iddiasıyla yapılan tahakkuklar ve bu tahakkukların tahsili için başlatılan icra takipleri nedeniyle borçlu olmadığının tespiti istemine ilişkindir.

Somut olayda; davacının kaçak elektrik kullandığı yönündeki tespit tutanaklarına dayanılarak yapılan tahakkuklar ve icra takiplerinden dolayı borçlu olmadığının tespiti talebiyle açılan ve birleştirilen davalarda, ispat yükünün davalı şirkete ait olduğu, davalı vekiline ihtar içerir duruşma gününü bildirir davetiye tebliğ edildiği halde cevap dilekçesine kaçak elektrik tespit tutanaklarını eklemediği, Mahkemenin usulüne uygun olarak yaptığı ihtara rağmen anılan delillerin süresinde dosyaya sunulmadığı, davalı vekilinin cevap süresinin uzatılmasına ilişkin talebinin de bulunmadığı, Mahkemece 19.06.2023 tarihli duruşmada 6100 sayılı Kanun'un 140/5. maddesi gereğince; aynı Kanun'un 139. maddesi uyarınca yapılan ihtara rağmen dilekçelerinde gösterdikleri belgeleri sunmayan veya belgelerin getirilmesi için gerekli açıklamayı yapmayan tarafın bu delillere dayanmaktan vazgeçmiş sayılmasına karar verildiği, hâkimin yargılamayı belli sürede bitirmeleri hususunda adil yargılama kapsamında hukuki sorumluluğunun bulunduğu birlikte değerlendirildiğinde, davalı vekilinin temyiz itirazlarının reddi ile kararın onanmasına karar verilmiştir.

VI. KARAR

Açıklanan sebeple;

Temyiz olunan Bölge Adliye Mahkemesi kararının 6100 sayılı Kanun'un 370/1 fıkrası uyarınca ONANMASINA,

Dosyanın İlk Derece Mahkemesine, kararın bir örneğinin Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

07.10.2025 tarihinde oy çokluğuyla karar verildi.

KARŞI OY

Dava, kaçak elektrik kullanılması sonucu girişilen icra takipleri nedeniyle borçlu olunmadığının tespiti istemidir. Mahkemece davanın ispatlanamaması nedeniyle davanın kabulüne karar verilmiştir.

6100 sayılı Kanunun 139/1-ç maddesinde, "Davetiyenin tebliğinden itibaren iki haftalık kesin süre içinde tarafların dilekçelerinde gösterdikleri, ancak henüz sunmadıkları belgeleri Mahkemeye sunmaları veya başka yerden getirtilecek belgelerin getirilebilmesi amacıyla gereken açıklamayı yapmaları, bu hususların verilen süre içinde yerine getirilmemesi hâlinde o delile dayanmaktan vazgeçmiş sayılacaklarına karar verileceği" çıkarılacak davetiyede ihtar edileceği düzenlenmiştir.

Yerel Mahkemece, ispat yükünün davalıda olduğu belirlenerek davalı vekiline verilen kesin süre içerisinde kaçak elektrik kullanımına ilişkin belgeler sunulmaması nedeniyle davanın kabulüne karar verilmiştir. Yerel Mahkeme, davalının HMK 195. maddesi uyarınca elinde bulunan belgeleri sunması gerektiğini belirtmiştir.

Öncelikle tarafın HMK 139/1-ç maddesinde tarafın elinde bulunan belgeyi sunması veya başka yerden getirtilecek belgelerin getirilebilmesi amacıyla gere-

ken açıklamayı yapması gerekmektedir. Yine HMK 195/1. maddeye göre, “Tarafların ellerinde bulunmayan ve incelenmesine karar verilen delillerin getirilmesi için, Mahkemece ilgili resmî makam ve mercilerle üçüncü kişilere bu husus bildirilir. Mahkemece getirilmesi mümkün olmayan deliller, bulunduğu yerde incelenebilir veya dinlenebilir.”

Kanuna göre, taraflar ellerinde bulunan delilleri sunmak, ellerinde bulunmayan delillerin ise nerede bulunduğuna ilişkin bilgi vermek durumundadırlar. Tarafların ellerinde bulunmayan delillerin incelenmesine karar verilmesi durumunda, Mahkemece ilgili resmî makam ve mercilerle, üçüncü kişilere delillerin getirilmesi için, gerekli bildirim yapılacaktır. Kaldı ki, Mahkemece de davalı şirkete müzekkere yazılmıştır. Artık bunun sonucunun beklenmesi gerekmektedir. Nitekim ön inceleme duruşmasından önce yazılan müzekkereye cevap verilmiş ve tahkikat aşamasına geçildiğinde kaçak elektrik belgeleri dosyada mevcuttur.

HMK 145. maddeye göre, “Taraflar, Kanunda belirtilen süreden sonra delil gösteremezler. Ancak bir delilin sonradan ileri sürülmesi yargılamayı geciktirme amacı taşııyorsa veya süresinde ileri sürülememesi ilgili tarafın kusurundan kaynaklanmıyorsa, Mahkeme o delilin sonradan gösterilmesine izin verebilir.”

Dosya kapsamı ile davacı hakkında pek çok kaçak elektrik tutanağı düzenlendiği, hakkında birçok icra takibi başlatıldığı, Mahkemenin davalı şirketten müzekkere ile belgeleri istediği, HMK 195. madde uygulamasının seçildiği, ön inceleme duruşmasından önce müzekkereye cevap verilmesine rağmen davalı vekili tarafından süresinde belgeler sunulmaması nedeniyle davanın ispatlanmadığının kabulü yerinde olmadığı, yukarıda açıklanan usul kurallarının ihlal edildiği, Mahkemece delillerin değerlendirilmesi gerektiği düşüncesinde olduğundan sayın çoğunluğun görüşüne katılmıyorum.

YARGITAY

3. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2025/1323
Karar No. 2025/3929
Tarihi: 09.09.2025

İlgili Kanun/Madde
6100 s. HMK/376

- ZORUNLU DAVA ARKADAŞLIĞI
- YARGILAMANIN İADESİ

ÖZETİ: 6100 sayılı Kanun'un 375. maddesinde yargılamanın iadesi sebeplerinin sınırlı olarak sayılmış olmasına, bir tarafın davada taraf gösterilmemesinin yargılamanın iadesi sebebi olarak kabul edilmemesine, söz konusu Erdemli 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 14.07.2016 tarihli ve 2015/535 E., 2016/593 K. sayılı kararının, 11.09.2017 tarihinde kanun yoluna başvurulmadan kesinleşmiş olmasına, davada taraf olmayan ve işbu davada yargılamanın yenilenmesini talep eden şirket hakkında verilen kararın kesin hüküm oluşturmamasına (KARŞI OY)

Bölge Adliye Mahkemesi kararı yargılamanın iadesini talep eden vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Yargılamanın iadesini talep eden vekili; Mahkemenin 2015/535 E. sayılı dava dosyasında taraf olmadığı halde aleyhinde hüküm kurularak, orman idaresi sınırları içerisinde kalan ve maden işletme izin oluru iptal edilen müvekkil şirkete, davalı ... tarafından sunulan elektrik temininin sonlandırılmasına (elektriğin kesilmesine) karar verildiğini, işbu dosyanın davalısı olan ... Elektrik A.Ş. ile aralarında zorunlu dava arkadaşlığı bulunduğunu, ayrıca müvekkili şirketin maden ruhsatının da iptal edilmediğini, yine kesintiye konu edilen elektrik tesisinin müvekkilinin tapulu arazi üzerinde inşa etmiş olduğu fabrikaya ait olup, dışarıdan maden gelmesi sureti ile tesisin çalıştırılmasına yasal bir engel olmadığını ileri sürerek; 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (6100 sayılı Kanun) 375 ve 376. maddeleri gereğince yargılamanın iadesini talep etmiştir.

II. CEVAP

... vekili; yargılamanın iadesini gerektiren sebeplerin gerçekleşmediğini savunarak, davanın reddini istemiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararıyla; 6100 sayılı Kanun'un 375. maddesinde yargılamanın iadesi sebeplerinin sınırlı olarak sayıldığı, bir tarafın davada gösterilmemesinin yargılamanın iadesi sebebi olarak belirtilmediği, söz konusu Erdemli 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2015/535 E., 2016/593 K. sayılı kararının 11.09.2017 tarihinde kanun yoluna başvurulmadan kesinleşmiş olduğu, davada taraf olmayan ... Madencilik Şirketi hakkında bu kararın kesin hüküm oluşturmadığı, kendisinin de yargısal yollara başvurma hakkının olduğu, 6100 sayılı Kanun'un 376. maddesine göre de talebin somut olayla uyuşmadığı gerekçesiyle, koşulları oluşmayan davanın usulden reddine karar verilmiş; karara karşı, süresi içinde talep eden vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur.

IV. İSTİNAF

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararıyla; başvurunun esastan reddine karar verilmiş; karara karşı, talep eden vekili temyiz başvurusunda bulunmuştur.

V. TEMYİZ

A. Temyiz Sebepleri

Yargılamanın iadesini talep eden vekili; kesintiye konu edilen elektrik tesisinin, müvekkilinin tapulu arazisi üzerinde inşa etmiş olduğu fabrikaya ait olup, dışarıdan maden gelmesi sureti ile tesisin çalıştırılmasına yasal bir engel bulunmadığını, ancak orman izinlerinin iptali ile tesisin çalışmasına imkan yokmuş gibi gerekçe gösterilmesinin hatalı olduğunu, müvekkili şirket lehine verilen izin iptal işleminin iptal kararı uyarınca tapulu arazisinde bulunan fabrikasına ait elektrik ihtiyacının karşılanması gerektiğini, görülen davada aleyhine karar verilen müvekkilinin taraf gösterilmeyerek savunma haklarının kısıtlandığını, karara konu elektrik kesintisinin müvekkili şirkete ait olduğunu, ayrıca müvekkilinin maden ruhsatının da iptal edilmediğini, alınan bilirkişi raporlarıyla haklılığının ispat edildiğini ileri sürerek, kararın bozulmasını istemiştir.

B. Değerlendirme ve Gerekçe

Uyuşmazlık, muarazanın menî ile dava dışı şirkete sunulan elektrik temininin sonlandırılması talebinin kabulüne karar verilen dava dosyasında yargılamanın iadesini istemine istemine ilişkindir.

Temyizen incelenen kararda belirtilen gerekçeye, 6100 sayılı Kanun'un 375. maddesinde yargılamanın iadesi sebeplerinin sınırlı olarak sayılmış olmasına, bir

tarafın davada taraf gösterilmemesinin yargılamanın iadesi sebebi olarak kabul edilmemesine, söz konusu Erdemli 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 14.07.2016 tarihli ve 2015/535 E., 2016/593 K. sayılı kararının, 11.09.2017 tarihinde kanun yoluna başvurulmadan kesinleşmiş olmasına, davada taraf olmayan ve işbu davada yargılamanın yenilenmesini talep eden şirket hakkında verilen kararın kesin hüküm oluşturmamasına ve ilgili karara karşı yargısal yollara başvurma hakkının bulunduğunun anlaşılmasına göre, istemde bulunan vekilinin temyiz itirazlarının reddi ile usul ve kanuna uygun bulunan kararın onanmasına karar verilmiştir.

VI. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

Temyiz olunan Bölge Adliye Mahkemesi kararının 6100 sayılı Kanun'un 370/1 hükmü uyarınca ONANMASINA,

Dosyanın İlk Derece Mahkemesine, kararın bir örneğinin Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

09.09.2025 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.

**YARGITAY
VE
BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİ
İCRA VE İFLÂS HUKUKU
KARARLARI**
**DECISIONS OF THE COURT OF CASSATION AND
REGIONAL APPELLATE COURT ON MATTERS
RELATING EXECUTION AND BANKRUPTCY LAW**

* Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararları
Court of Cassation Assembly of Civil Chambers Decisions

* Yargıtay Hukuk Daire Kararları
Court of Cassation Civil Chambers Decisions

Derleyen/Compiled by:

Arş. Gör. Dr./Res. Asst. Dr. Melih IŞIK

Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra İflas
Hukuku Anabilim Dalı

*Akdeniz University Faculty of Law, Dept. of Civil Procedure and
Insolvency Law*

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU KARARLARI
COURT OF CASSATION ASSEMBLY OF CIVIL CHAMBERS DECISIONS

**YARGITAY
HUKUK GENEL KURULU**

Esas No. 2024/784
Karar No. 2025/393
Tarihi: 25.06.2025

İlgili Kanun/Madde
2004 s. İİK/83
5510 s. SSGSSK/93

- **EMEKLİ MAAŞI**
- **SÜREDEN FERAGAT**
- **TAKİBİN KESİNLEŞMESİ**
- **HACZE MUVAFAKAT**

ÖZETİ: *Borçlu kendisine karşı başlatılan icra takibinde ödeme emrini bizzat tebliğ almış, aynı gün içinde icra dairesinde kanunî süreden feragat edip takibin kesinleşmesini sağlamış ve emekli maaşının tamamının haczedilmesine muvafakat vermiştir. Borçlunun muvafakatının geçerli olabilmesi için, takibin kesinleşmesinden sonra olması gerekir. Borcun kabulü ile takibin kesinleşmesi aynı tarihte olduğundan borçlunun emekli maaşı üzerine haciz konulmasına dair muvafakati geçerli değildir.*

Taraflar arasındaki şikâyet isteminden dolayı yapılan inceleme sonunda İlk Derece Mahkemesince şikâyetin kabulüne karar verilmiştir.

Kararın alacaklı vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine, Bölge Adliye Mahkemesince istinaf başvurusunun kabulüyle İlk Derece Mahkemesi kararının kaldırılarak yeniden hüküm kurulmak suretiyle şikâyetin reddine karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı borçlu vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 12. Hukuk Dairesince yapılan inceleme sonunda bozulmuş, Bölge Adliye Mahkemesi tarafından Özel Daire bozma kararına karşı direnilmiştir.

Direnme kararı borçlu vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten sonra Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan gündem ve dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. TALEP

Borçlu vekili; alacaklı vekili tarafından müvekkili aleyhine başlatılan kam-biyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte ödeme emrinin 28.12.2017 tarihinde tebliğe çıkarıldığını, müvekkilinin haciz korkusuyla 29.12.2017 tarihinde PTT şubesine giderek tebligatı elden aldığını, aynı gün icra müdürlüğüne verdiği dilekçeyle yasal sürelerden feragat ettiğini ve emekli maaşının tamamının haczedilmesine muvafakat ettiğini, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun (5510 sayılı Kanun) 93/1. maddesinde "Bu fıkra göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde icra müdürü tarafından reddedilir" hükmünün yer aldığını, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun (İİK) 83/a maddesi gereğince söz konusu muvafakatın geçerli olabilmesi için icra takibinin kesinleşmesi gerektiğini, Özel Dairenin istikrarlı içtihatlarına göre muvafakatın geçersiz olduğunu ileri sürerek icra dosyasındaki maaş muvafakatının kaldırılmasına karar verilmesini, bu talebin

kabul edilmemesi hâlinde maaş muvafakat dilekçesinde belirtilmiş olan miktarının indirilerek 1/4 oranında kesinti yapılmasına karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

Alacaklı vekili; icra takibinin 28.12.2017 tarihinde başlatıldığını ve borçlunun PTT şubesinde tebligatı bizzat elden 29.12.2017 tarihinde aldığını, borçlu hakkında herhangi bir haciz tehdidi olmamasına rağmen icra müdürlüğüne gelerek sürelerden feragat ederek dosyayı kesinleştirdiğini ve maaşına haciz konulmasına muvafakat ettiğini, 5510 sayılı Kanun'un 93/1. hükmünde icra takibinin kesinleşmesinden daha sonraki gün muvafakat verilmesi gerektiğine dair düzenleme olmadığını, Kanun maddesinin esasa ilişkin olup bu yönde şekli bir düzenleme bulunmadığını, İİK'nın 83/a maddesinde şekli olarak kesinleşme ile muvafakatin farklı zamanlarda yapılması gerektiğine dair bir düzenleme olmadığını, borçlunun muvafakatının geçerli olduğunu belirterek şikâyetin reddini savunmuştur.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin 17.10.2022 tarihli ve 2022/470 Esas, 2022/540 Karar sayılı kararı ile; dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda, borçlunun ödeme emrini 29.12.2017 tarihinde tebliğ aldığı, 29.12.2017 tarihinde emekli maaşına haciz konulmasına muvafakat ettiği, yerleşik Yargıtay içtihatlarına göre aynı dilekçeyle sürelerden feragat edip takibin kesinleştirilmesinin ve emekli maaşına haciz konulmasına muvafakatin geçerli olamayacağı, borçlu aleyhine başlatılan icra takibi kesinleştikten sonra muvafakat alınmasının gerektiği, somut olayda muvafakat tarihinde takibin henüz kesinleşmediği, bu şekilde takip kesinleşmeden emekli maaşından kesinti yapılmasına yönelik muvafakatin geçerli olmayacağı gerekçesiyle şikâyetin kabulüne emekli maaşı üzerine konulan haczin kaldırılmasına karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde alacaklı vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur.

B. Gerekçe ve Sonuç

Bölge Adliye Mahkemesinin 15.02.2023 tarihli ve 2022/2537 Esas, 2023/275 Karar sayılı kararı ile; ödeme emrinin borçluya 29.12.2017 tarihinde PTT'de bizzat tebliğ edildiği, borçlunun aynı tarihte verdiği dilekçeyle ödeme emrini aldığını, icra takibine itirazı olmadığını, sürelerden feragat ettiğini, Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan (SGK) aldığı maaşının tamamına haciz konulmasına muvafakat ettiğini bildirdiği, borçlunun ödeme emri tebliğinden sonra lehine işleyecek sürelerden feragatinin sonuç doğuracağı, bu hâliyle hakkındaki takibin kesinleşmesinden sonra verdiği muvafakat beyanının geçerli olduğu gerekçesiyle istinaf başvurusunun esastan kabulüyle İlk Derece Mahkemesi kararının kaldırılarak yeniden hüküm kurulmak suretiyle şikâyetin reddine karar verilmiştir.

V. BOZMA VE BOZMADAN SONRAKİ İNCELEME SÜRECİ

A. Bozma Kararı

1. Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde borçlu vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

2. Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile;

"...5510 sayılı Yasa'nın 93. maddesinde; "Bu kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu kurum nezdinde doğan alacakla-

rı, devir ve temlik edilemez. Gelir, aylık ve ödenekler 88. maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez." hükmü yer almaktadır. 28.2.2009 tarihinde yürürlüğe giren 5838 sayılı Kanun'un 32. maddesi ile 5510 sayılı Sosyal Güvenlik Kanunu'nun 93/1. maddesine eklenen fıkra ile; "Bu fıkraya göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde icra müdürü tarafından reddedilir." hükmü getirilmiştir. Buna göre muvafakatin geçerli olması için borçlu hakkındaki icra takibinin kesinleşmiş olması yeterlidir. Bu düzenleme usule değil esasa ilişkin olup, İİK'nın 83/a maddesi karşısında özel hüküm sayılır ve öncelikle uygulanır.

Somut olayda alacaklı yanca borçlu hakkında icra takibine başlandığı, borçlunun icra dairesine gelerek ödeme emrini 29.12.2017 tarihinde elden tebliğ aldığı, borçlunun aynı gün icra dairesine verdiği dilekçe ile borcu kabul ederek, lehine işleyecek sürelerden feragat ettiği ve emekli maaşının haczine muvafakat ettiği görülmüştür.

Buna göre aynı dilekçe ile borcun kabul edilerek hacze muvafakat edilmesi, takibin kesinleşmesi ile aynı anda olduğundan, bir diğer ifade ile takibin kesinleşmesinden sonra olmadığından geçersizdir.

O halde, yukarıda açıklanan ilkeler doğrultusunda incelenen İlk Derece Mahkemesi kararı isabetli olduğundan, HMK'nın 353/1-b-1. maddesi gereğince, istinaf isteminin esastan reddi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması isabetsizdir..." gerekçesiyle karar bozulmuştur.

B. Bölge Adliye Mahkemesince Verilen Direnme Kararı

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; önceki karar gerekçesinin yanında borçlunun hacze ilişkin muvafakati ile takibin kesinleşmesinin aynı anda olmadığı gerekçesiyle direnme kararı verilmiştir.

VI. TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen direnme kararına karşı süresi içinde borçlu vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

B. Temyiz Sebepleri

Borçlu vekili; muvafakatin geçerli olabilmesi için icra takibinin kesinleşmesi gerektiğini ileri sürerek kararın bozulmasını talep etmiştir.

C. Uyuşmazlık

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla takipte ödeme emrinin borçluya PTT şubesinde 29.12.2017 tarihinde elden tebliğ edilmesi, borçlunun 29.12.2017 tarihinde icra müdürlüğüne verdiği dilekçesiyle takibe itiraz etmediğini, sürelerden feragat ettiğini, SGK'dan aldığı ölüm aylığının tamamına haciz konulmasına muvafakat ettiğini bildirmesi karşısında muvafakatin geçerli olup olmadığı, buradan varılacak sonuca göre alacaklı vekilinin 29.12.2017 tarihli haciz talebi üzerine konulan 10.01.2018 tarihli haciz işleminin iptalinin gerekip gerekmediği noktasında toplanmaktadır.

D. Gerekçe

1. İlgili Hukuk

1. İcra ve İflas Kanunu'nun 82. maddesi.

2. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 93/a-1. maddesi.

2. Değerlendirme

1. Haciz, cebri icra organı tarafından yapılan devlete ilişkin bir hakimiyet tasarrufu olup, icra takibinin konusu olan belli bir para alacağının ödenmesini sağlamak için bu yolda istemde bulunan alacaklı lehine, söz konusu alacağı karşılayacak miktar ve değerdeki borçluya ait mal ve haklara, icra memuru tarafından hukuken el konulmasıdır.

2. Cebri icrada kural alacağın, borçlunun mal varlığından tahsil edilmesi ilkesidir ve bu ilkenin sınırları da kanunla çizilmiştir. Bu bağlamda kanun koyucu gerek İİK'da gerekse bazı özel kanunlarda haczedilemeyecek veya yalnızca bir bölümünün haczi mümkün birtakım mal ve haklar öngörmüştür. Amaç, borçlu ve ailesinin mutlak yoksulluğa düşürülerek ekonomik varlığını kaybedip Devlet yardımına muhtaç hâle getirilmesine engel olmaktır (Baki Kuru, İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, Ankara, 2013, s.503).

3. Haczi caiz olmayan mallar; para borcunun ödenmesi için haciz yoluyla yapılan icra takibinde borçluya ait olup kamu yararı ya da borçlunun yaşamsal zorunlulukları bakımından gerekli yahut paraya çevrilmesine olanak bulunmayan durumlardan ötürü haczedilmesi ya da paraya çevrilmesi olanaksız bulunan, diğer bir deyimle hacizden ayrık tutulmuş şeyler ve alacaklardır (Türk Hukuk Lûgatı-Türk Hukuk Kurumu, Ankara, 2021, C.1, s.446).

4. İcra ve İflas Kanunu'nun 82. maddesinde haczedilemeyecek mallar ve haklar düzenlenmiştir. Maddî hukuka göre başkasına devri yasak olan mal, alacak ve haklar da haczedilemez. Ayrıca özel kanunlarında haczedilemeyeceği yazılı olan mal, alacak ve haklar da haczedilemez.

5. 5510 sayılı Kanun'un "Devir, temlik, haciz ve Kurum alacaklarında zamanlaşımı" başlıklı 93/1. maddesi; "Bu Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu Kurum nezdinde doğan alacakları, devir ve temlik edilemez. Gelir, aylık ve ödenekler; 88 inci maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez." şeklinde iken maddenin devamına 18.02.2009 tarihli ve 5838 sayılı Kanun'un 32. maddesiyle "Bu fıkraya göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması hâlinde, icra müdürü tarafından reddedilir" ibaresi eklenmiştir.

6. 5510 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı gibi kurumların hepsi Sosyal Güvenlik Kurumu çatısı altında toplanmıştır. 17.04.2008 tarihli ve 5754 sayılı Kanun'la değişik 5510 sayılı Kanun'un 93. maddesi ile bu kanuna göre bağlanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilemeyeceği hükme bağlanmıştır. Bu hükme rağmen icra memurlarının alacaklının talebi üzerine SGK tarafından bağlanan emekli maaşlarını haczetmek zorunda olması nedeniyle borçlunun şikâyet yoluyla icra mahkemesine başvurarak haczin kaldırması gerekmektedir. Bu durum icra mahkemelerinin gereksiz yere meşgul edilmesine yol açmaktaydı. Alacaklının talebiyle icra memurunun SGK tarafından bağlanan maaşa haciz konulmasını ve haczi kaldırmak için borçlunun şikâyet yoluyla icra mahkemesine başvurmak zorunda olmasını önlemek amacıyla borçlu lehine 18.02.2009 tarihli ve 5838 sayılı Kanun'un 32. maddesiyle yukarıda belirtilen cümle eklenmiştir.

7. 5510 sayılı Kanun'un 93/1. maddesinde göre icra müdürü borçlunun önceden muvafakatinin bulunması hâlinde gelir, aylık ve ödenekleri üzerine haciz koyabilecektir. Dolayısıyla İİK'nın 83/a maddesindeki genel kuralın aksine "takibin kesinleşmesinden sonra olmak koşulu ile" borçlunun haciz tarihinden önceki muvafakatinin geçerli olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu düzenleme usule değil,

esasa ilişkin olup İİK'nın 83/a maddesi karşısında özel hüküm sayıldığından ve öncelikle tatbik edilmesi gerektiğinden, SGK tarafından hak sahiplerine verilen, gelir, aylık ve ödeneklerin haczi hâlinde uygulanması zorunludur.

8. Somut olayda alacaklı vekili tarafından şikayetçi borçlu aleyhine 28.12.2017 tarihinde kambiyo senetlerine özgü haciz yoluyla icra takibi başlatılmıştır. Ödeme emri borçluya PTT şubesinde 29.12.2017 tarihinde bizzat tebliğ edilmiştir. Borçlu 29.12.2017 tarihinde icra müdürlüğüne verdiği dilekçesiyle takibe itiraz etmediğini, sürelerden feragat ettiğini, SGK'dan aldığı ölüm aylığının tamamına haciz konulmasına muvafakat ettiğini bildirmiştir. Alacaklı vekilinin 29.12.2017 tarihli haciz talebi üzerine icra müdürlüğüne 10.01.2018 tarihinde borçlunun almakta olduğu ölüm aylığının tamamı üzerine haciz konulmuştur.

9. Şu hâlde göre borçlu tarafından aynı dilekçe ile borcun kabul edilerek hacze muvafakat edilmesi, takibin kesinleşmesiyle aynı tarihte olduğundan, başka bir deyişle borçlu tarafından verilen muvafakat icra takibinin kesinleşmesinden sonra olmadığından 18.02.2009 tarihli ve 5838 sayılı Kanun'un 32. maddesi ile değişik 5510 sayılı Kanun'un 93. maddesine uygun değildir ve geçersizdir.

10. Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında, borçlunun beyanıyla takibin kesinleştiği, takibin kesinleşmesiyle muvafakatin aynı tarihte olmasının öneminin bulunmadığı gerekçesiyle direnme kararının onanması gerektiği görüşü ileri sürülmüş ise de bu görüş, yukarıda açıklanan nedenlerle Kurul çoğunluğunca benimsenmemiştir.

11. Hâl böyle olunca, Hukuk Genel Kurulunca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulması gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır.

12. Bu nedenle direnme kararının bozulması gerekir.

VII. KARAR

Açıklanan sebeple;

Borçlu vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile direnme kararının Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı 5311 sayılı Kanun ile değişik İİK'nın 364/2. maddesinin göndermesiyle uygulanması gereken 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 371. maddesi gereğince BOZULMASINA,

İstek hâlinde temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine,

Dosyanın Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 373/2. maddesi uyarınca kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

25.06.2025 tarihinde oy çokluğuyla kesin olarak karar verildi.¹

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

Esas No. 2025/512
Karar No. 2025/591
Tarihi: 01.10.2025

İlgili Kanun/Madde
2004 s. İİK/155, 158

- GENEL İFLÂS YOLU İLE TAKİP
- TAHKİM KAYDI
- İTİRAZIN KALDIRILMASI
- İFLÂS DAVASI

¹ Bu karar, Yargıtay Karar Arama (karararama.yargitay.gov.tr) veri tabanından alınmıştır.

ÖZETİ: *Borçlulara karşı teminat verilmesi için başlatılan iflâs yolu ile takipte, ödeme emrine itiraz üzerine itirazın kaldırılması ve iflâs talepleriyle dava açılmıştır. Yargılama sırasında davalılarca istenen teminat gösterilmişse de tarafların aralarındaki sözleşmenin 42. maddesinde yer alan tahkim kaydı dikkate alınmalıdır. İtirazın kaldırılması ve iflâs davası, öncelikle alacağın maddi hukuka göre var olup olmadığının, sonrasında ise iflâsa ilişkin şartların incelendiği kendine özgü bir davadır. Taraflar arasındaki alacak hakkında tahkim şartı olduğuna göre, öncelikle alacağın varlığına ilişkin tahkime başvurulması, sonrasında iflâs davası açılması gerekir. Aksi durum sözleşmede yer alan tahkim kaydının hakkın kötüye kullanılması yolu ile uygulanabilirliğini ortadan kaldırmak anlamına gelir. Doğrudan başlatılan iflâs yoluyla takipte ödeme emrine itiraz edilmiş ve iflâs davası açılmışsa davalı tahkim ilk itirazı dikkate alınmalı ve mahkeme tarafından davanın usulden reddine karar verilmelidir.*

Taraflar arasındaki iflâs yolu ile takipte itirazın kaldırılması ve iflâs davasından dolayı yapılan yargılama sonunda İlk Derece Mahkemesince konusuz kalan davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

İlk Derece Mahkemesince verilen kararın taraf vekilleri tarafından istinaf edilmesi üzerine, Bölge Adliye Mahkemesince istinaf başvurularının ayrı ayrı esastan reddine karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı taraf vekilleri tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 6. Hukuk Dairesince yapılan inceleme sonunda bozulmuş, İlk Derece Mahkemesi tarafından Özel Daire bozma kararına karşı direnilmiştir.

Direnme kararı davalılar vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten sonra Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan gündem ve dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacılar vekili dava dilekçesinde; müvekkilleri ile yüklenici ...İnş. Nak. Gıda Turz. San. ve Tic. A.Ş. arasında Beyoğlu 19. Noterliğinin 19.04.2011 tarihli "Düzenleme Şeklinde Gayrimenkul Satış Vaadi ve Kat Karşılığı İnşaat Sözleşmesi" imzalandığını, yüklenici olarak sözleşmeyi imzalayan ...İnş. Nak. Gıda Turz. San. ve Tic. A.Ş'nin 12.02.2020 tarihinde tam bölünme nedeniyle infisah ettiğini, şirketin varlıkları ile borçlarının davalı şirketlere devredildiğini, sözleşmenin 9. maddesinde kat mülkiyeti kuruluncaya kadar emlak vergilerinin yüklenici tarafından ödeneceğinin kararlaştırıldığını, sözleşmede üstlendiği edimi yerine getirmesi için 09.03.2021 tarihinde yükleniciye ihtarname gönderildiğini, söz konusu ihtarnın gereğinin yerine getirilmediğini, müvekkili tarafından İstanbul 26. İcra Müdürlüğü'nün 2021/18644 Esas sayılı dosyasında fazlaya ilişkin haklar saklı kalmak kaydı ile 1.526.957,32 TL'lik kısmı ...'a, 542.354,14 TL'lik diğer kısmı da ...'a ait olmak üzere şimdilik 2.068.951,46 TL tutarındaki emlak vergisi borcu bakımından 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 195/III maddesi uyarınca teminat gösterilmesi için iflâs yolu ile icra takibi başlatıldığını, borçlu şirketlerin takibe itiraz ettiklerini, itirazlarının haksız olduğunu ileri sürerek icra takibine yapılan itirazın kaldırılarak davalı şirketler hakkında iflâs kararı verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalılar vekili; sözleşmenin akitleri arasında ... İnş. Gayr. Paz. San. ve Tic. A.Ş'nin bulunmadığını, anılan müvekkiline karşı husumet yöneltilemeyeceğini, sözleşmenin 42. maddesinde tahkim şartının bulunduğunu ve tahkime dair bu hükmün geçerli olduğunu, bu nedenle uyuşmazlığın tahkimde çözümü için davanın usulden reddinin gerektiğini, talep edilen bedelin kamu alacağı olduğunu, davacı tarafından bu alacağa karşı bir teminat ya da rücuen alacak talebinde bulunulmasının yasal olmadığını, tahkimde hak ve alacağın olup olmadığı tayin edildikten sonra depo kararı verilebileceğini belirterek davanın öncelikle tahkim şartı nedeniyle usulden, aksi hâlde müvekkillerinin davacı tarafa borcu bulunmaması nedeniyle esastan reddini savunmuştur.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin 28.03.2024 tarihli ve 2022/516 Esas, 2024/236 Karar sayılı kararı ile; 12.03.2024 tarihli depo kararının davalı vekiline tebliğ edildiği, İstanbul 26. İcra Müdürlüğü'nün 21.03.2024 tarihli yazısı ile borçlu tarafından icra dosyasına 21.03.2024 tarihinde 2.400.692,17 TL bedelli teminat mektubunun sunulduğunun belirtildiği, icra dosyasına teminat yatırılması nedeniyle iflâs davasının konusuz kaldığı gerekçesiyle davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde taraf vekilleri istinaf başvurusunda bulunmuştur.

B. Gerekçe ve Sonuç

Bölge Adliye Mahkemesinin 04.07.2024 tarihli ve 2024/685 Esas, 2024/782 Karar sayılı kararı ile; belediyeden gelen cevap yazısına göre davacıların emlak vergisi borçlarının bulunduğu, davacılar ile yüklenici arasındaki sözleşmenin 9. maddesi gereğince vergi borçlarından yüklenicinin sorumlu olduğu, bu nedenle davacıların TBK'nın 195. maddesi uyarınca yüklenici tarafından üstlenilmiş vergi borçlarının ödenmesi hususunda teminat verilmesi için iflâs takibi başlatmalarında hukuka aykırılık bulunmadığı, mahkemece verilen süre içinde depo emri gereği yerine getirilerek teminat mektubunun sunulduğu, davacıların iflâs yoluyla takibinin teminat verilmesine ilişkin olduğu, davalıların vergi borçlarını ödemesi için yapılmış bir takip bulunmadığı, bu nedenle davacılar vekilinin, davalıların vergi borcunu ödemedikleri gerekçesiyle iflâsına kararı verilmesi gerektiğine dair istinaf nedeninin yerinde görülmediği, ancak depo emri gereği süresinde yerine getirildiğinden iflâs davasının reddine karar verilmesi gerekmele birlikte, kararı istinaf eden davalının sıfatına göre bu duruma değinilmekle yetinildiği gerekçesiyle hükümü istinaf eden davalının sıfatına göre taraf vekillerinin istinaf başvurularının ayrı ayrı esastan reddine karar verilmiştir.

V. BOZMA VE BOZMADAN SONRAKİ YARGILAMA SÜRECİ

A. Bozma Kararı

1. Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde taraf vekilleri temyiz isteminde bulunmuştur.

2. Yargıtay 6. Hukuk Dairesinin 16.10.2024 tarihli ve 2024/2828 Esas, 2024/3457 Karar sayılı kararı ile,

"...1. Dava; takibe itirazın kaldırılması ve iflas talebine ilişkindir.

Genel olarak iflas davalarına konu uyuşmazlıklar tarafların iradelerine tabi olmadığından tahkime de elverişli değildir. Ancak, iflas davalarına konu uyuşmazlıklar, mahkemenin önüne farklı şekilde gelmekte olup, iflas davasının türüne göre değerlendirme yapmak gerekir.

Doğrudan iflas hallerinin bulunması halinde mahkeme doğrudan iflas davasına başlamaktadır. Bu durumda uyuşmazlığın tahkime elverişli olmayacağına, hakkında iflas davası açılan kişinin bir başkası ile yapmış olduğu tahkim sözleşmesinin hiçbir şekilde bu davanın konusu olamayacağına kabulü gerekir. Öğreti ve uygulamada da bu konuda farklı bir görüş bulunmamaktadır.

İflas yoluyla takipte bulunulması üzerine açılacak iflas davasında ise borçlunun takibe itiraz edip etmemesine göre farklı ihtimaller bulunmaktadır. Alacaklının alacağını tahsil etmek için borçlu aleyhine iflas yoluyla takipte bulunması üzerine borçlu tarafından takibe itiraz edilmemesi halinde takip kesinleşmiş olacaktır. Bu durumda, mahkemeden borçlunun iflası istendiğinde mahkeme artık alacağın var olup olmadığını yargılama konusu yapmayacak, iflas talebine ilişkin olarak İİK'nın 166. maddesi gereğince gerekli ilan ve bildirimlerde bulunacaktır. Bu ihtimalde, takip alacaklısı ve takip borçlusu arasında takip konusu alacakla ilgili tahkim şartı bulunsun da artık tahkim itirazı kabul görmeyecektir. Zira mahkemenin alacak talebi ile ilgili bir yargılama yapması söz konusu değildir. İflasa ilişkin hükümlerin uygulanmasına geçilmiş olduğundan artık iki taraf arasındaki bir uyuşmazlıktan öte kamusal yönü bulunan bir davanın görülmesi söz konusu olacaktır. İflas bildirimlerinin yapılması, alacaklıların davaya katılmaları, gerekirse dava giderlerinin kamu üzerinden karşılanması, davanın re'sen takibi gibi hususlar dikkate alındığında, artık hukuki ilişkiye göre iki taraf arasındaki bir uyuşmazlığın dava konusu olması söz konusu olmayacağından iki taraf arasındaki tahkime konu uyuşmazlığın bu davada değerlendirilmesi de mümkün değildir. Bu haliyle iflas yoluyla başlatılan takibe itiraz edilmemesi üzerine açılan iflas davasının tahkime elverişli olmadığı konusunda da bir tereddüt yaşanmayacaktır.

Ancak iflas yoluyla başlatılan takibe süresinde itiraz edilmesi üzerine açılan iflas davasında durum çok farklı gelişmektedir. İflas yoluyla başlatılan takibe itiraz (veya şikâyet) edildiğinde, alacaklının mahkemeden borçlunun itirazının kaldırılmasına ve iflasına karar verilmesini talep etmesi gerekmektedir. Burada aslında birlikte ileri sürülen iki talep bulunmaktadır. İflas davasına bakacak ticaret mahkemesinin de birbirini takip eden iki talebi ayrı ayrı değerlendirmesi gerekir. Bu durumda, mahkeme öncelikle maddi hukuka göre alacağın mevcut olup olmadığına tespiti konusunda bir yargılama yapması, alacağın varlığını tespit etmesi halinde iflas davası aşamasına başlaması gerekir. İflas takibine itiraz edilip edilmemesinin farklılığı da burada ortaya çıkmaktadır. İflas takibine itiraz edilmemesi üzerine açılan iflas davasında, doğrudan iflas yargılaması başlamakta iken, iflas takibine itiraz edilmesi üzerine açılan iflas davasında iflas yargılaması hemen başlamamakta, öncelikle alacağın varlığı tespit edilmekte ve bundan sonra iflas davası aşaması başlamaktadır. İİK'nın 156/3. maddesinde yer alan, "borçlu ödeme emrine itiraz etmişse takip durur ve alacaklı bu itirazın kaldırılması ile beraber borçlunun iflasına karar verilmesini bir dilekçe ile Ticaret Mahkemesinden isteyebilir" şeklindeki hükmünü dikkate aldığımızda da bu durumu açıkça görmekteyiz. Bu davada önce borçlunun itirazı değerlendirilecek ve bu değerlendirmenin sonucuna göre iflas davası aşaması başlayacaktır.

Bu durum en belirgin şekilde iflas bildirimleri ve iflas ilanlarında ortaya çıkmaktadır. İflas takibine itiraz edilmemesi üzerine açılan iflas davasında iflas ilan

ve bildirimleri davanın başında ilk tensiple birlikte yapılırken, iflas takibine itiraz üzerine açılan iflas davasında alacak tespit edilip itirazın kaldırılmasına karar verildiğinde iflas ilan ve bildirimleri yapılmaktadır. Burada alacağın esası hakkında neticeten bir karar verilmese de, bir ara kararla itirazın kaldırılmasına ve depo emrinin yerine getirilmesine karar verilmekte, depo emrinin yerine getirilmemesi halinde ancak iflas ilan ve bildirimlerinin yapılmasına karar verilmektedir. Bu durum dikkate alındığında, iflas takibine itiraz edilmemesi üzerine borçlunun iflasının istenmesinde birbirinden ayrılması mümkün olan iki talebin yargılamasının birbirini takip eder şekilde ve birinin sonucuna göre diğerinin değerlendirileceği bölünebilen iki talepli bir dava olduğunu görmekteyiz (Dinç, İlhan; Genel İflas Yoluyla Takibe İtirazın Kaldırılması ve İflas Davasının Tahkime Elverişliliği, TAAD, Yıl 1, Sayı 41(Ocak 2020), s. 427-463).

Bu iki talebin bölünmesinin ve ayrı ayrı değerlendirilmesinin mümkün olup olmadığına göre bu davanın (uyuşmazlığın) tahkime elverişli olup olmadığı değerlendirilmesi gerekir. Böyle bir durumda öncelikle alacağın var olup olmadığı, yani itirazın yerinde olup olmadığı dava konusu yapılmaktadır. Bu dava niteliği itibarıyla bir alacak davası olduğundan maddi hukuka göre bir değerlendirme yapılması gerekecektir. Bu durumda da taraflar arasındaki uyuşmazlığın maddi hukuka göre değerlendirilmesi sırasında bir tahkim sözleşmesinin bulunması durumunda bu sözleşmenin dikkate alınması gerekir. Bu aşaması itibarıyla bu davanın tahkime elverişli olduğu sonucuna ulaşmaktayız.

Taraflar arasındaki alacakla ilgili tahkim şartı varsa öncelikle tahkime başvurularak alacağa ilişkin uyuşmazlığın neticelendirilmesi, bu neticeye göre iflas davası açılması gerekir. Buna uyulmaması, yani tahkim şartı bulunan bir uyuşmazlık hakkında iflas yoluyla takip başlatılması ve itiraz edilmesi üzerine iflas davası açılması durumunda tahkim ilk itirazı ileri sürülebilir. İflas davasının açıldığı ticaret mahkemesinin bu itiraz üzerine, uyuşmazlık da tahkime elverişli ise, tahkim şartı nedeniyle davanın usulden reddine karar vermesi gerekir. Zira burada iflas davasından önce itirazın kaldırılması talebinin değerlendirmesi, ancak itirazın haksız olduğuna karar verilmesi halinde, itirazın kaldırılmasına karar verilmesi ile iflas aşaması başlamaktadır. İtirazın kaldırılması davasında tamamen maddi hukuka göre bir değerlendirme yapılmaktadır. Maddi hukuk aşamasında da geçerli bir tahkim şartı varsa tahkim itirazının kabulü gerekir.

Davaya konu olaya gelince, taraflar arasındaki sözleşmenin 42. maddesinde “İşbu sözleşmeden doğan uyuşmazlıklar, tapu iptali davası dışında, İstanbul Ticaret Odası'nın Hakem Heyetince seçilecek üç (3) Hakem Kurulu marifetiyle tahkim yoluyla çözümlenir” hükmünün öngörüldüğü, alacağın tahsili için başlatılan iflas yoluyla takipte, itirazın kaldırılması ve iflas talebinde bulunduğu, yukarıda belirtilen açıklamalar dikkate alındığında, taraflar arasındaki alacak ve teminat istemine ilişkin uyuşmazlığın tahkime elverişli olduğu anlaşılmaktadır.

Bu nedenle, öncelikle, taraflar arasında imzalanan sözleşmenin 42. maddesi uyarınca, davacının öncelikle İstanbul Ticaret Odası Hakem Heyeti nezdinde alacağının varlığını ispatlayacak ve miktarını tespit edecek bir karar alması, bu karara istinaden borçlu aleyhine iflâs yolu ile takip yapması ve iflâs davası açması gerekirken; taraflar arasındaki yetkili yargı yeri seçimini ortadan kaldıracak şekilde doğrudan iflâs takibi yapması ve bunu dayanak göstererek iflâs davası açmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle davalının süresinde yaptığı tahkim ilk itirazının

kabulü ile davanın usulden reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi doğru görülmemiş, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir.

2. Bozma nedenine göre davacılar vekilinin tüm, davalılar vekilinin ise yukarıdaki paragraf dışında kalan temyiz itirazlarının şimdilik incelenmesine yer olmadığına karar verilmiştir, ..." gerekçesiyle karar bozulmuştur.

B. İlk Derece Mahkemesince Verilen Direnme Kararı

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; tahkim ilk itirazının kabul edilip edilmeyeceği konusunda Bölge Adliye Mahkemesi ile Özel Daire arasında içtihat farklılığı bulunduğu, Özel Dairenin direnmeye konu bozma ilâmının, Hukuk Genel Kurulunun 21.12.2021 tarihli ve 2019/(15)6-574 Esas ve 2021/1710 Karar sayılı kararı ile de çeliştiği, Hukuk Genel Kurulunun, "Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılmakta olup, tahkim bu durumun bir istisnası ise de, hak arama özgürlüğü kapsamında mahkemeye başvuran tarafın alacağına biran önce kavuşmak için iflas yoluyla takip talebinde bulunması ve takibe itiraz üzerine mahkemede dava açması yolunu seçmesi durumunda, sözleşmedeki tahkim şartının öne sürülmesi iyi niyetli bir yaklaşım olarak değerlendirilemez" şeklindeki yerleşik gerekçesiyle iflâs davalarında tahkim şartının öne sürülemeyeceği görüşünde olduğu, Mahkemece de Hukuk Genel Kurulunun görüşünün benimsendiği ve bu çerçevede yapılan yargılama sonucunda davalıların sözleşme ile müteselsilen üstlendikleri emlak vergisi borçlarının ödenmemesinden dolayı başlatılan iflâs takibine davalılar tarafından yapılan itirazın 02.04.2024 tarihli ara kararla kaldırılmasına ve depo emri gönderilmesine karar verildiği, depo bedelinin davalılar tarafından yatırılması üzerine konusuz kalan dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına dair karar verildiği gerekçesiyle direnme kararı verilmiştir.

VI. TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen direnme kararına karşı süresi içinde davalılar vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

B. Temyiz Sebepleri

Davalılar vekili, sözleşmenin 42. maddesindeki tahkim şartının taraflar arasındaki alacak ve teminat istemine ilişkin uyuşmazlığın çözümünde öncelikle uygulanması gerektiğini, tahkim sonucu iflâs yoluyla icra takibinden doğan itirazın kaldırılması çözüme bağlandıktan sonra oluşacak duruma göre iflâs davasının görülmesi gerektiğini, sözleşmede vergilerin ödenmesinin güvence altına alınması için yüklenicinin teminat göstermek zorunda olduğuna veya malikin talebi üzerine yükleniciler tarafından teminat gösterileceğine dair açık bir taahhüt bulunmadığını belirterek direnme kararının bozulmasını talep etmiştir.

C. Uyuşmazlık

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; sözleşmenin 42. maddesinde düzenlenen tahkim şartının varlığı karşısında, davacıların 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun (İİK) 155. maddesi uyarınca yaptıkları iflâs yolu ile icra takibine itiraz hâlinde, itirazın kaldırılması davasında mahkemece sözleşmede yer alan tahkim şartı nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmesinin gerekip gerekmediği noktasında toplanmaktadır.

D. Gerekçe

1. İlgili Hukuk

1. 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun 155 vd. maddeleri
2. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 2. Maddesi

2. Değerlendirme

1. Uyuşmazlığın çözümü için öncelikle konuyla ilgili yasal düzenlemelerin açıklanmasında yarar vardır.

2. İcra ve İflâs Kanunu'nun "Ödeme emri ve münderecatı" başlıklı 155. maddesi: "Borçlu iflas yoluyla takibe tabi şahıslardan olup da alacaklı isterse ödeme emrine yedi gün içinde borç ödenmediği takdirde alacaklının mahkemeye müracaatla iflas talebinde bulunabileceği ve borçlunun gerek borcu olmadığına ve gerek kendisinin iflasa tabi kimselerden bulunmadığına dair itirazı varsa bu müddet içinde dilekçe ile icra dairesine bildirmesi lüzumu ve konkordato teklif edebileceği ilave olunur.

"İflas talebi ve müddeti" başlığını taşıyan 156. maddesi ise:

"Ödeme emrindeki müddet içinde borçlu tarafından itiraz olunmamışsa alacaklı bir dilekçe ile Ticaret Mahkemesinden iflas kararı isteyebilir.

Bu dilekçeye borçlunun ödeme emrine itiraz etmediğini mübeyyin ödeme emri nüshasının raptedilmesi lazımdır.

Borçlu ödeme emrine itiraz etmişse takip durur ve alacaklı bu itirazın kaldırılması ile beraber borçlunun iflasına karar verilmesini bir dilekçe ile Ticaret Mahkemesinden isteyebilir.

İflas istemek hakkı ödeme emrinin tebliği tarihinden bir sene sonra düşer."

Hükmünü içermektedir.

3. İflâs tâbî şahıslardan olan borçlusunu, para veya teminat alacağından dolayı iflâs yoluyla takip etmek isteyen alacaklı, yetkili icra dairesine yazılı veya sözlü olarak ya da elektronik ortamda iflâs yolu ile takip talebinde bulunabilir. Takip talebinde adi haciz yoluyla takip talebinde yer alan kayıtlardan başka, iflâs takip yolunun izlenmek istediği de belirtilir (İİK md. 58/b5).

4. İflâs yoluyla takip talebi üzerine icra dairesinin düzenleyeceği ödeme emrinde adi haciz yoluyla takipteki ödeme emrinde yer alması gereken kayıtlar bulunur. İflâs yoluyla takipte düzenlenen ödeme emrinde ayrıca iki kayıt daha yer alır. Bu kayıtlar "iflas tehdidi" ve "konkordato teklif edilebileceği" hususlarıdır.

5. İflâs yoluyla takipte ödeme emrinde, ödeme emrinin tebliği edildiği tarihten itibaren yedi gün içerisinde takip konusu borcun ödenmesi, aksi hâlde alacaklının mahkemeye başvurup borçlunun iflâsını talep edebileceği belirtilir.

6. Borçlunun gerek borcu olmadığına ve gerekse kendisinin iflâsa tâbî kişilerden bulunmadığına dair bir itirazı varsa, bu itirazın da ödeme emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde bir dilekçe ile icra dairesine bildirilmesi lüzumu da ödeme emrinde yer alır (Timuçin Muşul, İcra ve İflâs Hukuku Esasları, Ankara 2015, s. 684).

7. Borçlu, ödeme emrinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde ödeme emrine itiraz edebilir. Anılan süre içinde ödeme emrine itiraz edilmezse ödeme emri kesinleşir. Ödeme emrine itiraz etmeyen borçlu, borcunu ve iflâs takibinin harç ile giderlerini öderse iflâs takibi son bulur; ödemezse alacaklı ticaret mahkemesinde borçluya karşı iflâs davası açabilir (Baki Kuru, İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, İstanbul 2004, s. 950).

8. Genel iflâs yoluyla takipte borçlu, ödeme emrini tebellüğ ettiği tarihten itibaren yedi gün içinde bir dilekçe ile icra dairesine başvurup takip konusu borca itiraz ettiği takdirde, takip durur (İİK md. 155, md. 156/3).

9. Alacaklı ödeme emrinin tebliğinden itibaren bir yıllık hak düşürücü süre içinde (İİK md.156/son f.) borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yerdeki tica-

ret mahkemesine bir dilekçe ile başvurup, itirazın kaldırılmasını ve borçlunun iflâsına karar verilmesini talep edebilir (Muşul, s. 691).

10. Genel iflâs yoluyla takipte, gönderilen ödeme emrine karşı yedi günlük süre içinde itiraz etmiş olan borçlu, ödeme emrine itiraz süresi içerisinde ileri sürmediği diğer itiraz sebeplerini, iflâs dava dilekçesinin tebliği üzerine vereceği cevap dilekçesinde ilk defa ileri sürebilir.

11. İflâs davasının açıldığı ticaret mahkemesinde, icra mahkemesindeki gibi sıkı şekil şartlarına tâbi bir yargılama yapılmayıp, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) genel hükümleri uygulanır. Basit yargılama usulünün uygulanacağı iflâs davasında borçlu evvelce ödeme emrine karşı ileri sürdüğü itiraz sebepleri ile bağlı olmaksızın meselâ, takip konusu borcu ödemiş olduğu ya da borcun zamanaşımına uğradığı itirazını cevap dilekçesinde beyan edebilir.

12. İflâs davasında alacaklı, alacağını ispat bakımından İİK'nın 68. maddesinde tahdidi olarak sayılmış bulunan belgelerle bağlı değildir. Alacaklı normal bir alacak davasında olduğu gibi alacağın varlığını HMK'ya göre mümkün olan her türlü delil ile ispat edebilir.

13. Mahkemenin yapacağı inceleme sonucunda borçlunun borçlu olmadığı kanısına varılırsa iflâs davasının reddine karar verilir. İflâs davasının reddi kararı maddi anlamda kesin hüküm teşkil eder ve alacaklı iflâs takibi ve davası konusu yapılmış alacak için borçluya karşı yeni bir alacak davası açamaz.

14. Yapılan inceleme sonucunda alacağın mevcut olduğu kabul edilirse borçlunun itirazının kesin olarak kaldırılmasına karar verilir ve mahkemece aynı zamanda bir depo kararı verilir. Bu depo kararı ile mahkeme, borçluya yedi gün içerisinde faiz ve icra giderleri ile birlikte borcunu ifa etmesini veya o kadar miktarı mahkeme veznesine depo etmesini emreder (İİK md.158, II c. 2). Borçlu yedi günlük depo süresi içerisinde faiz ve giderleri ile birlikte borcu ödemez veya mahkeme veznesine depo etmez ise, mahkemece depo kararından sonraki ilk oturumda borçlunun iflâsına karar verilir (Kuru, s. 957).

15. Uyuşmazlıkla ilgili olarak “tahkim” ile ilgili kavram ve yasal düzenlemelerle ilgili açıklama yapılmasında da yarar bulunmaktadır.

16. Tahkimin tanımı 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda (HUMK) yer almazken, HMK'da “Tahkim sözleşmesi, tarafların, sözleşme veya sözleşme dışı bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tamamı veya bir kısmının çözümünün hakem veya hakem kuruluna bırakılması hususunda yaptıkları anlaşmadır.” şeklinde tanımlanmıştır (HMK md. 412/1).

17. Türk Hukuk Lûgatında da tahkim sözleşmesi, tarafların sözleşme ya da sözleşme dışı bir hukuki ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların tümünün veya bir kısmının çözümünün hakem ya da hakem kuruluna bırakılması hususunda yaptıkları anlaşma olarak ifade edilmiş; tahkim sözleşmesinin taraflar arasındaki sözleşmenin bir koşulu ya da ayrı bir sözleşme ile yazılı biçimde yapılabileceği belirtilmiştir (Türk Hukuk Lûgatı, Türk Hukuk Kurumu, Cilt I, Ankara 2021, s. 1048).

18. Öğretide ise tahkim, “Kanun'un tahkim yoluyla çözümlenmesine izin verdiği konular kapsamında olmak koşuluyla, taraflar arasında doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların mahkeme yerine, hakem adı verilen kişiler aracılığı ile kesin ve bağlayıcı olarak çözümlenmesi konusunda tarafların anlaşmaları” olarak tanımlanmaktadır (Ziya, Akıncı: Milletlerarası Tahkim, 5. Baskı, İstanbul 2020, s. 5).

19. Yargı, devletin temel fonksiyonlarından biridir ve kural olarak taraflar arasındaki uyuşmazlıkların çözüm yeri mahkemelerdir. Ancak özel hukuka ilişkin uyuşmazlıkların çözümünde mahkemeler yerine hakemlere başvurulması konusunda sözleşme yapılabilir veya taraflarca bağitlanan sözleşmelere bu yönde bir hüküm konulabilir (HMK md. 412/2). Özel hukukun taraflara tanıdığı irade serbestisi, kendisini sözleşme yapıp yapmamak, sözleşmenin karşı tarafını ve içeriğini belirlemek noktalarında gösterdiği gibi taraflar arasında çıkmış ve çıkması muhtemel uyuşmazlıkları hakemler eliyle çözmek noktasında da gösterir. Hakem kararı, devlet mahkemeleri tarafından verilen karar gibi bağlayıcıdır. Bu hâliyle tahkim, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından biridir (Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun 13.04.2018 tarihli ve 2016/2 Esas, 2018/4 Karar sayılı kararı).

20. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 408/1. maddesinde, taşınmaz mallar üzerindeki aynı haklardan veya iki tarafın iradelerine tâbi olmayan işlerden kaynaklanan uyuşmazlıkların tahkime elverişli olmadığı belirtilmiştir.

21. Tahkimin üç unsurundan bahsedilebilir. Bunlar, hakemlerin uyuşmazlığı çözüme kavuşturmakla görevli olması, hakemlerin yapmış oldukları yargısal faaliyetin taraflar arasında bağitlanmış bir sözleşmeye dayanması, tahkimin özel bir yargılama usulü olmasıdır (İbrahim Özbay, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Çerçevesinde Tahkim, Ankara 2016, s. 5).

22. Genel olarak iflâs davalarına tâbi uyuşmazlıklar tarafların iradelerine tâbi olmadığından tahkime de elverişli değildir, ancak uyuşmazlık mahkemelerin önüne farklı şekillerde geldiğinden bu davaların da tahkime elverişli olup olmadığının iflâs davasının türüne göre değerlendirilmesi gerekir.

23. İcra ve İflâs Kanunu'nun 177. maddesinde yer alan doğrudan doğruya iflâs hâllerinden birinin bulunması durumunda mahkemece doğrudan iflâs yargılmasına başlanmakta olup bu durumda uyuşmazlık tahkime elverişli olmayacağından aleyhine iflâs davası açılan tarafın sözleşmedeki tahkim şartının varlığını ileri sürdüğü takdirde bu itirazın yerinde görülmesi mümkün değildir.

24. İcra ve İflâs Kanunu'nun 155. maddesine göre iflâs yoluyla adi takipte bulunulması durumunda açılacak iflâs davasında ise borçlunun takibe itiraz edip etmemesine göre farklı ihtimaller gündeme gelmektedir. Alacaklının borçlu aleyhine iflâs yoluyla takipte bulunması üzerine borçlu tarafından takibe itiraz edilmemesi hâlinde takip kesinleşmektedir. Bunun üzerine alacaklının ticaret mahkemesinden borçlunun iflâsını talep ettiği takdirde mahkemece artık bu aşamada alacağın var olup olmadığı inceleme konusu yapılmayacak ve iflâs talebine ilişkin olarak İİK'nın 166. maddesindeki gerekli ilan ve bildirim işlemleri yapılacaktır. Bu hâlde taraflar arasında takip konusu alacakla ilgili olarak tahkim şartı bulunsa bile alacağın varlığı tartışma konusu yapılmadığından tahkim itirazının kabul edilmesi mümkün değildir. Çünkü bu durumda mahkemece alacakla ilgili herhangi bir yargılama yapılması söz konusu değildir. Doğrudan iflâsa ilişkin hükümlerin uygulanmasına geçileceğinden artık iki taraf arasındaki bir uyuşmazlıktan çok kamusal yönü olan bir davanın görülmesi söz konusu olacaktır.

25. İflâs yoluyla başlatılan takibe borçlu tarafından itiraz edilmesi durumunda ise süreç farklı şekilde ilerlemektedir. İflâs yoluyla başlatılan takibe itiraz edildiğinde alacaklının mahkemeden borçlunun itirazın kaldırılmasına ve iflâsına karar verilmesini talep etmesi gerekmektedir.

26. İtirazın kaldırılması ve iflâs davası ise bünyesinde birkaç aşamayı barındıran kendine özgü davadan olup, buna göre; ilk aşamanın öncelikle davacının

alacaklı, davalının ise borçlu olduğuna ilişkin bir maddi hukuk yargılaması yapılması gerekmektedir. Bu davada öncelikle depo kararına esas alacağın varlığının ve miktarının tespit edilmesini gerektiren bir yargılama aşaması bulunup, ikinci olarak da yasal şartların varlığı durumunda borçlunun iflâsına karar verilmesi aşaması bulunmaktadır.

27. Davanın ilk aşamasında, davacının alacaklı davalının ise borçlu olup olmadığı ve borç miktarının tespiti aksine hüküm yoksa iflâsa bakan mahkemece belirlenecektir, ancak özel hukuktaki sözleşme serbestisi sınırları içinde kalmak kaydıyla tarafların doğacak uyuşmazlıkları çözecek (yetkili) yargı yerini serbestçe belirleyebilmeleri de mümkündür.

28. Taraflar arasında ihtilaf konusu alacakla ilgili tahkim şartının varlığı durumunda öncelikle tahkime başvurularak alacağa ilişkin uyuşmazlığın çözümlenmesi, sonrasında iflâs davası açılması gerekmektedir. Aksi hâlde tahkim şartı bulunan bir ihtilafta iflâs yoluyla takip başlatılması ve borçlu tarafından itiraz edilmesi üzerine iflâs davası açılması durumunda tahkim ilk itirazı ileri sürülebilir. Mahkemece söz konusu ihtilafın tahkime elverişli olması hâlinde davanın usulden reddine karar verilmesi gerekmektedir. Çünkü burada iflâs davasından önce borçlunun itirazının haksız olduğuna karar verilmesi hâlinde itirazın kaldırılmasına karar verilerek iflâs süreci başlamaktadır. İtirazın kaldırılması davasında da tamamen maddi hukuka göre değerlendirme yapıldığından bu aşamada da geçerli bir tahkim şartının varlığı durumunda tahkim itirazının kabulü gerekir.

29. Bununla birlikte sözleşme hukukuna egemen olan sözleşmeye bağlılık (Ahde Vefa- Pacta Sunt Servanda) ilkesi hukukumuzda da kabul edilmiştir. Bu ilkeye göre; sözleşme yapıldığı andaki gibi aynen uygulanmalıdır. Sözleşme koşulları borçlu için sonradan ağırlaşmış; kararlaştırılan edimler dengesi sonradan ortaya çıkan olaylar nedeniyle değişmiş olsa bile borçlu sözleşmedeki edimini aynen ifa etmelidir. Gerçekten de, sözleşmeye bağlılık ilkesi, hukuki güvenlik, doğruluk ve dürüstlük kuralının bir gereği olarak sözleşme hukukunun temel ilkesini oluşturmaktadır.

30. Öte yandan TMK'nın “Dürüst davranma” başlıklı 2. maddesinde; “Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uyarak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz” hükmüne yer verilmiştir. Buna göre dürüstlük kuralı; herkesin uyması gerekli olan genel ve objektif bir davranış kuralıdır.

31. Tüm bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; davacılar tarafından 11.08.2021 tarihinde, taraflar arasındaki sözleşmeye dayalı olarak emlak vergisi borcunun ödenmemesinden dolayı TBK'nın 195. maddesi uyarınca teminat gösterilmesi talebi kapsamında davalılar aleyhine İstanbul 26. İcra Müdürlüğü'nün 2021/18644 Esas sayılı dosyasında iflâs yolu ile icra takibi başlatılmış, davalılar vekilinin itirazı nedeniyle icra takibinin durması üzerine davacılar vekili tarafından itirazın kaldırılması ve davalıların iflâsı talep edilmiştir.

32. Davacılar ile yüklenici ...İnş. Nak. Gıda Turz. San. ve Tic. A.Ş. arasında Beyoğlu 19. Noterliğinin 19.04.2011 tarihli "Düzenleme Şeklinde Gayrimenkul Satış Vaadi ve Kat Karşılığı İnşaat Sözleşmesi" imzalanmış olup, yüklenici olarak sözleşmeyi imzalayan şirketin 12.02.2020 tarihinde tam bölünme nedeniyle ifisah ettiği, sözleşmenin 42. maddesinde “İşbu sözleşmeden doğan uyuşmazlıklar, tapu iptali davası dışında, İstanbul Ticaret Odası'nın Hakem Mahkemesince seçilecek üç (3) Hakem Kurulu marifetiyle tahkim yoluyla çözümlenir” düzenlemesinin yer aldığı anlaşılmaktadır.

33. Somut olayda, taraflar arasında geçerli bir tahkim sözleşmesi bulunmasına ve uyuşmazlığın tahkime elverişli bir uyuşmazlık olmasına rağmen davacı arsa sahipleri tahkim yolunu tercih etmemiş genel iflâs yolu ile takibe geçerek tahkim anlaşmasının davalılar açısından uygulanabilirliğini imkânsız hâle getirmiştir. Davacıların öncesinde eda davası açması hâlinde tahkim ilk itirazı ile karşılaşacak olmaları karşısında eda davası açma ihtimali bulunmamaktadır. Az yukarıda açıklanan TMK'nın 2. maddesi uyarınca herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorunda olup, bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz. Ahde vefa ilkesi dikkate alındığında, davacıların iflâs yoluyla takip başlatarak sözleşmedeki tahkim şartını bertaraf etmek amacıyla olduğunun kabulü gerekir.

34. Bu nedenle davacıların öncelikle tahkime başvurarak alacağın varlığını ve miktarını ispatlayacak karar aldıktan sonra borçlular hakkında iflâs yoluyla takip başlatması ve iflâs davası açması gerekirken, taraflar arasında kararlaştırılan yetkili yargı yerini ortadan kaldıracak şekilde doğrudan iflâs yoluyla takip başlatılması ve sonrasında iflâs davası açılması yerinde olmadığından, davalıların süresinde yaptığı tahkim ilk itirazının kabulü ile davanın usulden reddine karar verilmesi gerekmektedir.

35. Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında; iflâs davalarının, kamu düzenine ilişkin sonuçları olan ve davalı şirketin iflâsına karar verilmesi hâlinde davacı dışında tüm alacaklıları ilgilendiren nitelikte bir dava olduğu, İİK'nın 154 ve devamı maddelerinde, alacağın tespiti için öncelikle tahkime gidilebileceği yönünde bir düzenlemeye yer verilmediği, yargı yetkisinin, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanıldığı, tahkim bu durumun bir istisnası ise de, hak arama özgürlüğü kapsamında mahkemeye başvuran tarafın alacağına bir an önce kavuşmak için iflâs yoluyla takip talebinde bulunması ve takibe itiraz üzerine dava yolunu seçmesi durumunda, sözleşmedeki tahkim şartının öne sürülmesinin iyiniyetli bir yaklaşım olarak değerlendirilemeyeceği, hak arama özgürlüğünü kısıtlayacak şekilde tahkim şartının varlığı nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmesinin yerinde olmadığı, açıklanan nedenlerle direnme kararının yerinde olduğu görüşü ileri sürülmüş ise de, bu görüş yukarıda açıklanan nedenlerde Kurul çoğunluğunca benimsenmemiştir.

36. Hâl böyle olunca İlk Derece Mahkemesince önceki kararda direnilmesi doğru olmadığından, hükmün Özel Daire bozma kararında belirtilen nedenlerle bozulması gerekmiştir.

VII. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

Davalılar vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile direnme kararının Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı HMK'nın 371. maddesi gereğince BOZULMASINA,

Bozma nedenine göre davalılar vekilinin diğer temyiz itirazlarının şimdilik incelenmesine yer olmadığına,

İstek hâlinde temyiz peşin harcının yatırana geri verilmesine,

Dosyanın HMK'nın 373. maddesinin 1. fıkrası uyarınca kararı veren İlk Derece Mahkemesine, karardan bir örneğinin Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

01.10.2025 tarihinde oy çokluğuyla kesin olarak karar verildi.

KARŞI OY

1. Taraflar arasındaki uyuşmazlık sözleşmenin 42. maddesinde düzenlenen tahkim şartının varlığı karşısında, davacıların 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun (İİK) 155. maddesi uyarınca yaptıkları iflâs yolu ile icra takibine itiraz hâlinde, itirazın kaldırılması davasında mahkemece sözleşmede yer alan tahkim şartı nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmesinin gerekip gerekmediği noktasında toplanmaktadır.

2. Somut olayda davacılar tarafından 11.08.2021 tarihinde, taraflar arasındaki sözleşmeye dayalı olarak emlak vergisi borcunun ödenmemesinden dolayı 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 195. maddesi uyarınca teminat gösterilmesi talebi kapsamında davalılar aleyhine İstanbul 11. İcra Müdürlüğü'nün 2021/18644 Esas sayılı takip dosyasında iflâs yolu ile icra takibi başlatılmış, davalılar vekilinin itirazı nedeniyle icra takibinin durması üzerine davacılar vekili tarafından itirazın kaldırılması ve davalıların iflâsı talep edilmiştir.

3. Davacılar ile yüklenici ...İnş. Nak. Gıda Turz. San. ve Tic. A.Ş. arasında Beyoğlu 19. Noterliği'nin 19.04.2011 tarihli "Düzenleme Şeklinde Gayrimenkul Satış Vaadi ve Kat Karşılığı İnşaat Sözleşmesi" imzalanmış olup, yüklenici olarak sözleşmeyi imzalayan şirketin 12.02.2020 tarihinde tam bölünme nedeniyle infisah ettiği, sözleşmenin 42. maddesinde "İşbu sözleşmeden doğan uyuşmazlıklar, tapu iptali davası dışında, İstanbul Ticaret Odası'nın Hakem Mahkemesince seçilecek üç (3) Hakem Kurulu marifetiyle tahkim yoluyla çözümlenir" düzenlemesinin yer aldığı anlaşılmaktadır.

4. İflâs davaları, kamu düzenine ilişkin sonuçları olan ve davalı şirketin iflâsına karar verilmesi hâlinde davacı dışında tüm alacaklıları ilgilendiren nitelikte bir davadır. Genel iflâs yoluyla icra takibi, itirazın kaldırılması ve iflâs talebi, birbirini izleyen işlemlerden oluşan bir bütün olup, icra takibinin sağlıklı yürütülebilmesi için bu bütünün parçalara ayrılmaması gerekir. İflâs yoluyla takipte, itirazın kaldırılması talebinin tahkimde çözülmesi gerektiğinin kabulü hâlinde, hakem kararından sonra iflâs talebi için mahkemeye başvurulması usul ekonomisine aykırılık teşkil edecektir (Ekşi, Nuray: Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda Tahkim, 2. Bası, İstanbul 2019, s. 110).

5. Genel iflâs yolu ile başlayan takibe itiraz üzerine alacağın tespiti için öncelikle hakem heyetine, sonrasında iflâs kararı verilmesi için mahkemeye başvurulması haklı bir sebeple izah edilemez (Pekcanıtez, Hakan/Yeşilırmak, Ali: Pekcanıtez Usül- Medeni Usül Hukuku, C. III, 15. Bası, İstanbul 2017, s. 2675).

6. İcra ve İflâs Kanunu'nun genel iflâs yoluyla takibi düzenleyen İİK'nın 154 ve devamı maddelerinde, alacağın tespiti için öncelikle tahkime gidilebileceği yönünde bir düzenlemeye yer verilmemiştir. İİK'nın 155. maddesinde, iflâs yoluyla takipte borçlunun gerek borcu olmadığına gerekse kendisinin iflâsa tâbi kimse-lerden bulunmadığı yönünde itiraz edebileceği belirtilmiş olup, anılan maddede tahkim şartının varlığı ayrıca itiraz nedeni olarak düzenlenmemiştir. Bununla birlikte sözleşmede tahkim şartı kararlaştırılırken taraflarca, uyuşmazlık hâlinde iflâs yoluyla takip yapılamayacağı yönünde bir sınırlama da getirilmemiştir.

7. Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılmakta olup, tahkim bu durumun bir istisnası ise de, hak arama özgürlüğü kapsamında mahkemeye başvuran tarafın alacağına biran önce kavuşmak için iflâs yoluyla takip talebinde bulunması ve takibe itiraz üzerine mahkemede dava açması yolunu seçmesi durumunda, sözleşmedeki tahkim şartının öne sürülmesi iyiniyetli bir yaklaşım olarak değerlendirilemez. Yargılamaların en kısa sürede ve usul ekonomisi

gözetilerek sonuçlandırılması HMK'nın temel prensiplerinden olup, iflâs davalarının basit usule tâbi olduğu da gözetilerek davanın mahkemece ticaret mahkemesi sıfatıyla incelenip karara bağlanması gerekirken, hak arama özgürlüğünü kısıtlayacak şekilde tahkim şartının varlığı nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmemelidir.

8. Nitekim aynı ilkelere Hukuk Genel Kurulunun 21.12.2021 tarihli ve 2019/(15)6-574 Esas, 2021/1710 Karar sayılı kararında da değinilmiştir.

9. Tüm bu nedenlerle İlk Derece Mahkemesince verilen direnme kararının yerinde olduğu görüşünde olduğumdan, Değerli Çoğunluk görüşüne katılamıyorum.

KARŞI OY

Uyuşmazlık sözleşmenin 42. maddesinde düzenlenen tahkim şartının varlığı karşısında davacıların 2004 sayılı İİK'nın 155. maddesi uyarınca yaptıkları iflâs yolu ile icra takibine itiraz hâlinde itirazın kaldırılması davasında mahkemece sözleşmede yer alan tahkim şartı nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmesinin gerekip gerekmediği noktasında toplanmaktadır.

Somut olayda ...İnş. Nak. Gıda Turz. San. ve Tic. A.Ş. ile davacılar 19.04.2011 tarihli Düzenleme şeklinde Gayrimenkul Satış vaadi ve kat karşılığı inşaat sözleşmesi akdedildiği bu şirketin tam bölünme ile infisah ettiği şirketin varlığı ile borçlarının davalı şirketlere devredildiği davalıların sözleşmenin 9. maddesi uyarınca yükleniciye üstlendiği emlak vergisini ödemesi veya emlak vergi borcunu karşılayacak kadar emlak vergilerinin ödenmesi için ihtarda bulundukları, ihtara cevap verilmemesi üzerine İstanbul Arabuluculuk bürosuna başvurdıkları tarafların anlaşamadıklarının tutanak altına alındığı, davacıların TBK'nın 195/3 maddesi uyarınca teminat gösterilmesi için iflâs yolu ile icra takibi başlattıkları davalıların takibe itiraz ettikleri davacıların itirazın kaldırılması ve iflâs kararı verilmesi için Ticaret Mahkemesine başvurdıkları anlaşılmaktadır. Davalılar mahkemeye verdikleri cevap dilekçesinde sözleşmenin 42. maddesi gereğince İstanbul Ticaret Odasının hakem mahkemesince tayin edilecek 3 kişilik hakem kurulu marifeti ile çözümlenmesine dair tahkim şartı taşıması, tahkime dair bu hüküm geçerli ve yasal olması ile akitler arasında yapılmış bulunması karşısında uyuşmazlığın hakemde çözümü için davanın usulden reddine karar verilmesi gerektiğini, aksi hâlde borcun olmadığından esastan reddine karar verilmesini savunmuşlardır.

İlk derece mahkemesince davanın usulden reddine karar verildiği bu kararın Bölge Adliye Mahkemesince kaldırılıp işin esasının incelenmesi gerektiğinden yeniden yargılama yapılarak bir karar verilmesi için dosyanın ilk derece mahkemesine gönderilmesine karar verildiği, ilk derece mahkemesince borçlu şirketin 2.400.692,17 TL bedelli teminat mektubunu icra dosyasına sunduğundan iflâs davasının konusuz kaldığı gerekçesi ile davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar verildiği, karara karşı davalıların istinaf başvurusunda bulundukları iflâs yolu ile takibin teminat gösterilmesine ilişkin olup verilen süre içinde depo emri yerine getirildiğinden iflâs davasının reddine karar verilmekle birlikte istinaf eden davalının sıfatına göre istinaf başvurularının ayrı ayrı reddine karar verildiği kararın taraf vekillerince temyiz edilmesi üzerine Özel Dairece sözleşmede tahkim şartı olması nedeniyle öncelikle davacının, İstanbul Ticaret Odası Hakem Heyeti nezdinde alacağının varlığının ve miktarını ispatlayarak bir karar alması bu karara istinaden borçlu aleyhine iflâs yolu ile takip yapması gerektiği gerekçesi ile Bölge Adliye Mahkeme kararının kaldırılarak ilk derece mahkeme kararının

bozulmasına karar verildiği ilk derece mahkemesinin kararında direndiği görülmektedir.

Emsal nitelikteki hatta davalı tarafın ...İnş. Nak. Gıda Turz. San. ve Tic. A.Ş. davacıların ise bu davadaki davacılar ... olan Hukuk Genel Kurulunun 2019(15)6-574 Esas- 2021/1710 Karar sayılı bozma kararında da vurgulandığı üzere, genel iflâs yolu ile başlayan takibe itiraz üzerine alacağın tespiti için öncelikle hakem heyetine, sonrasında iflâs kararı vermesi için mahkemeye başvurulması haklı bir sebeple izah edilemez (Pekcanitez, Hakan/Yeşilırmak, Ali. Pekcanitez Medeni Usul Hukuku C.III, 15.Bası, İstanbul 2017,s.2675). İflâs davası bölünemez zira iflâs davası itirazının kaldırılması ile birlikte bir bütün olarak incelenir ve karar bağlanır.

İflâs davaları, kamu düzenine ilişkin sonuçları olan ve davalı şirketin iflâsına karar verilmesi hâlinde davacı dışında tüm alacaklıları ilgilendiren nitelikte bir davadır. İflâs yolu ile takipte, itirazın kaldırılması talebinin tahkimde çözülmesi gerektiğinin kabulü hâlinde hakem kararından sonra iflâs talebi için mahkemeye başvurulması usul ekonomisine aykırılık teşkil edecektir (Ekşi, Nuray; Hukuk Muhakemeleri Kanununda Tahkim 2B.İstanbul 2019s.110).

İcra ve iflâs kanununun genel iflâs yolu ile takibi düzenleyen 154 ve devamı maddelerinde alacağın tespiti için öncelikle tahkime gidilebileceği yönünde bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

İİK'nın 155. maddesinde iflâs yolu ile takipte borçlunun gerek borcu olmadığına gerekse iflâsa tâbi kimselerden bulunmadığı yönünde itiraz edebileceği belirtilmiş olup anılan maddede tahkim şartının varlığı ayrıca itiraz nedeni olarak düzenlenmemiştir. Bununla birlikte sözleşmede tahkim şartı kararlaştırılırken taraflarca uyuşmazlık hâlinde iflâs yoluyla takip yapılamayacağı yönünde bir sınırlama da getirilmemiştir.

Yargı yetkisi Türk milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılmakta olup, tahkim bu durumun bir istisnasıdır. Hak arama özgürlüğü kapsamında alacağına kavuşmak için başlatılan iflâs yolu ile takip talebinde takibe itiraz üzerine mahkemede açılan iflâs davasında sözleşmedeki tahkim şartının öne sürülmesi iyiniyetli bir yaklaşım olarak değerlendirilemez.

Alacaklının takipli iflâs yoluna başvurmada herhangi bir hukuki engel olmadığına göre kendisine tanınan bu takip yoluna başvurusu nedeniyle dürüst davranmadığı, sözleşmedeki tahkim şartını dolanma amacıyla olduğu söylenemez. Kural yargı yetkisinin Türk milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılmasıdır. Tahkim bu durumun istisnasıdır. Tahkim tarafların üzerlerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri haklarla ilgili olarak doğmuş ve doğabilecek uyuşmazlıkların mahkemeler yerine hakemler eli ile çözümlenmesi konusunda anlaşmaları ve bu çerçevede yapılan yargılama sonucunda uyuşmazlığın kesin ve bağlayıcı biçimde çözümlenmesi olarak tanımlanır (Akıncı, Ziya, Milletlerarası Tahkim, 4.B.İstanbul 2016 s.3).

Ancak tahkim sözleşmesi, mahkeme yerine hakem heyetince uyuşmazlığın çözülmesini öngörmekte olup, tahkim nedeniyle iflâs yolu ile takibin yapılamayacağına yönelik bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Tahkim sadece tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri haklarla ilgili yapılabilir. İflâs davası kamu düzenine ilişkin sonuçları olan ve davalı şirketin iflâsına karar verilmesi hâlinde davacı dışındaki tüm alacaklıları ilgilendiren nitelikte bir davadır. İİK'nın 156/son fıkrası uyarınca iflâs istemek hakkı ödeme emrinin tebliğinden itibaren bir sene sonra düşer. Ticaret Mahkemesinden önce hakem heyetinden alacağın varlığı

ile ilgili bir karar istenmemesi hâlinde hak düşürücü sürenin geçmesi söz konusu olabilir.

İflâs yolu ile takipte itirazın kaldırılmasının tahkimde çözülmesi gerektiği kabul edilemez. Alacaklının alacağın varlığı tahkimde ortaya koyulduktan sonra iflâs yoluna başvurabileceği şeklindeki görüşün mevcut yasal düzenlemede yeri bulunmamaktadır. İİK'nın 158. maddesi yargılama usulü başlıklı olup iflâs takibi yapan alacaklılar dışındaki alacaklıların davaya müdahale ve itiraz edebileceğini, iflâs talebi hâlinde mahkemenin İİK 159. maddesi uyarınca muhafaza tedbirleri alabileceğini öngörmektedir. Hakem heyetinin kamu düzenine ilişkin sonuçları olan bu usulü uygulaması söz konusu olamaz.

Genel iflâs yoluyla icra takibi itirazının kaldırılması ve iflâs talebi birbirini izleyen işlemlerden oluşan bir bütün olup, ilk derece mahkemesince işin esasının incelenerek karar verilmesi isabetli olduğundan kararın direnmeye uygun Daireye gönderilmesi Özel Dairenin esas yönünden inceleme yapılarak sonucuna göre bir karar vermesi görüşünde olduğumuzdan Çoğunluğun direnme kararının bozulması yönündeki görüşüne katılamıyoruz.²

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

Esas No. 2025/43
Karar No. 2025/601
Tarihi: 08.10.2025

İlgili Kanun/Madde
2004 s. İİK/106

- *İHÂLENİN FESHİ*
- *İPOTEĞİN PARAYA ÇEVİRİLMESİ*
- *SATIŞ İSTEME SÜRESİ*
- *KAMU DÜZENİ*

ÖZETİ: *İpoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı takipte yapılan satış üzerine ihalenin feshi talep edilmiş ve satış talebinin süresinde yapılmadığı ileri sürülmüştür. Satış talebi, ödeme veya icra emrinin tebliğinden itibaren bir yıl içinde yapılması gerekir. Bu süre hak düşürücü nitelikte olup süresi içinde istenmeyen satış takibin düşmesine ve satış gerçekleşmişse ihalenin feshine neden olur. Süresinde satış talep edilmediği iddiası kamu düzenine ilişkin olup olarak ileri sürülmese dahi istinaf mahkemesi tarafından resen dikkate alınır.*

Taraflar arasındaki ihalenin feshi isteminden dolayı yapılan inceleme sonunda İlk Derece Mahkemesince şikâyetin reddine karar verilmiştir.

Kararın borçlu vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine, Bölge Adliye Mahkemesince istinaf başvurusunun kabulüyle İlk Derece Mahkemesi kararının kaldırılarak yeniden esas hakkında hüküm kurulmak suretiyle şikâyetin kabulüne karar verilmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı alacaklı vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 12. Hukuk Dairesince yapılan inceleme sonunda bozulmuş, Bölge Adliye Mahkemesi tarafından Özel Daire bozma kararına karşı direnilmiştir.

² Bu karar, Yargıtay Karar Arama (karararama.yargitay.gov.tr) veri tabanından alınmıştır.

Direnme kararı alacaklı vekili ve katılma yoluyla borçlu vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten sonra Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan gündem ve dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. TALEP

Borçlu vekili; müvekkili aleyhine başlatılan ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilâmlı takipte müvekkili adına kayıtlı Tekirdağ ili, ... ilçesi, ... Mah., 2720 ada, 1 parselde kayıtlı 1 No.lu bağımsız bölümün ihale edildiğini, müvekkiline kıymet takdir raporunun ve satış ilanının usulüne uygun tebliğ edilmediğini, alacaklının süresi içerisinde satış talebinde bulunmadığını ve gerekli masrafları on beş gün içerisinde yatırmadığını, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun (İİK) 106. maddesi gereğince kesin haciz tarihinden itibaren bir yıl içerisinde satışın istenmesinin gerektiğini, ihaleye katılımın engellenerek fesat karıştırıldığını ve diğer şikâyet sebeplerini ileri sürerek ihalenin feshine karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

Alacaklı vekili; borçluya tebligatların usulüne uygun yapıldığını, borçlunun ... İcra (Hukuk) Mahkemesinin 2021/347 Esas sayılı dosyasında kıymet takdirine itiraz ettiğini, asıl borçlu ... Tekstil Dış. Tic. Ltd. Şti. ve şikâyetçi ipotek veren hakkında ... 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2018/332 Esas sayılı dosyasında konkordato talep edildiğini, İİK'nın 295 ve 307. maddeleri gereğince konkordato süresince satışın yapılamayacağını, mahkemece 29.12.2020 tarihinde konkordato talebinin reddi ve iflas kararı verilmesinden sonra 08.01.2021 tarihinde satış talep ettiklerini, satış avansını da 29.01.2021 tarihinde yatırdıklarını, ihalenin usul ve yasa uygun olduğunu, borçlunun iddialarının soyut beyanlardan ibaret olduğunu belirterek şikâyetin reddini savunmuştur.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin 06.10.2022 tarihli ve 2022/323 Esas, 2022/465 Karar sayılı kararı ile; kıymet takdir raporunun borçluya usulüne uygun olarak tebliğ edildiği, borçlunun kıymet takdirine itiraz ettiği, taşınmazın muhammen bedelinin 1.450.000 TL olmasına rağmen 3.600.000 TL'ye ihale edildiği, dolayısıyla borçlunun dava açmakta hukuki menfaatinin bulunmadığı, borçluya satış ilanının usulüne uygun tebliğ edildiği, borçlunun iddialarının yerinde olmadığı gerekçesiyle şikâyetin reddine ve şikâyetçi aleyhine ihale bedelinin %10'u oranında para cezasına hükmedilmesine karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

A. İstinaf Yoluna Başvuranlar

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde borçlu vekili istinaf başvurusunda bulunmuştur.

B. Gerekçe ve Sonuç

Bölge Adliye Mahkemesinin 07.04.2023 tarihli ve 2022/4481 Esas, 2023/510 Karar sayılı kararı ile; borçlu vekilinin şikâyet dilekçesinde diğer fesih nedenleri yanında alacaklı tarafın süresi içerisinde satış talebinde bulunmadığını ve gerekli masrafı on beş gün içerisinde yatırmadığını ileri sürdüğünü, her ne kadar bu husus istinaf sebebi yapılmamış ise de şikâyete konu takibin ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilâmlı takip olup İİK'nın 150/e maddesi gereğince alacaklının ödeme veya icra emrinin tebliğinden itibaren bir yıl içinde taşınmazın satışını istemesi gerektiği, hak düşürücü sürede satışın istenmemesi durumunda takibin düşeceği, takibin düştüğü tarihten sonra yapılan işlemler yok hükmünde olacağından bu ta-

rihten sonra yapılan ihalenin feshi gerektiği, Kanun'un bu hükmünün kamu düzenine ilişkin olup mahkemece resen gözetilmesi gerektiği (Hukuk Genel Kurulunun 22.09.2022 tarihli ve 2020/12-702 Esas, 2022/1146 Karar sayılı kararı), taşınmaz muhammen bedelinden fazla bir bedelle ihale edilmiş ise de süresinde satış istenmemesi nedeniyle ihalenin feshinin gerektiği (Özel Dairenin 21.10.2021 tarihli ve 2021/9886 Esas, 2021/9351 Karar sayılı kararı) gerekçesiyle İlk Derece Mahkemesi kararı kaldırılarak yeniden hüküm kurulmak suretiyle şikâyetin kabulüne ve ihalenin feshine karar verilmiştir.

V. BOZMA VE BOZMADAN SONRAKİ İNCELEME SÜRECİ

A. Bozma Kararı

1. Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde alacaklı vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

2. Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile;

“...Borçlunun icra mahkemesine başvurusunda, takip kapsamında alacağı mahsuben alacaklıya ihale edilen, 27.06.2022 tarihli taşınmaz ihalesinin feshini talep ettiği, İlk Derece Mahkemesince; şikâyetin reddine ve şikâyetçi borçlu aleyhine ihale bedelinin %10'u oranında para cezasına hükmedilmesine karar verildiği, borçlunun; şikâyet hukuki yarar dolayısıyla dava şartı yokluğundan reddedilmiş olduğundan para cezasına hükmedilmesinin usul ve yasaya aykırı olduğunu, para cezasına hükmedilmesinin adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlali niteliğinde olduğunu, ihaleye fesat karıştırdığını ve bir kısım katılımların engellendiğini ileri sürerek istinaf yoluna başvurduğu Bölge Adliye Mahkemesince icra emrinin tebliğinden itibaren bir yıllık süre içerisinde satış talebinde bulunulmadığından takibin düştüğü gerekçesi ile ihalenin feshine karar verildiği görülmektedir.

Somut olayda, yukarıda açıklandığı üzere İlk Derece Mahkemesinin şikâyetin reddine ilişkin kararına karşı borçlu tarafından yapılan istinaf başvurusunda, başvuru sebepleri arasında, bir yıllık satış isteme süresi içerisinde satış istenmediği hususu ileri sürülmediği halde, kamu düzenine ilişkin olmayan ve Mahkemece re'sen ele alınamayacak bu hususun, Bölge Adliye Mahkemesince re'sen dikkate alınarak ihalenin feshine karar verilmesi isabetsizdir.

O halde, Bölge Adliye Mahkemesince, borçlunun istinaf dilekçesinde ileri sürdüğü hususlar incelenerek oluşacak sonuca göre karar verilmesi için Bölge Adliye Mahkemesi kararının bozulması gerekmiştir..." gerekçesiyle karar oy çokluğuyla bozulmuştur.

B. Bölge Adliye Mahkemesince Verilen Direnme Kararı

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; önceki karar gerekçesi tekrar edilmek suretiyle direnme kararı verilmiştir.

VI. TEMYİZ

A. Temyiz Yoluna Başvuranlar

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen direnme kararına karşı süresi içinde alacaklı vekili ve katılma yoluyla borçlu vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

B. Temyiz Sebepleri

1. Alacaklı vekili; 15.11.2018 tarihinde satış talebinde bulunduklarını, icra dosyası fiziken celbedip incelemeyeği için ekte sunduğu 15.11.2018 tarihli satış taleplerinin değerlendirilmediğini, süresinde satış talep ettiklerini belirterek kararın bozulmasını talep etmiştir.

2. Borçlu vekili; satışın süresinde istenmediğine dair hak düşürücü süreye ilişkin şikâyet sebebinin bu kez de temyiz aşamasında ileri sürdüğünü, bu şikâyetin direnme kararında belirtildiği üzere resen nazara alınmasını talep ederek alacaklının temyiz başvurusunun reddine ve Bölge Adliye Mahkemesinin direnme kararının onanmasına karar verilmesi istemiştir.

C. Uyuşmazlık

Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık; ihalenin feshi talebinde istinaf sebebi olarak ileri sürülmemiş İİK'nın 150/e maddesine göre süresinde satış istenmemesi nedeniyle takibin düştüğü iddiasının resen incelenip incelenemeyeceği noktasında toplanmaktadır.

D. Gerekçe

1. İlgili Hukuk

1. İİK'nın 134 ve 150/e ve 366. maddeleri.

2. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 342 ve 355. maddeleri.

2. Değerlendirme

1. İİK'nın 366/1. maddesinde istinaf ve temyiz incelemelerinin 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na (HUMK) göre yapılacağı belirtilmiştir. HMK'nın 447/2. maddesi uyarınca mevzuatta, yürürlükten kaldırılan HUMK'ya yapılan yollamalar, HMK'nın bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelerine yapılmış sayılır. Açıklanan bu hükümlere göre İİK'da istinaf ve temyize ilişkin özel düzenlemeler yer almakta olup özel düzenleme bulunmaması hâlinde kural olarak HMK'nın istinaf ve temyize ilişkin hükümleri uygulanır.

2. HMK'nın "İstinaf dilekçesi" kenar başlıklı 342. maddesinin 2. fıkrasında istinaf dilekçesinde bulunması gereken hususlar belirtildikten sonra 3. fıkrasında istinaf dilekçesinin başvuranın kimliği ve imzasıyla, başvuru kararı yeteri kadar belli edecek kayıtları taşıması durumunda diğer hususlar bulunmasa bile reddolunmayıp aynı Kanun'un 355. maddesi çerçevesinde gerekli incelemenin yapılacağı hükmüne bağlanmıştır.

3. HMK'nın 355. maddesinde ise; "İnceleme, istinaf dilekçesinde belirtilen sebeplerle sınırlı olarak yapılır. Ancak, bölge adliye mahkemesi kamu düzenine aykırılık gördüğü takdirde bunu resen gözetir." düzenlemesi yer almaktadır. Madde'nin hükümet gerekçesi "...Tercih edilen istinaf sisteminde, ilk derecedeki yargılama tümüyle tekrarlanmamaktadır. Bu sebeple, istinaf sebepleri ile sınırlı tutulmuştur. Zira, istinaf incelemesi ilk derece mahkemesi kararını denetleyerek ondan sonra yapılan yargılama özelliği taşımaktadır. Bununla beraber kamu düzenini ilgilendiren hususlarda bölge adliye mahkemesi istemle bağlı olmaksızın re'sen inceleme yapar. Örneğin, kamu düzenini ilgilendiren görev kuralına aykırılık bölge adliye mahkemesince re'sen incelenir. Yine dava şartlarının var olup olmadığı bölge adliye mahkemesince re'sen araştırılır. Bunun gibi, re'sen araştırma ilkesinin geçerli olduğu davalarda bölge adliye mahkemesi tarafların istemiyle bağlı olmaksızın ilk derece mahkemesinin kararını inceler." şeklindedir.

4. Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile düzenlenen istinaf sebeplerinin "kamu düzenine aykırılık" ve "taraflarca ileri sürülen" nedenler olmak üzere iki ayrımda incelenmesi gerekir. Kamu düzenine aykırılık mutlak istinaf sebebidir ve Bölge Adliye Mahkemesince kendiliğinden gözetilir. Bu nedenle kamu düzenine aykırı bir sebebin istinaf dilekçesinde ileri sürülüp sürülmemesinin de bir önemi bulunmamaktadır. Ne var ki kamu düzenine aykırı olmayan istinaf sebeplerinin istinaf dilekçesinde mutlaka gösterilmesi gerekmektedir. Kamu düzenine aykırı olmayan bir istinaf sebebi istinaf dilekçesinde gösterilmemiş ise Bölge Adliye Mahkemesince kendiliğinden dikkate alınamaz. Çünkü istinaf incelemesi, istinaf dilekçesinde belirtilen sebeplerle sınırlı olarak yapılır.

5. Bu itibarla istinaf sebeplerinin yeterince açık ve tam gerekçeleri ile ortaya konulması gerekir. Bu şekilde sebebi tam olarak belirtilmemiş dilekçelerle yapılan

başvuruları Bölge Adliye Mahkemesinin sadece kamu düzenine aykırılık yönünden incelemesi, bunun dışında bir incelemeye tâbi tutmaması gerekir (Hakan Pekcanitez, vd., Pekcanitez Usûl, Medeni Usûl Hukuku, Cilt III, İstanbul, 2017, s.2223)

6. Kanun'un açık hükmü gereğince, eğer istinaf dilekçesinde, istinaf sebebi belirtilmemişse o husus istinaf sebebi olarak dikkate alınmamalıdır. Çünkü taraflarca getirilme ilkesi (HMK md. 25) istinaf aşamasında da kural olarak geçerlidir (Pekcanitez Usûl, s.2214).

7. Bir kuralın kamu düzeni ile ilgisi, ülkenin sosyal, ekonomik, kültürel ve tarihsel gerçeklerine göre belirlenmektedir. Diğer bir anlatımla, sözü edilen gerçekler kuralın vazgeçilmezliğini, toplumsal yararını ve hukuk düzeninin korunmasına yönelik amacını ortaya koyuyorsa kuralın kamu düzeni ile ilgisi olduğu kabul edilmelidir. Bilimsel içtihatlarda kamu düzeninin zamana ve mekâna göre değişiklik gösterdiği kabul edilmekte, devletlerin vazgeçemeyeceği temel ilkelerde kamu düzenine ilişkin olarak değerlendirme yapıldığı anlaşılmaktadır. Kamu düzenine ilişkin hükümler, toplumun veya genel bir grubun menfaatlerini sağlamaya ve korumaya yönelik kurallar olmakla bu kuralların temelinde kamu yararının, genel ahlak ve adabın ve zayıfların korunması düşüncesi bulunmaktadır.

8. Borçlunun, üçüncü kişilerin ve kamunun menfaatini korumak için konulmuş âmir hükümlere aykırı olarak yapılmış olan işlemler, kamu düzenine aykırıdır (Baki Kuru, İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, Ankara, 2013, s.109).

9. Bu aşamada belirtmek gerekir ki ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile (ilâmsız ve ilâmlı) takip talebi üzerine icra dairesi, kendiliğinden satış hazırlıklarına başlar. Bu maksatla, tapudan kayıt örneklerini ve belediyeden taşınmazın son imar durumunu getirir ve takibin kesinleşmesini beklemeden kıymet takdirini (İİK md. 128/2, 4; 128/a) yaptırır (İİK md. 150/d). İcra dairesi takip talebi üzerine resen satış hazırlıklarına başlayabilir ise de talep olmadan resen rehinli malı satamaz.

10. İİK'nın 150/e maddesi "...(Değişik birinci fıkra: 2/7/2012-6352/32 md.) Alacaklı, taşınır rehnin satışını ödeme veya icra emrinin tebliğinden itibaren altı ay içinde, taşınmaz rehnin satışını da aynı tarihten itibaren bir yıl içinde isteyebilir.

Satış yukarıdaki fıkra da gösterilen müddetler içinde istenmez veya talep geri alınıp da bu müddetler içinde yenilenmezse takip düşer.

78 inci maddenin 2 nci fıkrası hükmü rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipte de kıyasen uygulanır..." şeklindedir.

11. İİK'nın 78/2. maddesi "Haciz istemek hakkı, ödeme emrinin tebliği tarihinden itibaren bir sene geçmekle düşer. İtiraz veya dava halinde bunların vukuundan hükmün katileşmesine kadar veya alacaklıyla borçlunun icra dairesinde taksit sözleşmeleri yapmaları halinde taksit sözleşmesinin ihlaline kadar geçen zaman hesaba katılmaz." düzenlemesini içermektedir.

12. Rehnin paraya çevrilmesi yolu ile ilâmsız takipte, ödeme emrine itiraz hâlinde, itirazın kaldırılması için icra mahkemesine (İİK md. 68-68/a) veya itirazın iptali için mahkemeye (İİK md. 67) başvurulması tarihinden icra mahkemesinin itirazın kaldırılması kararının veya mahkemenin itirazın iptali kararının kesinleşmesine kadar geçen zaman, bu altı ay veya bir yıllık satış isteme süresinin hesabına dahil edilmez (İİK md. 150/e-3; 78/2). Bundan başka, borçlu ile alacaklının borcun taksitlendirilmesi için icra dairesinde yapacakları sözleşme veya sözleşmelerin (taksitle ödeme sözleşmesi ve sözleşmelerinin) devamı süresince de İİK'nın 150/e maddesinde düzenlenen satış isteme süresi işlemez. Ancak, bu sözleşme veya sözleşmelerin toplam süresinin on yılı aşması hâlinde, aştığı tarihten itibaren süreler kaldığı yerden işlemeye başlar (İİK md. 111/3). Genel haciz yolundakinden farklı olarak, burada altı ay veya bir yıl içinde satış istenmezse rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takip düşer, başka bir deyişle iptal edilir. Bu altı ay veya bir yıllık satış isteme süresini geçiren alacaklının, eski (düşen) takibe devam etmesi mümkün

olmayıp yeni baştan rehlin paraya çevrilmesi yolu ile takip yapması gerekir (Kuru, s.1021-1022).

13. İcra ve İflas Kanunu'nun 150/e maddesi gereğince alacaklının ödeme veya icra emrinin tebliğinden itibaren bir yıl içinde taşınmazın satışını istemesi gerekir. Yasanın bu hükmü emredici nitelikte olduğundan icra müdürlüğünce resen uygulanması gerekir. Bu konudaki şikâyet nedeni kanunun ağır ihlâli olup, kamu düzenine aykırılık nedeniyle süresiz şikâyet tabidir (Hakan Pekcanitez, Cemil Simil, İcra- İflas Hukukunda Şikâyet, İstanbul, 2017, s.218).

14. Somut olayda; ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilâmlı takipte Tekirdağ ili, ... ilçesi, ... Mah., 2720 ada 1 parselde kayıtlı 1 No.lu bağımsız bölüm 27.06.2022 tarihinde alacaklı vekiline ihale edilmiştir. Borçlu vekili süresinde satış istenmediğini ve diğer fesih sebeplerini ileri sürerek ihalenin feshi istemiyle icra mahkemesine başvurmuş, İlk Derece Mahkemesince şikâyetin reddine karar verilmiştir. Kararın borçlu vekili tarafından istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesince İİK'nın 150/e maddesinin kamu düzenine ilişkin olup resen dikkate alınması gerektiği gerekçesiyle istinaf başvurusunun kabulü ile ihalenin feshine karar verilmiştir. Alacaklı vekilinin temyizini üzerine Özel Dairece, borçlu vekilinin istinaf başvurusunda, başvuru sebepleri arasında bir yıllık satış isteme süresi içerisinde satış istenmediği hususu ileri sürülmediği hâlde kamu düzenine ilişkin olmayan ve Mahkemece resen ele alınamayacak bu hususun Bölge Adliye Mahkemesince resen dikkate alınarak ihalenin feshine verilemeyeceği gerekçesiyle karar bozulmuştur.

15. İİK'nın 150/e maddesi gereğince alacaklının ödeme veya icra emrinin tebliğinden itibaren bir yıl içinde taşınmazın satışını istemesi gerekir. Bu süre hak düşürücü nitelikte olup satışın istenmemesi durumunda takibin düştüğü tarihten sonra yapılan işlemler de yok hükmündedir. Dolayısıyla bu tarihten sonra yapılan ihalenin feshi gerekir. Kanun'un bu hükmü kamu düzenine ilişkin olup mahkemece resen gözetilmelidir. Nitekim Hukuk Genel Kurulunun 22.09.2022 tarihli ve 2020/12-702 Esas, 2022/1146 Karar sayılı kararında da aynı hususlar benimsenmiştir.

16. Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında, bu husus kamu düzenine ilişkin olmadığından resen dikkate alınamayacağı gerekçeyle direnme kararının bozulması gerektiği görüşü ileri sürülmüş ise de bu görüş Kurul çoğunluğu tarafından benimsenmemiştir.

17. Hâl böyle olunca, Bölge Adliye Mahkemesinin İİK'nın 150/e maddesinin resen gözetileceğine ilişkin direnme kararı yerindedir.

18. Ne var ki, işin esasına yönelik temyiz itirazları Özel Dairece incelenmediğinden bu konuda inceleme yapılmak üzere dosya Özel Daireye gönderilmelidir.

VII. KARAR

Açıklanan sebeplerle;

Direnme uygun olup taraf vekillerinin işin esasına yönelik temyiz itirazlarının incelenmesi için dosyanın YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİNE GÖNDERİLMESİNE,

08.10.2025 tarihinde oy çokluğuyla kesin olarak karar verildi.³

³ Bu karar, Yargıtay Karar Arama (karararama.yargitay.gov.tr) veri tabanından alınmıştır.

YARGITAY HUKUK DAİRE KARARLARI
COURT OF CASSATION CIVIL CHAMBERS DECISIONS

YARGITAY
3. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2025/589
Karar No. 2025/1898
Tarihi: 07.04.2025

İlgili Kanun/Madde
2004 s. İİK/67
AAÜT/11/6

- **İCRA TAKİBİ**
- **HAKSIZ AZİL**
- **VEKÂLET ÜCRETİ**
- **MAKTU ÜCRET**

ÖZETİ: *İcra takibinde borçlunun vekilliğini yapan davacının vekillikten haksız olarak azledilmesi üzerine, tarafların akdi vekalet ücreti kararlaştırmadıkları ve avukatın borçlu vekilliği görevi ifa ettiği dikkate alınarak azil tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin m. 11/6 hükmü uyarınca maktu ücret talep edebileceği kabul edilmelidir.*

İlk Derece Mahkemesince kesin olarak verilen kararı kanun yararına temyizen incelenmesi Adalet Bakanlığı tarafından istenilmiş olmakla; Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

I. DAVA

Davacı vekili; davalının vekili olarak İstanbul 28. İcra Müdürlüğünün 2020/490 E. sayılı icra dosyasında görevini ifa etmesine rağmen haksız azil nedeniyle vekalet ücretini alamadığını, ödenmeyen vekalet ücretine ilişkin Erzincan İcra Müdürlüğünün 2022/7203 E. sayılı dosyası ile icra takibi başlatıldığını, davalının itiraz ettiğini belirterek itirazın iptali ile takibin devamına, alacağın %20'sinden az olmamak şartıyla icra inkar tazminatına hükmedilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalı vekili; alacağın zamanaşımına uğradığını, davacının vekalet ücreti talep ettiği dava dosyasının kesinleşmemiş olduğunu, davacının kesinleşmeyen dosyaya ait vekalet ücreti talep etmesinin mümkün olmadığını, davacının bazı icra dosyalarında vekilliğini yaptığını, Erzincan İcra Dairesinin 2018/8971 E., 2019/2988 E. ve 2019/1695 E. dosyalarından tahsilatlar yapıldığını, ancak yapılan bu tahsilatların müvekkiline ödenmediğini, Erzincan İcra Dairesinin 2019/2988 E. sayılı icra dosyasının davacı avukatın kusuru nedeniyle takipsiz bırakıldığını, davacının haklı olarak azledildiğini, davalının davacıya vekalet ücreti borcu bulunmadığını savunarak davanın reddini, alacağın %20'sinden az olmamak kaydıyla kötü niyet tazminatına hükmedilmesini istemiştir.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile davacı avukatın, davalıyı İstanbul 28. İcra Müdürlüğünün 2020/490 E. sayılı dosyasında vekil olarak temsil ettiği, azlin haklı nedene dayandığının ispatlanamadığı, davalı tarafından davacıya akdi veya yasal vekalet ücreti ödemesi yapıldığının ispat edilemediği gerekçesiyle davanın kabulüne, davalının Erzincan İcra Müdürlüğünün 2022/7203 E. sayılı dosyasında itirazın iptaline, itirazın iptaline karar verilen miktarın % 20'si olan 2.053,77 TL icra inkar tazminatının davalıdan tahsiline karar verilmiştir.

IV.KANUN YARARINA TEMYİZ

A. Kanun Yararına Temyiz Sebepleri

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına yönelik Adalet Bakanlığına; Mahkemece, davacı vekilin haksız azledildiği kabulü ile karar verildiği, tarafların akdi avukatlık ücretini kararlaştırmadığı ve davacı vekilin, İstanbul 28. İcra Dairesinin 2020/490 E. sayılı icra takip dosyasında borçlu vekili olduğu dikkate alınarak azil tarihinde yürürlükte bulunan Tarifenin 11/6 maddesi gereğince Tarifenin ikinci kısım ikinci bölümünde icra dairelerinde yapılan takipler için belirlenen "maktu ücret" yönünden takibin iptaline ve bu bedel üzerinden icra inkar tazminatına karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmiş olmasının usul ve yasaya olduğu ileri sürülerek, kanun yararına temyiz isteminde bulunulmuştur.

B. Değerlendirme ve Gerekçe

Uyuşmazlık, davacı vekilin haksız azil nedeniyle takip ettiği İstanbul 28. İcra Müdürlüğünün 2020/490 E. sayılı takip dosyasından ... vekalet ücretinin tahsili için başlatığı icra takibine itirazın iptali istemine ilişkin olup, kanun yararına temyiz aşamasında uyuşmazlık davacı vekil lehine maktu vekalet ücretine karar verilmesi gerekirken gerekmediği noktasında toplanmaktadır.

Dava dosyasının incelenmesinde davacı vekilinin icra dosyası ile davalı aleyhine "2020/490 E. AAÜT uyarınca müvekkil vekalet ücreti alacağı" için 10.268,85 TL üzerinden takip başlattığı, davacının dava dilekçesinde davalıdan talep edilen avukatlık ücretinin asgari avukatlık ücreti olduğunu belirttiği, dosya kapsamında aldırılan bilirkişi raporunda "Takibin neticeye erdiği, borcun tahsil edildiği tespit edilemediğinden ve İcra Müdürlüğünce re'sen bir yasal vekalet ücreti hesaplanmadığından, yasal vekalet ücreti tespit

ve hesap edilmemiştir. Nitekim davacı yanın yasal vekalet ücreti talep ettiğine dair bir bilgiye dava dilekçesinde rastlanmamıştır." şeklinde tespitte bulunulduğu, davacı vekilince sunulan 08.05.2024 tarihli itiraz dilekçesinde ise "Müvekkilimiz ile davalı arasında vekalet ilişkisi olduğundan ve müvekkilimiz davalının diğer işlerine de baktığından ödenmeyen avukatlık vekalet ücretini icraya koymuştur. " şeklinde beyanda bulunarak takip talebinde yer almayan diğer işler için de vekalet ücreti talebinde bulunduğunu açıkladığı, ancak itirazın iptali davasının takip talebiyle ve yine takip talebinde yer alan borcun sebebi ve borçla sıkı sıkıya bağlı olduğu (Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 08.03.2022 tarihli ve 2019/(19)11-718 E., 2022/274 K. sayılı ilamı ile Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 11.02.2020 tarihli ve 2017/19-2076 E., 2020/117 K. sayılı ilamı ve Dairemizin 30.09.2024 tarihli ve 2024/935 E., 2024/2653 K. sayılı ilamı ile 15.01.2024 tarihli ve 2023/5182 E., 2024/170 K. sayılı ilamı), davacı vekilin icra dosyasında talep ettiği vekalet ücretinin akdi vekalet ücreti olduğu, taraflar arasında sözleşme olmadığından talep edilen akdi vekalet ücretinin Avukatlık Kanunu'nun 164/4. maddesi ve azil tarihinde (09.09.2022) yürürlükte olan 2022-2023 yılı Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin 11/6. maddesi gereğince maktu vekalet ücreti olduğu anlaşılmaktadır.

Davacının haksız azledildiğinin kabulü halinde davacı vekilince talep edilen 2020/490 E. sayılı takip dosyasından ... akdi vekalet ücreti olduğu gözetilerek tarafların akdi avukatlık ücretini kararlaştırmadığı ve davacı vekilin İstanbul 28. İcra Dairesinin 2020/490 E. sayılı icra takip dosyasında borçlu vekili olduğu dikkate alınarak azil tarihinde yürürlükte bulunan 2022-2023 yılı Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin 11/6. maddesi gereğince maktu ücret yönünden takibin iptaline ve bu bedel üzerinden icra inkar tazminatına karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olduğundan Adalet Bakanlığının bu yöne ilişkin kanun yararına temyiz isteminin kabulü gerekmektedir.

KARAR:

Açıklanan sebeplerle;

Adalet Bakanlığının 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 363/1 hükmüne dayalı kanun yararına temyiz isteminin kabulü ile kararın sonuca etkili olmamak üzere KANUN YARARINA BOZULMASINA,

Kararın bir örneğinin ve dava dosyasının Adalet Bakanlığına gönderilmesine,
07.04.2025 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.¹

YARGITAY

6. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2025/1755

Karar No. 2025/2890

Tarihi: 09.09.2025

İlgili Kanun/Madde

2004 s. İİK/294

- **GEÇİCİ MÜHLET**
- **İLERİ TARİHLİ ÇEK**
- **TEMLİK CİROSU**

ÖZETİ: Konkordato talep etmiş davacı, aralarındaki kredi sözleşmesi nedeniyle davalı bankaya ileri tarihli çekleri geçici mühlet verilmesinden önce tahsil amacıyla davalıya ciro etmiş, mühlet içinde çek bedelleri davalı banka tarafından tahsil edilmişse de çek bedelleri konkordato masasına iade edilmez. Temlik cirosu ile çeke dayalı tüm haklar bankaya devredilmiş olup çek bir ödeme aracı olduğundan çekte yer alan alacağın İcra ve İflâs Kanunu m. 294/6 anlamında müstakbel bir alacak olduğundan da bahsedilemez. Davacı çeklerin şeklen temlik cirosu ile devredilmiş olmasına rağmen kredi teminatı olarak gizli rehin cirosu ile devredildiğini ispatlaması halinde tahsil edilen çek bedellerinin komişere iadesi gerekir.

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davacı vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hakimi tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü.

I. DAVA

Davacı vekili dava dilekçesinde; müvekkili şirket hakkında verilen konkordato mühletli kararından önce davalı banka Beylikdüzü Şubesine tahsil amacıyla muhtelif tarihli çekler verildiğini, geçici mühlet kararının ilanı tarihinden itibaren müvekkili şirkete ödenmesi gereken çek bedellerinin banka tarafından ödenmediğini belirterek, fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydı ile şimdilik 130.000,00 TL'nin, çek bedellerinin tahsil edildiği tarihten itibaren işleyecek reeskont faizi ile birlikte davalıdan tahsili ile müvekkiline ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

II. CEVAP

Davalı vekili tarafından süresinde cevap dilekçesi sunulmamıştır.

¹ Bu karar, Yargıtay Karar Arama (karararama.yargitay.gov.tr) veri tabanından alınmıştır.

III. İLK DERECE MAHKEMESİ KARARI

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile dava konusu çeklerin davacının, davalı bankadan kullandığı kredi borçlarının ödenmesini teminen temlik cirosu ile verildiği, çeklerin ödenmeyen kredi borç bedellerine mahsup edildiğini, çeklerin teminat çeki olduklarına dair bir ibarenin bulunmadığı gibi çek tutarı ile ilgili herhangi bir hesapta bloke bulunmadığı, davalının çek bedellerini tahsil etmesinin konkordato davasında verilen geçici mühlet hükümlerine aykırı olmadığı gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir.

IV. İSTİNAF

İlk Derece Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacı vekili tarafından istinaf başvurusunda bulunulması üzerine Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

V. TEMYİZ

A. Temyiz Sebepleri

Davacı vekili temyiz dilekçesinde; kararın usul ve yasaya aykırı olduğunu, geçici mühletin ilanından önce verilen ve geçici mühletin ilanından sonra tahsil edilen çek bedellerinin müvekkile ödenmesi gerektiğini, konkordato düzenlemeleri ve mahkeme kararları doğrultusunda, dava konusu çeklerin tahsil edilmesiyle müvekkile ödenmesi ve akabinde ödeme planı doğrultusunda müvekkilin alacaklılarına eşit şekilde ödenmesi gerektiğini, dava konusu çeklerin temlik, teminat veya tahsil cirosu olarak devredilmesinin bir önemi bulunmadığını, çekler temlik cirosu olsa dahi İİK m.294/6 konkordato geçici mühlet kararından sonra tahsil edilen çek bedelleri takas-mahsup yasağı kapsamında olmakla alacağında mühletten sonra doğmasıyla iadesi gerektiğini, hesaplarda bloke olmaması davadaki haklılığı etkilemediğini beyan etmektedir.

B. Değerlendirme ve Gerekçe

Uyuşmazlık, davacı ile davalı banka arasındaki kredi sözleşmesi kapsamında, konkordato mühleti verilmesi öncesi ciro yoluyla davalı bankaya tevdi edilen çeklerin ödenmemesi iddiasına dayalı olarak bahse konu çek bedellerinin tahsili istemine ilişkindir.

Bölge Adliye Mahkemelerinin nihai kararlarının bozulması 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 371. maddesinde yer alan sebeplerden birinin varlığı halinde mümkündür.

İcra ve İflas Kanunu'nun 294/6 maddesi "Konkordato mühletinin verilmesinden önce, müstakbel bir alacağın devri sözleşmesi yapılmış ve devredilen alacak konkordato mühletinin verilmesinden sonra doğmuş ise, bu devir hükümsüzdür." hükmünü içermektedir.

Konkordato talep eden, talepten önce elindeki ileri tarihli müşteri çeklerini kullandığı kredi karşılığında bankaya temlik cirosu ile devrettikten sonra konkordato talep etmiş ve mehil içinde banka çekleri tahsil etmiş ise kural olarak tahsil edilen çek bedelleri konkordato masasına verilmez. Zira temlik cirosuyla çekten kaynaklanan tüm haklar hamil olan bankaya konkordato talebinden önce devredilmiştir. Öte yandan ciro İİK'nın 294/6 maddesi" kapsamında müstakbel bir alacağın devri sözleşmesi" olarak da nitelendirilemez. Zira çeke bağlı alacak müstakbel bir alacak olmayıp doğmuş bir alacaktır. TTK'ya göre çek bir ödeme aracı olup, kural olarak mevcut bir borcun ifası amacıyla düzenlenir ve aynı yasanın 795/1. maddesi gereğince görüldüğünde ödenir. Geçici nitelikte bir düzenleme olan 5941 sayılı Kanunun Geçici 3/5. maddesindeki 31.12.2025 tarihine kadar üzerinde yazılı dü-

zenleme tarihinden önce çekin ödenmek için muhatap bankaya ibrazının geçersiz kılınması düzenlemesi çekin bu niteliğini değiştirmemekle birlikte, ileri tarihli çek düzenlenebilmesine hukuki imkan tanınmıştır. O nedenle çekin ileri tarihli olarak düzenlenebilmesi alacağın da o tarihte doğduğu sonucunu doğurmaz.

Ancak konkordato talep eden, çeklerin şeklen temlik cirosuyla devredilmiş olmasına rağmen, çeklerin kredinin teminatı olarak bankaya gizli rehin cirosuyla devredildiğini ispatlarsa tahsil edilen ileri tarihli çek bedellerinin konkordatonun amacı ve alacaklılar arasında eşit muamele ilkesi gereğince komişere iadesi gerekir.

Somut olayda, davalı bankanın davacı çeklerini davacının ödenmeyen kredi taksitlerine istinaden tahsil ettiği, yapılan cironun temlik cirosu niteliğinde olduğu, davalının davacıdan olan kredi borcu alacağının geçici mühlet tarihinden önce doğmuş ve muaccel olmuş olması ve davalı bankanın davacı çeklerini davacının ödenmeyen kredi borcuna mahsup etmiş olması, konkordato davasında verilen geçici mühlet hükümlerine aykırılık teşkil etmeyecektir.

Temyizen incelenen karar, tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dayandıkları belgelere, uyşmazlığa uygulanması gereken hukuk kuralları ile hukuki ilişkinin nitelendirilmesine, dava şartlarına, yargılama ve ispat kuralları ile kararda belirtilen gerekçelere göre usul ve kanuna uygun olup, davacı vekilince temyiz dilekçesinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmemiştir.

VI.KARAR

Açıklanan sebeplerle;

Temyiz olunan Bölge Adliye Mahkemesi kararının 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 370/1. maddesi hükmü uyarınca ONANMASINA,

Aşağıda yazılı temyiz giderinin temyiz edene yükletilmesine,

Dosyanın İlk Derece Mahkemesine, kararın bir örneğinin Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine,

09.09.2025 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.²

YARGITAY

12. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2024/7996

Karar No. 2025/1330

Tarihi: 18.02.2025

İlgili Kanun/Madde
2004 s. İHK/68

- GENEL HACİZ YOLU
- İTİRAZIN KESİN KALDIRILMASI
- YAP İŞLET DEVRET SÖZLEŞMESİ
- İHK M. 68 BELGESİ

ÖZETİ: Alacaklı tarafça Yap İşlet Devret sözleşmesine dayalı olarak yapılan takipte ödeme emrine itiraz edilmesi üzerine icra mahkemesine itirazın kaldırılması talebi ile başvurulmuştur. Yap İşlet Devret sözleşmesi, kira sözleşmesi niteliğinde bir belge olmayıp karma nitelikte bir sözleşme olduğundan İcra ve İflâs Kanunu m. 68/1 anlamında alacağın varlığını ortaya koyan bir belge değildir.

² Bu karar, Yargıtay Karar Arama (karararama.yargitay.gov.tr) veri tabanından alınmıştır.

Yukarıda tarih ve numarası yazılı Bölge Adliye Mahkemesince verilen kararın müddeti içinde temyizden tetkiki davacı/alacaklı tarafından istenmesi üzerine bu işle ilgili dosya daireye gönderilmiş olup, dava dosyası için Tetkik Hakimi ... tarafından düzenlenen rapor dinlendikten ve dosya içerisindeki tüm belgeler okunup incelendikten sonra işin gereği görüşülüp düşünüldü:

Temyiz incelemesinin murafaalı yapılmasına işin ivediliği ve niteliği nedeniyle 5311 Sayılı Kanunla değişik İİK'nın 366. maddesi hükmü uygun bulunmadığından bu yöndeki isteğin reddine oy birliği ile karar verildikten sonra işin esası incelendi:

Alacaklının, genel haciz yolu ile ilamsız icra takibinde vaki itirazın kaldırılması istemiyle icra mahkemesine başvurduğu, İlk Derece Mahkemesince; istemin kabulü ile itirazın kaldırılmasına ve borçlu aleyhine asıl alacağın %20'si oranında hesaplanacak icra inkar tazminatına hükmedildiği, kararın borçlu tarafından istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesince icra takibine konu alacağın kira alacağı niteliğinde bulunduğu 13.09.2018 tarihi öncesinde akdedilmiş olan ve halen ifası devam eden sözleşmede döviz cinsinden olan kira bedellerinin Türk parası cinsinden yeniden belirlenmesi kuralına tabi olduğu, takipte döviz cinsinden talepte bulunulduğundan alacağın miktarının yargılamayı gerektirdiği ve dayanak sözleşmenin İİK'nın 68. maddesi anlamında belge olmadığı gerekçesi ile istinaf başvurusunun esastan kabulü ile İlk Derece Mahkemesi kararının kaldırılmasına ve davanın reddine karar verildiği anlaşılmaktadır.

İİK'nın 68/1. maddesi gereğince, talebine itiraz edilen alacaklının takibi, imzası ikrar ve noterlikçe tasdik edilen borç ikrarını içeren bir senede yahut resmi dairelerin veya yetkili makamların yetkileri dahilinde ve usulüne göre verdikleri bir makbuz veya belgeye müstenit ise, alacaklı icra mahkemesinden itirazın kaldırılmasını isteyebilir. Ancak, borçlu, borç doğuran ilişkiyi kabul etmişse, alacaklının artık İİK'nın 68/1. maddesinde belirtilen belgelere dayanmasına gerek yoktur.

Borçlu tarafından imzası inkar edilmeyen kira sözleşmesinin, yerleşik Yargıtay içtihatlarına göre İİK'nın 68/1. maddesinde sayılan takibe itirazın kaldırılmasını sağlayan belgelerden olduğu (HGK'nın 22.06.2016 tarih ve 2014/6-1170 E. 2016/840 K. Sayılı kararı) kabul edilmektedir.

Somut olayda, alacaklı tarafından 01.10.2016 tarihli Yap İşlet Devret sözleşmesine dayalı olarak takip yapıldığı, her ne kadar Bölge Adliye Mahkemesince sözleşmenin kira sözleşmesi olduğundan bahisle İİK'nın 68. maddesi kapsamında belge olduğu kabul edilerek alacağın miktarının yargılamayı gerektirdiği gerekçeyle davanın reddine karar verilmiş ise de yap işlet devret sözleşmesi karma nitelikte bir sözleşme olduğundan kira sözleşmesi olduğunun kabulü mümkün olmayıp, alacağın varlığı ve miktarının İİK'nın 68/1. maddesinde yazılı belgelerle ispatlanamadığı anlaşılmaktadır.

O halde, Bölge Adliye Mahkemesince davanın bu gerekçe ile reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsiz ise de sonuçta istem reddedildiğinden, sonucu itibarıyla doğru olan Bölge Adliye Mahkemesi kararının onanması gerekmektedir.

SONUÇ:

Alacaklının yerinde görülmeyen tüm temyiz itirazlarının reddi ile sonucu doğru Bölge Adliye Mahkemesi kararının yukarıda yazılı nedenlerle 5311 sayılı Kanun ile değişik İİK'nın 364/2. maddesi göndermesiyle uygulanması gereken 6100 sayılı HMK'nın 370. maddesi uyarınca (ONANMASINA), alınması gereken

615,40 TL temyiz harcından, evvelce alınan harç varsa mahsubu ile eksik harcın temyiz edenden tahsiline, 18.02.2025 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.³

YARGITAY
12. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2025/2200
Karar No. 2025/4096
Tarihi: 20.05.2025

İlgili Kanun/Madde
2004 s. İİK/72

- **BONO**
- **ZAMANAŞIMI**
- **MENFÎ TESPİT DAVASI**
- **İHTİYATÎ TEDBİR**

ÖZETİ: *Bono üç yıllık zamanaşımına tabi olmakla beraber bu süre içinde açılacak dava zamanaşımı süresini keser. İcra takibinden önce ikame edilmiş menfi tespit davası alacağın icra takibine konu edilmesini engellemez. Menfi tespit davasının zamanaşımını kesici etkisi takipten sonra açılan menfi tespit davası bakımından söz konusu olup takipten önce açılan davada takibi durdurmaya yönelik ihtiyatî tedbir kararı da verilmediğinden menfi tespit davası zamanaşımını kesmez.*

Yukarıda tarih ve numarası yazılı Bölge Adliye Mahkemesi'nce verilen kararın müddeti içinde temyizden tetkiki davacı/borçlu tarafından istenmesi üzerine bu işle ilgili dosya daireye gönderilmiş olup, dava dosyası için Tetkik Hakimi ... tarafından düzenlenen rapor dinlendikten ve dosya içerisindeki tüm belgeler okunup incelendikten sonra işin gereği görüşülüp düşünüldü:

Alacaklı tarafından borçlu hakkında bonoya dayalı olarak kambyo senetlerine mahsus haciz yolu ile başlatılan icra takibinin kesinleşmesinden önce zamanaşımı iddiasıyla takibin durdurulmasının talep edildiği, İlk Derece Mahkemesince; Kahramanmaraş 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2022/533 E. sayılı dosyasında takipten önce açılan menfi tespit davası ile zaman aşımının kesildiği gerekçesi ile davanın reddine karar verildiği, borçlunun istinaf yoluna başvurusu üzerine Bölge Adliye Mahkemesince aynı gerekçe ile istinaf başvurusunun esastan reddine karar verildiği, borçlu tarafından temyiz başvurusunda bulunulduğu görülmektedir.

İcra takibinin dayanağı olan belge kambyo senedi niteliğinde bono olduğundan, olayda, takip dayanağı senedin vade tarihi itibarı ile yürürlükte bulunan 6762 sayılı TTK'nın 661, 662. ve 663. maddelerinin uygulanması gerekir. TTK'nın 661. maddesi uyarınca; bonolar için 3 yıllık zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Diğer yandan 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 133. maddesine nazaran daha özel nitelikte bulunan TTK'nın 662. maddesinde; "müruruzaman; dava açılması, takip talebinde bulunulması, davanın ihbar edilmesi veya alacağın iflas masasına bildirilmesi sebepleriyle kesilir." hükmüne yer verilmiştir.

TTK'nın 662. maddesinde dava açılması ile kastedilen kambyo senetleri hukukuna ilişkin bir talep dolayısıyla yetkili mahkeme nezdinde usulüne uygun bir davanın açılmış bulunmasıdır. Örneğin senet borçlusunun açtığı senet iptal davası zamanaşımını kesmez(TTK 669 vd. Md.). Keza ihtiyati haciz, ihtiyati tedbir, önce-

³ Bu karar, Yargıtay Karar Arama (karararama.yargitay.gov.tr) veri tabanından alınmıştır.

ki davada fazlaya ilişkin hakların saklı tutulması vs. davaları da zamanaşımını kesici nitelikte değildir. Zira açılmış bulunan davanın, HUMK'nın 237. maddesindeki kesin hükme konu teşkil edecek biçimde nizalı kazaya konu edilmesi gerekir (12. H.D. 07.04.1983-1439 K.-2701 E.). Anılan maddede mücerret dava açılmasından söz edilmekte olup, bu davanın kimin tarafından açılacağı hususunda bir açıklık bulunmamaktadır. Ancak borçlu tarafından açılacak davada, alacaklı durumundaki davalının, itirazını def'i yolu ile ileri sürmesi halinde borçlu tarafından alacaklı aleyhine açılan menfi tespit davasının da bu nedenle zamanaşımını kesmesi gerekir. Nitekim, Yargıtay HGK'nın 20.01.1996 tarih 1996/12-654 Esas 1996/805 K. sayılı kararı ile de aynı ilke kabul edilmiştir.

İcra takibinden önce açılmış olan menfi tespit davası, aynı alacak için daha sonra takip yapılmasını önlemez ve daha sonra yapılacak icra takibini kendiliğinden durdurmaz. Fakat, menfi tespit davasına bakan mahkeme, davacının(borçlunun) talebi üzerine, teminat karşılığında, icra takibinin durdurulması hakkında ihtiyati tedbir kararı verebilir(İİK m.72/2).Bu ihtiyati tedbir kararı ile zamanaşımı durur(İşlemeye devam etmez.)(Baki Kuru El Kitabı Sayfa 354-355).

Somut olayda; alacaklı tarafından 30.11.2019 vade tarihli bonoya ilişkin olarak üç yıllık zamanaşımının dolmasından sonra 01.03.2024 tarihinde takibe geçilmiş olup, takipten önce borçlu tarafından Kahramanmaraş 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2022/533 E. sayılı dosyasından 16.09.2022 tarihinde menfi tespit davası açıldığı (dava dosyasının daha sonra Kahramanmaraş 5. Asliye Hukuk Mahkemesinin 2022/470 Esasına kaydedildiği) görülmüştür. Menfi tespit davasından sonra icra takibinin açıldığı nazara alındığında, TTK'nın 778. maddesi delaletiyle 749. maddesinde düzenlenen zamanaşımı uygulamasının takipten sonraki menfi tespit davaları için öngörülüp, takip öncesi açılan davada, takibin tedbiren durdurulmasına yönelik bir tedbir kararı da bulunmadığı nazara alındığında, açılan menfi tespit davasının zamanaşımını kesmeyeceğinin kabulü gerekir.

O halde İlk Derece Mahkemesince; tedbir kararı bulunmayan takipten önce açılan menfi tespit davasının zamanaşımını kesmeyeceği ve dayanak bononun takipten önce zaman aşımına uğradığı gerekçesi ile zamanaşımı iddiasının kabulü gerekirken yazılı gerekçe ile reddi isabetsiz olup, Bölge Adliye Mahkemesince de istemin estan reddine karar verilmesi doğru görülmemiş ve İlk Derece Mahkemesi kararının bozulması gerekmiştir.

SONUÇ:

Yukarıda yazılı nedenlerle 5311 Sayılı Kanun ile değişik İİK'nın 364/2. maddesinin göndermesiyle uygulanması gereken 6100 Sayılı HMK'nın 373/1. maddesi uyarınca Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesinin 15.01.2025 tarih ve 2024/1553 E.-2025/57 K. sayılı kararının KALDIRILMASINA,

Kahramanmaraş İcra Hukuk Mahkemesinin 18.07.2024 tarih ve 2024/202 E.-2024/558 K. sayılı kararının BOZULMASINA, peşin alınan harcın istek halinde ilgiliye iadesine, dosyanın İlk Derece Mahkemesine, kararın bir örneğinin de Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine, 20.05.2025 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.⁴

⁴ Bu karar, Yargıtay Karar Arama (karararama.yargitay.gov.tr) veri tabanından alınmıştır.

YARGITAY
12. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2025/1470
Karar No. 2025/4117
Tarihi: 20.05.2025

İlgili Kanun/Madde
2004 s. İİK/99

- **İSTİHKAK DAVASI**
- **ORGANİK BAĞ**
- **ÜÇÜNCÜ KİŞİ**

ÖZETİ: 2021 yılı şubat ve aralık ayları aralığında kaçak elektrik kullanı-
mından doğan alacak takibe konu edilmiştir. Alacağın haciz yapı-
lan ticarethanede kullanılan kaçak elektrik kullanımından kay-
naklanmış olması, istihkak davasına konu haciz sırasında borç-
lunun oğlunun mahalde sigortasız çalışan olarak bulunması,
önceki tarihli hacizde borçlunun diğer oğlunun haciz mahallinde
mukavemet göstermesi, haciz mahallinde borçlunun kızı adına
vergi levhası bulunması, ticaret sicil kayıtlarında üçüncü kişi
limited şirketin kurulduktan sonra borçlunun diğer oğluna dev-
redilmesi organik bağın varlığını ortaya koymaktadır.

Yukarıda tarih ve numarası yazılı Bölge Adliye Mahkemesince verilen kara-
rın müddeti içinde temyizen tetkiki davacı/alacaklı tarafından istenmesi üzerine bu
işle ilgili dosya daireye gönderilmiş olup, dava dosyası için Tetkik Hakimi ... tara-
fından düzenlenen rapor dinlendikten ve dosya içerisindeki tüm belgeler okunup
incelendikten sonra işin gereği görüşülüp düşünüldü:

Talep, alacaklı tarafından açılan istihkak iddiasının reddi davasına ilişkindir.

İlk Derece Mahkemesince alacaklının davasının reddine karar verilmiş, ka-
rarın istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesince davacı alacaklının isti-
naf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

Takip dayanağı belgenin incelenmesinde, haciz yapılan ticarethaneye ait,
şubat 2021'den aralık 2021 tarihine kadar kaçak elektrik kullanım bedeline ilişkin
olduğu görülmüştür.

İcra dosyasının incelenmesinde, dava konusu 24.01.2023 tarihli hacizde
borçlunun oğlu ...'ın hazır bulunduğu, bu kişinin sigortasız çalışan olduğu, mahcuz-
ların ... ait olduğunun 3. kişi ve vekili tarafından beyan edildiği görülmüş, 3. kişi
adına 24.10.2022 tarihli kira sözleşmesi ve belediyece düzenlenen 27.10.2022 ta-
rihli işe başlama ruhsatı sunulmuştur.

İcra İflas Kanunu madde 8 gereğince aksi sabit olana kadar geçerli haciz tu-
tanağına göre; aynı icra dosyasından 31.05.2022 tarihinde aynı adrese hacze gidil-
diğinde ise borçlunun diğer oğlu ... hazır bulunmuş, haciz yaptırmamak için görevli
memura mukavemet göstermiştir. Bu tarihte de ... Ltd. Şti. adına yetkilisi ...istihkak
iddiasında bulunmuştur. ...'ın, yiğeni olduğunu, burada çalıştığını beyan etmiştir.
Evrak araştırmasında ise borçluya ait mahkeme evrakı, haciz mahalline ait borçlu-
nun kızı... adına düzenlenen 10.01.2022 tarihli vergi levhası bulunmuştur, ticaret
sicil kayıtlarının incelenmesinde ise ... Ltd. Şti.'nin ...tarafından kurulduğu, ancak
20/10/2022 tarihinde borçlunun bir diğer oğlu ...'a devredildiği görülmüştür.
31.05.2022 tarihli hacizde mukavemet gösterildiğinden hacizden vazgeçildiği, an-
cak bulunan evrakların ve mahcuzların fotoğraflarının çekildiği, icra dosyasının
incelenmesinde görülmüştür.

Her ne kadar davalı-3. kişi mahcuzlara ait borcun doğum tarihinden sonra 15/12/2022 tarihli 200.000 TL bedelli fatura sunmuş ise de, mahcuzların bilirkişi tarafından bedelinin 850.000 TL olduğu belirlenmiştir.

Tüm dosya kapsamına göre borçlu ile 3. kişi arasında organik bağın ve yaptıkları işlemlerde muvazaanın kabulü gerekir.

O halde alacaklının istihkak iddiasının reddi davasının kabulü gerekirken, reddi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir.

SONUÇ:

Yukarıda yazılı nedenlerle, Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesinin 08.10.2024 tarih ve 2024/953 E. 2024/1537 K. sayılı kararının 5311 sayılı Kanun ile değişik İİK'nın 364/2. maddesi göndermesiyle uygulanması gereken 6100 sayılı HMK'nın 373/1. maddeleri uyarınca KALDIRILMASINA,

Gaziantep 1. İcra Hukuk Mahkemesinin 28.03.2024 tarih ve 2023/54 E. 2024/224 K. sayılı kararının BOZULMASINA, peşin alınan temyiz harcının istek halinde ilgiliye iadesine, dosyanın kararı veren İlk Derece Mahkemesine, kararın bir örneğinin de Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine, 20.05.2025 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.⁵

YARGITAY

12. HUKUK DAİRESİ

Esas No.	2025/2867	<u>İlgili Kanun/Madde</u>
Karar No.	2025/4409	2004 s. İİK/78, 106
Tarihi:	28.05.2025	6102 s. TTK/134 vd.

- **ŞİKÂyet**
- **HACİZLERİN KALDIRILMASI**
- **BİRLEŞME**
- **USULÎ KAZANILMIŞ HAK**

ÖZETİ: Alacaklının talebi ile borçlu adına kayıtlı taşınmaz hisselerine ihtiyatî haciz tatbik edilmiş, daha sonra bu hisseler hacizli şekilde şikâyetçiye devredilmiştir. Alacaklı tarafından usulüne uygun şekilde satış talep edilmekle, borçlu tarafta gerçekleşen birleşmeye ilişkin sözleşme de icra dosyasına sunulurak şikâyetçiye muhtıra gönderilmiştir. Haczin geçerliliği, haciz tarihinde borçlu adına kayıtlı olmasına bağlıdır. Hacizli malın sonradan iktisap edilmiş olması hacizlerin kaldırılmasını talep yetkisi vermeyeceği gibi, süresinde satış talep edildiğine göre hacizler varlığını devam ettirecektir. Aynı mal üzerinde yeniden haciz talebi, ilk hacizden feragat anlamına gelmeyeceği gibi yeni talep üzerine konulan hacizler yeni ve bağımsız niteliktedir.

Yukarıda tarih ve numarası yazılı İlk Derece Mahkemesince verilen kararın müddeti içinde temyizden tetkiki alacaklı tarafından istenmesi üzerine bu işle ilgili dosya daireye gönderilmiş olup, dava dosyası için Tetkik Hakimi ... tarafından düzenlenen rapor dinlendikten ve dosya içerisindeki tüm belgeler okunup incelenildikten sonra işin gereği görüşülüp düşünüldü:

Temyiz incelemesinin duruşmalı yapılmasına işin ivediliği ve niteliği nedeniyle 5311 Sayılı Kanunla değişik İİK'nın 366. maddesi hükmü uygun bulunmadı-

⁵ Bu karar, Yargıtay Karar Arama (karararama.yargitay.gov.tr) veri tabanından alınmıştır.

ğından bu yöndeki isteğin reddine oy birliği ile karar verildikten sonra işin esası incelendi:

Kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla icra takibinde, şikayetçinin icra mahkemesine başvurusunda, takibin dayanağı olan bonoda borçlu olmadığı gibi takipte de borçlu olarak gösterilmediğini, bu sebeple taşınmazlarına haciz konulmasının da mümkün olmadığını ileri sürerek haciz ve satış işlemlerinin iptali ile hacizlerin kaldırılmasına karar verilmesini istediği, İlk Derece Mahkemesince; takibin dayanağı olan bononun borçlusu olan ticari işletmesi ile şikayetçi ... Ticaret A.Ş.'nin birleşmesi sonucunda devralan şikayetçi şirketin mallarına haciz konulmasında hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesi ile şikayetin reddine karar verildiği, kararın şikayetçi şirket tarafından istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesince istinaf başvurusunun esastan reddine karar verildiği, kararın borçlu tarafından temyiz edilmesi üzerine Dairemizce; "takip devam ederken borçlunun şahıs şirketinin ... Ticaret A.Ş. ile 21.07.2017 tarihinde TTK'nın 134-158 maddeleri ve 193 sayılı Kanun 81 maddesi şartlarında tüm varlık, borç, hak ve yükümlülükle-riyle ve tüzel kişiliği sona ermek suretiyle tasfiyesiz bütün halinde devir yolu ile birleşme kararı alındığı, birleşmenin 27.10.2017 tarihinde ticaret sicil gazetesinde yayımlandığı, birleşme sözleşmesine dayanılarak kambiyo senedinde imzası olmayan ve takipte de taraf olmayan 3. kişinin kambiyo senedine özgü takipte borçlu olarak eklendiği görülmekte olup, birleşme ve birleşmenin taraflara getireceği hak ve yükümlülükler yargılama yolu ile belirlenmeden kambiyo takibinde borçlu olarak yer almayan birleşilen 3. kişiye dosya borcunu ödemesi için muhtıra gönderilmesi ve bu muhtıraya dayalı olarak yapılan haciz ve satış işlemlerinin hukuka aykırı olduğu görülmekle mahkemece şikayetin kabulü ile hacizlerin ve satış işlemlerinin iptaline karar verilmesi gerekirken..." gerekçesi ile bozulduğu, Mahkemece bozmaya uyularak şikayetin kabulü ile şikayetçi aleyhine uygulanan hacizlerin kaldırılmasına, satış işlemlerinin iptaline karar verildiği görülmüştür.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda "usuli kazanılmış hak" kavramına ilişkin açık bir hüküm bulunmamaktadır.

Bu kurum, davaların uzamasını önlemek, hukuki alanda istikrar sağlamak ve kararlara karşı genel güvenin sarsılmasını önlemek amacıyla Yargıtay uygulamaları ile geliştirilmiş, öğretilde kabul görmüş ve usul hukukunun vazgeçilmez, ana ilkelerinden biri haline gelmiştir. Anlam itibarıyla, bir davada, mahkemenin ya da tarafların yapmış olduğu bir usul işlemi ile taraflardan biri lehine doğmuş ve kendisine uyulması zorunlu olan hakkı ifade etmektedir.

Hemen belirtelim ki; bir mahkemenin Yargıtay Dairesi'nce verilen bozma kararına uyması sonunda, kendisi için o kararda gösterilen şekilde inceleme ve araştırma yaparak, yine o kararda belirtilen hukuki esaslar gereğince hüküm verme yükümlülüğü doğar. "Usuli kazanılmış hak" olarak tanımlayacağımız bu olgu; mahkemeye, hükmüne uyduğu Yargıtay bozma kararında belirtilen çerçevede işlem yapma ve hüküm kurma zorunluluğu getirmektedir (09.05.1960 gün ve 21/9 sayılı YİBK).

Kazanılmış haklar Hukuk Devleti kavramının temelini oluşturan en önemli unsurlardandır. Kazanılmış hakları ortadan kaldırıcı nitelikte sonuçlara yol açan yorumlar Anayasa'nın 2. maddesinde açıklanan "Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir" hükmüne aykırılık oluşturacağı gibi toplumsal kararlılığı, hukuksal güvenceyi ortadan kaldırır, belirsizlik ortamına neden olur ve kabul edilemez.

Yargıtay içtihatları ile kabul edilen “usuli kazanılmış hak” olgusunun, birçok hukuk kuralında olduğu gibi yine Yargıtay içtihatları ile geliştirilmiş istisnaları bulunmaktadır:

Mahkemenin bozmaya uymasından sonra yeni bir İçtihadı Birleştirme Kararı (09.05.1960 gün ve 21/9 sayılı YİBK) ya da geçmişte etkili bir yeni kanun çıkması karşısında, Yargıtay bozma ilamına uyulmuş olmakla oluşan usuli kazanılmış hak hukukça değer taşımayacaktır.

Benzer şekilde; uygulanması gereken bir kanun hükmünün, hüküm kesinleşmeden önce Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilirse, usuli kazanılmış hakka göre değil, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararından sonra oluşan yeni duruma göre karar verilebilecektir (HGK'nın 21.01.2004 gün, 2004/10-44 E.-19 K.).

Bu sayılanların dışında ayrıca; görev konusu, hak düşürücü süre, kesin hüküm itirazı, harç ve maddi hataya dayanan bozma kararlarına uyulmasında olduğu gibi kamu düzeni ile ilgili konularda usuli kazanılmış haktan söz edilemez(..., Hukuk Muhakemeleri Usulü-6. Baskı, cilt 5, 2001).

Usuli kazanılmış hakkın hukuki sonuç doğurabilmesi için; bir davada, ya taraflar ya mahkeme ya da Yargıtay tarafından açık biçimde yapılmış olan ve istisnalar arasında sayılmayan bir usul işlemi ile taraflardan biri lehine doğmuş ve kendisine uyulması zorunlu olan bir hakkın varlığından söz edilebilmesi gerekir(Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 12.07.2006 gün ve 2006/4-519-527; 31.05.2006 gün ve 2006/10-307-337; 10.05.2006 gün ve 2006/4-230-288; 03.12.2008 gün ve 2008/10-730-732; 27.05.2009 gün ve 2009/21-168-218 sayılı ilamları).

Tüm bu açıklamalar sonucunda somut olay değerlendirildiğinde; bono ve ihtiyati haciz kararına dayalı olarak lehtar ... tarafından, keşideci aleyhine kam-biyo senetlerine özgü haciz yoluyla icra takibi başlatıldığı, ödeme emrinin 08.05.2017 tarihinde tebliğ edildiği, alacaklının talebi doğrultusundae Mah. 2208 ada 1 parselde kayıtlı taşınmazdaki borçlu'nun... hissesine ve aynı yerde kain 2209 ada 4 parsel sayılı taşınmazdaki borçlu'nun... hissesine 09.05.2017 tarihinde ihtiyati haciz tatbik edildiği, bu taşınmazlardaki borçlu hisselerinin haciz yükü ile 24.08.2017 tarihinde şikayetçi ... Ticaret A.Ş.'ye devredildiği, alacaklı tarafından 17.01.2018 tarihinde satış talep edildiği ve aynı tarihte satış avansı yatırıldığı, bilahare alacaklı tarafından, 14.07.2017 tarihli ve şikayetçi ... Ticaret A.Ş.'ye ilişkin birleşme sözleşmesi ibraz edilerek 05.02.2018 tarihinde şikayetçi şirkete muhtıra gönderilmesinin istendiği, iş bu muhtıranın 12.02.2018 tarihinde tebliğ edildiği, alacaklının 20.02.2018 tarihli talebi üzerine taşınmazlardaki hisse üzerine 22.02.2018 tarihinde yeniden haciz tatbik edildiği, yargılama devam ederken 2208 ada 1 parsel satılı taşınmazdaki 47/610 hissenin 15.12.2022 tarihinde alacağa mahsuben ihale edildiği ve ihalenin kesinleştiği, satış bedelinin dosya alacağını karşılaması nedeniyle diğer taşınmaza ilişkin satışın müdürlük kararı ile düşürüldüğü anlaşılmıştır.

İcra müdürlüğü haciz işlemini yaparken bir başka anlatımla haciz tarihinde, taşınmazın borçlu adına kayıtlı olması zorunlu ve yeterlidir. Böyle olduğu takdirde icra müdürünün haciz işleminde bir usulsüzlük bulunmadığı sonucuna varılmalıdır. (HGK'nın 13.6.02001 tarih, 2001/12-461 E.-2001/516 K.). Buna göre; şikayete konu icra dosyasından haczin tatbik edildiği 09.05.2017 tarihinde şikayete konu taşınmazdaki hisseler takip borçlusu'na ait olup şikayetçi tarafından bu haczin kaldırılması istenemez. Taşınmazın üzerinde haciz varken, alacaklının talebi üzerine yeniden haciz konulması, önceki hacizden vazgeçildiği anlamına gelmediği gibi, daha önce konulmuş haczi ve sonuçlarını da ortadan kaldırmaz. Bu talep daha ön-

ceki haciz ve işlemlerden feragat anlamına gelmez. Kaldı ki; aynı taşınmaz üzerine birden fazla haciz konulmasını engelleyen bir yasa hükmü de yoktur. Somut olayda, alacaklının talebi ile taşınmaz üzerine ikinci kez haciz konulmuş ise de, ilk konulan hacizden sonra alacaklı tarafından bir yıllık satış isteme süresi içerisinde satış talebinde bulunulmuş ve aynı tarihte bir miktar satış avansı yatırılmış olmakla, hukuki kıymetini kaybetmemiş ilk hacze dayalı olarak satış işlemlerine devam edilmesinde de yasaya uymayan bir yön bulunmamaktadır.

O halde, Dairemizin 14.03.2024 tarih ve 2024/565 Esas 2024/2500 Karar sayılı bozma ilamının maddi hataya müstenit olduğu ve maddi hataya dayalı bozma ilamının şikayetçi lehine usuli kazanılmış hak oluşturmayaacağı gözetilerek, İlk Derece Mahkemesince, şikayetin reddine karar verilmesi gerektiğinden, kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir.

SONUÇ:

Alacaklının temyiz itirazlarının kabulü ile İstanbul 31. İcra Hukuk Mahkemesinin 11.07.2024 tarih 2024/257 E.-2024/472 K. sayılı kararının yukarıda yazılı nedenlerle, 5311 sayılı Kanun ile değişik İİK'nın 364/2. maddesi göndermesiyle uygulanması gereken 6100 sayılı HMK'nın 373/4 maddeleri uyarınca (BOZULMASINA), peşin alınan temyiz harcının istek halinde ilgiliye iadesine, dosyanın kararı veren İlk Derece Mahkemesine gönderilmesine, 28.05.2025 tarihinde oy birliği ile karar verildi.⁶

YARGITAY

12. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2025/2220
Karar No. 2025/5032
Tarihi: 01.07.2025

İlgili Kanun/Madde
2004 s. İİK/89

- **HACİZ İHBARNAMESİ**
- **İTİRAZ**
- **TAZMİNAT**
- **SIRA**

ÖZETİ: *Alacaklının talebi ile üçüncü kişiye gönderilen haciz ihbarname-sine üçüncü kişi, “borçlunun kendisinden alacaklı olduğu ancak önceki tarihli bir haciz sebebiyle alacağın ilk olarak farklı bir icra dosyasına ödeneceği, ticari ilişkileri devam ettiğinden ilk hacze konu alacak ödendikten sonra ödeme yapılacağı” şeklinde beyanda bulunmuştur. Bu beyan alacağın varlığını içerdiğinden bir itiraz olmayıp hacizlerin sırası şikâyet yolu ile incelenebilir. Beyan itiraz iradesi içermiyor olup itiraz şartı gerçekleşmediği gerekçesiyle tazminat talep edilebilmesi mümkün olmaz.*

Yukarıda tarih ve numarası yazılı Bölge Adliye Mahkemesince verilen kararın müddeti içinde temyizen tetkiki davalı/3. kişi tarafından istenmesi üzerine bu işle ilgili dosya daireye gönderilmiş olup, dava dosyası için Tetkik Hakimi ... tarafından düzenlenen rapor dinlendikten ve dosya içerisindeki tüm belgeler okunup incelendikten sonra işin gereği görüşülüp düşünüldü:

⁶ Bu karar, Yargıtay Karar Arama (karararama.yargitay.gov.tr) veri tabanından alınmıştır.

Temyiz incelemesinin duruşmalı yapılmasına işin ivediliği ve niteliği nedeniyle 5311 Sayılı Kanunla değişik İİK'nun 366. maddesi hükmü uygun bulunmadığından bu yöndeki isteğin reddine oy birliği ile karar verildikten sonra işin esası incelendi:

Alacaklı vekili, icra mahkemesine başvurusunda, takip dışı (üçüncü kişi) davalı Otomobil Fabrikaları A.Ş.'na gönderilen haciz ihbarnamesine itiraz edildiğini, haciz ihbarnamesine itirazın haksız olduğunu ileri sürerek, 89/4. maddesi uyarınca tazminata hükmedilmesini talep ettiği, mahkemece tazminat davasının kısmen kabulü kısmen reddi ile; 701.938,84 TL tutarındaki alacağın 21.01.2016 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte davalıdan alınarak davacıya verilmesine, fazlaya ilişkin talebin reddine dair karar verilmesi üzerine davalı tarafın istinaf yoluna başvurduğu ve Bölge Adliye Mahkemesi'nce istinaf başvurusunun esastan reddine karar verildiği, kararın davalı vekili tarafından temyiz edildiği görülmektedir.

2004 sayılı İİK'nın 89. maddesinin 1. ve 2. fıkralarında; "Hamiline ait olmayan veya cirosu kabil bir senetle müstenit bulunmayan alacak veya sair bir talep hakkı veya borçlunun üçüncü şahıs elindeki taşınır bir malı haczedilirse icra memuru; borçlu olan hakiki veya hükmi şahsa bundan böyle borcunu ancak icra dairesine ödeyebileceğini ve takip borçlusuna yapılan ödemenin muteber olmadığını veya malı elinde bulunduran üçüncü şahsa bundan böyle taşınır malı ancak icra dairesine teslim edebileceğini, malı takip borçlusuna vermemesini, aksi takdirde malın bedelini icra dairesine ödemek zorunda kalacağını bildirir. Bu haciz ihbarnamesinde, ayrıca 2, 3 ve 4. fıkra hükümleri de üçüncü şahsa bildirilir. Üçüncü şahıs; borcu olmadığı veya malın yedinde bulunmadığı veya haciz ihbarnamesinin tebliğinden önce borç ödenmiş veya mal istihlak edilmiş veya kusuru olmaksızın telef olmuş veya malın borçluya ait olmadığı veya malın kendisine rehnedilmiş olduğu veya alacak borçluya veya emrettiği yere verilmiş olduğu gibi bir iddiada ise, keyfiyeti, haciz ihbarnamesinin kendisine tebliğinden itibaren yedi gün içinde icra dairesine yazılı veya sözlü olarak bildirmeye mecburdur" hükmüne yer verilmiştir.

İİK'nın 89. maddesinin 4. fıkrasında; "Üçüncü şahıs, haciz ihbarnamesine müddeti içinde itiraz ederse, üçüncü şahsın verdiği cevabın aksini icra mahkemesinde ispat ederek üçüncü şahsın 338 inci maddenin 1 inci fıkrası hükmüne göre cezalandırılmasını ve ayrıca tazminata mahkum edilmesini isteyebilir. İcra mahkemesi, tazminat hakkındaki davayı genel hükümlere göre halleder" hükmü yer almaktadır. İİK'nın 89/4. maddesine göre haciz ihbarnamesinin tebliğ tarihi itibarıyla üçüncü kişinin verdiği cevabın gerçeğe aykırı olduğunun, alacaklı tarafça ispat edilmesi halinde, üçüncü kişi haciz ihbarnamesinde belirtilen bedelle tazminata mahkum edilir. Kanun hükmünde yer alan tazminatın konusu, haciz ihbarnamesine karşı üçüncü kişinin gerçeğe aykırı beyanda bulunması sebebiyle takip alacaklısının uğradığı zarardır. Kanun metninden, mahkemece tazminata hükmedilebilmesi için haciz ihbarnamesi gönderilen üçüncü kişinin süresi içerisinde haciz ihbarnamesine itiraz etmesi ve itirazın aksinin ispatlanması gerekmektedir.

Somut olayda, davalı üçüncü kişi ... Otomobil Fabrikaları A.Ş. tarafından tebliğ edilen haciz ihbarnamesine cevap olarak 28.01.2016 tarihli dilekçe ile, borçlu ... ve Mühendislik Ltd.Şti.'nin davalı firmadan alacağının mevcut olduğu, fakat haciz önceliği nedeniyle ilk alacak miktarının Bursa 19. İcra Müdürlüğü'nün 2016/469 Esas sayılı dosyasına yatırılacağı, borçlu firma ile ticari ilişkilerin devam etmekte olduğu ve ilk sıradaki dosya borcu kapandıktan ve kalan alacak miktarları

muaccel olduktan sonra dosyaya ödeme yapılacağı bildirmiştir. Davalı üçüncü kişinin haciz ihbarnamesine cevabı, alacağın mevcudiyetine ilişkin olup, itiraz niteliğinde değildir. Başka bir anlatımla alacak üzerine konulan hacizlerin sırası ve önceliği bir başka şikayetin konusu olabilir ise de, haciz ihbarnamesine itiraz mahiyetinde kabul edilemez. Bu durumda İİK'nın 89/4. maddesinde düzenlenen üçüncü şahsın haciz ihbarnamesine süresinde itiraz etmesi koşulunun gerçekleştiğinden de söz edilemez.

O halde; mahkemece İİK'nın 89/4. maddesindeki koşullar oluşmadığından alacaklının tazminat isteminin reddine karar verilmesi gerekirken, istemin kısmen kabulüyle tazminata hükmedilmesi isabetsiz olup, Bölge Adliye Mahkemesi kararının kaldırılmasına, İlk Derece Mahkemesi kararının bozulmasına karar vermek gerekmiştir.

SONUÇ:

Davalı/3. kişinin temyiz itirazlarının kabulü ile yukarıda yazılı nedenlerle 5311 sayılı Kanun ile değişik İİK'nın 364/2. maddesinin göndermesiyle uygulanması gereken 6100 sayılı HMK'nın 373/1. maddesi uyarınca, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 15. Ceza Dairesinin 2024/1779 Esas, 2024/3420 Karar sayılı kararının KALDIRILMASINA ve Bursa 7. İcra Ceza Mahkemesinin 2022/187 Esas ve 2024/41 Karar sayılı kararının BOZULMASINA, peşin alınan temyiz harcının istek halinde ilgiliye iadesine, dosyanın İlk Derece Mahkemesine, kararın bir örneğinin de Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine, 01.07.2025 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.⁷

YARGITAY

12. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2025/4585
Karar No. 2025/5623
Tarihi: 25.09.2025

İlgili Kanun/Madde
2004 s. İİK/128, 134

- ***İHÂLENİN FESHİ***
- ***EKONOMİK BÜTÜNLÜK***
- ***SINIRDAŞ PARSEL***

ÖZETİ: *Bir arada bulunması ticari ve ekonomik açıdan faydalı olup teknik açıdan birbirlerine yüksek menfaat sağlayan, ayrı ayrı satılmak yerine birlikte bir bütün olarak satılmaları halinde daha yüksek gelir elde edecek hacizli mallar arasında ekonomik bütünlük olduğu kabul edilir ve bu şekilde yapılan ihalenin feshi istenemez.*

Yukarıda tarih ve numarası yazılı Bölge Adliye Mahkemesince verilen kararın müddeti içinde temyizen tetkiki davalı/ihale alıcısı/alacaklı tarafından istenmesi üzerine bu işle ilgili dosya daireye gönderilmiş olup, dava dosyası için Tetkik Hakimî ... tarafından düzenlenen rapor dinlendikten ve dosya içerisindeki tüm belgeler okunup incelendikten sonra işin gereği görüşülüp düşünüldü:

Temyiz incelemesinin duruşmalı yapılmasına işin ivediliği ve niteliği nedeniyle 5311 Sayılı Kanunla değişik İİK'nın 366. maddesi hükmü uygun bulunmadı-

⁷ Bu karar, Yargıtay Karar Arama (karararama.yargitay.gov.tr) veri tabanından alınmıştır.

ğından bu yöndeki isteğin reddine oy birliği ile karar verildikten sonra işin esası incelendi:

Şikayetçi borçluların, icra mahkemesine başvurularında, sair fesih nedenleri ile birlikte Mah., 370 ada 675 parsel sayılı taşınmaz ile üzerinde bulunan fabrika binaları ve deponun; 676 parsel sayılı taşınmaz ile üzerinde bulunan fabrika binası ve su deposunun; 677 parsel sayılı taşınmaz ile üzerinde bulunan fabrika binasının; 678 parsel sayılı taşınmaz ile üzerinde bulunan fabrika binasının, ekonomik bütünlük arz etmemesine rağmen tek bir taşınmaz gibi birlikte satılmasının yasaya aykırı olduğunu ileri sürerek ihalenin feshi talebinde bulundukları, İlk Derece Mahkemesince, ihale konusu taşınmazlar arasında ekonomik bütünlük bulunmaması nedeniyle taşınmazların birlikte satılmasının usule aykırı olduğu gerekçesi ile ihalenin feshine hükmedildiği, davalı alacaklı/ihale alıcısı tarafından istinaf yoluna başvurusu üzerine Bölge Adliye Mahkemesince istinaf başvurusunun esas-tan reddine karar verildiği, kararın davalı alacaklı/ihale alıcısı tarafından temyiz edildiği görülmektedir.

Dava, İİK'nın 134. maddesi kapsamında ihalenin feshine yönelik şikayettir.

Gebze İcra Müdürlüğünün 2019/2782 Talimat sayılı dosyasının incelenme-sinde;

İstanbul 10. İcra Müdürlüğünün 2009/2502 Esas sayılı icra dosyasının alacaklısının temsil alan A.Ş., borçluların..... A.Ş., ... Kimya San. ve Tic. A.Ş., Oto Boya ve Gereçleri A.Ş.,.....Pazarlama ve Boya Yatırım A.Ş.,Mikronize Tozlar San. A.Ş. ile ipotek borçlus... Oto Boyaları San. ve Tic. A.Ş. olduğu, ipotek borçlus... Oto Boyaları San. ve Tic. A.Ş.'ye ait "....., Mah., 370 ada, 675-676 ve 677 parsel sayılı taşınmazlar" ile borçlu Mikroni-ze Tozlar San. A.Ş.'ye ait "..... Mah., 370 ada, 678 parsel sayılı taşınmazın" satışının yapılması için talimat yazıldığı, taşınmazların 338.186.621,77 TL muhammen bedel üzerinden 02.09.2022 tarihinde yapılan ihalede 170.000.000,00 TL bedelle alacağı mahsuben takip alacaklısı A.Ş.'ye ihale edildiği anlaşılmıştır.

İİK'nın 128/5. maddesinde; "Ticari ve ekonomik bütünlük arz eden ya da bir bütün hâlinde satıldığı takdirde daha yüksek gelir elde edileceği anlaşılan mal ve haklar bir bütün olarak paraya çevrilir." hükmüne yer verilmiştir.

Aralarında ekonomik bütünlük bulunmayan mahcuzların birlikte satılması, eş söyleyiş ile tek bir ihalede satılması kural olarak mümkün değildir. Ancak bir arada bulunması ticari ve ekonomik açıdan faydalı olan, teknik açıdan birbirlerine bağlı ve birbirlerine sağladıkları menfaatin yüksek olması nedeniyle birbirine bağımlı olan, ayrıca bir bütün halinde satılmaları durumunda daha yüksek gelir elde edileceği anlaşılan mahcuzların aralarında ekonomik bütünlük bulunduğu kabulü ile birlikte satılmaları gerekir. 7101 Sayılı Kanun'un 1 maddesi ile İcra İflas Kanunu'na eklenen 128/son maddesinin hükümet gerekçesinde de belirtildiği üzere borçluya ait hacizli malların birlikte satılmasının talebi arttıracığı, ayrı ayrı satımı-na göre daha yüksek bedel elde edilmesinin beklendiği hallerde, bu malların birlik-te satılmasına izin verilmesi alacaklı ve borçlu yararına olacaktır.

Somut olayda; 675, 676, 677 ve 678 parsellerin sınırdaş (yan yana) olduğu, üzerindeki fabrika, bina ve müştemilatlarıyla birlikte etrafının duvarla çevrili olduğu, kapısıdan... tabelası ve güvenlik kulübesinin bulunduğu, tüm parsellere tek bir noktadan giriş çıkış yapılabildiği ve Trafo, Kazan dairesi gibi üretim süreçlerinin bir parçası olarak düşünülebilecek yardımcı işletme hizmetlerinin ortak olduğu hususlarının birlikişi raporları ile tespit edildiği, Gebze ilçesi gibi jeopolitik olarak ticari işletmelerin yoğun olarak bulunduğu bir mevkiide bulunan dava

konusu taşınmazların, 4 ayrı parsel olarak ayrı ayrı ihale edilmesinin E-5 yoluna cephesi bulunan 675 sayılı parsel ile diğer parseller bakımından kıymet değeri farkı yaratacağı, bu şekilde büyük metrekareye sahip bir işletme alanının o mevkide bulunmasının zor olduğu hususları dikkate alındığında, ihale konusu taşınmazlar arasında ekonomik bütünlük bulunduğu ve birlikte satılmasının daha yüksek gelir getireceği gerekçesiyle ihalenin feshi isteminin reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi ve davalı alacaklı/ihale alıcısının istinaf başvurusunun Bölge Adliye Mahkemesince esastan reddi isabetsiz olup, Bölge Adliye Mahkemesi kararı kaldırılarak İlk Derece Mahkemesi kararının bozulması gerekmiştir.

SONUÇ:

Davalı alacaklı/ihale alıcısının temyiz isteminin kısmen kabulü ile yukarıda yazılı nedenlerle 5311 sayılı Kanun ile değişik İİK'nın 364/2. maddesinin göndermesiyle uygulanması gereken 6100 sayılı HMK'nın 373/1. maddesi uyarınca, Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesinin 21.04.2025 tarih ve 2024/1341 E.-2025/306 K. sayılı kararının KALDIRILMASINA, Gebze 1. İcra Hukuk Mahkemesinin 19.09.2024 tarih ve 2023/326 E. 2024/372 K. sayılı kararının BOZULMASINA, peşin alınan harcın istek halinde ilgiliye iadesine, dosyanın İlk Derece Mahkemesine, kararın bir örneğinin de Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine, 25.09.2025 tarihinde oy birliğiyle karar verildi.⁸

⁸ Bu karar, Yargıtay Karar Arama (karararama.yargitay.gov.tr) veri tabanından alınmıştır.

**MEVZUAT,
İÇTİHADİ BİRLEŞTİRME
KARARLARI, ANAYASA VE
UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ
KARAR ÖZETLERİ**

**LEGISLATIVE DEVELOPMENTS, DECISIONS OF
JOINT CHAMBERS OF COURT OF CASSATION,
ABSTRACT FROM DECISIONS OF THE TURKISH
CONSTITUTIONAL COURT AND COURT OF
JURISDICTION CONFLICTS**

* Mevzuat

Legislation

* Anayasa Mahkemesi Karar Özetleri

Abstracts of Decisions of the Turkish Constitutional Court

Hazırlayanlar/Prepared by:

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Barış TORAMAN

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Usul ve İcra-İflâs
Hukuku ABD Öğretim Üyesi

Arş. Gör./Res. Asst. Gülnihal Zeynep ŞAHİN

Eskişehir OGÜ Hukuk Fakültesi Medenî Usul ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim
Dalı Araştırma Görevlisi

-NOTLAR İLE-
MEVZUATTA GÜNCEL GELİŞMELER VE TÜRKİYE
CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ KARAR ÖZETLERİ
LEGISLATIVE DEVELOPMENTS AND ABSTRACTS FROM THE DECISIONS
OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF THE REPUBLIC OF TÜRKİYE
-WITH NOTES-

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Barış TORAMAN*
Arş. Gör./Res. Asst. Gülnihal Zeynep ŞAHİN**

MİHDER'in bu sayısında da medenî usul ve icra – iflâs hukukunu ilgilendiren güncel mevzuat değişikliklerini ve Anayasa Mahkemesi karar özetlerini *-bunlara ilişkin bazı notlarla-*aktarıyoruz.

Öncelikle, bilindiği üzere Anayasa Mahkemesi, avukatların bireysel başvurularını elektronik ortamda yapabilmesine imkân tanıyan düzenlemeyi Genel Kurul'un 3 Haziran 2025 tarihli kararıyla kabul etmişti. Bu düzenleme esasen, bireysel başvuru usullerinin çerçevesini belirleyen Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü m.63 hükmüne dayanmaktadır. Elektronik başvuruya ilişkin ilk açıklama, bireysel başvurunun 13. yıldönümü kapsamında düzenlenen sempozyumda yapılmış; Anayasa Mahkemesi Başkanı, avukatların UYAP üzerinden başvuru yapabilmesine yönelik sistemin hazırlık aşamasında olduğunu bu etkinlikte duyurmuştu.

Teknik altyapının tamamlanmasının ardından elektronik ortamda başvuru uygulaması **1 Ekim 2025 tarihinde** başlamıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de resmî internet sitesindeki duyurusuyla uygulamanın faaliyete geçtiğini kamuoyu ile paylaşmıştır¹. Özetle; bireysel başvuru artık UYAP Avukat Portalı üzerinden de yapılabilmektedir.

Bir diğer gelişme ise **Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun, 13 Haziran 2025 tarih ve 1/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararıdır (İBK)**. Genel Kurul verdiği bu İBK ile, Türk Borçlar Kanunu (TBK) m.444 ilâ 447 hükümlerinde düzenlenen *(-işçi ile işveren arasındaki-)* rekabet yasağına aykırılık iddiası ile açılan davalarda görevli mahkeme konusunda yaşanan içtihat uyuşmazlığını kesin olarak gidermiştir. Buna göre belirtilen davalarda görevli mahkeme **asliye ticaret mahkemesidir**. İBK **12 Eylül 2025 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmış** olup, Yargıtay Kanunu m.45 hükmü uyarınca yayım tarihinde yürürlüğe girmiştir².

* *Eskişehir OGÜ Hukuk Fakültesi Medenî Usul ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı öğretim üyesi, Anabilim Dalı başkanı.*

** *Eskişehir OGÜ Hukuk Fakültesi Medenî Usul ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı araştırma görevlisi.*

¹ <https://www.anayasa.gov.tr/tr/haberler/faaliyetler/bireysel-basvurular-uyap-avukat-portali-uzerinden-alinmaya-baslandi/>

² R.G.: 12 Eylül 2025 t., S. 33015.

§1.- Mevzuatta Güncel Gelişmeler

İnceleme plânı: A.- Noterlerin Tatil Gün ve Saatlerinde Çalışmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, B.- Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi ve Güncel Parasal Sınırlar, C.- Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na İlişkin 2025 Tarihli Tarifelerde Güncel Parasal Sınırlar, D.- Konkordato Denetimlerine İlişkin Yeni Sınırlamalar

A.- Noterlerin Tatil Gün ve Saatlerinde Çalışmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

“Noterlerin Tatil Gün ve Saatlerinde Çalışmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”, noterlerin tatil günleri ile tatil saatlerinde yapabileceği işlemlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektedir³. Yönetmelik, noterleri ve noter vekillerini kapsamaktadır ve 18 Ocak 1972 tarihli, 1512 sayılı Noterlik Kanunu’nun elli ikinci maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Yönetmelik uyarınca cumartesi ve pazar günleri —**resmî tatil günleri dışında**— nöbetçi noterlik hizmeti verilecektir. Nöbet sırasında yapılan işlemler önceki günün yevmiye numarasıyla kaydedilir. Nöbet dışında kalan tatil gün ve saatlerinde ise noterlerin yalnızca **vasiyetname tanzim ve tasdiki ile gecikmesi hâlinde zarar doğurabilecek işlemleri** yapabileceği öngörülmüştür. Bu işlemler ise tatil gün ve saatlerinde iş yapılma gerekçelerinin evrakta gösterilmesiyle birlikte yevmiye defterinin tatilden sonraki ilk numarasına kaydedilir.

Yönetmeliğin nöbet sistemine ilişkin hükümleri incelendiğinde, il merkezlerindeki noterlik yoğunluğunun esas alındığı dikkat çekmektedir. Buna göre, en az dört ve en fazla yirmi noterliğin bulunduğu illerde en az bir noterliğin nöbet hizmeti vermesi zorunlu tutulmuş; yirmiden fazla noterliğin bulunduğu yerlerde ise toplam noterlik sayısının en az yüzde beşi oranında noterliğin nöbetçi olarak görevlendirilmesi öngörülmüştür. Kesirli hesaplamalar yukarı yuvarlanarak tam sayıya tamamlanmaktadır. İl merkezleri dışındaki ilçelerde nöbetçi noterlik kurulup kurulmayacağı ve bu kapsamda kaç noterliğin görevlendirileceği ise mevcut iş yoğunluğu gözetilerek, noter odası ile Türkiye Noterler Birliği’nin görüşleri alındıktan sonra Adalet Bakanlığınca karara bağlanmaktadır. Aynı usul, nöbetçi noterlik sayılarının artırılması, azaltılması veya nöbet uygulamasının tamamen kaldırılması durumları için de geçerlidir.

Nöbet listelerinin belirlenmesinde sistematik bir hazırlık süreci esas alınmıştır. Noter odaları, ilgili yer için belirlenen nöbetçi noterlik sayısına göre asıl ve yedek listeleri oluşturmakta; bu listeler uygulanacağı aydan en az üç hafta önce Türkiye Noterler Birliği’nin onayına sunulmaktadır. Birlik, bir hafta içinde yaptığı değerlendirme sonrasında onayladığı listeleri internet sitesinde yayımlar. Süresinde onaya gönderilmeyen listeler ise doğrudan Türkiye Noterler Birliği tarafından hazırlanarak yayımlanmakta ve yayımlanan günlerde nöbet tutulması zorunlu hale gelmektedir. Bu yönüyle, uygulamanın kesintiye uğramasının amaçlandığı görülmektedir.

Nöbetçi noterliklerde çalışma düzeni de açık biçimde belirlenmiştir. **Günlük çalışma saatleri 09.00–17.00 olup 12.30–13.30 arası öğle tatili olarak kabul edildiğinden, bu zaman diliminde işlem alınamaz.** Ayrıca Noterlik Kanunu’nun otuz üçüncü, otuz dördüncü ve otuz beşinci maddeleri uyarınca vekil tarafından yönetilen noterlikler

³ R.G.: 6 Kasım 2025 t., S. 33069.

de nöbet sistemine dâhildir. Nöbet zamanı yapılan tüm işlemlerde de ilgili mevzuat hükümlerine uygunluk zorunluğu korunmuştur.

Geçiş hükümleri incelendiğinde de Yönetmeliğin hızlı ve kesintisiz biçimde uygulanmasını amaçladığı görülmektedir. Buna göre, Adalet Bakanlığı, Yönetmeliğin yayımını izleyen bir ay içinde il ve ilçelerdeki nöbetçi noterlik sayılarını belirleyecek; Türkiye Noterler Birliği ise bu sayıların bildirilmesinden itibaren iki hafta içinde noter odalarınca hazırlanan ilk nöbet listelerini resmî internet sitesinde yayımlayacaktır. **İlk uygulamaya kadar mevcut nöbet sistemi işlemeye devam edecektir.** Yönetmeliğin yürürlük maddesine göre düzenleme yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yürütme maddesi uyarınca ise Yönetmelik hükümlerini Adalet Bakanı yürütmektedir.

B.- Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi ve Güncel Parasal Sınırlar

3 Ekim 2024 tarihli Avukatlık Asgarî Ücret Tarifesi ile 4 Kasım 2025 tarihli güncel Tarife⁴ arasında bazı parasal sınırlar ve genel düzenlemeler bakımından değişiklikler yapıldığı görülmektedir. Buna göre;

✓ İcra takiplerindeki parasal sınır:

2024 Tarifesinde 37.500 TL olarak öngörülen sınır, 2025 Tarifesinde 56.250 TL'ye yükseltilmiştir.

✓ Dava şartı arabuluculukta parasal sınır:

2024 Tarifesinde 43.750 TL olan parasal sınır, 2025 yılında 50.000 TL'ye çıkarılmıştır.

✓ Arabuluculukta anlaşmazlık hâlindeki maktu ücret:

2024 Tarifesinde anlaşmazlıkla sonuçlanan arabuluculukta avukatın 7.000 TL maktu ücrete hak kazanacağı açıkça yazılıydı. 2025 Tarifesinde ise bu sabit rakam kaldırılmış; bunun yerine Tarifenin ilgili maktu ücret satırı esas alınmıştır. Bu nedenle artık 7.000 TL yerine, Tarifenin ücret çizelgesinde o yıla ilişkin hangi maktu tutar yer alıyorsa o geçerli olacaktır.

✓ Ceza yargılamasında bazı işlemlere yönelik merci ibaresindeki değişiklik:

2024 Tarifesinde, bazı başvurular için uygulanacak avukatlık ücretini belirleyen hüküm şu ifadeyle kaleme alınmıştı: “*Ceza mahkemelerinde görülen tekzip, internet yayın içeriğinden çıkarma, idari para cezalarına itiraz gibi işler...*” Bu ifade, uygulamada ceza yargısının tümünü kapsıyormuş gibi bir izlenim yaratsa da, özellikle tekzip, internet içerik çıkarmaya ilişkin kararlar, idari para cezalarının iptali gibi işler fiilen Sulh Ceza Hâkimliklerinde görülmektedir. 2025 Tarifesi bu karışıklığı gidermek için hükmü şu şekilde değiştirmiştir: “*Sulh ceza hâkimliklerinde görülen tekzip, internet yayın içeriğinden çıkarma, idari para cezalarına itiraz gibi işler...*”

C.- Hukuk Muhakemeleri Kanununa İlişkin 2025 Tarihli Tarifelerde Güncel Parasal Sınırlar

28 Ekim 2025 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan **Gider Avansı Tarifesi, Tanık Ücret Tarifesi ve Hakem Ücret Tarifesi** yürürlüğe girmiştir⁵. Yeni düzenlemelerle gider avansı tutarları, tanığa ödenecek ücret aralığı ile yol-konaklama giderleri ve

⁴ R.G.: 4 Kasım 2025 t., S. 33067.

⁵ R.G.: 28 Ekim 2025 t., S. 33061.

tahkim yargılamasında uygulanacak hakem ücretleri güncellenmiştir. Ayrıca her üç tarife ile önceki yıl yürürlükte bulunan 23.10.2024 tarihli tarifeler yürürlükten kaldırılmıştır. Bu çerçevede, HMK kapsamında davanın açılmasından takibe, tanıklığın icrasından tahkim yargılamasındaki ücretlendirmeye kadar çeşitli aşamalarda uygulanacak parasal değerler yeni tarifeler doğrultusunda artırılarak güncel hâle getirilmiştir.

D.- Konkordato Denetimlerine İlişkin Yeni Sınırlamalar

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu tarafından alınan 29 Eylül 2025 tarihli Kurul Kararı, 4 Ekim 2025 tarihli Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir⁶. Karar ile, konkordato talebine eklenmesi zorunlu olan makul güvence veren denetim raporunun hazırlanmasına ilişkin denetçiler ve denetim kuruluşları bakımından önemli sınırlamalar getirilmiştir. Buna göre:

✓ Faaliyet izni iptali yaptırımı uygulanan denetçiler:

Faaliyet izni iptal edilen denetim kuruluşlarında; iptale sebep olan denetim faaliyetine ilişkin sözleşmenin imzalandığı tarih ile idari yaptırım kararının kesinleştiği tarih arasında yönetim organı üyesi veya ortak olan bağımsız denetçiler ile bu denetimde görev alan sorumlu denetçi ve denetçiler, kararın kesinleşmesinden itibaren üç yıl süreyle konkordato ön projesine ilişkin makul güvence veren denetim raporu hazırlayamayacaktır.

✓ Yeni sözleşmelerde denetim ekibi belirleme yükümlülüğü:

Kararın yayımından sonra imzalanan konkordato denetim sözleşmelerinde görevlendirilecek ekipler, yasaklı denetçileri içermeyecek şekilde belirlenmek zorundadır.

✓ Önceden imzalanmış sözleşmeler:

Karardan önce yapılmış sözleşmelerde yasak kapsamına giren denetçilerin görevlendirilmiş olması hâlinde, bu sözleşmelerin on gün içinde Kurul'a bildirilmesi şartıyla denetim faaliyetleri mevcut ekip tarafından tamamlanabilecektir.

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu'nun almış olduğu bu karar ile konkordato sürecinde kullanılan denetim raporlarının güvenilirliğini artırmanın ve denetimde kaliteyi güçlendirmenin amaçlandığı görülmektedir.

§2.- Anayasa Mahkemesi Karar Özetleri

İnceleme planı: A.- İtiraz Yoluyla Başvuru; I.- Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 166. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin iptali, II.- 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 3. maddesinin (15) numaralı fıkrasının iptali, B.- Bireysel Başvuru; I.- Caner Şafak Başvurusu (alacağın enflasyon karşısında değer kaybetmesine karşı etkili bir başvuru yolunun bulunmaması, mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlali), II.- Mustafa Yaman Başvurusu (İstinaf başvuru dilekçesinin, sehven "ıslah dilekçesi" olarak kaydedilmesi ve mahkemenin bu açık hatayı gidermeksizin, başvuru yolunun kanun yolu başvurusunu engelleyecek şekilde şekilci bir yaklaşım ile başvuruyu reddetmesi, mahkemeye erişim hakkının ihlali), III.- Nihan Günay Başvurusu (mahkemece yanlış süre bildiriminin yarattığı yanılgıya güvenen başvuru yolunun aşırı şekilci bir yaklaşım ile kanun yolu başvuru talebinin reddedilmesi; mahkemeye erişim hakkının ihlali).

⁶ R.G.: 4 Ekim 2025 t., S. 33037.

A.- İtiraz Yoluyla Başvuru

I.- Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 166. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin iptali

Nevşehir 4. Asliye Hukuk Mahkemesi ve İstanbul Anadolu 15. Sulh Hukuk Mahkemesi Başvuruları

17 Haziran 2025, 237/137 (R.G.: 25 Eylül 2025, S. 33028)

İptal kararının özeti: Anayasa Mahkemesi, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 166. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "...ve bu karar, diğer mahkemeyi bağlar." ibaresinin iptaline karar vermiştir. İtiraz başvurularında, itiraz konusu kuralın, aralarında bağlantı bulunmayan veya koşulları oluşmayan davaların keyfi bir şekilde birleştirilmesine imkân tanınması ve bu birleştirme kararının ilk davaya bakan mahkemeyi kesin olarak bağlaması, ancak karara karşı etkin bir denetim mekanizmasının bulunmaması nedeniyle kanuni hâkim güvencesini ve diğer yargısal güvenceleri ortadan kaldırdığı gerekçesiyle Anayasa'nın 2., 13., 36., 37. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülmüştür. Anayasa Mahkemesi, birleştirme kararının ancak hükümle birlikte kanun yoluna götürülebilmesi ve tek başına bozma sebebi oluşturmaması (HMK m. 168) nedeniyle, koşulları oluşmadığı hâlde usule aykırı verilen birleştirme kararını denetleyecek ve geri döndürecek etkili bir mekanizma öngörülmediğini tespit etmiştir. Bu durumun, normal şartlar altında davaya bakacak olan mahkemenin/hâkimin uyuşmazlığın doğmasından sonra geri dönülemez şekilde değiştirilmesi sonucunu doğurarak kanuni hâkim güvencesini (Anayasa m. 37) ihlal ettiğine karar verilmiş, bu doğrultuda itiraz konusu ibarenin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline hükmedilmiştir.

II.- 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 3. maddesinin (15) numaralı fıkrasının iptali

Adana 6. İş Mahkemesi Başvurusu

3 Haziran 2025, 157/121 (R.G.: 17 Ekim 2025 t., S. 33050)

İptal kararının özeti: İtiraz başvurusu, İş Mahkemeleri Kanunu'nun 3. maddesinin (15) numaralı fıkrasında yer alan ve "asıl işveren-alt işveren ilişkisinin varlığı hâlinde işe iade talebiyle arabulucuya başvurulduğunda, anlaşmanın gerçekleşebilmesi için işverenlerin arabuluculuk görüşmelerine birlikte katılmaları ve iradelerinin birbirine uygun olması aranır" şeklindeki düzenlemenin Anayasa'nın 36. maddesine aykırı olduğu iddiasına ilişkindir. Başvuru kararında, itiraz konusu kuralla asıl işveren-alt işveren ilişkisinin varlığı hâlinde arabuluculuk başvurusunun her ikisine birden yapılması şartı getirilmesinin işçiye asıl işvereni araştırma külfeti yüklediği, bu ilişkinin tespitinin bazı durumlarda mümkün olmayabileceği, bu ilişkinin sonradan tespiti halinde ise arabulucuya başvuru şartı gerçekleşmediği için davanın usulden reddedileceği, bu durumun adil yargılanma hakkına ölçsüz bir müdahale oluşturduğu belirtilerek kuralın Anayasa'nın 36. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür. Anayasa Mahkemesi, bu kuralın işe iade talebinde işçinin arabuluculuk sürecine erişimini asli işveren-alt işveren ilişkisinin mevcudiyetine bağladığını; işçinin bu ilişkiyi bilmesinin her zaman mümkün olmadığını; aynı zamanda asıl işverenin görüşmelere katılmaması hâlinde işçiye dava yolunun tamamen kapandığını belirterek, kuralın işçiye katlanamayacağı bir külfet yüklediğini vurgulayarak mahkemeye erişim hakkını ölçsüz (oranlılık alt

ilkesi yönünden) şekilde sınırlandırdığı kanaatine ulaşmıştır. Bu sebeple söz konusu fıkra Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı bulunarak iptal edilmiştir.

B.- Bireysel Başvuru

I.- Caner Şafak Başvurusu. Başvuru Numarası: 2024/41763, Karar Tarihi: 8/7/2025

Hüküm: Özel hukuk kişilerinden doğan alacağın enflasyon karşısında değer kaybetmesine karşı etkili bir başvuru yolunun bulunmaması, Anayasa'nın 35'inci maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40'ıncı maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlali sonucunu doğurur.

Kararın özeti: Başvuru, bankaya karşı ileri sürülen alacağın yüksek enflasyon nedeniyle önemli ölçüde değer kaybettiği, derece mahkemelerinin munzam zarar talebini karşılamadığı ve bu nedenle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Anayasa Mahkemesi, alacağın enflasyon sebebiyle erimesine karşı iç hukukta öngörülebilir ve etkili bir giderim yolu bulunmadığını, mevcut mekanizmaların bireysel başvuru yolları yönünden gerçek bir telafi sağlamadığını belirlemiş; ihlalin münferit bir yargılama hatasından değil, sistemsel bir eksiklikten kaynaklandığını tespit etmiştir. Bu sebeple pilot karar usulünü uygulayarak yapısal sorunun giderilmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bildirim yapılmasına, bu süreç tamamlanıncaya kadar aynı konuda yapılmış ve yapılacak başvuruların incelenmesinin dört ay süreyle ertelenmesine hükmetmiştir. Keyfiyetin TBMM'ye bildirilmesine karar verildiğinden başvuru tazminat talepleri kabul edilmeyerek yalnızca yargılama giderlerinin ödenmesine karar verilmiştir.

II.- Mustafa Yaman Başvurusu. Başvuru Numarası: 2022/56628, Karar Tarihi: 26/3/2025

Hüküm: İstinaf başvuru dilekçesinin, sehven "ıslah dilekçesi" olarak kaydedilmesi ve mahkemenin başvuru yolunun sorumlu olmadığı bu açık hatayı gidermeksizin, başvuru yolunun yasal kanun yolu incelemesini engelleyecek şekilde şekilci bir yaklaşım ile başvuruyu reddetmesi Anayasa'nın 36'ncı maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlali anlamına gelir.

Kararın özeti: Başvuru, başvuru yolunun alacak davasında istinaf kanun yoluna başvurduğunu düşünmesine rağmen, dilekçesinin Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde sehven "ıslah" türünde kaydedilmesi nedeniyle istinaf merciiince incelenmeksizin reddedilmesi üzerine mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Anayasa Mahkemesi, başvuru yolunun iradesinin istinaf yoluna başvurma yönünde olduğunu, dilekçenin içeriği ve niteliğinin bunu açıkça gösterdiğini ve mahkemelerin, dilekçelerin sunulma yöntemine ilişkin olarak aşırı şekilcilikten kaçınmaları gerektiğini belirtmiştir. Mahkemece, usul işlemlerinin öngörülebilir, ölçülü ve hakkaniyete uygun yorumlanması gerektiğini; somut olayda ise kendisine atfedilemeyen ve adli organların iç işleyişinden kaynaklı hatalardan başvuru yolunun sorumlu tutulduğu sonucuna varılmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvuru yolunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiş, yeniden yargılama yapılmasına hükmetmiş; tazminat taleplerini ise reddetmiştir.

III.- Nihan Günay Başvurusu. Başvuru Numarası: 2020/16097, Karar Tarihi: 26/2/2025

Hüküm: Hâkimin reddi talebine ilişkin ret kararında istinaf süresi iki hafta olarak gösterildiği hâlde, başvurusunun bu süreye uygun şekilde yaptığı başvurunun, kanundaki bir haftalık süre esas alınarak süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi, Anayasa'nın 36'ncı maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlali anlamına gelir.

Kararın özeti: Başvurucu, hâkimin reddi talebinin reddine ilişkin karar hakkında yaptığı istinaf başvurusunun süre aşımı gerekçesiyle incelenmemesi üzerine mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, aile mahkemesi tarafından verilen hâkimin reddi kararında istinaf süresi iki hafta olarak gösterildiği için bu süreye güvenerek istinaf başvurusunda bulunmuş; ancak Bölge Adliye Mahkemesi, kanundaki bir haftalık sürenin esas alınması gerektiğini belirterek başvuruyu süre aşımından reddetmiştir. Anayasa Mahkemesi, mahkemelerinin kişilere kanun yoluna başvuru süresini doğru ve açık biçimde gösterme yükümlülüğü bulunduğunu; mahkemenin hatalı bilgilendirmesi nedeniyle doğan belirsizliğin yükünün bireye yüklenemeyeceğini vurgulamıştır. Bu çerçevede, mahkemece yanlış süre bildiriminin yarattığı yanılgıya güvenen başvurusunun aşırı şekilci bir yaklaşım ile kanun yolu başvuru talebinin reddedilmesinin başvurusunun kanun yoluna erişimini fiilen ortadan kaldırdığı, bunun da mahkemeye erişim hakkının ihlali anlamına geldiği sonucuna varılmıştır. Anayasa Mahkemesi, bu nedenle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiş; sonuçların giderilmesi amacıyla yeniden yargılama yapılmasına hükmetmiş, tazminat talebini ise reddetmiştir.

PARASAL SINIRLAR

MONETARY THRESHOLDS

Hazırlayan/Prepared by:

Prof. Dr. Nedim MERİÇ

Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi,
Medeni Usul ve İcra - İflas Hukuku Anabilim Dalı
*Akdeniz University Faculty of Law,
Dept. of Civil Procedure and Insolvency Law*

HUMK, HMK, İİK VE TKHK'DA YER ALAN 2026 YILI İÇİN GEÇERLİ PARASAL SINIRLAR

*(MONETARY THRESHOLDS IN THE CODE OF CIVIL PROCEDURE, CODE OF
ENFORCEMENT AND INSOLVENCY AND CODE OF CONSUMER PROTECTION
APPLICABLE IN 2026)*

PARASAL SINIRLAR TABLOSU

A. HUKUK MUHAKEMLERİ KANUNA GÖRE PARASAL SINIRLAR VE TABLOSU

04.02.2011 tarihli 27836 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan ve 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun m. 450 düzenlemesi ile 18.06.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ek ve değişiklikleriyle birlikte tümüyle yürürlükten kaldırıldığından (bu kapsama, 5236 sayılı Kanunun 19. maddesi ile eklenen Ek Madde 4 de dâhil olduğundan) ve bu hususta ayrı bir düzenleme öngörülmediğinden her takvim yılı başından geçerli olmak üzere 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’nun mükerrer 298. maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığı’nca her yıl tespit ve ilân edilen yeniden değerlendirme oranı, Hukuk Muhakemeleri Kanunu’ndaki parasal sınırlar için uygulanmamaktaydı. Ancak 02.12.2016 tarihli 29906 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 40. maddesi ile Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 341. maddesinin ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkrasında yer alan 1.500 TL tutarındaki istinaf sınırı 3.000 TL’ye, 41. maddesi ile Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 362. maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında yer alan 25.000 TL tutarındaki temyiz sınırı 40.000 TL’ye yükseltilmiştir. Bu artışlar, 6763 sayılı Kanun’un yayımlandığı 02.12.2016 tarih itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Ayrıca 02.12.2016 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan 6763 sayılı Kanun’un 44. maddesi ile de 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na ek madde (Ek Madde 1) eklenerek hem miktarları artırılan istinaf ve temyiz parasal sınırlarının (HMK m. 341, 362) hem de senetle ispat sınırı (HMK m. 200), senede karşı tanıkla ispat yasağı sınırı (HMK. m. 201) ve temyizde duruşma yapılmasına ilişkin parasal sınırların Vergi Usul Kanunu’nun mükerrer 298. maddesine göre her yıl tespit ve ilan edilecek yeniden değerlendirme oranında artırılması öngörülmüştür. Yeniden Değerleme Oranı, TÜİK’in, her yıl Kasım ayının başında Ekim ayına ilişkin enflasyon oranlarını açıklaması ile birlikte belirlenmektedir (Belirlenen bu oranı Cumhurbaşkanı’nın % 10 artırma ya da düşürme hakkı bulunmaktadır). Belirlenen bu rakam Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından Resmî Gazete’de ilan edilmektedir. Yeniden değerlendirme oranına göre tespit edilen parasal sınırın 7531 sayılı Kanunun (RG, 14.11.2024, Sayı:32722) 22. maddesi ile yapılan değişiklik sonucunda bin Türk lirasını aşmayan kısmı dikkate alınmayacaktır. 27.11.2025 tarihli Resmi Gazete’de 2025 yılı için Hazine ve Maliye Bakanlığı yeniden değerlendirme oranını % 25,49 olarak hesap etmiştir (<https://www.resmigazete.gov.tr/27.12.2025>). Bu oran üzerinden esas alınarak, 2026 yılı takvim başından itibaren Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 200, 201, 341, 362, 369. maddelerinde öngörülen parasal sınırların miktarları, aşağıdaki şekilde tespit edilmiş ve aşağıdaki tablo hazırlanmıştır.

Senetle İspat Zorunluluğuna ve Senede Karşı Tanıkla İspat Yasağına İlişkin Parasal Sınır (HMK. m. 200, 201):

2025 yılı için senetle ispat zorunluluğu ve senede karşı tanıkla ispat yasağına ilişkin parasal sınır 33.000 TL olup, TÜİK yeniden değerlendirme oranının belirlenmesi ile 2026 yılı için %25,49 oranında artırılarak uygulanacaktır. Şu durumda 2026 yılı için senetle ispat zorunluluğuna ve senede karşı tanıkla ispat yasağına ilişkin parasal sınır, $33.000 \times \% 25,49 = 8.411,7 + 33.000 = 41.411,7$ TL'dir. Ancak 6763 sayılı Kanun'la Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na eklenen ve 7531 sayılı Kanunla değişen Ek Madde 1 uyarınca her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen bu parasal sınırın bin Türk lirasını aşmayan kısımlarının dikkate alınmaması öngörülmüştür. Buna göre, maddedeki parasal sınır, **2026 yılı için 41.000 ,-TL** olarak belirlenmiştir.

İstinaf Sınırı (HMK m. 341):

2025 yılı için miktar ve değere bağlı olarak ilk derece mahkemesinde verilen kararın istinaf edilebilmesine ilişkin parasal sınır 40.000 TL olup, yeniden değerlendirme oranının belirlenmesi ile 2026 yılı için % 25,49 oranında artırılarak uygulanacaktır. Şu durumda 2026 yılı için miktar ve değere bağlı olarak ilk derece mahkemesinde verilen kararın istinaf edilebilmesine ilişkin parasal sınır, $40.000 \times \% 25,49 = 10.196 + 40.000 = 50.196$ TL.'dir. Ancak 6763 sayılı Kanun'la Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na eklenen ve 7531 sayılı Kanunla değişen Ek Madde 1 uyarınca her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen bu parasal sınırın bin Türk lirasını aşmayan kısımlarının dikkate alınmaması öngörülmüştür. Buna göre, maddedeki parasal sınır, **2026 yılı için 50.000,-TL** olarak belirlenmiştir.

Temyiz Sınırı (HMK m. 362):

2025 yılı için istinaf sonrası temyiz sınırı 544.000 TL olup, yeniden değerlendirme oranının belirlenmesi ile 2026 yılı için % 25,49 oranında artırılarak uygulanacaktır. Şu durumda 2026 yılı için istinaf sonrası temyiz edilebilirlik sınırı, $544.000 \times \% 25,49 = 138.665,5 + 544.000 = 682.665,6$ TL'dir. Ancak 6763 sayılı Kanun'la Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na eklenen ve 7531 sayılı Kanunla değişen Ek Madde 1 uyarınca her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen bu parasal sınırın bin Türk lirasını aşmayan kısımlarının dikkate alınmaması öngörülmüştür. Buna göre, maddedeki parasal sınır, **2026 yılı için 682.000,- TL** olarak belirlenmiştir.

Temyizde Duruşma Sınırı (HMK m. 369):

2025 yılı için temyizde duruşma yapılmasına ilişkin parasal sınır 816.000 TL olup, yeniden değerlendirme oranının belirlenmesi ile 2026 yılı için % 25,49 oranında artırılarak uygulanacaktır. Şu durumda 2026 yılı için temyizde duruşma yapılmasına ilişkin parasal sınır, $816.000 \times \% 25,49 = 207.998,4 + 816.000 = 1.023.998,4$ TL'dir. Ancak 6763 sayılı Kanun'la Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na eklenen ve 7531 sayılı Kanunla değişen Ek Madde 1 uyarınca her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen bu parasal sınırın bin Türk lirasını aşmayan kısımlarının dikkate alınmaması öngörülmüştür. Buna göre, maddedeki parasal sınır, **2026 yılı için 1.023.000,- TL** olarak belirlenmiştir.

YIL	Senetle ispat zorunluluğu ve senede karşı tanıklarla ispat yasağı (m.200, 201)	İstinaf sınırı (m.341)	Temyiz sınırı (m.362)	Temyizde duruşma sınırı (m.369)
01.10.2011-02.12.2016	2.500 TL	1.500 TL	25.000 TL	60.000 TL
02.12.2016-31.12.2016	2.500 TL	3.000 TL	40.000 TL	60.000 TL
2017	2.590 TL	3.110 TL	41.530 TL	62.290 TL
2018	2.960 TL	3.560 TL	47.530 TL	71.300 TL
2019	3.660 TL	4.400 TL	58.800 TL	88.210 TL
2020	4.480 TL	5.390 TL	72.070 TL	108.120 TL
2021	4.880 TL	5.880 TL	78.630 TL	117.960 TL
2022	6.640 TL	8.000 TL	107.090 TL	160.660 TL
2023	14.800 TL	17.830 TL	238.730 TL	358.150 TL
2024	23.450 TL	28.250 TL	378.290 TL	567.520 TL
2025	33.000 TL	40.000 TL	544.000 TL	816.000 TL
2026	41.000 TL	50.000 TL	682.000 TL	1.023.000 TL

B. HUKUK USULÜ MUHAKEMLERİ KANUNU'NA GÖRE PARASAL SINIRLAR VE TABLOSU

18.7.1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ek ve değişiklikleriyle birlikte 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 450. maddesi ile tümüyle yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak 6100 sayılı Kanun'un Geçici 3. maddesi ile Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarihte henüz göreve başlamamış olan Bölge Adliye Mahkemeleri'nin göreve başlama tarihine kadar, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun temyize ilişkin hükümlerinin uygulanmaya devam edeceği belirtilmiştir. Bundan dolayı 1086 sayılı Kanun'un temyize ilişkin hükümler ile temyizın devamı olarak kabul edilen karar düzeltme kanun yoluna ilişkin hükümleri 20.07.2016 tarihinde Bölge Adliye Mahkemeleri göreve başlayana kadar hüküm verilmiş olan davalarda uygulanmaya devam edecektir. Bu kapsamda 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun temyiz (HUMK m. 427), temyizde duruşma (HUMK m. 427 IV ve 438) ve karar düzeltmeye ilişkin parasal sınırları (HUMK m. 440), her yıl yeniden değerlendirilme oranına göre artırılmaya devam edecektir. Bu nedenle, Bölge Adliye Mahkemeleri'nin 20.07.2016 tarihinde göreve başlamasından evvel kanun yoluna başvurusu yapılmış veya 20.07.2016 tarihinden evvel karar verilmekle kanun yolu bakımından Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanuna tabi olan yargılamalar bakımından parasal sınırların da artırılarak uygulanması gerekecektir. Bununla birlikte, 7531 sayılı Kanun m. 22 f. 2 ile yapılan değişiklik kapsamında istinaf ve temyiz kanun yoluna başvuruda esas alınan parasal sınırdan yeniden değerlendirilme nedeniyle meydana

gelen artış, 14.11.2024 tarihinden itibaren bölge adliye mahkemesinin kaldırma veya Yargıtayın bozma kararları üzerine yeniden verilen kararlar hakkında uygulanmayacak ve ilk karar tarihinde geçerli olan parasal sınırlar esas alınacaktır.

Temyiz sınırı (HUMK m. 427):

2025 yılı için temyiz sınırı 29.530 TL olup, yeniden değerlendirme oranının belirlenmesi ile 2026 yılı için % 25,49 oranında artırılarak uygulanacaktır. Şu durumda 2026 yılı için temyiz sınırı, $29.530 \times \% 25,49 = 7.527,197 + 29.530 = 37.057,197$ TL'dir. Ancak 5236 sayılı Kanunla eklenen Ek Madde 4 uyarınca yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen bu parasal sınırın on Türk lirasını aşmayan (7531 sayılı Kanunla bu maddedeki parasal sınırın dikkate alınmayacak küsurunda değişiklik yapılmamıştır) kısımlarının dikkate alınmaması öngörülmüştür. Buna göre, maddedeki parasal sınır **2026 yılı için 37.050 TL** olarak belirlenmiştir.

Temyizde duruşma sınırı (HUMK m. 427 f.4, 438):

2025 yılı için temyizde duruşma sınırı 304.780 TL olup, yeniden değerlendirme oranının belirlenmesi ile 2026 yılı için % 25,49 oranında artırılarak uygulanacaktır. Şu durumda 2026 yılı için temyizde duruşma sınırı, $304.780 \times \% 25,49 = 77.688,422 + 304.780 = 382.468,422$ TL'dir. Ancak 5236 sayılı Kanunla eklenen Ek Madde 4 uyarınca yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen bu parasal sınırın on Türk lirasını aşmayan (7531 sayılı Kanunla bu maddedeki parasal sınırın dikkate alınmayacak küsurunda değişiklik yapılmamıştır) kısımlarının dikkate alınmaması öngörülmüştür. Buna göre, maddedeki parasal sınır **2026 yılı için 382.460 TL** olarak belirlenmiştir.

Karar düzeltme sınırı (HUMK m. 440):

2025 yılı için karar düzeltme sınırı 182.150 TL olup, yeniden değerlendirme oranının belirlenmesi ile 2026 yılı için % 25,49 oranında artırılarak uygulanacaktır. Şu durumda 2026 yılı için karar düzeltme sınırı, $182.150 \times \% 25,49 = 46.430,035 + 182.150 = 228.580,035$ TL'dir. Ancak 5236 sayılı Kanunla eklenen Ek Madde 4 uyarınca yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen bu parasal sınırın on Türk lirasını aşmayan (7531 sayılı Kanunla bu maddedeki parasal sınırın dikkate alınmayacak küsurunda değişiklik yapılmamıştır) kısımlarının dikkate alınmaması öngörülmüştür. Buna göre, maddedeki parasal sınır **2026 yılı için 228.580 TL** olarak belirlenmiştir.. **(ANCAK, 5236 sayılı Kanunla 1086 sayılı Kanuna eklenen 4. Maddede karar düzeltme parasal sınırına yeniden değerlendirme oranının uygulanacağına ilişkin açık hüküm bulunmamaktadır. Yargıtay içtihatları ve uygulama ile karar düzeltme parasal sınırına yeniden değerlendirme oranına göre artış yapılmaktadır.)**

YIL	Temyiz sınırı (m.427)	Temyizde duruşma sınırı (m.427/4; 438)	Karar düzeltme sınırı (m.440)
2016	2.190 TL	22.400 TL	13.390 TL
2017	2.270 TL	23.250 TL	13.900 TL
2018	2.590 TL	26.610 TL	15.910 TL
2019	3.200 TL	32.920 TL	19.680 TL

2020	3.920 TL	40.350 TL	24.120 TL
2021	4.270 TL	44.020 TL	26.310 TL
2022	5.810 TL	59.950 TL	35.830 TL
2023	12.950 TL	133.640 TL	79.870 TL
2024	20.520 TL	211.760 TL	126.560 TL
2025	29.530 TL	304.780 TL	182.150 TL
2026	37.050 TL	382.460 TL	228.580 TL

C. İCRA VE İFLÂS KANUNU'NA GÖRE PARASAL SINIRLAR VE TABLOSU

2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'na 4949 sayılı Kanun'un 102 maddesiyle getirilen Ek Madde 1 düzenlemesi ile Kanun'un 119, 226, 326 ve 363. maddelerinde yer alan parasal sınırların 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298. maddesine göre her yıl Maliye Bakanlığı tarafından tespit ve Resmi Gazete'de ilan edilecek yeniden değerlendirme oranına göre artırılacağı öngörülmüştür. Ayrıca, İcra ve İflâs Kanunu'na istinaf ve istinaf sonrası temyiz kanun yolu düzenlemesinin getirildiği 5531 sayılı Kanun'la (m.29) düzenlenen Geçici Madde 7 ile, Bölge Adliye Mahkemeleri'nin göreve başlayacağı tarihe kadar, 5311 sayılı Kanun'dan önce yapılan değişiklikten önceki temyiz ve karar düzeltmeye ilişkin hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Nitekim, Bölge Adliye Mahkemeleri göreve başlayana kadar da 2004 sayılı İİK.'nin pazarlık suretiyle satış sınırı (m.119), İflâs idaresinin sulh olma ve tahkim yapma sınırı (m.226), fevkalade mühlete tabi olma sınırı (m.326) ile icra mahkemesi kararlarının temyiz sınırına (m.363) yeniden değerlendirme oranı üzerinden artırımlar yapılmıştır. 20.07.2016 tarihinde Bölge Adliye Mahkemeleri'nin göreve başlamasıyla uygulama bulmaya başlayan istinaf kanun yolu bakımından Bölge Adliye Mahkemeleri tarafından farklı parasal sınırların uygulanması üzerine 02.12.2016 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan 6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 3. maddesi ile İcra ve İflâs Kanunu'nun 363. maddesinde yer alan 1.000 TL tutarındaki istinaf sınırı 7.000 TL'ye, 4. maddesi ile de İcra ve İflâs Kanunu'nun 364. maddesinde belirtilen istinaf sonrası temyiz sınırı olan 10.000 TL, 40.000 TL'ye yükseltilmiştir. Bu değişiklikler 6763 sayılı Kanun'un yayınlandığı 02.12.2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ancak 6763 sayılı Kanun'da İcra ve İflâs Kanunu m. 364'te belirtilen oranların yeniden değerlendirme oranına bağlı olarak her yıl takvim başında artırılacağına ilişkin bir hüküm bulunmamaktaydı. 7165 sayılı Kanun değişikliğinin 28.02.2019 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmasıyla bu tarih itibarıyla 364. maddede belirtilen parasal sınır artırılmış, aynı kanunla Ek madde 1 ile yeniden değerlendirme oranına bağlı olarak artırılacağı öngörülmüştür.

Yeniden değerlendirme oranına göre tespit edilen parasal sınırın 7531 sayılı Kanun (RG, 14.11.2024, Sayı:32722) 2. maddesi ile yapılan değişiklik sonucunda bin Türk lirasını aşmayan kısmı dikkate alınmayacaktır. 27.11.2025 tarihli Resmi Gazete'de 2025 yılı için Hazine ve Maliye Bakanlığı yeniden değerlendirme oranını % 25,49 olarak hesap etmiştir (<https://www.resmigazete.gov.tr/27.11.2025>). Bu oran üzerinden esas alınarak, Mevcut yasal duruma göre İcra ve İflâs Kanunu'ndaki parasal sınırlar 2026 yılı için şu şekilde olacaktır.

Pazarlık suretiyle satış sınırı (İİK m. 119):

2025 yılı için pazarlık suretiyle satış sınırı 42.000 TL olup, yeniden değerlendirme oranının belirlenmesi ile 2026 yılı için % 25,49 oranında artırılarak uygulanacaktır. Şu durumda 2026 yılı için pazarlık suretiyle satış sınırı, $42.000 \times \% 25,49 = 10.705,80 + 42.000 = 52.705,80$ TL'dir. Ancak 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu Ek Madde 1 uyarınca her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen ve 7531 sayılı Kanunla değişen Ek Madde 1 uyarınca her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen bu parasal sınırın bin Türk lirasını aşmayan kısımlarının dikkate alınmaması öngörülmüştür. Buna göre, maddedeki parasal sınır **2026 yılı için 52.000,- TL** olarak belirlenmiştir.

İflâs idaresinin sulh olma ve tahkim yapma sınırı (m.226):

2025 yılı için iflâs idaresinin sulh olma ve tahkim yapma sınırı 85.000 TL olup, yeniden değerlendirme oranının belirlenmesi ile 2026 yılı için % 25,49 oranında artırılarak uygulanacaktır. Şu durumda 2026 yılı için iflâs idaresinin sulh olma ve tahkim yapma sınırı, $85.000 \times \% 25,49 = 21.666,5 + 85.000 = 106.666,5$ TL'dir. Ancak 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu Ek Madde 1 uyarınca her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen ve 7531 sayılı Kanunla değişen Ek Madde 1 uyarınca her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen bu parasal sınırın bin Türk lirasını aşmayan kısımlarının dikkate alınmaması öngörülmüştür. Buna göre, maddedeki parasal sınır **2026 yılı için 106.000,- TL** olarak belirlenmiştir.

Fevkalade mühlete tabi olma sınırı (m.326):

2025 yılı için fevkalade mühlete tabi olma sınırı 20.000 TL olup, yeniden değerlendirme oranının belirlenmesi ile 2026 yılı için % 25,49 oranında artırılarak uygulanacaktır. Şu durumda 2026 yılı için fevkalade mühlete tabi olma sınırı, $20.000 \times \% 25,49 = 5.098 + 20.000 = 25.098$ TL'dir. Ancak 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu Ek Madde 1 uyarınca her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen ve 7531 sayılı Kanunla değişen Ek Madde 1 uyarınca her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen bu parasal sınırın bin Türk lirasını aşmayan kısımlarının dikkate alınmaması öngörülmüştür. Buna göre, maddedeki parasal sınır **2026 yılı için 25.000,- TL** olarak belirlenmiştir.

İstinaf sınırı (m.363):

2025 yılı için istinaf sınırı 95.000 TL olup, yeniden değerlendirme oranının belirlenmesi ile 2026 yılı için % 25,49 oranında artırılarak uygulanacaktır. Şu durumda 2026 yılı için istinaf sınırı, $95.000 \times \% 25,49 = 24.215,5 + 95.000 = 119.215,5$ TL'dir. Ancak 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu Ek Madde 1 uyarınca her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen ve 7531 sayılı Kanunla değişen Ek Madde 1 uyarınca her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen bu parasal sınırın bin Türk lirasını aşmayan kısımlarının dikkate alınmaması öngörülmüştür. Buna göre, maddedeki parasal sınır **2026 yılı için 119.000,- TL** olarak belirlenmiştir.

Temyiz sınırı (m.364):

Bölge Adliye Mahkemeleri 20.07.2016 tarihinde göreve başlamış olup, İcra ve İflâs Kanunu Geçici m. 7'ye göre 20.07.2016 tarihinden sonra verilen kararlar hakkında yeni kanun yolları (istinaf ve temyiz) uygulanacaktır. Bölge adliye mahkemelerinin kararlarının temyiz sınırı, İcra ve İflâs Kanunu m. 364'te 10.000 TL olarak belirlenmiş olup, buradaki parasal sınır, İcra ve İflâs Kanunu Ek Madde 1'de bahsi geçen ve yeniden değerlendirmeye tabi olduğu belirtilen parasal sınırlar arasında sayılmamıştır. Dolayısıyla İcra ve İflâs Kanunu m. 364'teki parasal sınır, Bölge Adliye Mahkemelerinin göreve başlamasıyla uygulama bulmuştur. 10.000 TL olan bu parasal sınır, 02.12.2016 tarihli ve 29906 sayılı Resmi Gazete yayınlanan 6763 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle 40.000 TL'ye çıkarılmıştır. Kanun yayınlandığı gün yürürlüğe girdiğinden 02.12.2016 tarihi itibarıyla istinaf sonrası temyiz sınırı 40.000 TL olmuştur. 7165 sayılı Kanun'un 1. maddesiyle bölge adliye mahkemesi hukuk daireleri tarafından verilen ve miktar veya değeri 58.800 TL'yi geçen nihai kararların temyiz sınırı 28.02.2019 tarihi itibarıyla 58.800 TL'ye çıkarılmış olup, aynı değişiklik ile İcra ve İflâs Kanunu Ek Madde 1'de m. 364'e atıf yapıldığından bahsi geçen parasal sınır 01.01.2020 tarihi itibarıyla yeniden değerlendirme oranına göre artırılacaktır.

2025 yılı için temyiz sınırı 544.000 TL olup, yeniden değerlendirme oranının belirlenmesi ile 2026 yılı için % 25,49 oranında artırılarak uygulanacaktır. Şu durumda 2026 yılı için temyiz edilebilirlik sınırı, $544.000 \times \% 25,49 = 138.665,5 + 544.000 = 682.665,6$ TL'dir. Ancak 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu Ek Madde 1 uyarınca her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen ve 7531 sayılı Kanunla değişen Ek Madde 1 uyarınca her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen bu parasal sınırın bin Türk lirasını aşmayan kısımlarının dikkate alınmaması öngörülmüştür. Buna göre, maddedeki parasal sınır **2026 yılı için 682.000,- TL** olarak belirlenmiştir.

Bölge Adliye Mahkemeleri Göreve Başlamadan Evvelki Temyiz sınırı (m.363):

Bölge Adliye Mahkemeleri 20.07.2016 tarihinde göreve başlamış olup, İcra ve İflâs Kanunu Geçici m. 7'ye göre bu tarihten önce verilen nihai kararlar kesinleşinceye kadar, istinaf kanun yolu değişikliğinden önceki kanun yolları (temyiz ve karar düzeltme) uygulanacağından istinaf öncesi temyiz kanun yoluna ilişkin parasal sınırın da belirlenmesi gerekmektedir. 2017 yılı itibarıyla temyiz sınırı 6.550, 2018 yılı itibarıyla 7.490 TL, 2019 yılı itibarıyla 9.260 TL ve 2020 yılı itibarıyla 11.350 TL'ydi.

Bu parasal sınır, İcra ve İflâs Kanunu **Ek Madde 1 uyarınca** 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298. maddesine uyarınca artırılacaktır.

2025 yılı için temyiz sınırı 85.000 TL olup, yeniden değerlendirme oranının belirlenmesi ile 2026 yılı için % 25,49 oranında artırılarak uygulanacaktır. Şu durumda 2026 yılı için temyiz sınırı, $85.000 \times \% 25,49 = 21.666,5 + 85.000 = 106.666,5$ TL'dir. Ancak 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu Ek Madde 1 uyarınca her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen ve 7531 sayılı Kanunla değişen Ek Madde 1 uyarınca her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen bu parasal sınırın bin Türk lirasını aşmayan kısımlarının dikkate alınmaması öngörülmüştür. Buna göre, maddedeki parasal sınır **2026 yılı için 106.000,- TL** olarak belirlenmiştir.

YIL	Pazarlık suretiyle satış sınırı (m.119)	İflâs idare-sinin sulh olma ve tahkim yapma sınırı (m.226)	Fevkala-de müh-lete tabi olma sınırı (m.326)	İstinaf sınırı (m.363)	Temyiz sınırı (m.364)	Temyiz sınırı (İstinaf kanun yolu ön-cesi uy-gulanan kanun yolu ba-kımın-dan) (m.363)
01.01.2016-02.12.2016	3.120 TL	6.310 TL	1.500 TL	2.190 TL		6.310 TL
02.12.2016-31.12.2016	3.120 TL	6.310 TL	1.500 TL	7.000 TL	40.000 TL	6.310 TL
2017	3.230 TL	6.550 TL	1.550 TL	7.260 TL	40.000 TL	6.550 TL
2018	3.690 TL	7.490 TL	1.770 TL	8.310 TL	40.000 TL	7.490 TL
2019	4.560 TL	9.260 TL	2.190 TL	10.280 TL	40.000 TL (28.02.2019-31.12.2019) tarihle-rinde 58.800 TL	9.260 TL
2020	5.580 TL	11.350 TL	2.680 TL	12.600 TL	72.070 TL	11.350 TL
2021	6.080 TL	12.380 TL	2.920 TL	13.740 TL	78.630 TL	12.380 TL
2022	8.280 TL	16.860 TL	3.970 TL	18.710 TL	107.090 TL	16.860 TL
2023	18.450 TL	37.580 TL	8.850 TL	41.710 TL	238.730TL	37.580 TL
2024	29.230 TL	59.540 TL	14.020 TL	66.090 TL	378.290 TL	59.540 TL
2025	42.000 TL	85.000 TL	20.000 TL	95.000 TL	544.000 TL	85.000 TL
2026	52.000 TL	106.000 TL	25.000 TL	119.000 TL	682.000 TL	106.000 TL

D. İŞ MAHKEMELERİ KANUNU'NA GÖRE PARASAL SINIRLAR VE TABLOSU

5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu, 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun (RG, 25.10.2017, Sayı:30221) 10. maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 7. maddesinin 3. fıkrası ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun kanun yollarına ilişkin hükümlerinin iş mahkemelerince verilen kararlar hakkında da uygulanacağı belirtilmiştir. Bu nedenle Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 341, 362. maddelerindeki istinaf ve temyize ilişkin parasal sınırlar iş mahkemesi kararları bakımından da uygulanacaktır.

YIL	İstinaf sınırı (m.7)	Temyiz sınırı (m.7)
20.07.2016- 02.12.2016	1.000 TL	5.000 TL
02.12.2016- 31.12.2016	3.000 TL	40.000 TL
01.01.2017- 25.10.2017	3.110 TL	41.530 TL
25.10.2017- 31.12.2017	3.110 TL	41.530 TL
2018	3.560 TL	47.530 TL
2019	4.400 TL	58.800 TL
2020	5.390 TL	72.070 TL
2021	5.880 TL	78.630 TL
2022	8.000 TL	107.090 TL
2023	17.830 TL	238.730 TL
2024	28.250 TL	378.290 TL
2025	40.000 TL	544.000 TL
2026	50.000 TL	682.000 TL

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'daki Parasal Sınır

Tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunluluğuna ilişkin parasal sınır 7392 sayılı Kanun'un¹ 13. maddesiyle yeniden düzenlenmiştir. Bu parasal sınır 2026 yılı için belirlenen yeniden değerlendirme oranına² göre artırılarak belirlenecektir. Şu durumda 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında m. 68'deki tüketici hakem heyetlerine başvuru zorunluluğuna ilişkin parasal sınır $149.000 \times \% 25,49 = 37.980,1 + 149.000 = 186.980,1$ TL'dir. Maddedeki bin Türk Lirasının küsuru dikkate alınmayacağından (TKHK m. 68 f. 4), **2026 yılı için parasal sınır 186.000,- TL'dir.**

Konu	2026 yılı
Tüketici Hakem Heyetlerinin uyuşmazlıklara bakmakla görevli olmaları konusunda parasal sınır (belirlenen miktarın altında bulunan uyuşmazlıklarda)	186.000 TL

¹ RG, 01.04.2022/31796.

² RG, 25.11.2023/32380.

6012 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunu'ndaki Parasal Sınır

Ticaret mahkemelerinde görülen ticari davalarda basit yargılama usulü uygulanmasına (TTK m. 4 f. 2) ve 5235 sayılı Kanunun m. 5 f. 3'teki istisnalar dışında ticaret mahkemelerinin heyet olarak bakacağı dava ve işlere ilişkin dava değerinin üstünde aranacağı parasal sınır 7101 sayılı Kanun'un³ 61. maddesiyle getirilmiş ve düzenlenmiştir. Maddelerdeki beş yüz bin olan parasal sınır 7445 sayılı Kanun'la⁴ bir milyon şeklinde artırılmış olup, aynı düzenleme ile bahsi geçen parasal sınırların yeniden değerlendirilme oranında Hukuk Muhakemeleri Kanunu Ek Madde 1'e göre artırılacağı düzenlenmiştir.

2025 yılı için ticari davalarda basit yargılama usulü uygulanmasına ve 5235 sayılı Kanunun m. 5 f. 3'teki istisnalar dışında ticaret mahkemelerinin heyet olarak bakacağı dava ve işlere ilişkin dava değerinin üstünde aranacağı parasal sınır 2.280.000 TL olup, yeniden değerlendirme oranının belirlenmesi ile 2026 yılı için % 25,49 oranında artırılarak uygulanacaktır. Şu durumda 2026 yılı için bahsi geçen parasal sınır $2.280.000 \times 1,2549 = 2.861.172$ TL'dir. Ancak 6763 sayılı Kanun'la 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na eklenen ve 7531 sayılı Kanunla değişen Ek Madde 1 uyarınca her takvim yılı başından itibaren yeniden değerlendirme oranı uygulanarak belirlenen bu parasal sınırın bin Türk lirasını aşmayan kısımlarının dikkate alınmaması öngörülmüştür. Buna göre, maddelerde üstü aranan parasal sınır, **2026 yılı için 2.861.000 TL** olarak belirlenmiştir.

Konu	2026 yılı
Ticari davalarda basit yargılama usulü uygulanmasına ve 5235 sayılı Kanunun m. 5 f. 3'teki istisnalar dışında konusu para ile ölçülebilen uyuşmazlıklarda ticaret mahkemelerinin heyet olarak bakacağı dava ve işlere ilişkin dava değerinin üstünün aranacağı parasal sınır	2.861.000,- TL

³ RG, 15.03.2018/30361.

⁴ RG, 05.04.2023/32154.

**YÜKSEK MAHKEME
KARARLARI
ARAMA DİZİNLERİ
INDEX OF SUPREME COURT
DECISIONS**

* Kavramlara Göre Arama Dizini
Index of Related Legal Terms

* Kanun Maddelerine Göre Arama Dizini
Index of Related Statutory Provisions

KAVRAMLARA GÖRE ARAMA DİZİNİ INDEX OF LEGAL TERMS
--

Aciz Hali	129/60
Adaletle Erişim	340/61
Adil Yargılanma Hakkı	305/61
Alacağın Muaccel Olması	368/61
Alacağın Temliki	345/61, 365/61
Alacaklının Kolluk Önündeki İfadesi	371/61
Aleyhe Bozma Yasağı	527/62
Araç Haczi	373/61
Artırma Yolu ile Satış	146/60
Asli Müdahale	305/61
Belirsiz Alacak Davası	113/60
Birleşme	592/62
Bono	589/62
Bozmadan Sonra Islah	78/60
Cevap Süresi	550/62
Dava Ehliyeti	305/61
Dava Konusunun Devri	305/61
Davada Fer'i Müdahale	104/60
Davadan Feragat	104/60
Davanın Açılmasına Sebebiyet Verme	373/61
Davanın Konusuz Kaldığı	373/61, 129/60
Davaya Müdahale	104/60
Değerin İlâmda Yazılı Olmaması	143/60
Delil Başlangıcı	73/60
Delillerin Toplanması	513/62, 544/62
Direnme Kararı	89/60
Eda Davası	113/60
Ehliyetsizlik	520/62
Ek Takip Talebi	374/61
Ekonomik Bütünlük	597/62
Eksik İnceleme	550/62
Elektronik Tebligat	336/61
Emekli Maaşı	559/62
Faktoring Şirket	157/60
Geçici Mühlet	585/62
Genel Haciz Yolu	587/62
Genel Haciz Yolu İle Takip	377/61, 563/62
Gerçeğe Aykırı Beyan	151/60
Gerçek Alacak	345/61
Gerekçeli Karar	89/60
Görev	147/60
Haciz İhbarnamesi	151/60
Haciz İhbarnamesi	595/62
Haciz Tarihindeki Rayıç	143/60
Hacizlerin Kaldırılması	592/62

Hacze Muvafakat	559/62
Hak Arama Özgürlüğü	340/61
Hak Düşürücü Süre	145/60, 358/61,
	376/61
Hakimin Davayı Aydınlatma Ödevi	520/62
Haklılık Durumu	129/60
Haksız Azil	583/62
Harcın Yatırılması	358/61
Hile	319/61, 520/62
Hukuki Dinlenilme Hakkı	520/62
Hukuki Sebebin Belirlenmesi	319/61
Hükmün Tashihi	332/61
Hükümdeki Eksiklikler	332/61
İslah	319/61, 358/61
İcra Dairesi	147/60
İcra Emri	379/61
İcra Takibi	374/61, 583/62
İcranın İadesi	377/61
İflâs Davası	563/62
İflas Talebi	352/61
İhale	366/61
İhalenin Feshi	146/60
İhâlenin Feshi	577/62, 597/62
İhtiyari Dava Arkadaşlığı	305/61
İhtiyatî Tedbir	589/62
İhtiyatî Tedbirin Uygulanması	147/60
İk M. 68 Belgesi	587/62
İkinci Takip Talebi	153/60
İkrar	371/61
İlama Aykırılık	379/61
İlamlı İcra	379/61
İlâmlı İcra Takibi	143/60
İlamlı ve İlamsız Takip	365/61
İlan Kararı	146/60
İleri Tarihli Çek	585/62
İnançlı İşlem	73/60
İnançlı İşlem	319/61
İpoteğin Paraya Çevrilmesi	577/62
İpotek	149/60
İspat Hakkı	305/61
İspat Yüğü	550/62
İstihkak	373/61
İstihkak Davası	591/62
İstinaf	135/60, 544/62
İstinaf Kanun Yolu	142/60
İtiraz	376/61, 595/62
İtirazın İptali Davası	358/61
İtirazın Kaldırılması	563/62
İtirazın Kesin Kaldırılması	587/62

Kambiyo Senedi	157/60
Kambiyo Senetlerine Mahsus Haciz Yolu İle Takip	371/61
Kamu Düzeni	527/62, 577/62
Kararın Yerine Getirilmemesi	146/60
Karşı Dava	537/62
Kesin	142/60
Kesin Delil	537/62
Kesin Hükmün Subjektif Sınırları	96/60
Kesin Hüküm	96/60
Kesin Süre	550/62
Kısmi Dava	113/60
Kısmî Ödeme	377/61
Limit İpoteği	368/61
Mahkeme İçi İkrar	537/62
Mahsup	155/60
Maktu Ücret	583/62
Menfi Tespit Davası	589/62
Meskeniyet Şikâyeti	135/60
Mirasçılar	374/61
Misli ile Değiştirme	143/60
Muris Muvazaası	513/62
Mutad Ödeme Vasıtası	345/61
Müteselsil Kefil	149/60
Organik Bağ	591/62
Ödeme Emri	352/61
Ödeme Emrine İtiraz	371/61
Ön İnceleme	537/62
Önce Rehne Müracaat	149/60
Önce Rehne Müracaat Zorunluluğu	527/62
Satış	135/60
Satış İsteme Süresi	577/62
Satış Masrafı	145/60
Satış Talebi	135/60, 145/60
Satış Talebinin Reddi	142/60
Satışa Esas Kıymet Takdiri	145/60
Senetle İspat Zorunluluğu	73/60
Sınırdış Parsel	597/62
Sıra	595/62
Süreden Feragat	559/62
Sürelî İpotek	368/61
Sürenin Bitimi	336/61
Süresinde Cevap Dilekçesi Verilmemesi	520/62
Şikâyet	142/60, 147/60, 366/61, 379/61, 592/62
Tahkim Kaydı	563/62
Tahliye	366/61
Takas	155/60

Takibin İptal Ve Taliki	155/60
Takibin İptali	157/60, 365/61, 377/61
Takibin Kesinleşmesi	559/62
Takip Talebi	153/60
Takip Yolu Değişikliği	352/61
Taleple Bağlılık	520/62, 513/62, 527/62
Tanık Dinlenilmesi	544/62
Taraf Değişikliği	374/61
Taraf İradesi	527/62
Taraf Sıfatı	104/60
Taraflarca Getirilme İlkesi	122/60, 319/61
Tasarruf İlkesi	513/62
Tasarrufun İptali	129/60, 345/61
Taşınmaz Satış Vaadi Sözleşmesi	122/60
Tazminat	151/60, 376/61, 595/62
Temlik Ciro su	585/62
Temyiz Süresi	336/61
Tenkis Talebi	520/62
Türk Lirası Karşılığı	153/60
Usul Kurallarının Zaman Bakımından Uygulanması	78/60
Usuli Kazanılmış Hak	592/62
Usuli Müktesep Hak	527/62
Usulsüz Tebliğ	352/61
Üçüncü Kişi	149/60, 151/60, 591/62
Üçüncü Kişilerdeki Hak ve Alacakların Hacz i	376/61
Üçüncü Kişinin Tespiti	366/61
Üst Sınır İpoteği	368/61
Vekâlet Ücreti	583/62
Yabancı Para Alacağı	153/60
Yabancıların Teminat Yatırma Zorunluluğu	340/61
Yap İşlet Devret Sözleşmesi	587/62
Yargılamanın İadesi	553/62
Yeni Hüküm Niteliğinde Karar	544/62
Zamanaşımı	589/62
Zorunlu Dava Arkadaşlığı	96/60, 553/62

KANUN MADDELERİNE GÖRE ARAMA DİZİNİ
INDEX OF STATUTORY PROVISIONS

Harçlar Kanunu (492)	
Madde	Sayfa/Sayı
	151/60
28	151/60
30	151/60

Hukuk Muhakemeleri Kanunu (6100)	
Madde	Sayfa/Sayı
25	319/61, 513/62
26	513/62
27	305/61, 520/62
28	122/60
31	513/62
33	319/61, 513/62,
	544/62
92	336/61
107	113/60
114	340/61
115	340/61
120	151/60
124	104/60, 374/61
125	305/61, 520/62
139	550/62
140	319/61, 513/62,
	550/62
145	550/62
176	78/60, 319/61
177	78/60, 358/61
179	319/61
188	371/61, 537/62
190	73/60
194	513/62
195	550/62
202	73/60
297	89/60
303	96/60
304	332/61
331	129/60
357	104/60
376	553/62
393 vd	147/60

İcra ve İflas Kanunu (2004)	
Madde	Sayfa/Sayı
8	153/60
15	153/60/60
16	147/60, 149/60,
	153/60, 365/61,
	368/61, 374/61
17	147, 149/60, 365/61,
	368/61
24	143/60
32	365/61, 379/61
40	377/61
43	352/61
45	149/60, 527/62
58	153/60
67	358/61, 583/62
68	587/62
71	155/60
72	589/62
78	592/62
82	135/60
83	559/62
89	151/60, 376/61,
	595/62
96	373/61
97	373/61
99	591/62
106	135/60, 142/60,
	145/60, 577/62,
	592/62
110	135/60, 142/60,
	145/60
114	146/60
126	146/60
128	597/62
134	146/60, 597/62
135	366/61
149	368/61
155	563/62
158	563/62
169	371/61
170	157/60

277 vd	129/60
277 vd.	345/61
294	585/62
338	376/61
363	135/60, 142/60
364	135/60

**Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık
Sigortası Kanunu (5510)**

Madde	Sayfa/Sayı
93	559/62

Tebliğat Kanunu (7201)

Madde	Sayfa/Sayı
7	336/61
10	352/61
35	352/61

Türk Medeni Kanunu (4721)

Madde	Sayfa/Sayı
881	368/61

Türk Ticaret Kanunu (6102)

Madde	Sayfa/Sayı
134	592/62

"2012 yılından beri Uluslararası Ticaret ve Tahkim Hukuku alanında, aralıksız yayın hayatını sürdürmekte olan 6 aylık, hakemli, TR Dizin Hukuk Veri Tabanı'nda dizinlenen, hukuk dergimizdir."

ULUSLARARASI TİCARET VE TAHKİM HUKUKU DERGİSİ

JOURNAL OF INTERNATIONAL TRADE AND ARBITRATION LAW

Detaylı Bilgi için

<https://legal.com.tr/kategori/legal-dergileri-uluslararasi-ticaret-ve-tahkim-hukuku-dergisi/1098>

"2012 yılından beri Tıp Hukuku alanında,
aralıksız yayın hayatını sürdürmekte olan
6 aylık, hakemli, TR Dizin Hukuk Veri
Tabanı'nda dizinlenen, hukuk dergimizdir."

TIP HUKUK DERGİSİ

LEGAL JOURNAL OF MEDICAL LAW

Detaylı Bilgi için

<https://legal.com.tr/kategori/legal-dergileri-tip-hukuku-dergisi/1097>

